

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECE ÖYKÜ

ÖYKÜ

Safiye Gölbaşı, Müzeyyen Çelik, Esra Özdemir Demirci, Emin Gürdamur, Recep Seyhan, Zeynep Hicret, Zeynep S. Yalçın, Nagihan Şahin, Vural Kaya, Mustafa Uçurum, Soner Oğuz, Ayşe Bağcivan, Recep Kayalı, İ. Halil Çelik, M. Afacan Bayrak, A. Yazıcı Yavuz, Serhat Kıran, Yasemin Gholamrahmani

SÖYLEŞİ

Esra Özdemir Demirci, Sercan Ceylan ile *Eşikte ve Eksik* üzerine konuştu.

BENİM ÖYKÜM

Hasibe Çerko: Bekleyiş ve Özleyiş

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen, Mehmet Kahraman, Sercan Ceylan yazdı.

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Hatice İbis, Ceren Öztürk, Ömer Kaya

KİTAPLIK

Esra Özdemir Demirci, Özlem Güner, Aysegül Özdoğan, Selma Maşlak, Mehtap Gül, Müşerref Öztürk Çetindoğan değerlendirdi.

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:18 SAYI:106 AĞUSTOS-EYLÜL 2021 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

AĞUSTOS

EYLÜL

106

KÜNYE

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 18 SAYI: 106

Ağustos-Eylül 2021

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Diğer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2021 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 190 TL.

Kurumlar İçin: 580 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 480 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayda

yayımlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2021

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 5

ÖYKÜ

Safiye Gölbaşı/Akşamlardan Biri / 6
Müzeyyen Çelik/Güzel Olan Her Şey / 9
Esra Özdemir Demirci/Baston / 13
Emin Gürdamur/Güliden'in Kemikleri / 16
Recep Seyhan/Çok Katmanlı Bir Ses / 26
Zeynep Hicret/Ben Babamı İstedim / 30
Zeynep Sati Yalçın/Yitik Günün Mavisini / 34
Nagihan Şahin/Burla'nın Öpücüğü / 46
Vural Kaya/Küçürek Öyküler / 50
Mustafa Uçurum/Birden Bire Giden / 51
Soner Oğuz/Orhan Giray'ın Profil Fotoğrafı / 53
Ayşe Bağcıvan/Bekleyiş / 61
Recep Kayalı/Cennet Kuşları İçin Eve Dönüş Planı / 65
İbrahim Halil Çelik/Anı Koleksiyoncusu / 70
Meral Afacan Bayrak/Aklımda Limon Var! / 74
Ayşe Yazıcı Yavuz/Komşumun Çöpleri / 77
Serhat Kıran/41.Gün / 83
Yasamin Gholamrahmani/Çocukluğu Cebime Bırakan Bilge / 85

BENİM ÖYKÜM

Hasibe Çerko/Bekleyiş ve Özleyiş / 91

SÖYLEŞİ

Esra Özdemir Demirci/Sercan Ceylan'la Eşikte ve Eksik Üzerine / 96

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı/Kargayı Seyrederken / 101

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen/Acıdan Öyküler / 103

Mehmet Kahraman/Kurmacayı Kurmak / 109

Sercan Ceylan/Kurmaca ve Oyun Üzerine Notlar / 116

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Baha Tahir/Türkçesi: Ökkeş Hengil/Rengârenk Balıkların Yanında / 122

Nergize Esedova/Türkiye Türkçesine Aktaran: Emine Bakar/Nazar Boncuğu / 127

Galimcan Gıylmanov/Türkiye Türkçesine Aktaran: Fatih Ekici/Takdir Yolu / 133

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Hatice İbiş/Mahizer'in Gözleri / 137

Ceren Öztürk/Tabak / 141

Ömer Kaya/Sofradan Eksilen Tabaklar / 144

KİTAPLIK

Esra Özdemir Demirci/Eşikte Hayatın Eksik İnsanı / 145

Özlem Güner/Aynı Yağmur / 147

Ayşegül Özdoğan/Köpekler Akşamı / 149

Selma Maşlak/Dünyanın En Yalnız Yerinde / 151

Mehtap Gül/Grafen Bulut / 153

Müşerref Öztürk Çetindoğan/Toprak Ayna'da Kendimize Bakmak / 156

Selçuk Azmanoğlu

Akşamlardan biri

Güneş ışığı halının üzerinden vitrine, oradan da yavaş yavaş perdeye doğru kayıyor. Akşam oluyor bugün de. Salonda oturuyoruz. Her seferinde olduğu gibi yine sessizce... Ama diğer günlerden daha suskunuz bugün, daha dalgın, daha kederli.

Baban dirseklerini dizlerine dayamış, gözlerini halının bir motifine dikmiş, doksan dokuzluk tespihini çekiyor. Annenin elinde dantel gibi oya gibi bir şey var. Hiç ilerlemiyor. Söküp söküp yeniden başlıyor. Diğer günlerde akşam ezanı okunmadan kalkıyordum. Bugün kalkamıyorum. Dağılmışım, parçalarım oturduğum bu kanepeye saçılmış, onları artık toplayamam sanıyorum. Bugün de böyle oldum işte. Bugün ah bugün...

Dışarıdan çocuklarını çağıran annelerin sesleri geliyor. “Akşam oldu,” diyorlar “eve gel artık.” Kendi çocuklarına değil de bana sesleniyorlar sanki: “Akşam oldu kalk artık!” Annenle baban benden rahatsız oluyorlar mı acaba? Gitmemi istiyorlar mı? Göz ucuyla süzüyorum ikisini de. “Toprağına çiçekleri sen ektin değil mi?” diye soruyor annen. “Evet,” diyorum suçüstü yakalanmış gibi utanarak. Bir cesaret devam ediyorum sonra; “Yine ekeceğim. Uygun çiçek arıyorum.” “Güzel olmuş oğlum,” diyor “iyi yapmışsın, ellerine sağlık.” Bana bakmadan iç çekiyor. Hazır konuşmaya başlamışken, rahatsızlık veriyor muyum size, diye sorsam mı? Keşke gitmek zorunda olmasam, burada kalabilsem keşke, bir köşede sessizce durabilsem.

Giderek daha fazla korkuyorum bu salondan, bu evden, bu semtten ayrılmaktan. Beni bekleyen biri var çünkü dışarıda. Buradan uzaklaşır uzaklaşmaz çullanacak üzerime, boğacak beni. Yıllarca kendisinden kaçtığım, beni hep zor durumda bırakan, senin yanında varlığını unuttuğum, ondan kurtulduğumu sandığım, şimdi sen gidince yeniden ortaya çıkan biri: Ben. Yani senden önce ben diye bildiğim ben. İddiacı ve öfkeli ben. Sevmemiş sevilmemiş hırçın ben. Şimdi senden sonra yeniden o kişiye dönüşeceğim diye öyle korkuyorum ki. Ama burada, büyüdüğün evde, anne babanın

yamacında güvendedeyim, değerliyim, dengedeyim. Çünkü burada, bu insanların yanında senin eşnim hâlâ. Biz bu evde bir çiftiz yine. Ne eski ne şimdiki ne gelecekteki ben, hiçbirimiz yokuz burada, sen varsın. Senin duruluğun, masumiyetin, iyiliğin, sükûnetin var. Üçümüzü birbirimize bağlayışın var. Nasıl oluyorsa vermeye devam ettiğin o tarifsiz huzur var.

Bazen bir çocuğumuz olsaydı keşke diyorum. Senden bana bir hatıra... Yanımda ikimizden bir parça. Öyle inanıyorum ki çok iyi bir anne olurdun. Kimseyi yadırgamayan, yargılamayan o sakin dikkatinle ne güzel büyüttürdün yavrumuzu. Tatlı tatlı kıskanırdım belki de sizi. Bebeği buldun beni unuttun, diye sitem ederdim sana. Seni, kucağında pembe beyaz bir bebekle hayal etmek, bana birlikte kapıyı açtığınızı düşünmek mesela öyle güzel, öyle acı ki. Birden ağlayacak gibi oluyorum. Öksürmeye, yutkunmaya başlıyorum. Baban aklımdan geçeni okumuş gibi “Her evlat tek evlat gibi” diyor “ama o beş evladın en küçüğüydü. Gerçekten de küçüktü. Yirmi altı yıllık bir ömür nedir ki.” Tespihini dizinin üstüne koyuyor. Bana bakıp, “Benim bir amcam var biliyor musun?” diyor “Doksan beş yaşında, yaşıyor, hâlâ hayatta.” Ne diyeceğimi bilemiyorum o an. Annen “Söyleme öyle Rıza Bey.” diyor, elindeki işi bırakıp ağlamaya başlıyor. Yüzünün ince derisi eriyor sanki ağladıkça. Hiç yeri değilken babanın artık cepken giymediğini fark ediyorum. O özenli o titiz adam, ütüsüz gömlek penye eşofmanla oturuyor. Yeniden tespihine uzanırken, estağfurullah estağfurullah diyor. Gevşemiş tülbindini düzelterip ayağa kalkıyor bu sefer annen. Göz yaşlarını silerek ışığı yakıyor. Telaşlanıyorum. “Yemek hazırlayayım ben.” diyor mutfağa doğru giderken. “Yok zahmet etmeyin,” diyorum “ben de kalkacağım zaten.” Sesim bir yabancıнын sesi gibi çıkıyor. “Otur oğlum,” diyor baban “Allah ne verdiyse beraber yiyelim.” “Arkadaşlar bekliyor,” diyorum yalandan. Güç bela ayağa kalkıyorum. “Müsaadeniz olursa hep gelmek isterim.” diyorum ellerini öperken. “Ne zaman istersen.” diyorlar. “Bu ev senin de evin.” “Gel tabi oğlum,” diyor baban “seni biz anlarız, bizi sen anlarsın, gel.”

Dışarı çıkınca afallıyorum. Sanki yıllardır dışarı çıkmamış gibiyim. Dışarı çıkmayı unutmuş, dışarıda hiçbir işi kalmamış biri gibi... Her şey ama her şey ne kadar değişti senden sonra, hayat nasıl da yabancılaştı bana, her yerin, her anın acemisi oldum görüyor musun? Akşam ezanı okunuyor. Amaçsızca birkaç adım atıp geri dönüyorum. Anlaşıldı bir yere gidemeyeceğim. Sağa sola bakıp dış kapınızın önündeki merdivenlere oturuyorum. Komşulardan biri görse ne der? Kendimi yokluyorum da hiç umurumda değil. Kim ne derse desin. Burası senin mahallen ya sanki senin bir parçan gibi. Biraz da bana ait bu yüzden. Öyleyse şuracıkta neden oturmayayım ki.

Bu eski mahalle zamanın dışında kalmış âdeta. Çoğu ev sizinki gibi müs-

takil, apartmanlar en fazla iki üç katlı diye herhalde. Sen de “Çocukluğumdan beri çok az şey değişti burada.” derdin. “Bak okula buradan yürüye yürüye giderdik. Dut ağacına çıktığımız Havva teyzenin evi şurası.” Sır verir gibi eklerdin: “Dut ağacı arka bahçede.” Akşamları bu sokakta saklambaç oynadığınızı anlatırdın. Annenle komşu teyzeler şimdi benim oturduğum bu merdivenlere oturarak semaver yakıp çay içerlermiş. Gözlerimi kapatıp canlandırmaya çalışıyorum öyle bir akşamı. Hiç zor değil bu.

İşte yıllar yıllar öncesindeyim. Arkadaşlarımdan biriyim güya. Saklambaç oynuyoruz. Ebe benim. Birden yirmiye kadar sayıyorum. Pat pat ayak sesleriniz geliyor arkadan. Semaver dumanı tütüyor yanı başımda, içim ısınıyor. Derken etrafımdaki sesler, kokular kesiliyor birden. Her şey siliniyor. Ama hiç korkmuyorum. İçimde garip bir sevinç var hatta. Sonra o mucizevi şey oluyor. Sen, yedi yaşındaki hâlinle sokağın köşesinde belirliyorsun. İncecik sarı at kuyruğu saçın, sevimli yüzün, pembe çiçekli elbisenle koşa koşa önümden geçiyorsun. Karşımdaki evin bahçesine saklanıyorsun. Gayriihtiyari ayağa kalkıyorum. “Asude,” diyorum “seni gördüm.” Evinizin duvarına elimi vuruyorum: “Sobel!” Karşı evin bahçesine bakıyorum heyecanla, “Asude!” diyorum “oradasın biliyorum, seni gördüm, çık ortaya.” Birkaç saniye boyunca, elim evinizin duvarında gözüm karşı evin bahçesinde seni bir kez daha göreceğimden emin, öylece bekliyorum. O bahçeden; hiç büyümemiş, hastalanmamış, hayata yavaş yavaş veda etmemiş, küçük, neşeli, sağlıklı bir kız çocuğu olarak çıkacağına inanıyorum. Bu gördüğüm hayal değil de son bir senedir yaşadıklarımız hayalmiş, rüyaymış sanıyorum. Birkaç saniyeliğine de olsa sevinçle. Ya öyle işte...

Bu arada unuttum sanma. Bugün senin doğum günün, evliliğimizin beşinci yıldönümü ve sensiz yirmi birinci günüm. Asude'm iyi ki doğmuşsun güzelim, hayatın bahçesinde saklayamadığım kayıp kelebeğim, seni hep seni hep seni hep..... seveceğim.

MÜZEYYEN ÇELİK

Güzel Olan Her Şey

Bütün günün ezici yorgunluğuyla yatağa girdiğinde başlar her şey. Pijama giymek bile insana zor gelir, üstünde ne varsa öylece girersin yatağa. Sırtüstü mü yatsam, sağa da dönebilirim, vazgeçip sola da dönebilirim hatta yüzüstü bile yatabilirim ve böylece dinlenebilir, yoğun olan her dünya işini yorgunluktan büzülmüş hücrelerimden ayıklayabilirim. Uzun cümleler de kurabilirim elbette uyumadan önce. Uzun düşünceler uzun cümleleri doğurur çünkü. Her şey tam da burada başlar aslında. Nihat'la yine küsmüşüzdür. Gözüm, kulağım telefondadır. Dayanamam mesaj atarım. Uykuya yenik düşerim bu beklentiyle. Sabah telefona baktığımda o bazen cevap vermiştir. Bazen de vermemiştir. Nihat derin uyur. Uyurken de uyandığında da telefona yapışmaz bilirim ama yine endişeliyimdir. Beni hep düşünsün, bana hep yazsın, aklının her kenarında ben olayım isterim. Ben kederlere gark olmayı da Nihat içirse severim. **Her şey aslında çok güzeldir.**

“Belim çok ağrıyor artık sürekli sırtüstü yatmaktan. Şöyle bir sağa bir de sola dönebilsem dünyada cenneti tadacakmışım gibi gelir. Yatağın altında da kalorifer var sanki. Sabretmeliyim, güzel şeyleri düşünmeliyim. Ama insanım neticede, dayanamadığım anlar da oluyor. Bu da taş, kaya değil, psikoloji.”

Sabah daha gelmemiştir, gece uzundur ama alarmin bir gün için çalması ümidi bile birazcık uyumuşsan, **çok güzeldir.**

Alarm çalar ama.

Kalkmak istemiyorum. Yatağım nasıl da sıcak. Oh boynum da kollarım da sıcak. Annemin karnında gibiyim. Nasıl sökeceğim kendimi yataktan. Çıkmak zorundasın, çıkmak zorundasın! Çık. İş çok önemli, para kazanırsın çünkü. Para seni birçok şeye ulaştırabilir. Birçok şey de paranın ulaşabileceği yere çok uzaktır ama. Mesela zamanı hızlı geçiremezsin parayla. Bütün olan biteni hızla tarihe gömülmüş bir hatıra döndüştüremezsin. Bir sürü şey de sayabilirim burada aslında ama işe yetişmem lazım.

“Hiçbir şey, hiçbir şey sağlık kadar mühim değil. Bunların çabucak silik bir

hatıra olmasını düşünüyorum. Bedeni insana nasıl da ağır bir yükmiş. Dünyada modası geçmeyecek tek klişe bu. Sağlık her şeydir.”

İşimde her zamanki yoğunluk, sürekli otur kalk, telefon durmadan çalar, çalmazsa mesajlar yeter, bilgisayardan haber siteleri, telefonda Facebook, Twitter, Instagram. Mail gelen kutusu dolmuş; şimdi gel de hepsine cevap yaz. Reklam maillerine de cevap yazacak değilim de işte azıcık abartıdan bir şey olmaz. Ayaklarım ağrıyor. Daha rahat ayakkabılar giymeliyim ama şimdi topuklu da yakışıyor yani insana. Selvi gibi oluyorsun. **O ayak ağrıları da yürüyebildiğin için çok güzeldir.**

“En az üç ay diyor. Nasıl tahammül edeceğim bilmiyorum. Canım çok acıyor, bunalıyorum. Ben meğer ayakta dinleniyormuşum. Böyle yataırken daha yorgunum. Dolaplar, vitrinler içindeki bardaklarla geceleri üstüme abanıyor. Bu oda ne kadar da kasvetli. Yılların tozu ciğerlerime doluyor. Öksürüyorum, öksürüyorum. Her şey ama her şey kahverengi. Bardaklar da mı öyle yoksa? Pencereyi aç anne. Nefes alamıyorum, içim daralıyor. Halıdaki çiçekler de mi kahverengi? Olur mu öyle kahverengi çiçek hiç? Pencereyi aç anne!”

İş çıkışlarını heyecanla beklemiyorum çoğu zaman, severim işimi. Zaman zaman bıktığım da olur tabi. Arkadaşlarla caddelerde alırız bazen soluğu. Yemeği dışarıda yeriz, sahilde bir iki tur. Alışveriş merkezinde kredi kartına yüklenmeler. Sonra hesap özeti görürce göz bebeklerinin büyümesi. Ne aldım bu kadar ya, deyip bir hata olması ümidiyle hesap özeti incelemeler. Hatta iş yerindekilerle ufak tefek atışmalar, akşamları telefonlara uzanan dedikodular. Sabah poğaçaları, serviste uyuklamalar. Geç kalma telaşı. **Onlar da güzeldir.**

“Güzel olan her şeyi geçmiş zamanda mı bıraktım artık. Katlanabileceğim bir durum değil bu. Geceler uzadıkça uzuyor. Ateşim çoğu zaman yüksek; uyuyamıyorum. Etimi, kemiğimi değil ruhumu ağrıtıyor, acıtıyor olanlar. O, hepsinden beter. Umutlarımı eritiyor, yaşama isteğimi sömürüyor çünkü. Ruhun ağrısı beden ağrısını döver de beden ağrısı da az şey değildir.”

Kış aylarından nefret ederim. Tek sevdiğim uzun kış akşamları polar battaniyeye sarılıp televizyon karşısında uyuklamaktır. Bu yüzden hiçbir kış dizisinin daimî takipçisi olamamışımdır. Arkadaşlarla muhabbet edecek kadar dizi bilgisine sahibimdir o kadar. Uyanınca hemen lavaboya gitmek, saatlerce banyo yapmak, sıcak suyun altında mis gibi sabunların, şampuanların kokusuyla beynimin uyuşması, bornozla ev içi gezintiler ve köpüklü bir kahve. O sıra kapının çalması, ne yapacağını bilememek. Kapının ısrarla çalmaya devam etmesi üzerine sinirlenmek. Evimizde bornozla dolaşamayacak mıyız arkadaş? Kahvemizi sıcak sıcak içemeyecek miyiz? Gelen kargo paketinin geri gitmesi, şubeye gidip sinirle onu almak. **Hepsi ama hepsi çok güzeldir.**

*“Ya ömür boyu böyle kalırsam. Belimden aşağısında ölü bir et parçası sar-
kıtıyor gibiyim. Tiksiniyorum kendimden. Keşke ölsem diyorum, annem üzüldü-
yor. Keşke yaşısam diyorum kendim üzüldüyüm. Böyle olmaz.”*

Deli gibi kavgaya ettik bugün Nihat’la. Terbiyesiz dedi bana, ben de ona öküz demiştim zaten. Başka şeyler de söyledim tabi. Böyle yapardık genel-
de. Birkaç gün sonra barışacağız. Her kavgadan sonra daha da bağlanıyoruz
birbirimize. Seviyorum onu. O da beni seviyor. Lafı döndürüp dolaştırıp bana
getirdiğini biliyorum konuşmadığımızda da. Herkese benden bahsediyor. Ev-
leneceğiz, belki o zaman vehimlerimiz mutsuz etmez bizi. Çünkü onsuz bir
hayat hayalim yok. Bana çevren çok geniş bıktım artık diyor. Benimle ilgilen,
bana aitsin diyor. Onlarca insanla seni paylaşamıyorum, ruhunun bütün oda-
ğı bende olsun, dağılıp gittiğini hissediyorum, diyor. Beni analiz etmesine
öyle âşığım ki. Sonra sen uslu gibi dursan da gizli başına buyruksun diyor.
Seviyorum onu. Çok seviyorum. Beni böyle kim tanıyabilir ki. Bir yandan öz-
gür davranmak isteyip bir yandan da kıskanılmak, himaye edilmek istenmek
sonunda da bu sebeplerle kavgaya tutuşmak kadınların en saf çelişkisidir.
Nihat işte bana aitsin diyor ya ben eşya mıyım diye onunla münakaşa eder-
ken bile derin bir haz duyuyorum içimden. Nihat’ın iş çıkışı kapıda bekle-
meleri, biraz surat asıp çat diye yanağından öptüğüm anlar da çok güzeldir.
Hemen barışırerdik de el ele, hiçbir şey olmamış gibi. **Nihat da zaten çok
güzeldir.**

*“Beni aramadı diye nefret ettim ondan. Hastanede başımdaydı oysa. Elleri
buz gibiydi. Ellerim de buz gibiydi hatta uyuşuk gibiydi. Gözlerimi tam aç-
madığımdan gözlerini göremiyordum. Beni bırakma, dedim. Sesini çıkarmadı,
ağlıyordu. Ellerimi de bırakmadı. Nihat dedim, dalmışım. Uyandığımda annem-
den başka kimse yoktu yanımda. Çok şükür hayattasın diyordu annem. Ben, bu
ölü et parçasıyla. Dua ediyoruz diyordu herkes. Edin, lütfen edin. Adak adayın
hatta. Dayanamıyorum. Böyle kalacağım düşüncesine dayanamıyorum. Her şey
yolunda dedi bir gün doktor telefonda. Sakin ol, dedi, biraz sabretmen gerekecek.
Bu kolay bir operasyon değil, dedi. Birkaç ay içinde toparlanacaksın dedi. Ben
öldüğümü sanmıştım oysa. Günler geçiyordu ama Nihat’ın bir mesajı bile yoktu
telefonumda. Yedi kat eller aramıştı Nihat yanımda değildi. Hastalıkta sağlığta
demek yanımda olmayacaktı. Gerçek yüzünü gördüm onun dedim herkese. Beni
bu halde terk etti, dedim. Yatalak bir insanla kim uğraşmak ister ki.”*

Mehmet aradı o gün. Nihat’ın arkadaşı olan. Nasılsın dedi? Günden
güne iyileşeceğim dedim. Oturabiliyorum en azından. Nihat’tan bahsetmesi-
ni istiyordum. Önce çok kötü bu Nihat dedim, aşk, sevgi böyle mi olur dedim.
Zor zamanda bu yapılır mı iki kere yıktı beni, dedim. Mehmet sustu bir süre.
Nihat seni öyle görmeye dayanamadı dedi. Durmadan arkadaşlarımı arayıp

benim haberimi almış. Nasıl kıskanmışım o zaman hepsini. Çok üzüldü, dedi Mehmet. Adam soluk bir benizle geziyormuş aylardır. İçimde ezici bir mutluluk, hatta kibir, ruhumda zafer nidaları. Aşkımdan benzi solmuş. Kız olan arkadaşlarımı ondan çok kıskandım yine de ama. Sesini duymuşlardı ne de olsa. Çünkü Nihat çok güzeldi ve benimdi. İyileşmeliydim çabucak. **İyileştim, iyileşmek de çok güzeldir.**

Nihat'ın evinin önünde aldım bir sabah soluğu. Elimde bir buket çiçek. Klişeleri yıkmak gerek. Nihat oturdu kaldı duvarın dibine. Benzi kül sarısı. Sigarayı içmemiş sigarayla nefes almış gibi geldi gözüme. Kendini toplayıp yanıma geldi. Aşkım beni affet, dedi; dayanamadım. Seni öyle görmeye dayanamadım işte. Bildiğim bütün duaları ettim. Bunu da hiç anlamazdım. Çocukken camide öğrendiği sübhanekeye, fatihaya dua derdi. Ellerini açıp niyaz etmeyi de pek bilmezdi. Nasıl içten dua ettiyse, sübhanekeyi nasıl samimiyetle okuduysa artık kabul edilmişti. İyileşiyordum.

Çok mu sigara içtin, dedim. Temel besin maddem sigaraydı sen yokken, dedi. Teşekkür ederim seni çok seviyorum, dedim. O kadar dedim. İşte bu kadar iyileşebildim. Daha da iyileşeceğim yanımda mısın, dedim. Hiç ayrıldım ki dedi. Eski neşen de yerine geldi mi? Onu seninle çağıracağız beyefendi, dedim. Bir daha beni böyle narkozla karşılama, buz gibi ellerinle ellerimi tutma, dedi. Tamam, dedim. Böyle olmasını zaten ben tercih etmedim, dedim. **Bundan sonrası elbette zordur ama yine de çok güzeldir.**

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

Baston

Rahmetli anneannem için

*Anneanne, ah anneanne**çıkış yok ve bu tereke**Rahmetli dedemin yüreğinden**daha eski bir mesele***Hüseyin Atlansoy**

Ayağın bir şeye takılacakmış gibi yürüyorsun. Oysa şimdiye kadar rastlanmamış şey değil. Yine de bir bildiğin olduğunu düşünüp uzatıyorum duvarda asılı bastonunu. Ona yaslanmak isteğişindeki anlamı çözmeye çabalıyorum sonra. Ne zamandır?

Üst kattan merdiven boşluğuna, oradan bizim evin kapısına çarpıp yankılanan acı dolu iniltiyi duyduğumda sanırım on yaşındaydım. Derslerin ortasında, kitaplara gömülmüş halde kalakaldım bir süre: Kimin sesiydi bu?

Sezgiler deme yine, panik durumunda nereye kaybolduklarını bilmiyorum işte. Duygular da insanlar gibi, işe yarayacakları anda ortadan kayboluyorlar. Benim anlam veremediğim iniltiyi, elektrik süpürgesinin sesine rağmen duyan annemin üst kata çıkması sadece birkaç saniyesini alıyor.

İlk şoku atlatır atlatmaz, onun hışımla açtığı kapıdan dışarı fırlıyorum. Yerde boylu boyunca yatıyorsun. Yine dikkatsiz davrandım, diyeceksin ama sorun o değil. Sorun senin aceleci olmanda. Genler üzerindeki baskın etkinle önce anneme, ondan da bana geçen bu panik halinin müsebbibi olarak görüyor teyzem seni. Neyse ki beni es geçmiş o genler, diyor. Enişteme kaçtığı gece, hepimizi uykudan uyandıran telefondaki sesi öyle demiyordu ama. Ben kaçtım, diyordu titreyerek. Ben o fırıncıya.

Şimdi sen yerde boylu boyunca yatarken nereden geliyor aklıma bunlar? Ayağın yine eşiğe takıldı değil mi? Dedeme kaç kez söyledik oysa, her işe yetişen hünerli eli bir eşiği yerinden oynatmaya yetmedi. Takılıp düşersiniz,

dediğimizde alışılır diyordu. Dedeme göre her şeye alışılırdı bu hayatta, eşik ne ki? Henüz yirmili yaşlarında geldiği şehirde, rutubetli bir han odasında, kendinden iki yaş küçük erkek kardeşiyle bir kırık sedir üzerinde uyuduğu zamanlarda bile aynı inanca sahipti: İnsan dediğin alışırdı.

Ama anneannem alışamamıştı işte o eşiğe. Alışılacak gibi de değildi hani; girişle salonu birbirinden ayırmakla görevli bir sınır bekçisi gibiydi âdeta. Şimdiye kadar takılıp düşmemiş olman mucizeydi. Dedemin, bu duruma bir şey demek yerine tebessüm ediyor oluşu bizi mutlu ederken seni çılgına çeviriyordu. Hep böyleydi bu adam, yedisinde neyse yetmişinde de o. Yetmiş tamam da yedisini nereden biliyordun acaba?

Anne, sen niye kendi kendine iş yapmaya kalkıştın yine? Seslenseydin ya bize. Yaşlandın işte kabul et, her şeye yetişemiyorsun. Bizim bile bu yaşta elimiz ayağımıza dolanıyor. Neyse ki çatlakmış, ya kırılmış olsaydı? Bu konuşmaların canını sıkmaktan öteye geçmediğini bildiğimden, teyzemi susturmak için çay tepsisini önüne uzatıyorum. Çay tiryakiliğiyle bilinen teyzemi yaptığım tek hamleyle etkisiz hale getirmiş olmam gizliden hoşuna gidiyor. Canın burnunda zaten, bir de doğurduğuna hesap mı vereceksin?

Çocuklarıyla yeterince sınanmadın mı hem? Dünyaya getirdiklerinden biri yaşadı, diğeri öldü. Bu uğursuz düzene bir kez bile isyan etmedin. Doğup da yaşayamayan dört sabini kundaklayıp köyün imamına teslim ettikten sonra, acını yaşayabileceğin bir zaman dilimi bile sunulmadı sana. Bağ, bahçe, tarla, ot, ahır, kümes, çeşme arasında mekik dokuyarak büyüttüğün sağ-ların da pek güldürmedi yüzünü. Büyük oğlanı Kıbrıs'a askere gönderirken şartların çetinliği ile bir daha görememe ihtimali arasında kaldığında otuz beşinde yoktun daha. Diline dolanan dört yıllık dua birikimini ölünün üstüne boca etsen dirilirdi Fatma Kadın.

Dört yıl yolu gözlenen dönüp de dört ayda uçup gitmişti yuvadan. Burarlarda dikiş tutturacak ne kalmıştı? Bir hasretlik bitmeden diğeri başlayacaktı senin için. Büyük oğlan gidince düzeniniz bozulacaktı. Büyük şehir yolu görünecekti size. Kamyonun arkasında Ford yazıyor demişti küçük oğlan heyecanla. Kerpiçten evi son bir kez süzerken, hayatın yorgunluğu daha kırkında acı bir tebessüm olup dudaklarına konacaktı.

Büyük şehir demek büyük sorumluluk demektir. İş, gücü kim kaybetmiş ki siz bulasınız? Yine de bir camcının yanına çırak oldu elli yaşındaki efendin. Kendinden on beş yaş küçük adama, hiç gocunmadan her sabah demli çay doldurdu. Sırtına yüklendiği, üst üste bindirilmiş camdan desteleri, beş kat aşağı indirip kamyonete yüklerken gördün onu. O sabah evde unuttuğu sefertasını tutan elin titremeye başladı.

Maharetliydi büyük kızın, eli işinde, başı önünde. Şehre geldiğinizden

beri isteyen isteyene. Kıza sorsan seni bırakıp bir yere gideceği yok ya, evlenmek, yuva kurmak onun da hakkı. Hem belki annenin kaderi kızına çeyiz olmayacaktı. Daha iyi olacaktı gittiği yerde.

Abla gidince ev işleri ona kaldı diye yakının küçük kızın eli işte olsa da gözü hep dışarıdaydı. Biraz yoruldu mu, bir nefes alayım diye fırlardı evden. Aşağı caddeye koca bir fırın açılmış, ekmeği şöyle güzel, poğaçası böyle güzel derken, bir süre sonra yolu evi beller oldu. Bir akşam ekmek alacağım diye çıkıp da geri dönmediğinde saatler dursun diye yalvardın içinden. Duracağı varsa da durmadı.

Küçük oğlanın Ford merakı da boşuna değilmiş. Askerden gelir gelmez borç harç bir kamyon aldırdı kendine. Ömrünü yollarda tüketmeye karar vermişti bir kez. Ne söyleseniz kâr etmeyecekti. Öyle de oldu. Uzun yollara eşlik etti uzun yıllar. Bazen farklı bir şehirden, bazen farklı bir ülkeden gelen fotoğrafların arkasına yazdığı iki cümleyle avundun: Anacığım seni çok özledim. Duanı eksik etme.

Hep ediyorum, hep, dedin bir gün sarma sararken. Anlam veremediğim bu ünlemle yaptığım işi yarıda bırakıp yüzüne baktığımda yaprağın damarlarını okşarken gördüm seni. Merhametinin insanı aşır bir kuru yaprağa değişine şahit oldum. Ne ediyorsun anneanne? Hep ne ediyorsun?

Bu kez gülümsemen daha yorgundu sanki. Dua ediyorum ama olmuyor, dedin. Nasıl bilebilirsin ki bunu? Birinde tutmaz mı a kızım? Maya mı bu tutmasını bekliyorsun boncuk göz? Bekleme, beklemek yıpratır. Düşünme de hem. Sen eskileri anlat yine. Eskiden düz olan şimdi eğri. Eskiden yaz olan şimdi güz. Eskiden uçan şimdi yerle yeksan.

Kanatlarının altına aldığı ne varsa uçup gitti. Oysa kanatlar uçmak içindir Fatma Kadın. Hayatında bir kez olsun uçabilseydin, bir kez olsun kendin için açsaydın kanatlarını. Hiç olmazsa bir kez deneseydin kendin için yaşamayı. Bir ağaç parçasına bu kadar dayanacak ne vardı? Düşme korkusu, yaşama sevincini gölgeledi durdu. Seçim şansın olsa bir kuş olmak isterdin oysa. Vursalar bile düşmeyecek bir kuş, yaşama sevinci kanatlarında.

Nasıl düştü bilemedik. Yatağa çıkmaya çalışırken oldu herhalde. Bastonu yok muymuş yanında? Ondan destek alıp çıkardı hep. Nasılsa almamış eline. Desteksiz kalkmaya çalışmış bu kez. Oysa şimdiye kadar rastlanmış şey değil. Ne düşme sesi duyduk ne de bir inilti. Yüzüstü yatıyordu yerde. İki kolu iki yanına açılmış.

Ön seziler diyemiyorsun şimdi, panik durumunda nereye kaybolduklarını biliyorum bu kez. Duygular da kuşlar gibi, tutacağın anda uçuveriyorlar. Yaşarken üstünden geçip, son nefesine sakladığın korkusuzluğuna kimseler anlam veremiyor neyse ki. Yatağın altından çıkan bastonunu odamın duvarına asarken gülümsüyorsun. Çocukluğumdan kalma hayal gücümle iki yanına iki kanat çiziyorum.

EMİN GÜRDAMUR

Gülden'in Kemikleri

Her şey kuru öksürüklerinin çoğaldığı bir sabah oğlunu odasına çağırıp öldükten sonra cenazesini Karacaahmet'teki aile mezarlığına değil, evin bodrumuna gömmesini vasiyet etmesiyle başladı.

O gün Gülden Hanım'ın solgun yüzünde, yıllarca sadaka dağıttığı Karacaahmet dilencilerinden bir parça vardı. Oğlundan merhamet dileniyor, göz çukurlarında gözlerinden büyük, yüzünden büyük, bedeninden büyük karanlıkların oynadığı belli olmasın diye başını iyice koynuna gömerek acınası bir sesle konuşuyordu. Konuştukça öksürüyor, son çiçeklerini döken Cezayir menekşesi gibi yorganın üzerini mor küçük lekelerle kaplıyordu. Oğlu yorgana baktıktan, çiçekleri bir bir topladıktan, parmak ucunda hınçla ezdikten sonra geri yorganın üzerine fırlatıyor, annesinin bu dünyadan son bir Gülden Hanımlık yapmadan gideceğini zannetmekle ne büyük hata ettiğini düşünüyordu. Bodrumdaki zevksiz, kederli çiçeklerden bir anda nefret etti.

Gece yarısı çocukların sesinin kesildiğinden, karısının uyku sükûneti içinde nefes alıp verdiğinden emin olunca sessizce yatağından kalkıp annesinin ilaç, sidik ve gül suyu kokan odasına geçti. Gülden Hanım'ın başucundaki gece lambasından yayılan zayıf turuncu ışık, yüzündeki derin çizgilere yansıyınca onu ağzı yüzü örümcek ağlarıyla kaplı bir ucubeye çevirmişti. Oğlu, annesinin eskiden beri bu dünyaya ait olmayan bir yüzü olduğunu bildiği için bu manzaraya şaşırmadı. Sandalyeye oturup derin bir nefes aldı, "Bu da nereden çıktı?" diye sordu sitemkâr bir sesle. Diğeriyse mütemadiyen perdeye bakıyor, biraz oğlunun gündüz başlayan itirazlarına kırgınlığının sürdüğünü göstermek biraz da perdenin loş ışıktaki iyice ortaya çıkan pürüzsüzlüğüne doyarsa imrenmek için duruşunu bozmuyordu. "Yani tamam, bir yolunu bulurum ama Esin'i, çocukları nasıl atlatırım bilemiyorum." Gülden Hanım aslında oğluna kırgın filan değildi. Yüzünün kırışıklıklarıyla barışalı da yıllar olmuştu. Yalnızca, kasvetli odasının her köşesini işgal eden, her bucağından onu seyreden; aynadan, abajurdan, pencereden, berjerden,

gardıroptan, şifonyerden birkaç dakikada bir kendini hatırlatan bir gaye tarafından ele geçirilmişti. Güç bela aldığı nefeslerin her an tükeneceğinden korkuyordu. Tam olarak asıl korktuğu ölmek değildi. Herkes nasıl öldüyse kendisi de bir şekilde ölürdü.

Kararlıydı, kendini muhakkak bodruma gömdürecekti. Bunun için de oğlunu razı etmekten başka çaresi yoktu. Ölülerin dirilere muhtaç olduğu o son geçitteydi ve buna içten içe lanet okuyordu. Üç yıl önce yine elden ayakta düştüğü, öleceğini zannettiği hastalık evresinde oğluna, vasiyetleri yerine getirilmemiş ölülerin dirileri nasıl huzursuz ettiklerine dair uyduruk birkaç hikâye anlatmıştı. “Özellikle Esin’i, onu nasıl kandırabilirim?” Şimdi hâlsiz bedenini ölümün kıyısına daha bir yaklaşmış gördükçe bütün kozlarını oynaması gerektiğine iyiden iyiye ikna oluyordu. Elinde sımsıkı tuttuğu astım spreyini yorganın üzerine fırlattı. Oğluna döndüğünde yüzündeki örümcek ağının yarısı kayboldu. Öksürdü, içli bir ses buldu. “Bunu yapmazsan iki kere ölürüm,” dedi.

Oğlu, annesinin ciddiyetini sabahleyin odasına uğradığında anlamış, o ilk şaşkınlık anında ne cevap vereceğini bilememiş, yine de birkaç itirazda bulunmuş, itirazlarının kendisine bile cılız gelmesi üzerine gece detaylı konuşabileceklerini söyleyip çıkmıştı. Tam evin dış kapısını açacağı sırada durup yönünü bodruma çevirmiş, merdivenlerden inerek yaklaşık iki dakika boyunca zemini, duvarları, çiçekleri hızlı hızlı incelemişti. Bahçedeki kameriyede kızı, bir grup arkadaşıyla karşılıklı oturuyordu. “Hiç uyumadınız değil mi?” diye takıldı onlara. Gençler onun sırf laf olsun diye söylediği, cevap beklemeyen sözlerine alışkın oldukları için gülmekle yetindiler.

Ofiste gün boyu bilgisayarda yanıp sönen, bazen kırmızıya bazen yeşile dönen rakamların, haber bantlarının, milim milim ilerleyen grafiklerin hiçbirisiyle ilgilenmedi. Kafasının içinde akşama kadar annesiyle tartıştı. Elindeki palayla bodruma girdi ve önüne çıkan bütün çiçekleri öfkeyle parçaladı. Sonra pişman olup toprakları saksılara doldurdu, yaralı çiçekleri ondu, onardı. Gerçekte önünde iki seçenek vardı. Ya annesine tamam diyecek fakat ölünce onu Karacaahmet’e, babasının yanına defnedecekti ya da bu çılgın vasiyeti gerçekten yerine getirerek dededen kalma üç katlı evi kelimenin tam anlamıyla türbeye, hem de geleni gideni olmayan yitik bir türbeye çevirecekti. Nedense bu düşünce onu ürkütmek yerine heyecanlandırmıştı. Perdeler perde olmaktan çıkıp bir kabirde dalgalanan çaput olacak, sonunu getiremediği heykelleri gelişigüzel bodruma atan kızı bir lahiti şenlendirdiğini bilmeyecekti. Peki ya sonra? Yani yıllar sonra ne olacaktı? Bina eninde sonunda yıkılacak, müteahhitler daha yükseğini inşa edebilmek için toprağı kazacak, nihayet annesinin kemikleri ortaya çıkacaktı. İnci gibi pırıl pırıl bir

iskelet hayal etti. İşçiler sağa sola koşturmaya başladı, bahçeye çatık kaşlı polisler doldu, bütün ev olay yeri şeridiyle kuşatıldı. En büyük müşterisinin kâr payını fazla bulduğuna dair mailini okurken annesinin otopsi masasındaki kemiklerini düşünüyordu. “Bu da nereden çıktı?” diye mırıldandı. İyiler iyisi Gülden Hanım’ı öldürüp bodruma gömen katil evlat olmak istemezdi elbette. Öte yandan annesinden, annesinin ölüsünden bile çekiniyordu. Gülden Hanım, başka anneler gibi uslu uslu mezarında durmazdı. Öldükten sonra cuma geceleri kelebek olur, örümcek olur, karınca olur ama muhakkak bir yolunu bulur, eve gelirdi. Işıklar söner sönmez karşısına çıkar, boğazını sıkardı. Annesinden dinlediği hikâyelerde ölülerin topraktan çıkıp rüyalara, rüyalardan yataklara erişen upuzun kollarına artık eskisi kadar inanmıyordu ama yine de tedirgindi.

Gülden Hanım, oğlunun gün boyu zihnini meşgul eden düşünceleri kendi eliyle koymuşçasına buldu. “Adam tut,” dedi. “İlhan’ın şantiyesinde var öyle adamlar. Altına, üstüne beton döksünler. Korkma, hiçbir şey olmaz. Bodrumda huzur içinde kıyameti bekleyeyim. Buradan ayrılmak istemiyorum.” Konuşmasının ne kadar etkili olduğunu tartmak için oğlunun gözlerine baktı. Ses tonunu biraz daha inceltmesinin akıllıca olacağına kanaat getirdi. Kelimelerin arasına hırıltıdan boşluklar bırakarak ağır ağır konuşmayı sürdürdü: “Burada kalayım. Torunlarımın kavgalarını dinleyeyim. Esin, arkadaşlarıyla toplandığında kahkahalarını duyup şenleneyim. Senin iş dönüşü ayak seslerini duyayım. Yürüyüşün babana ne kadar da benziyor. Bir de onları tatile gönderdiğinde eve gelen kız vardı ya, neydi o?” Oğlunun yüzü bir anda buruştu, “Anne lütfen,” dedi kaşlarını çatarak. Annesi kapıya bakarak ürkekçe mırıldandı: “Yo yo, iş arkadaşın vardı ya, rapor hazırladığınız, onu diyorum.” Oğlu, bu sözlerde tehditkâr bir eda olup olmadığını incelemek için eğilip annesine baktı. Orada safça dalgalanan örümcek ağlarından başka bir şey göremedi tabii. Bebek gibi bir sesle, “Onun kuş cıvıltısı gibi sesi var, cıvıltılar arasında uyusam fena mı olur?” dedi Gülden Hanım.

Oğlu, annesinin İklim’i sevdiğini, İklim’in eve gelmelerini sevdiğini, İklim’in evdeki mahcubiyetini bile sevdiğini biliyordu. Gerçi annesi daha önceki iş arkadaşlarını da sevmişti. Gülden Hanım’ın bütün İklimleri neden tutkuyla benimsediğini, başkalarına çöl kesen ilgisinin onlar söz konusu olduğunda yağmaya doymayan bulutlara dönüştüğünü anlayamaz, doğrusu anlamak için de çaba sarf etmezdi. İklim maruz kaldığı bu tuhaf alakayı birazcık kurcalayacak olsa şöyle bir cevapla karşılaşır: “Boş ver, onu kimse anlayamaz.” Raporlar tamamlandıktan sonra İklimler giderdi. Annesi, İklimlerin arkasından iyilikle konuşur, onları hemencecik özlediğini belli eden iç çekişlerde bulunurdu. Başını sevgiyle iki yana sallayarak, “Canım benim, ne

kadar masum değil mi?” diye sorardı. Kime sorardı, hangisini kastederdi, neden öyle derdi bilinmez. Oğlu genelde çoktan odadan çıkmış, raporu şirkete göndermekle meşgul olurdu. Gülden Hanım’ın mırıldanmalarının çoğu odasında kalırdı: “Bu evin şanına böyle şeyler yaraşır.” Annesinin İklimseverliğini ilkin gelinine olan gizli nefretine yordu. Fakat babasından kalma dört evi muhtelif yıllarda Esin’e doğum günü hediyesi olarak verince bu düşünceyi yavaş yavaş sildi kafasından. Ama şu bir gerçektir, annesi Esin’e bir defa olsun İklimlere baktığı gibi bakmamıştı.

Gülden Hanım’ın yüzünde tehdidin emaresi bile yoktu. Böyle bir durumda oğlunu tehdit etmeyecek kadar diplomasi bilgisine sahipti. Liseyi Galatasaray’da okumuş, Türkiye’de yarım bıraktığı üniversite eğitimini İtalya’da tamamlamıştı. İlk kocasının ataşeliği sebebiyle gittiği Roma’da yükseköğrenim gördüğü sırada zekâsının, kabiliyetlerinin farkına varmıştı. Aslında onun ne diplomaya ne zekâyâ ne de bunlarla elde edeceği bir statüye ihtiyacı vardı. Sadece kocası öyle istediği için okula gitmiş, İtalyancasını adamakıllı geliştirmiş, az buçuk Latince bile öğrenmişti. Diploma töreninde kepini herkes gibi gökyüzüne değil, “Questo è per te,”¹ diye bağırarak kocasına doğru fırlatmıştı. Feridun’a karşı tutkulu, belki biraz da takıntılı düşkünlüğünü, şimdilerde hepsi toprağın altında yatan eski İstanbul sosyetesini iyi bilirdi. Aşkları dillere destandı. Hariciyenin parlayan yıldızı Feridun için Gülden’in yapmayacağı şey yoktu. Daracık gömleği, açık mavi pantolonu, rüzgâr olsun olmasın dalgalanan saçlarıyla Feridun onun ruhunun Roma’sıydı. Evet, İtalya rahatlığı, eğlenceye alışkın Gülden için yorucuydu fakat söz gelimi kocasıyla Roma sokaklarında gezdiğinde, Torcello Adası’nda öğlen yemeği yediklerinde ya da aklından hiç çıkaramadığı 1966 Şubat’ında üniversite oyunları için gittikleri Sestiere’de, İtalya Alplerinin insanın iliklerini donduran manzarasına karşı sımsıcak bir kulübede, rüzgârın kesintisiz ıslığını dinleyerek bir hafta geçirdiklerinde bütün yorgunluğundan sıyrılırdı. Feridun’la birlikteyken bekârlık yıllarında, Üsküdar’da sayısını ancak babasının bildiği evlerden oluk oluk akan paraların telafi edemediği, gideremediği yoksunluktan da sıyrılmış olurdu. Boğaz’daki düğünlerde, Bebek’teki salonlarda Muhittin Bey’in ailesine daima taşralı zengin muamelesi yapan birileri çıkardı. Şatafatlı İstanbul Türkçesiyle konuşan frapan kadınların ona doğru eğilerek bir köylü kızını inceleyen antropolog merakıyla sorular yöneltmesinden oldum bittim nefret ederdi. Gülden, ilk evliliğini tam olarak bu nefretin ve mahcubiyetin gölgesinde yapmıştı. İki dirhem bir çekirdek kocası salonlarda biblo gibi durur, elindeki kadehi kibarca okşar, general emeklisi babası hakkında ken-

¹ Bu senin için.

disine yöneltilen sorulara meleke hâline getirdiği nezaketle cevap verirdi. Ama Gülден'in asıl zevk aldığı bunlar değildi. O geçkin kadınların Feridun'un karşısında kibirden hayranlığa inkılap eden bakışlarını bir müddet uzaktan seyreder, sonra kuğu gibi yanlarına sokulur, kocasının onu diğerleriyle tanıştırmasına fırsat vermeden koluna girer, kadınların şaşkın, biraz da kıskanç bakışları altında birlikte uzaklaşırlardı. Feridun onun biricik limanıydı. Ne var ki bütün limanlarda karanlık, gizli saklı işlerin döndüğü izbe odalar olurdu.

Türkiye'ye döndüklerinin üçüncü ayında kocası, yabancı bir diplomat dostunu ağırlamak bahanesiyle kayınpederinden Üsküdar'daki boş evlerden birinin anahtarını istemişti. Bu haber o gün Gülден'in kulağına hasbelkader çalındığında işkillenmeyecekti ama geçen hafta evlerine giren hırsızın üçtaşlı kırmızı elmas kolye dışında hiçbir mücevhere dokunmamasını anımsayınca içine bir kurt düşecekti. Babasının yaşlı şoförünü yanına alıp üç katlı eve gitmeye bir anda karar verdi. Sessizce tırmandığı merdivenlerin ucundaki cam terasta kocası Feridun'u gencecik bir kadınla yakışsız bir şekilde yakaladı. O an şahit olduğu rezaleti görmemek için karşısına çıkan ilk nesneye hırsla, gayriihtiyari odaklanan Gülден, genç kadının göğsünde seken üçtaşlı kırmızı kolyeden gözlerini kurtarınca öyle bir çılgık attı ki merdivenleri çıkarken işittiği iniltileri sonsuza değin korkunç bir şekilde bastırılmış oldu. Çılgılığı duyar duymaz koşup gelen şoför, küçük hanımın demesine gerek duymadan Feridun'u evire çevire dövdü, Feridun ise yüzü gözü kan içinde kalmasına rağmen biri duyar rezil olurum korkusuyla gıkını çıkarmadı. Tabii bu sessizlik işin sonunda yarı çıplak sokağa atılmasına mâni olmadı.

Ertesi hafta boşandılar. Feridun boşanmasını gerekçe göstererek alelacele yurtdışı görevi talep etmeseydi eski karısından çekeceği vardı. Gülден'in hıncı dinmek bilmiyordu. Aldatılanlarda baş gösteren intikam güdülerinin tetiklediği o bildik taşkınlıklarla geçirdiği birkaç ayın sonunda güç bela kendini topladı. Toplar toplamaz da babasının karşısına çıkıp o evi kendisine vermesini istedi. Aslında Muhittin Bey için bir evi vermekle canını vermek arasında pek fark yoktu. Çocuklarına para pul, otomobil ve çek defterlerini cömertçe sunmasına karşın söz gelimi oğullarından biri ev satıp iş kurmaktan ya da yurt dışına gitmekten bahsedecek olsa kalbi sıkışmaya başlar, "Ben o evleri alın terimle kazandım!" diyerek oğullarına sitem ederdi.

Muhittin Bey'in alın teri dediği Demokrat Partili bir mebusun İstanbul'daki imar faaliyetlerinin takibinden ibaretti. İmar ve inşaat işleriyle hem mebusu hem kendini abat etmişti. Hükûmetin darbeyle devrileceğini herkesten önce sezerek hemen saf değiştirmiş, bu kıvrak hareketi sayesinde üç sene sonra ilçe belediyelerinden birine atamayla gelen sözde başkanın en yakın adamı olmuştu. Gülден, babasının politik kurnazlıklarını yerden yere

vurur, başkalarının yanında onu rencide etmeyi pek severdi. İlk evliliğinin sevinciyle bunların hiçbirini yapmadıysa da ihtilalden sonra ortalık bir anda boş keselerini doldurmaya niyetli yeni siyasetçilerle kaynadığında babasının yavaş yavaş kenara itilmesini zevkle seyretmekten kendini alamadı. Muhittin Bey çok geçmeden ticareti de ticaretin bir icabı olarak yaptığı siyaseti de bırakıp köşesine çekilmişti ki kızı boşandı. Hayatı boyunca hiçbir şeye üzülmeyen, bir zamanlar yere göğe koyamadığı Menderes'in idamını görmezden gelen, karısının ölümünü kolayca atlatan Muhittin Bey, kızının yaşadığı talihsizliğe çok üzülmüş, bundan olsa gerek en güzel, en manzaralı, üç katlı evini gözünü kırpmadan şıp diye Gülden'e vermişti.

Feridun'dan sonra Gülden değişti. Arkadaşlarından koptu, önceleri yüreğini hoplatan mücevherlerle ilgilenmedi, alabildiğine ilgisiz, dalgın, agresif biri olup çıktı. Abilerinden biri Galata'da vurulduğunda sarsılmadı. En yakın arkadaşlarından Emel öldüğünde ağlamadı. Babasına rest çekip yurt dışına giden büyük abisinden bir daha haber alınamadığında meraklanmadı. Eve kapanan, mecmua okumayı kesen, çok sevdiği atlarının varlığını unutan babasıyla o ara kaderleri kesişti. Boğaz'daki yalıda kalpsiz, sözsüz, meraksız, dalgın iki hayalet gibi bir yıl geçirdiler. Babasının sessizliğinden sıkılan Gül- den, kendisine eli ayağı düzgün ama fakir bir koca bulup evlendi. Pencere önünde oturup donuk gözlerle denizi seyretmekten başka bir şey yapmayan babasını emektar şoförüne emanet ederek üç katlı evini şenlendirmeye koyuldu.

Gül- den Hanım, yarım asır önce şenlendirdiği evi şimdi cesediyle yeniden şenlendirecekti. Oğlunun yadırgayan bakışlarının üzerinde gezindiğini fark edince, "Allah beni de böyle yaratmış," demekten başka söz bulamadı. Bu söz babasının sığınağıydı. Ne zaman onun ticari faaliyetlerini ahlaksızlıkla itham etse Muhittin Bey işi şakaya vurur, "Tamam kızım sen haklısın, sen her- kesten ahlaklısın. Allah beni de böyle yarattı," derdi. Gül- den Hanım, kendi hâ- line üzüldü, "Hey gidi Muhittin Bey, bakmaya kıyamadığın kızın şimdi Azrail'i bekliyor," dedi. Elbette bunu oğlunun kalbini yumuşatmak için söylemişti. Ama doğru, diye geçirdi içinden, gerçekten Azrail'i bekliyorum, bu doğru.

Hayatı boyunca beklemenin hiçbir çeşidine tahammül edemezdi. Bod- ruma inerken düşüp belini çatlattığı yaz yatağa düştüğünde bir ay kesintisiz ağlamış, oğlu ve gelini bunu çektiği acılara yormuştu. Gül- den Hanım, ihtiyar bedeninin bir daha doğrulamayacağını, ölünceye değin odasında azaplı bir bekleyişe mahkûm olduğunu anladığı için ağlamıştı. Bu bekleyişi derinleş- tiren, ayaklarına dolayan fazladan bir huzursuzluk vardı içinde. Son dileği- nin gerçekleşeceğinden emin olmak istiyor, bunun için âdeta çırpınıyordu. Aksi hâlde bodrumdaki sarmaşıklardan, çiçeklerden; hasekiküpesinden, Çin

herdemyeşilinden, paşa kılıcından, dua çiçeğinden, geyik boynuzundan, barış zambağından ebediyen mahrum kalacaktı. Şimdilik gelini, sözünü dinliyor ve bodrumun bahçeye açılan penceresini bir ritüel gibi her gün yarım saat açarak içeriği havalandırıyordu ama ölünce bunun nihayet bulacağından adı gibi emindi. Oğlu da gelini de torunları da onsuz yapabilirdi lakin çiçekler yapamazdı. Çiçekler onsuz asla yaşayamazdı. Bu düşünceden gizlice zevk almıyor değildi Gülden Hanım. Kendisiyle birlikte bazı şeylerin ölmesi yarım asırdır başında tüten yalnızlığı bir nebze olsun teselli edebilirdi. Yine de çiçekler ölmesin istiyordu. Rüyasında herkesle konuştuğu hâlde kendisiyle konuşmayan çiçekler görüyordu. Yeşil yapraklar tarafından itilip kakılıyor, dövülüyor, boğazından kısıvrak yakalanıp boynu kırılıyor ve ter içinde uandırılıyordu. Gün ışığına ihtiyaç duymadıkları için onlara, “Karanlık çiçekler,” diyordu, “benim kız kardeşlerim.” Bodrumun iki duvarını kaplayan sarmaşığın her gece yatağını koza gibi sarmasından mustarip değildi. Gençliğinden beri suladığı, aşıladığı, yeşerttiği çiçekler şayet onu unutursa asıl o zaman kahrolurdu. Elden ayaktan düşüp sokağa çıkamaz olunca Selamsız’ın, Nuh Kuyusu’nun dilencileri bile unutmuştu Gülden Hanım’larını. Atik Valide Camii’nin avlusunda doyurduğu açlar şimdi neredeydi? Başını okşadığı yetimler? Hep onu beklediğini söyleyen garibanlar? Gülden Hanım’ı herkes unutmuştu.

Bütün ev defalarca baştan aşağı restore edilmiş, heykeltıraş torununun demesiyle, Theseus’un gemisini geçmişti. Bahçedeki havuzun, kameriyenin bile yeri üç defa değişmişti ama Gülden Hanım bodruma kimseyi dokundurmamıştı. Sadece en güvendiği arkadaşlarını, en özel misafirlerini indirirdi oraya ve bir mabet ciddiyetiyle gezdirirdi. Kocasıyla, geliniyle, oğluyla çok önemli bir şey konuşmak istediğinde onları bodruma çağırır, ne diyecekse orada der, ne duyacaksa orada duyardı. Sarmaşıklar arasında bazen yüksek sesle İtalyanca şiirler söyler bazen mezarlıktan getirdiği hafızlara Yasin okuturdu. Bodrum Gülden Hanım’ın arafıydı. İhtişamlı üç avize sayesinde yekpare bir salon havasının hâkim olduğu bodrumda duvarları kaplayan sarmaşıklar, özellikle güney cephede yoğunlaşan onlarca saksı ve cam terasta yer bulamadığı için bodruma indirilen bir antika koltuk vardı. Yazları ekseri o koltuğa uzanır, açık pencereden dalar gider, müstakil evlerine adım adım yaklaşan gökdelenleri değil de karlı dağları, upuzun çam ağaçlarını, uzaklarda buz tutan yeşil bir gölü seyredirdi.

Pencerenin açık olduğu bir gün, torunu Burçin her zamanki arkadaşlarıyla toplanmış, uygarlıktan, sanattan, tarihten konuşuyordu. Gülden Hanım, çiçeklerin hasta yapraklarını özenle koparıırken gençlerin hararetli konuşmalarını duyup kulaklarını dikti. “Bütün bu düzenin temelinde sence ne var?” diye sordu, koluna girerek onu bodruma indiren oğluna. “Hangi düzenin, çi-

çeklerin mi?” diye duraksadı oğlu, cep telefonuna bakmaya ara vererek.

“Ruhlar mı? Nefret mi? Şehvet mi? Dünyayı ayakta tutan nedir?”

“Yine mi başladık? Peki, tamam söyleyeyim. Para, denge, adalet filan.”

Gülden Hanım gülümseyerek, “Ne vardı dedene bu kadar çekecek?” dedi.

Oğlu alaycı, bıkkın bir sesle sordu: “Dünyanın temelinde ne var peki anne?” diye sordu.

“Aile.”

“Ne? Aile mi?”

Oğlu bunu beklemiyordu. Bir an annesinin ona ahlak dersi vereceğini bile sandı. Yıllardır görmezden geldiği hatta sanki biraz da teşvik ettiği savruluklarını bundan böyle onaylamayacağını düşündü. Gülden Hanım, bir saksının dibinde fazla bulduğu topraktan alarak başka bir saksıya döktükten sonra elindeki toprak kalıntılarını silkeledi. “Medeniyetin temeli aile, ailenin temeli parasızlıktır.” dedi. Oğlu, yapmacık bir kahkaha patlattı. Bodrumda yankılanıp kötücül bir hâl alan kahkahasının sonunda, “Babamın fakir olduğu için mi sana sadık kaldığını zannediyorsun? Hayır anne! O çok sevdiği Allah’ından korktuğu için sana sadık kaldı.” dedi. Annesine başkaldırdığı nadir anlardan biriydi. Hemen pişman olmuştu. Gülden Hanım çömeldiği yerden doğrulup, “Benim dünyadan anladığım bu oldu oğlum, babanla ilgisi yok bunun,” demesiyle de rahatladı.

Şimdi annesinin soğuk ellerini avucunun içine almış, bodrumdaki o sözlerini düşünüyordu. Zavallı Gülden, dedi içinden, zavallı annem. Dünyadan anladığın her şey yalandı. Kararını vermişti. Bodrumu kazacak, annesini oraya gömecekti. Her şey olup bittikten sonra göstermelik bir cenaze merasimi düzenleyecek, eşine ve dostlarına muhtaç oldukları yas şenliğini yaşatacaktı. Sadece annesini bodruma gömerken karısını evden nasıl uzaklaştıracığı konusunda tereddütleri vardı. Çatalca’daki yazlıkta geçirecekleri iki hafta, işlerini halletmesine yeterliydi. Gülden Hanım oğlunun gözlerinin içine bakarak, “Beni yüzüstü bırakmayacağını biliyordum,” dedi. “Hepsini götür, İklim’i getir.” Annesinin ellerini hızla bıraktı. “Böyle bir durumda İklim’i nasıl düşünürsün anne?” diye çıktı kısıp sesle. “Daha Esin’i nasıl ikna edeceğimden bile emin değilken.” Annesi, örümcek ağlarının arasından imalı bir gülümseme fırlattığı oğluna, “Bir erkek karısını nasıl ikna edeceğini bilir,” dedi. O bir anlık gülümseme ona art arda beş öksürüğe patladı. Çok sevdiği, gençken İtalyancasından okumaya bayıldığı İlahi Komedy’adan bir söz fısıldadı: “Ölmedim ama diri de değilim.”

Oğlu kalkıp duvardaki tabloya yaklaştı. Büyütülerek çerçevelenen bir pul resmiydi bu. Tabloda deminden beri dikkatini dağıtan hareketli noktanın ne olduğunu anlamak istiyordu. Buz pistinde kollarını hafifçe iki yana açmış

kadının yıllardır bitmeyen artistik patinajına yakından, üzüntüyle baktı. Patenci kadın yarım asırdır babasının ölümü hariç, bu odadaki her şeye tanık olmuştu. Babası can çekişirken güç bela elini duvara uzatıp, “Oğlum şu kadın, melekleri kaçırarak,” demiş, o da tabloyu ters çevirmişti. Şimdi camı eliyle silerken, annemin meleklerinin böyle sorunları yok, diye geçirdi içinden. Tam da “1966 POSTE ITALIANE” yazılı noktada bir örümcek gördü. Başını iki yana sallayıp burnundan soludu. Annesine bakmadan kaçarcasına odadan çıktı.

İklim’i annesine getiremedi. “Ölmek üzere olan bir kadın görmek istemiyorum,” demişti telefonda. O da üstelememişti. Üç gün sonra eve gelen hemşire, ihtiyarın temizliğini, bakımını bitirdikten sonra lavaboya geçti. Öğürmeler eşliğinde ellerini, yüzünü, kollarını defalarca yıkadı. Çıkarıp aynanın önüne eldiveni ucundan tutarak çöp kovasına fırlattı. Yeniden ellerini, yüzünü ve kollarını uzun uzun yıkadı. Derin bir nefes aldı. Salonu beyiyle karşılaştı. Karısı Esin’i kastederek, “Hanımefendiler yok mu?” diye sordu. Adam, “Onlar mı? Şey, onlar yazlıktalar,” dedi. Bir an yaşadığı paniği yadırgadı, konuyu değiştirmek için, “Annemin ayakları neden üşüyor?” diye sordu. Hemşire başını önüne eğdi, “Böyle başlar,” diye mırıldandı, “ama içiniz rahat olsun beyefendi, iğnelerini yaptım.” Hemşire kapıdan çıkarken döndü, eline tutuşturulan zarfın iriliği, içindeki merhamet duygusunu kabartmıştı: “Gerçekten üzgünüm beyefendi, keşke daha fazlasını yapabilsem, bir gelişme olursa doktor beyi ararsınız.”

Hemşire çıkar çıkmaz bodruma indi. Etrafta kaos hâkimdi. Dünkü işçilere kırdıkları betonu dışarı taşıtmadığına pişman oldu. Ama dün onlar betona balyozla vurdukça huzursuzlaşmış, nefes alıp vermesi zorlaşmış, bu sarsıntıya daha fazla dayanamayınca da işçileri öğlen olmadan paydos ettirmişti. Beton parçalarını sarmaşıklı duvarın kenarına çekmesi bir saatini aldı. Beyaz beton zeminin içinde kara bir leke gibi duran toprağı kazmaya başlamadan önce filmlerde gördüğü şekilde avuçlarının içine tükürdü. Bir yandan kazıyor bir yandan annesini düşünüyordu. Üsküdar’ın dillere destan hanımefendisini.

Kazının en coşkulu yerinde cep telefonuna bildirim geldi. Açıp ekrana baktı. Önemli bir müşterisinin dijital paraları, belirlenen alarm seviyesine yükselmiş yani yüzde on iki değer kazanmıştı. “En iyisi kazanmak,” dedi. Kazdıkça kollarındaki sızi hafifledi. Hamlığını attı. Ömrü boyunca annesinin gözüne girmek için çırpınan çocuk bütün gücüyle ortaya çıkmıştı. Kazmayı kaldırıp sertçe toprağı indiriyor, kapkara toprak parçalarını kenara çekiyordu.

Yorulduğunu anlamayacak duruma geldi. Bir ara gözleri kararacak gibi olup dengesini yitirdi. Durdu, sarmaşıklı duvarın dibine gidip yığılır gibi çöktü. Bir dizini karnına çekip diğer bacağını uzattı. Ter içindeydi. Yüzüne, göz-

lerine dolan ter damlalarını kolunun tersiyle sildi. Derin nefesler alıp verdi. Sağ tarafına baktı. Hades'in kırık kafası, Hera'nın biçimsiz göğüsleri, İkarus'un kırık kanatları betonların arasından onu seyrediyordu. "Her şeye öfkeyle dokunuyor, kızın asla heykeltıraş olamayacak," diyen İklim'i düşündü.

Annesini kırmızı koltukta küçük bir çocukla konuşurken gördü. Çocuğun yüzünü seçemiyordu. Uzanıp ayağının ucundaki heykelin kırık kolunu aldı, "Bunları o kadar çok dinledim ki!" diye bağırarak koltuğa doğru fırlattı. O fırlatış anında kendi kolu da boşluğa düştü. Bu his ayılmasına sebep oldu. Ne rehavetle ne de hayallerle kaybedecek zamanı vardı. Kalktı, eline aldığı kazmayı bu kez avuçlarının içine tükürmeden toprağa sapladı. Birkaç dakika geçmişti ki topraktan çıkan tok ses, yerini kıtırtılara bıraktı. Kazmaya ara verip dizlerinin üstüne çöktü. Eğilip taşa benzeyen beyaz parçaları eliyle iki yana süpürdü. Ortada gördüğü zinciri ucundan tutup çekti. Zincir kalkarken üzerindeki toprağı da şerit gibi kaldırdı. Bulduğu şeyi dizinde sildi. Hiçbir şey anlamamıştı. Kaldırıp ışığa tuttu. Üçtaşlı kırmızı bir kolyeydi bu.

RECEP SEYHAN

Çok Katmanlı Bir Ses

Geldiğim yere dönmeyi düşündüğüm sırada yön duygumu yitirip yitirmediğimden kuşkulandım. Dönseydim bile nereye dönecektim? Sağım neresi, güneş ne tarafta kaldı, buraya ne yönden geldim, bunu da bilmiyordum.

Bulunduğum yer ıssızdı. Her yer bembeyazdı. Beyazın egemenliği o kadar aşikârdı ki görüntü, yeryüzünde kardan başka hiçbir nesne olmadığını düşündürüyordu.

Telefonu son kullanımının üzerinden yaklaşık beş altı saat geçmişti. Şarjım bitmişti ve ulaşabileceğim kimse de yoktu. Cihaz kapalı da olsa emin bir yerde olmalıydı ve su almamalıydı. Buna dikkat etmeliydim.

Telefonun saatine alıştığım için saat kullanmıyordum. Geldiğim yerin neresi olduğunu; vaktin ikindi mi akşam önü mü; önümdeki yükseltinin bir dağ mı bir tepe mi, yoksa bir kayalık mı olduğunu bile bilmiyordum. Şükür ki fırtına yoktu; fakat her an bu da mümkündü. Bir fırtına çıkması hâlinde olduğum yere çakılıp kalabilirdim. Bu da donma tehlikesi ile yüz yüze gelmem demektir.

Bunları aklımdan uzaklaştırmalıyım, yapabileceğime odaklanmalıyım diye düşündüm.

Derken bir ses duydum. Sestin içinde başka seslerin bulunduğunu hissettim. Öyle ki ses çoğalıp kırılarak kendi içinde parçalara ayrılmış gibi geldi bana. Çocukluğum kırsal alanlarda geçtiği için bu sese tümüyle yabancı değildim; ama ne sesiydi, çıkaramıyordum. Çok geçmeden zihnimi toparladım: Büyük bir ağacın çığlık atarak yıkılışını andıran bir sese benziyordu duyduğum. Kakırtılı bir sestir bu. O çok katmanlı ses bulunduğum bölgeyi kuşatarak bir anda her yere hâkim olmuştu. Etrafıma baktım. Görünürlerde hiçbir şey yoktu. Bir an her şeyin benim için bitişe doğru yol aldığını düşündüm. Aman Allah'ım, burada öleceğim, diye derin bir kaygıya kapıldım. Bu kaygımı sesli ifade ettiğimi sonradan fark ettim. Bu fikrin benim helâkim olacağını, çünkü en olumsuz şartlar içinde bile bir çıkış yolu bulunabileceğini telkin

ettim kendime. Nitekim o ilk düşünce üzerimde fazla kalmadı ve geçip gitti.

İnsanın, hiçbir canlının olmadığı, çıkış yollarının da kapalı görüldüğü bu gibi durumlarda kendisine yine içindeki kendisinin yoldaş olabileceğini, onunla konuşabileceğini, tartışabileceğini, ortak kararlar alabileceğini hiç düşünmemiştim. İçimdeki kendim dedi ki bana, sesi araştı. Nereden gelmişti bu ses? Sağa, sola, arkama, önüme... Sonra daha uzağa baktım. Uzakta, bulunduğum yere yaklaşık beş yüz metre kadar ötedeki küçük tepenin arkasında kalan ancak onun tam da karşısına düşen koca dağdan artçı bir çığın yürüdüğünü düşündüm. Böyle düşünmeme sebep olan da hareket sırasında göğşe fırlayan sonra da çöküşe geçen kar tozlarını son anda görmüş olmamdı. Bu kar bulutu, ilk duyduğum o çoklu sesi getiren büyük çığın artçısı olmalıydı. Varlığını etkisi altına almamış olsa da kısa fasılalarla da olsa zihnime tükenişten görüntüler düştüğü bir gerçek idi. Beklemediğim bir anda bir yerlerden bana yeni kapılar açma ihtimali bulunan bu sesin peşine düşmeliydim. Bunu düşününce bir anda kendimi görünmeyen takviye güçlerle donanmış hissettim.

Bitmiş sayılmazdım ve hareket kabiliyetim vardı.

Önce sesin yerini belirlemeliydim; sonra, orada neler olduğunu anlardım.

Bu arada, ayaklarımda bir karıncalanma hissettim.

Beş on dakika kadar ne yapacağımı şaşırmış vaziyette öyle, kalakalmıştım. Karıncalanmanın hareketsizlikten kaynaklı olabileceğini düşündüm.

Hareket etmeliydim.

Üşümüyordum. Elbiselerim yeterliydi. Bacaklarımdan soğuk girmemesi için çoraplarımı pantolonumun üzerine çekmiştim. Muhtemel bir fırtınada boğaz bölgemden girebilecek soğuğu önleyecek şekilde atkımı sımsıkı bağlamıştım. Yetinmeyip üzerine kapüşonumu da geçirmiştim. Şimdi kendime bir yön belirlemiştim: Çığ tarafı.

Çığ güneyde miydi, kuzeyde mi bunu kestiremesem de kendisi benim için bir yöndü artık.

Yürüdüm.

Tepeye vardığımda gördüğüm manzara beni daha da umutlandırdı. Düşündüğüm gibiydi: O çok katmanlı ve kakırtılı ses, dağın eteklerinde çığın devirdiği yaşlı bir ağacın veda sesiydi. Asırlık bir ağaç olmalıydı. Ağacın kendisini tam olarak göremesem de dalları karların üzerinde, tarih olmuş bir medeniyetin geride bıraktığı dev duvarlar gibi dikilmişti göğşe. Sırtüstü devrilmiş de bacakları yukarı gelmiş dev bir canlı gibi öyle yatmakta ağaca ulaşıncaya kadar epeyce enerji sarf etmem gerekecekti.

Daha bir güç kazanmış olarak yürüdüm.

Şimdi önümde, asırlık koca meşe bütün haşmetiyle yatıyordu. Bu arada

hem acıktığımı hem de susadığımı ayırt ettim. Sırt çantamda üç gün yetecek kadar yiyecek vardı. Akşam kararmadan devrik ağaca ulaşmış olmamın bir kazanç olduğunu düşünüyordum.

Böyle, kendi içimde konuşurken uzaklardan birtakım sesler geliyormuş gibi hissettim.

Durdum, kulak kabarttım.

Yerin kulağı olduğunu biliyordum; fakat ortada yer yoktu. Karın üzerine abandım, dinledim. Sesleri daha net duyabiliyordum şimdi: Kurt sesleriydi bunlar. Bu uluma seslerine ta çocukluğumda, yaylalardan aşınaydım. Kurtlardan çok korkardım. Sesleri çok ürkütücü gelirdi bana. Büyüklerimizin yönlendirmelerinin de etkisi vardı bunda. Karanlığa kalma, kurt yer, derdi büyükannem.

Toparlandım, daha hızlı yürüdüm.

Kar bir metreyi aşındı.

Önümde adımlarımın kürüyerek savurduğu karların görsel şölenine kaptırdım kendimi.

Yaşlı ağaç, tahminimden daha fazla işime yarayabilirdi. Mesela gövdesinde eski bir kovuk da bulunabilirdi. Geceyi burada geçirebilirdim. Belki ateş de yakabilirdim. Hayır, burada bunların hiçbirini yapamazdım; çünkü daha büyük bir çığın gelmeyeceğinden emin olamazdım.

En iyisi, ağaçtan koparacağım dalları az öteye, daha emin bir yere taşıyarak kendime bir sayvan yapmaktı.

Bu arada kurtların sesini bir daha işittim. Bu kez sesleri daha net duyuluyordu.

Büyük uğraşlarla, ağaçtan kopardığım dalları daha emin olabileceğini düşündüğüm yaklaşık yüz metre öteye, büklerin bitişiğine taşıdım.

Bu çalışma sırasında vücudum da iyice ısınmıştı.

Akşam iyice kararmıştı.

Aklım kurtlardaydı. Bana bir zararları olabilir miydi? Bir yerde mi okuduydum yoksa birinden mi duyuydum, bilmiyorum; aç kurtlar her şeyi göze alabilirler, diye bir bilgiye sahiptim. Hiçbir varlık insan kadar tehlikeli değildir oğul, demişti büyükannem. “Vahşi hayvanlar, kendilerini tehlikede hissetmedikçe insanlara saldırmazlar. Bunu da kitaplarda okumuştum. Büyükannem başka bir şey daha demişti: “Kurt kısmı insana yaklaşmaz, korkar insandan. Hayvanlar için insan kadar korkunç ve bir o kadar da tehlikeli bir varlık yoktur.” Farklı zamanlarda bana ulaşan bu bilgileri test etme imkânım hiç olmamıştı. Verdikleri bilgilerle büyükannem de kitaplar da yıllar sonra, işte burada denenerek bir sınavdan geçeceklerdi. Bu sınavda her ikisinin de başarılı olmaları için dua ediyordum. Ya ak-

lımda kalan bu bilgilerle teselli bulacaktım ya da bu çetin şartlarda bile soğğun titretemediğı bedenim kurt korkusuyla tir tir titreyecekti. Sanırım ikisinin arasında bir yerde; ama daha çok korkuya yakın bir yerdeydim. Böyle şeyler düşünerek büklerin dibine kendime bir sayvan yaptım. Ateş yaktım. Yaşlı ağacın gövdesinde bulduğum kuru dallar işimi kolaylaştırmıştı. Çıkınımı açtım; ekmek, birkaç zeytin ve bir parça peynirden oluşan akşam yemeğimi yedim. Ağaçtan yontup getirdiğim kabuklardan tas yaparak kar suyu eritip içtim.

Bereket ki kaygılarım boşa çıkmıştı: Kurtların sesi kesilmişti. Sanıyorum ateşi ve dumanı görünce daha fazla yaklaştılar ve yön değiştirdiler.

O geceyi sayvanda geçirdim.

Gece zaman zaman üşürgelendim. Soğğun iliklerime nüfuz çabasını ve uykudan irkilterek uyandırdığı “neredeyim ben” durumlarını birkaç kez tattım. Burada ölebileceğim aklıma gelse de bu düşünce beni esir de almış değildi. Yaşamak ile ölmek arasında bir yerde bulunduğum gerçeğini yabana atmadan tercihim ve kararlılığımı yaşamaktan yana yapacaktım.

Düşüncelerim hayata daha yakın duruyordu.

Uyku ile uyanıklık arası, daha çok da üzerine sert çizikler atılmış cam gibi parçalı bir yakaza sarmalı, varlığını bölük parça ediyordu.

Kısa anlarla da olsa kendimi bazen iş yerinde, bazen evde çocuklarımla arasında hissettiğim oluyordu.

Böyle, beyaz bir örtünün ortasında, kaygılara belendiğim bir gecenin sonunda sabaha eriştim.

Burada geçirdiğim ikinci günün vaktini bilmediğim bir saatinde başka bir sesle; gökyüzünde beliren umudun sesiyle bir anda her şey değişti benim için.

Meydana çıktım. Daha meydana...

Başımı göğse kaldırarak, kollarımı dünyayı kucaklayacakmış gibi açarak...

ZEYNEP HİCRET

Ben Babamı İstedim

*Şimdi her şeyi anlatacağım size
Alevleri neden sevdiğimi*

Uzun yaz gecelerinin serinliğinde babamın bahçede yaktığı ateşin çevresine dizilir, birazdan hülyalara dalıp gidecek olan başımızı iki avucumuzun içinde tutarak alevlerin gösterisini izlerdik. Görkemli bir şölene davet edilmiş gibi hayranlıktan dilimiz tutulur, gecenin sessizliği derinleştikçe yaprakların hışırtısı, böceklerin vızıltısı azalır, bir tek maviden kırmızıya dönen alevlerin iniltisi duyulurdu. Lâl rengi alevlerin şaha kalkan dilleri kelebekleri, sinekleri yutar, kanatlarının yarısı yanmış pervaneler bir kez daha dönüp gelirlerdi ateşin başına. Onlar için bu ışık şöleninde erimenin anlamı âşığın ram olmasıydı maşukuna ve varlıklarını muhteşem bir jübileyle nihayete erdirmekte.

“Bütün varlıkların kendilerine özgü ibadet ve hamdetme şekilleri vardır,” derdi babam. “Güneş ve ay, yıldızlar ve bütün yaratılmış olanlar büyük bir sadakat içinde Rablerini tespih ederler. Ateşin zikri, ağaçların zikri, böceklerin, karıncaların, çiçeklerin zikri vardır. İblisin ateşten yaratılmış olması ateşi kötü ve yararsız kılmaz. Kabil’in topraktan yaratılmış olması toprağı alçaltmadığı gibi. Ateş yutar ve küle döndürür çemberine gireni. Oysa toprak saklar ve yeniden doğurur bağrına düşeni. Bu açıdan ateşten üstündür toprak. Ama ateş de hayatın ışığıdır ve insan ondan pek çok anlamda faydalanır.”

Babam anlatır bizse sessizce seyrederdik olan biteni. Alevler bir anda vecde gelir, dervişin zikir hâli gibi titreşirlerdi. Giderek çoğalan alevlerin içine kendilerini bırakan pervaneler gibi ışığı fethetmeye gelen bir kelebek de biz olamadığımızı hayıflanırdık. Bizim de hayallerimiz çıkırır, arzularımız çıkırır fakat eriyen dalların çitirtisından başka bir şeyin bu şöleni bölmesine izin vermezdi. Onun etrafında çember olur, odunların çitirtilerini, alevlerin birbirlerinin boynuna dolanan lâl rengi dillerini ve kıvılcımların ardı

ardına patlayışlarını izler, derinlerimizde biriktirdiğimiz ezgilerimizle ateşin ritmine eşlik ederdik. Alevlerin yansıyan ışıltısı ciltlerimizi altın rengine dönüştürünceye, vücudumuza bir sıcaklık, bir mayhoşluk yayılınca kadar devam ederdi bu. Uzayan sessizliğin içinde rüzgârın ve geveze böceklerin sesleri işitilmez olduğunda bir cümle kurmaya fırsatım olurdu. *“Bana da ateş yakmayı öğret, baba.”*

Babam önce kalın odunlardan bir çember oluşturur sonra bu çemberin ortasına seçtiği çalıları yerleştirdi. Onun bu intizamını hayranlıkla izledim. Bunu denemek için iliklerime kadar dolan hazzı tarif edemem. Ama babam hiçbir zaman bir ateşin nasıl yakılacağını öğretmedi bana. Bunu kendim deneyerek öğrendim. İlk yazlıktaki evimizin kömürlüğünde ufak çaplı ateşler yakmaya başladım. Sonra çocuklarla toplanıp gittiğimiz dere kenarında, üç koca taşın arasında yakmayı sürdürdüm en güzel ateşlerimi. Her seferinde daha büyüğünü yakmayı başarabiliyordum. Ama en büyük ateşimi yakmamıştım henüz. Fakat onun öncesinde bir büyük ateş daha yakacaktım. Ne zaman ki babam ateş yakmaz oldu, ne zaman ki bizler bir ateşin etrafında çember oluşturmamaya kadar azaldık, ne zaman ki ayrılık ateşi ailemizi yakıp yok etti, o zaman daha büyük ateşler yakma isteğimi durduramaz hâle geldim. İlk büyük yangınım, bahçesinde güzel yaz gecelerini geçirdiğimiz yazlığımız oldu. Babam başka bir eve gitmişti ve başka çocukların babasıydı artık. Ben daha on dört yaşındaydım o zaman. Evin ıssızlığı, soğukluğu, annemin buz mavisi derisi büyükçe bir ateşin yakılmasının zamanı geldiğini haber veriyordu. Büyükçe bir ateş yakılmalıydı ve eskisi gibi ciltlerimiz altın rengine dönmeli, evimiz, bedenimiz ısınmalı, alevlerin ezgisiyle ruhlarımız çağıldamalıydı. Bir ateş yakılırsa babam eve dönebilirdi. Zor değildi bu. Her zaman ateş yakmaya alttaki çalılarla başlardı babam. Ben de evin alt katından başladım. Çabuk tutuşacağına ihtimal verdiği çalıları odun çemberinin ortasına dizerdi. Ben de çabuk tutuşacağını öğrendiğim mutfak tüpünü evin ortasına taşıdım. Gazı açtım ve dışarı çıkıp çakmağı pencereden içeri fırlattım. Evin küle dönüşünü seyrederken bir kez daha işitebildim alevlerin ezgisini. Sanki babam yakmış gibi ihtişamla yanıyordu ve alevler bir arada olmamızı telkin ediyordu. Ateşin dili çağırıyordu babamı. Babam gelecekti ve en güzel ateşleri artık o yakacaktı.

Babam geldi ve beni ikinci büyük yangınımı çıkardığım zamankinden daha az dövdü. Annemi suçladı daha çok. Sanki ateş yakan kendisi değilmiş gibi bir zamanlar. Bunun felaket olduğunu söylüyordu. *“Felaketim oldunuz,”* diyordu. Biz onun felaketiydik. *“Artık yettiniz,”* diyordu. Ağzından alevler fışkırıyordu ve soluğu ateş gibiydi. O günden sonra içinde aile olduğumuz bir evimiz olmadı. Anılarımız yazlıkla birlikte kül olmuştu.

O yaz orada burada geçti. Babam kâh görünüyor, kâh günlerce gelmiyordu. Kafasının içi planlarla doluydu. İlk planı beni bir yurda yerleştirmek oldu. Benim gibi bir çocuğu olduğunu unutmak için istiyordu bunu. Onu iki dönem boyunca hiç görmedim. On beş tatillerde tanımadığım adamlar gelip alırdı beni. Onlardan tiksindirirdim. Babamı görmek istediğimi söylerdim. Nerede olduğunu sorup durarak canlarından bezdirirdim. İçlerinden biri bile sesimi kesmemi söylemezdi. O zaman, “Artık hatırlayacaklar benim kim olduğumu,” derdim. “Beni yok sayan babam da hatırlayacak.” Beni hatırlaması için yapacağım şeyi çok önceden biliyordum. En iyi bildiğim şeyi yapmakta tereddüt etmedim. Dört katlı yurt benim çıkardığım yangınla küle döndü. Tam babamın istediği gibi ustalıklı halletmiştim işi. Bir ateş yakmanın ne demek olduğunu görecekti sonunda. Onu aradılar ve hemen gelmesini söylediler.

Babam gelene kadar müdürün ve etrafındakilerin kızgın bakışlarının hedefindeydim. Beni çıldırması gebertmek istiyorlardı. Kendi aralarında konuşup duruyorlardı. Çaktırmadan bir sandalyeye ilişir gibi olunca kıcıma tekme indirildiler. Paspas gibi yere serildim. Hemen sonra dürülerek dört bacaklı, demir masanın altına yuvarlandım. Gözümün önünde bir düzine ayak ve onun iki katı ayakkabı vardı. Masanın bacakları o kadar kısaydı ki bütün bu ayakları iki büküm bir vaziyette izlemek zorunda kaldım. Kimi içe doğru kıvrılmış, kimi çaprazlamasına burunlar birleştirilmiş, kimi üst üste atılarak bilekten bağlanmıştı. Gördüklerimin hepsi ucuz, basit ayakkabılardı. Müdürün ayakkabıları çakma deriydi. Utancından olacak, onları arkaya çekip birbirine dolamıştı. Ama babamın john lobb marka ayakkabıları odaya girince heyecandan titremeye başladım. Bütün ayakkabılar gözümün önünden hızlıca çekildi. Bir o sivri burunlu ayakkabıların bir de yerinden fırlamak istercesine atan kalbimin farkındaydım. Adımlarını ölçüyordum. Kaç adımda doğru zamanı tutturacaktım. Aşağı yukarı üç adımda. Üç adım sonra masanın altından fırlayacak, “Baba, öğrendim işte” diyecektim. Ben daha saymaya başlamamışken babamın kızgın elleri beni olduğum yerden çekip havaya kaldırdı. Yine de gazapla bana baktığı ve anlamsız sorular sorduğu sırada, “Başardım, baba,” dedim. “Görecektin, nasıl da kolay oldu.”

“Neyi başardın piç kurusu,” dedi. “Sonunda piçin evladı olmayı başardın demek.”

Beni öncekinden daha feci dövdü. Ama bir sonrakinde onu nasıl mors edeceğimi düşünüp kıs kıs gülüyordum. “Utanmadan bir de gülüyor musun,” dedi. “İyi, gül sen.”

Beni ayaklarıyla çiğnemek, ezip un ufak etmek, yeryüzünden silmek istiyordu ama o çok değer verdiği ayakkabılar ayağındayken bunu yapmazdı. Odanın tahta döşemelerinden birini söktü ve nereme geldiğini düşünmeden

vurmaya başladı. Kafamı koruma güdüsüyle yere kapaklandım. Yerin yedi kat dibinde kendi sığınağımı bulmuştum. Rahattım orada. Yukarda olan biteni neredeyse hissetmiyordum. Ama pat diye bir şey yakınımaya düşünce yerimden sıçradım. Kafamı kaldırıp baktığımda daha önce görmediğim bir yüzle karşılaştım. Alev topu gibi kıpkırmızıydı bu yüz. Yarısı elinde kalan tahta parçasına kan çanağı gözlerle bakakalmıştı.

Şimdi başımda bir düzine doktor ateş yakmayı sevdiğimi, yangın çıkarmaktan zevk aldığımı, gözetim altında tutulmam gerektiğini söylüyor. “Hasta değilim,” diyorum onlara. “Siz de biliyorsunuz bunu. Ben sadece babamı istedim. Başka bir amacım yoktu benim. Her şeyin eskisi gibi olmasını istemekten başka bir şey yapmadım.”

Doktorların önünde yalvarıyordum ona. “Söyle,” diyordum. “Ne olur gerçekleri söyle.”

Kabul görmeyen yalvarışlarımın önlenemez yangınlara yol açacağını biliyordu. Yine de bunun ayağına gelen en iyi fırsat olduğuna kendini inandırmıştı. Şimdilik rahat bir nefes alabilirdi ama o büyük an geldiğinde nasıl davranacağını kestirememenin tedirginliğiyle son kez gözlerimin içine baktı. “Bu son olsun,” der gibi. “Artık yettiniz,” der gibi.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Yitik Günün Mavisi

Kanoya arkalı önlü oturduk prensle, küreklerimizi suya daldırdık...

Kürek tek parçaydı, iki ucundaki palet gibi duran aparat, babamın fırın küreklerine benziyordu. Küreklerin her suya dalıp çıkışında maharetle bükülen bilekleri epeyce güçlüymüş belli, eh benim bileklerim de fena sayılmaz, ona ayak uydurabiliyorum. Böyle seri şekilde kürek çekebilmek için iri kemikli, güçlü bilekler olmalı insanda. Ceketinden taşan gömleğinin kol düğmeleri ilikli olduğu için bileklerini göremedim. Gerçek taşlardan yapılmış kol düğmelerine hayran oldum, parıl parıl yanıyor güneşte, elmas galiba. Kol düğmesi kullanan kalmadı, çoktan tarih olmuş sayılır, ama o soylu bir adam ve ona çok yakışmış.

Sırtındaki gücü, omuzlarından iki koluna oradan bileklerine doğru yayılan deniz dalgası gibi ritmik akışı görüyorum. Melez yüzüne, biri camdan yapılmış gözlerine bakma ihtiyacı duyuyor, bulanık gören diğer gözünün beni nasıl gördüğünü sormak istiyorum.

Telli Baba'nın aşağısından yola çıkıp Anadolu yakasına doğru yol aldık. Tanrım, nasıl bir ahenk bu bizdeki... Elimiz kolumuz aynı anda çalışıyor, kanoyu durmaksızın yüzdürüyorduk turkuaza kesmiş denizde. Tuhaf bir sonsuzluk ürpertisi, aniden gelip içime doldu. Kollarıma baktım, tüylerim buğday başakları gibi dimdik dalgalanıyordu, bu ürperişten korkup suya attım duygumu, kötü bir rüya gibi akıp gitsin istedim. Dünya için sonsuzluk iyi bir şey değil, her şeyin sınırlarının olması ve o sınırları görebilmek, görmesem de hissedebilmek her zaman rahatlatır beni.

Konuşmalarımız, suyun şırıltıları arasından uzak diyarların ezgisi gibi geliyor kulağıma. Mutlulukla dinliyorum onu. Kral babasına, kıskanç üvey annesine, hırstan gözü dönmüş prens abisine nasıl kafa tuttuğunu anlatıyor. Gayrimeşru evlat olması, sanki onun suçuymuş gibi dışlanması, çocukluğundan beri itilip kakılıp yok sayılması çok gücüne gitmiş. Haklı tabi, ne suç var prensin, babasının günahının bedelini neden oğluna ödetmek istiyorlar?

Masum bir insana hele bir çocuğa yapılır mı bu?

Dağlık bölgenin güzellerinden olan narin annesini, doğup büyüdüğü sazlardan yapılmış küçücük evlerini, doğayla bir bütün olarak büyüdüğünü, okul çağına gelince annesinden nasıl koparıldığını, çok sürmeden annesinin üzüntüden hastalanıp öldüğünü, onun tek çiçekli mezarını ziyaret ettiğinde toprağı öpüşlerini anlatıyor. Anlatırken sesi titriyor. Bense annemi hiç hatırlamıyorum, daha kırkım çıkmadan ayrılmış dünyadan. Hatırlayamamak çok yaralardı eskiden, annem gittiğinde az daha büyük olsaydım benim de prens gibi anlatacaklarım olurdu. Hatıram yok, fotoğrafım yok, burnumun direğini sızlatan anne kokusu yok diye çok üzülürdüm, sonra sonra geçti, geçicilik bir sınır duygusu oluşturdu bilincimde.

Prens; olayları mekânları, insanları öyle teferruatlı anlatıyor, betimlemeleri öyle tatlı yapıyor ki, saz evin sevgi dolu özgürlüğünden alınıp cadı kazanı misali bin bir fesatla kaynayan sarayın içine düşen o masum yüzlü öksüz çocuğu görüyorum önümde. Sanki ben de o sarayvari evde dik başlı prensimin yanındaymışım, her sözünü her çıkışmasını onaylıyormuşum gibi hissediyorum. Büyük salonun ortasındaki merdivenden kol kola yukarı çıkarken merdiven dönüşlerinde duruyoruz, korkulukların altın topuzlarından tutunuyor, prensime destek olurcasına dimdik duruyorum yanında. Onu desteklediğim hep yanında olduğum için aslında prensten çok bana dış biliyorlar. Biz onları umursamadan, başımız yukarıda sonraki katlara çıkmaya devam ediyoruz. Yüzleri ekşiyor yukarıya doğru bize bakarken, çıktığımız her basamakta biraz daha küçülüyorlar, yiyeceği uzakta kalmış huysuz böcekler gibi kımıl kımıl görünüyorlar gözüme, gülüyorum, küreklere daha güçlü asılıyorum. Anlattıkça yalnızlığı aşınıp eskiyor prensin, yabancılığını atıyor suya, güçleniyor yeniden, çünkü yanında ben varım.

Alacakaranlık koylardan geçiyoruz. Ağaçlardan suya doğru akan altın ışıkların, yıldız yağmuru gibi döküldüğünü görüyorum. Rüzgârın elleri, ağaçların kuruyan yapraklarını becerikli dokunuşlarla suya silkeliyor. Temizlik yapmanın doğadaki her canlının ruhunda olduğunu düşünüyorum. Işıklar içindeki suyun kırıltılarıyla salınıp duruyor kano, ürkün bir sonsuzluğun ortasına doğru kayıyoruz.

Prens yorulmuş, kürek çekmeyi bırakmış, kollarını kanodan sarkıtmış, kafasını göğe kaldırmış, anlatmaya devam ediyor. Daha gençken, gözlerinin sağlam olduğu zamanlar, kömür karası atıyla karlarla kaplı basamak basamak yükselen yüce dağlarda, uzun gezintiler yapmış. İnsanın düzlükteyken yaşadığı safi yalnızlığın farkında olmadığını, bunu ilk olarak dağda fark ettiğinde hissettiği incinmeyi anlatıyor. Dağdayken güçlü bir enerji dalgasının içinde bulurmuş kendini, sırtına dokunan, kimsesizliğini silen bir el duyum-

sar, bazen zamanı unuttur günlerce kalırmış orada. Gitmeyi unuttuğu her seferinde babasının adamları gelip alırlarmış. Dingin bir ruhla İsa'yı, Musa'yı ve Muhammed'i dağa meftun eden gizemli çekimi, dağın yüceliğinde gizlenmiş ürkekliği, sırtındaki eli düşünürmüş derin derin.

Öyle canlı öyle tatlı anlatıyor ki, ben de kömür karası ata prensin arkasına binmişim gibi oluyorum, ağaçların ardına gizlenmiş ceylanlarla göz göze geliyorum, lapa lapa yağın karın serin dokunuşlarını ensemde hissediyorum, ısınmak için yaktığı ıslak dalların cızırtısını duyuyorum. O yükseklikten aşağıların nasıl görüldüğünü hayal ediyorum. Konuşmaya devam etmesi için ara sıra sorular sorarak tek başıma usul usul kürek çekmeye devam ediyorum.

Benim ona anlatacak fazla bir şeyim yoktu. Bu dünyaya ait olmayan, sanki göksel bir huzurla beslenen, doğduğumdan beri bana hem anne hem baba olan, evi ve fırını arasında mekik dokuyarak varla yok arası yaşayan, semtin en leziz ekmeklerini pişiren, bir kez bile kimsenin kalbini kırmadan bu yaşa gelmeyi başaran, biricik pamuk babamdan bahsettim. Çok etkilendi babamdan, tanıştırmamı istedi, olur dedim ama nasıl? Sonra uçsuz hayallerimden dökülen resimlerimi, bile isteye sınırlandırdığım dünyamı, yalnızlığımdaki saf huzuru anlattım. İkimiz de yalnızlıktan devşirdiğimiz huzurumuzla üzerini bilmeden örttüğümüz, beklentisi olmayan, kendi içinde kurulmuş tabii uyuma yönelen bir sevmeyi arıyormuşuz aslında.

Birden küreğim bir taşla sürtündü, baktım ki bir deniz fenerinin ayak taşı, heyecanlandım, ilk kez yakından bir fener görüyordum. Dalgalar sakindi, hafif hafif küreğimle taşla dayandım, kanoyu iyice yanaştırdım. Fenerin tepesinden denizin görünümünü merak ettim. Yükseklerden bakmayı öyle çok severim ki, her yürüyüşe çıkışımda rastladığım bütün camilerin minarelerine çıkar etrafa bakarım. Bir çerçeveyle sınırlanmışçasına akıp durur aşağıdaki hayat. Mekânla aynı hizada olunca, sonsuz bir boşluğun labirentinde dolaşmış gibi algıları, hiç çıkamayacakmışım gibi gelir, ürkütür, ama böyle yüksekten bakınca sınırları fark etmek rahatlatır beni. Bir kuş gibi, en çok bir martı gibi hissederim kendimi yüksekte. Prensle birlikte bakmayı çok isterdim ama onun gözü net görmüyor, yalnızca sisler içinde hareket eden belirsiz görüntüler var baktığım yerde, demişti. Göremeyişinin kederi, dilime mahcup bir kilit bıraktı, fenerden birlikte bakalım demeye utandım.

Dedim ki ona, "Sen burada az bekle, ben fenere çıkıp etrafa yüksekten bakacağım ve hemen geleceğim, küreği böyle tut, ayak taşında sabit kal ki ben inene kadar kano burada durabilsin." Küreği devasa taşla dayadı, şaşırmadı talebime, tamam dedi, biz ne güzel anlıyoruz birbirimizi. Yeterince göremediği için korktuğum gibi, bilinç donmasından da korkuyorum, bu ko-

nuda beni daha önce uyarmıştı.

Anlattığına göre prensin dünyada pek görülüp duyulmamış, milyonda bir rastlanan bir hastalığı varmış. Bazen onunla konuşan ya da konuşunca onu dinleyen biri olmadığında donup kalıyor, hayalindeki başka bir dünyada yaşıyormuş. Nöbet gibi bir şeymiş, ne zaman geleceği ne zaman geçeceği belli olmuyormuş. Anlayan biriyle sohbet etmek, insanı vazgeçtiği dünyada tutan incecik bir bağ gibi, ne tuhaf... Beni bekleyecekti ama nöbet geçirirse kano yüzüp gider, denizin ortasında bensiz kalakalır... Ben de kalakalırım bir fenerin tepesinde tünemiş baykuş gibi. Çok hızlı davranmalı, konuşa konuşa çıkıp denizi seyretmeli, konuşa konuşa inmeliyim fenerden. Oysa derin derin denizi solumak, dalgaları ve enginlerden getirdiği tatlı, tuzlu, yosunlu, bulanık, berrak, kumlu taşlı sesleri uzun uzun dinlemek istiyorum ama prens için acele etmeliyim. Eve dönünce bu görüntüyü resmetmek için çarçabuk gözümle kana kana içmeliyim.

Ayak taşına adımımı atınca bir rahatladım ki, karanın gözünü seveyim, denizin içinde olmak pek bana göre değil. Bir yandan da gördüklerimi prense anlatıyorum ki, öbür dünyasına dalmasın, beni koyup gitmesin. Hep benim sesim olsun kulaklarında. Prens, kendisine prens diye hitap edilmesinden hoşlanmıyormuş, artık sıradan biri olduğunu ve adını söylememi istiyor, asil adam böyle olur işte, soyuyla değil adıyla anılmak istiyor. Ben yine de arada unutmuşum gibi yapıp prense prens demeyi seviyorum.

“Prensim, feneri kocaman dev gibi taş blokların üzerine dikmişler. Kesme taşlar ne kadar güzel, fenerin silindirik yapısını bozmadan maharetle dizmişler. Dış cephesi içini göstermeyen camlarla kaplanmış, yüksekliği on on beş metre kadar var. Sandığımız kadar yüksek değil evet, ama kanodan daha yüksek olduğu da su götürmez. Deniz buradan muhteşem görünüyor, yüksekte bakmayı çok severim biliyor musun, her şeyin küçülmesi ve bir sınırı olduğunu görmek acayip mutlu eder beni. Senin de aynı şeyi sevmen ne güzel... Çıktım evet, on yedi basamak sonra giriş kapısındayım. Hayır, kapı açık değil, giremiyorum. Kocaman el kadar bir kilit takılmış küçücük kapısına. Kapı o kadar küçük ki inanamazsın... Hani bazı dergâhlarda, türbelerde olur ya eğilerek girip çıkmamız gerekir, onun gibi... Aynı tevazu havası için değildir elbette. Bence yer kaplamasın diye olabilir. A, demek İstanbul’un birçok türbesini gezdin, ne güzel, benim daha görmediklerim var... Beraber mi gezelim? Olur. Telli Baba’ya tel mi taktın, çok hoşsun ya, onu evde kalmış kızlar yapar. Sizin saz evin kapısı da mı küçüktü, sen doğuştan tevazuun kucağına doğmuşsun vallahi. Yok yok, iltifat değil, sahiden öyle düşünüyorum, hatta imkân olsa da görsem çocukluk evini. Ya, sahi gider miyiz? Biz de evlendiğimizde evimizin kapısını böyle küçük yapsak nasıl olur? Senin de

mi hoşuna gider, sahi mi? Evimize her giriş çıkışta mütevazılığın dili kalbimizde, eli sırtımızda dolaşır. Birbirimize hep saygılı olur, ince davranırız. Kibrimiz, nobranlığımız, katılığımız evin dışında kalır. Sahi kalır mı? Bence inanmakla ilgili, inanırsak dışarıda kalır, inanmazsak içeri taşırız. O zaman evimiz bir mutluluk iklimi olmaktan çıkarak birbirimizi hırpaladığımız, ilgisiz kaldığımız bir alana dönüşür. Saray bile olsa mutsuzluğun boğuculuğundan nefes alamayız.”

İşte burada kendimden utanıp sustum. Sanki nişanlıymışız, sanki evlenecekmişiz gibi, kendimi kaptırıp konuştum. Tek yanlı bir hayalin kafamdaki resmini, o anın heyecanıyla hemen sese dönüştürüp anlattım, ikimizin yerine düşünüp konuşmakla ayıp ettim. Bunlar hep heyecandan. Hakkımda yanlış düşünecek, benden uzaklaşacak şimdi. Ayrıca saray maray deyip ona ailesini ve kaçıp geldiği mutsuz geçmişini hatırlatmamın âlemi yoktu, böyle tanımadığım densiz bir yanıma da varmış... Ama evimizin kapısı için öneride bulunduğumda bunun hoşuna gideceğini söyledi, demek ki o da benim gibi ileriye dönük düşünmüş. Tanrım, lütfen o benim olsun.

Güneş; karşı dağların arkasında batmaya hazır, asil yalnızlığından kalan bakır rengi ışıklarını denize doğru yaymış, son bir aydınlık içinde bu güzelliği temaşa edelim diye zamanı uzatıyor. Ben de bu görüntüyü, az evvel koyları geçerken kafama yerleştirdiğim diğer görüntülerle birleştiriyorum. Yarın evden hiç çıkmam, tuval başına geçer bugünü resmederim. Prensime de çizerim tabi... Var olan her şey ve yaşamak öyle güzel ki...

Babama bahsetmeliyim bu tanışmadan, ama nasıl? Benim hiç flörtüm olmadı, bu işler nasıl yapılır bilmiyorum. İstemeye gelecekler mi denir, kim gelecek? Prens yapayalnız bir garip, yani garip değil soylu, ama kimsesiz... Dönüşte teyzeye sordum, falın çıktı ne haber derim, şimdi gerisini de getir, bize yol yordam göster bakalım derim. Babam ne der...

Babam birazdan fırını toparlamaya başlar, kalan ekmeklerin üzerini örter, tam akşam ezanı okunurken çıkar, kapıya kilidi vurur, eve doğru yönelir, yemeği hazırdır, her şeyi sabah bırakıp gittiği gibi bulacağına inanır, bulur da. Bilmem kaç yıldır sormaz artık neler yaptığımı, koca günü nasıl devirdiğimi. Yaşlılığına verdiğimden buna alışığımdır, üzmez beni. Öyle kanıksamışımdır ki bu durumu, günün nasıl geçti diye sorsa bir gün, şaşırp kalırım, ne cevap vereceğimi bilemem, dilim tutulur, aval aval bakarım yüzüne. O da beni şaşırtmaz hiç, sormaz. Yemekten önce ellerini yıkamaya gidince abdest alır, gömlek kolları, pantolon paçaları kıvrılmıştır, suyun sesini, öksürüğünü gargarasını dinlerim. Yemeğini aynı sessizlikle yer, seslice şükreder ve “Sağ ol kızım.” der, başka şey demez. Odasına gider, seccadesini serer, aralık kapıdan fısır fısır başlayan bir ses gittikçe yükselir. Birken iki kişi olmuş da sohbet

ederlermiş gibi gelen bu ses, bana huzur verir. Hava artık alacakaranlıktır, ruhumda onulmaz titreyişleri duyduğum vakittir. Balkondan dışarı bakarım, kalbim göğsüme sığmaz olur nedensizce, akşamın son kuşlarının uzaklaşan gölgelerini izler, cıvıltılarını ayırt ederim. Çoğunluk sığırcıklar ve serçeler geçer, martılar uğramazlar bu vakitte. Onlar, sabahtan ikindiye kadarki sürede gelirler bu taraflara. Tombul tombuldur martılar, en çok gagalarını severim. Gölgeleleri daha iridir, gölgeleriyle beraber aynı anda kendilerini de görürüm, art arda çiftler gibi uçarlar. Onlar gibi deniz yolculuğu yapmayı çok isterim, babam izin vermez diye soramam bile. Bir gün sormadan yola çıkacağımın, denizin ortasında olacağımın bilincindeyimdir isterken. Bu bilinç hâli, bana güven verir. Hava tam karanlık olunca babam odasından çıkar, televizyonun karşısına oturup çayını bekler. Masayı toplayıp çayını doldururum. Hint dizilerini izliyor olur babam, alınları dövmele aynı tipte ve aynı entrikacı yapıda kadınlar ve erkeklerdir bunlar. Kadınların epifiz bezinin tam üstüne dövme yapmalarına, yapıştırmalarına kızarım. O ağır lehangaların ve sarilerin içinde, sayısız takılarıyla nasıl temizlikle yemekle uğraşabildiklerine şaşarım. Babam mimiksiz izler olanları, en hain sahnede bile hiç tepki vermez, ruhu başka yerde gibidir. Yatsı okunur, babam “Allah rahatlık versin kızım.” diyerek odasına geçer, kapıyı kapatır bu sefer. Çok geçmez Kur’an okuduğunu duyarım, içime sevinçli bir ağlamak duygusu akar. Sesi çok güzeldir babamın, sanki bütün eşyalarımıza sinmiş gibi gündüz o fırındayken de lahuti sesini duyarım. Sessizlik başlayınca uyuyacağını anlarım, sabah ezanında uyanıp fırına gidecektir, erkenden uyanmak için erkenden uyumalıdır. O uyuduktan sonra televizyonun sesini kısar, kanalı değiştiririm. Gündüz reklamını gördüğüm dizilerin ancak sona yakın sahnelerini izleyebilirim, kopuklukları kafamda birleştirir neden sonuç ilişkisini kurarım, alt kattaki komşu teyze dizilerden bahsederse cevapsız kalmayayım diye sohbet içindir. Bulaşıkları yıkadıktan sonra, balkonda tek bir sigara içme ritüelim vardır, sigaramı içerken mavi dumanın ardında belirsizleşen deniz daha çekici görünür, bir gün gidip denizde gezeceğimi bilirim, bildiğim için canım sıkılmaz, bunalmam, o günün gelmesini beklerim. Zamanını bilmem, ama yine de beklerim, beklemekteki umudu severim. Uzaklardan gelecek bir prensin beni bulacağını, birlikte gezeceğimizi, denizin güzelliğini izleyeceğimizi bilirim. Bilmenin huzurluyla sabrederdim.

Şimdi mutluluktan ölebilirim, bilip beklediğim şey gerçek oldu, hak ettim mi bu güzelliği Tanrım, prensim geldi ve ben onunla denizi geziyorum... Nasıl bir güzellik, nasıl bir mutluluk bu bana bahşettiğin... Babama nasıl anlatmalı, işte orasını bilmiyorum... Babam prensi sever mi, yoksa yabancı diye yüz çevirir mi? Hint dizilerindekiler de yabancı ama onları seviyor, öyleyse

prensi de sever. Sever tabi ya kesin sever, prens tatlı dilli, kendini sevdirmeyi biliyor.

Vakit epeyce geç oldu, babam beni aramış mıdır, yemek olmadığını görünce aç mı kalmıştır? Aç olursa ilaçlarını içemez, yeniden fırına gidip kendine peynirli pide yapmıştır belki. Kimsenin yemeğini yemez o, çok titizdir, ya kendisi yapacak ya ben yapacağım. Ben dışarıda yemeyi severim, yürüyüşlerimde yorulup acıkınca sahilde yemek yemek mutlu eder beni, bu konuda babam gibi keskin çizgilerim yoktur.

Eyvah! Bu sefer ben dalgınlaştım, onunla değil kafamla konuştum. Sesi mi duymayan prens, nöbet geçirdiyse... Nasıl dalgınım böyle, ben de mi aynı hastalığı taşıyorum acaba? İyi düşüneyim iyi olsun...

Hızla fenerden indim, deniz yüzeyinde düzensiz çizilmiş sütunlar gibi yükselen iri taşların üzerinde durup baktım, kano ortada yoktu, hava iyice kararmıştı, ay yeterince ışık vermiyordu, suların derinliği ve yoğun karanlığıyla kıyıya çarpan dalgalar içimi ürpertti. Dalgaların aydınlıktaki dingin fısıltısı, karanlıkta öfkeli bir homurtuya dönüşmüş... Korkunun gelip içime yerleşmesine izin vermemeliyim. Prens yok, ya kaybolursa, bu güçlü dalgaların akıntısı denizden okyanusa dek sürüklerse onu? Bana güvenmişti, ya ben ne yaptım, demek ki hak etmemişim onu... Yüzme bilmiyorum, buradan ayırlamam, nasıl sabah ederim taşların üstünde? Üstelik her yanımlı ıslak, dalgalar biteviye çarpıp gidiyor tükürür gibi köpük köpük.

Dalmamalıydım, kaybettim işte onu, kaç yıl beklemiştim, daha ilk günden kaybettim... Üzüntüden çenem kilitlendi, boynum tutuldu. Tanrım, biraz gözyaşı ver lütfen, ağlasam rahatlarım, ama ağlayamıyorum, çaresizce uzaklara doğru bakıyorum. Karanlık sularda yitip giden prensi, umutsuzca arıyor gözlerim. Yeterince göremeyen tek gözüyle belki karşı kıyının ışıklarını fark eder, ışığa doğru kürek çeker ve kurtulur. Evet, evet, böyle olur, kurtulur bu karanlık sulardan. Onun için her vakit aynı gerçi, her yer her zaman alacakaranlık mı... Işığı fark etmesi ve kürek çekmesi için donukluğunun geçmesi gerekiyor önce. Bunun için bir uyarıcı olmalı ki dönebilsin. Döndüğünde beni hatırlar mı, kaldığı yerden devam eder mi her şey? Kim bilir nasıl bir olayın içinde yaşıyor şimdi... Başka bir ülkede, başka olayların içinde, başka insanlarla, başka bir dili konuşuyordur. Kafasındaki diğer yaşam, terk edip geldiği ailesi mi, bir rüya mı, yoksa ölü bir âlem mi? Bunları konuşmadık, sorma şansım olur mu bilmem... Buralara yakınsa fenerin cılız ışığı, şu an ona en yakın ışık olarak denizin yüzünde parıldıyor, fark ederse küreği bu yana çeker belki.

İnanırsam yine gelir. İnanmalı mıyım? İnanmaktan başka tutunacak dalım olmadı hiçbir zaman. İnanmışım ne varsa bir gün çıkıp geldi yaşamıma. İnanmalıyım yeniden. Yok, bu sahte, zorlama bir inanç olur... İnanmak ken-

diliğinden sızmalı kalbime, yönlendirmeyle olacak şey değil, dalgalar gibi aniden vurur kıyıma ve ben inanmaya başlarım inanmam gerekene. Prens yeniden görmem gerekiyor. Bu engin derinlik, suyun oyunlarıyla bölünürken yanımda olmalı, olacak inanıyorum...

Dalgaların hırçın sesi taşları dövüyor, her dalgada ayaklarım yeniden ıslanıyor. Bu mevsimde benim ülkem kıştı, demişti, onun ülkesindeymişim gibi üşüyorum bu yaz akşamında. Enerjim düşünce cebimdeki bayram şekerleri geliyor aklıma, çıkarken almıştım limonlu, portakallı, sütlü... Limonluyu açıp emmeye başlıyorum. Zihnim açılıyor, bir ferahlık yayılıyor içime. Ayakta dikilmek yerine, taşların üzerine oturuyorum. Bir gecelik ıslak kalmakla ölmez ya insan... Denizcileri, balıkçıları düşünüyorum, suyla kurdukları tehlikelere aldırışsız harbî dostluğu. Denizi sevdikleri için deniz tarafından sevidiklerini ve bu yüzden hayatlarının kendilerine bağışlanacağını sanan cesur denizciler, bazen de karşılıksız sevgilerinin bedelini, suların dipsiz koynunda, hayatlarıyla ödemişler. Ben korkağım, suya hiç güvenim yok, prens de korkuyor mudur acaba?

Uyur uyanık korkular içinde, böyle kaç saat geçti bilmiyorum, sanırım epeyce saat geçti, çünkü hafif bir aydınlık başladı denizin üstünde. Güneş denizde karaya göre daha erken doğuyor, henüz göremiyorum ama bulutların tülünden sızan aydınlık, her yanı görünür kılıyor.

Sırtım bacaklarım tutulmuş, kollarım çok üşüyor, hep kollarımdan üşürüm ben. Ayağa kalkıp geriniyorum, saçlarım nemden sıırıslam olmuş. Kaslarım biraz yumuşuyor hareketlerimle. Cebimden sütlü şekeri alıyorum, kahvaltı niyetine emiyorum. Prens de acıkmıştır, yorulmuştur, kemikleri ağrımış, kasları tutulmuştur. İçimde şefkatle karışık bir özlem... Elbisemin yalnızca eteği ıslanmıştı, şimdi taşların neminden belime dek ıslanmışım. Elimi güneşe siper ederek gözlerimle etrafı tarıyorum, kano görünmüyor, içime bu sefer bir sızı çöküyor, midemin çevresi yanıyor.

Gün doğuyor, deniz sakinleşiyor, tek dalga vurmuyor kıyıya. Ses seda yok. Birkaç martı geçiyor uzaktan, gagalarını sevdiğim güzeller, buradan geçin lütfen, kanoyu gördünüz mü, diye bağıriyorum el sallayarak.

Fenerin arkasından kanonun sivri ucu görünüyor birden, heyecanla bakıyorum. Prens mi, yoksa başka bir kanoda başka biri mi, öleceğim meraktan. Yavaş yavaş bulunduğu yerin önüne dönüyor. Prens bu, kafası göğsüne düşmüş, elleri koltuk altlarına saklanmış. Kürek yok, prens donuklaşınca elinden denize düşmüş olmalı. Hep orada mıydı kano, hemen arkamda mı duruyordu? Yakınlığımızdan habersiz, saatlerce derin korkularla nasıl da sarıldım...

Uyanması lazım ki, elleriyle suyu itip fenere iyice yaklaşsın, ben yanına

geçebileyim. Sudan korkarım, bu mesafeden atlayamam yanına, ya düşersem... Gömleğinin düğmeleri kırırdıyor her nefes alış verişinde, yaşıyor. Öyle güzel uyuyor ki onu izleyip kafama kaydetmek istiyorum. Beyaz saçları güneşte parlıyor, cam gözü açık, diğeri kapalı... Ağzının sol tarafı midye kabuğu gibi ayrılmış, dişleri bembeyaz ışıltıyor. Bundan sonra hep onun yanında olmak istediğimi anlıyorum. Kano kayıp gitmeden, denizin bana tanıdığı ikinci şansı kaybetmeden, onu uyandırmalıyım.

Sesim yettiğinde bağıriyorum, beni duymuyor, kanonun ucu dönüyor denize, ben daha fazla bağıriyorum, ciğerlerimi sökercesine bağıriyorum, duymuyor. Kano usul usul uzaklaşıyor. Ne sandal ne gemi ne vapur var etrafta... Yardım edebilecek hiçbir şey geçmiyor. Prensi sürüklüyor su, gittikçe uzaklaşıyor, sesim onu çekip alamıyor donukluğundan. Boğazım acıyor, sesim kısılıyor bağırmaktan, umudumu kesiyorum, bitti işte her şey...

Yeniden bir inanmak doğuyor içime. Yaşamak bitmemiştir, umut tükenmemiştir diyor. Yüzme bilmediğimi hesaba katmadan atlıyorum denize. Birkaç kulaç atıyorum, kanoya tam yaklaştımışken kollarımın gücü tükeniyor. Ayaklarıma ağırlık bağlanmış gibi koyu diplerine çekiyor beni deniz. Uzun yosunları, sivri taşları, denizanalarını, sarı kara kırmızı balıkları görüyorum. Dilimde tuz, içimde ölümcül bir acı...

Tükenmişliğin boş veren yüzü, çirkin ağzını açmış koca bir timsah gibi bakıyor diplerden, teslim olmak üzereyim. O an yeni bir inanmak daha doğuyor içime, bitmemiştir diyorum, sivri bir taşla topuk vurup fırlatıyorum kendimi, yüzeydeyim. Biraz daha, biraz daha yaklaşıyorum kanoya, son bir hamleyle tutunuyorum ucundan, sarsılıyor kano. Prens daldığı dünyadan dönmüyor, beni görmüyor, duymuyor... Kollarımdaki güç bitmiş, çıkamıyorum yanına. Son bir hamleyle, hücrelerimde kalmış son bir damla güçle sarılıyorum kanoya, ters dönüyor kano. Prens denizin içinde, yatağında uyurmuş gibi kolları iki yanına açık, aşağıya çekilirken ağzından baloncuklar uçuruyor yüze. Kucaklıyorum boynundan, sarsıyorum, uyanmıyor. Belimden aşağısını hissetmiyorum, yarı kramp hâlindeyim, parmaklarımı kilitliyorum boynunda. Birlikte başka bir âleme geçtiğimize inanıyorum, kendiliğinden içime doğuyor bu. Küçücük bir kapıdan geçiyoruz birlikte, başımızı eğiyoruz. Bir an kırırdıyor protez olmayan gözü, diğeri hep açık ve gök kadar mavi. Biliyorum beni görmediğini ve yüzümdeki korkuyu sezmediğini, fakat ona tutunmuş olanın ben olduğumu biliyor, inanıyorum buna, inandığım her şey gerçektir. O anda kollarıma tutunuyor sıkıca, gülümsüyor, uyandı, beni hatırladı ve geri döndü işte bilinci.

Çırpındıkça yorulduk, yorgunluktan pes edip denize teslim olduk. Derinlerde, çok derin bir uykuya doğru kayıyoruz. Bedenlerimiz büyüyor usul usul,

büyüdükçe hafifliyoruz, hafifledikçe deniz bizden vazgeçiyor, savaşmayınca salıyor bizi, özgürleştikçe yüzeye doğru yaklaşıyoruz.

Güneşi tenimde duyunca, ağzıma su yerine hava gelince, göğsü bakarak buraya nasıl geldiğimi düşünüyorum engin maviliğin içinde...

Bugünün de başlangıcı, her günün başlangıcı gibiydi. Odaları havalandırdım, kendi odamı, babamın odasını toparladım. Zaten dağınık bir adam değildir, yok gibidir, toz bile tutmaz odası, çabucak biter işim. Kahvaltının bulaştığını yıkadım, çiçekleri suladım, balkondan denize doğru bakarken gagası güzel martılar geçti önümden, içimde bir sancı kıvrandı, gidip yakından görmek istedim köpüklü dalgaları, martıları. Alışveriş dışında, yürüyüş yapmayacaksam pek çıkmam dışarı, görüştüğüm yakın bir arkadaşım da yoktur. Bir tek alt kattaki teyzeye uğrarım ara sıra, bakır cezvesini elime tutuşturup kahve yaptırır bana. Kahveyi pişirirken, sonra mutfak masasında karşılıklı kahvelerimizi içerken, anılarını dinlerim titrek sesinden, dinlerken de duvarda birbirine bakar şekilde asılmış Zenci biblolarını seyrederim. Benim kulaklarımda ve mimiklerimde yeniden canlanır anıları, anlattıkça gençleşir ruhu, renklenir yanakları. Sanki yaş değiştirmişizdir, teyze gününü dopdolu yaşayıp gelmiş heyecanla bana anlatan bir genç kız, bense macera dinlemeye hazır meraklı bir ihtiyar nineyimdir... Kahveler bitince falıma bakar, umutla dolu güzel şeyler söyler, "Beyaz bir kanoyla gönlünün prensi geliyor." der, güler. Kano gezileri moda olalı beri, adım başı tabelalar da konulduğu için falımdaki gemi kanoya döndü. Yıllardır baktığı falımdaki tek değişikliktir bu. Ben hiç bilmem fal bakmayı, yine de her seferinde kapattığı fincanı uzatıp sorar ama hiçbir zaman ısrar etmez bakayım diye. Tekrar eve çıkarım, resim yaparım, temizlik yaparım, babam için yemek hazırlarım. Özel sektörde çalışmamı istemiyor babam, memuriyete atanıncaya veya beyaz kanolu prensim gelip beni götürünceye değin bu rutin devam edecek. Beklemekten vazgeçme vaktimin geldiğinin farkındayım, bugün otuz dokuzumdan gün aldım, yine de insan inanmak istiyor iyi günlerin geleceğine. İnanmak yaşama sevinci oluyor, rutinin boğuculuğunu kovuyor, günüm ferahlıyor. Babam çoktandır hiç lafını etmiyor atanmamın, yuva kurmamın, torun sevmenin. Hatta ne zamandır hiçbir şeyin lafını etmiyoruz. Sadece üstümüze düşen işlerimizi yapıyor, sessizce yaşayıp gidiyoruz.

Bugün beyaz Şile bezi elbisemi giydim, hiç giymem sandığım elbiselerimden biriydi, vakti bugünmüş. Kestane rengi saçlarıma hafif dalgalar verdim, biraz makyajla renklendim, kendimi çok sade ve güzel buldum, teyzenin anılarındaki gençliği gibi oldum. Başıma hasır şapkamı taktım, çantamı telefonumu bile almadım, anahtar yeterli, denizi koklayıp martıları sevip döneceğim. Son anda vestiyerdeki şekerlerden attım cebime. Topuklu beyaz

ayakkabımı da giydim. Özellikle topuklu giydim, sahilde çıplak ayakla yürümem için bahanem olacak. Teyze balkonundaydı, dönüşte kahveye gel diye seslendi arkamdan, tamam dedim, fal kapatırız dedi, olur dedim, çok güzel olduğumu da söyledi, el sallayıp yürüdüm neşeyle. Deniz çok yakın, ayakkabılarımı elime alıp falezleri geçtim, kumlu alana doğru yürüdüm. Sakin bir zamana denk geldiğim için mutlu oldum. Ayaklarıma vuran dalgaların köpüklü yumuşacık okşayışlarıyla yürürken gözlerimi kapattım, güzelim martıların sesini dinledim.

Aniden bir şeye çarptım, elektrik çarpmış gibi titredim. Gözümü bir açtım, beyaz bastonlu, beyaz gömlek üstüne siyah takım elbise giymiş, siyah şapka takmış, çok esmer, kirli sakallı bir adamla göz göze geldim. İçim bir tuhaf oldu, gözlerinin biri camdan yapılmış gibiydi, masmaviydi, oyuncak bebeklerin kıpırtısız gözüne benziyordu. Omzum çok acımişti, eğile eğile defalarca özür diledi, öyle kibardı ki affetmemek mümkün değildi, özrünü tekrar etmese de affedecektim zaten, hata benimdi. Cam gözün şaşkınlığından ben sustukça o ısrarla özür dilemeye devam etti. Türkçesi biraz tuhaftı, koyu esmer teninden Türk olmadığını anladım, yine de sordum, Güney Afrika'daki bir ülkenin kralının oğlu olduğunu söyledi. Şapkalarımızı alıp kumlarını silkelledim, konuşurken birlikte yürümeye başladık. Kaderin savurmasıyla gurbetlere düşmüş yitik bir prensti o. Ömrümce beklediğim prens olduğunu o an anladım. Af edersiniz, sizi üzmem istemem ama tek gözünüz oyuncak bebeklerin gözüne benziyor, biraz tuhaf, öbür gözünüz de aşağı yukarı kayıp duruyor dedim. Çok güldü, ben de güldüm, tek gözünün takma olduğunu söyledi. Gözleri, üvey abisi yüzünden iyileştirilemez şekilde görme kaybına uğramış, defalarca ameliyat geçirmiş, sonunda tekine protez göz takılmış. Ameliyat sonrasında da çok ender görülen bilinç donması hastalığı başlamış, nöbet gibi birden geliyormuş, bulunduğu hâlde her şeyden kopuk öylece kalakalıyormuş. Abisiyle annesinin entrikalarına, aşağılamalarına tahammül edememiş, babası ülkede sansasyon olmasın diye onların karşısında yeterince güçlü duramamış, prensi koruyamamış. Prens, hepsine meydan okumuş, ama onlarla ve sağlık sorunlarıyla uğraşmaktan çok yorulmuş, iyileşemeyeceğine emin olunca, yeni bir hayat kurmak için kaçmış, Türkiye'ye sığınmış. Burada sakın ve huzurlu tek kişilik bir yaşamı varmış. Sorularımı dümdüz sormam dürüstlüğümlü gösterirmiş, ne güzel dinliyormuşum, kimse onunla konuşmamış, ten renginden dolayı olabilmemiş, ülkesinde ve evindeyken istenmediğinden zaten hep gurbette gibiymiş, annesinden koparıldığından beri içine yerleşen yabancılik hissi hiç geçmemiş. Artık hayatı ona geldiği gibi kabul etmiş, talihi bunu reva görmüşse direnmenin anlamı yokmuş. Sesim ona iyi birisi olduğum imajını vermiş, bir beyazlığın kendine doğru geldiğini

tek gözüyle uzaktan fark etmiş, ama çarpışmayı önleyememiş. O, su şakırtısı gibi konuştuğunda fallarda hep kabarık çıkan yüreğim ona doğru taşıverdi.

Sesi, dalgaların sesine karışırken kendini anlatmaya devam etti. Üzerimizden martılar geçerken ben de ona dümdüz giden sade hayatımı anlattım. İkimiz de denizi seviyorduk, deniz gezisi yapmayı istiyorduk. “Kano kiralayıp açılalım o zaman, ister misiniz?” dedi. Çılgın prensin çılgın fikri, ona doğru kaymış olan aklımı büsbütün çeldi. “Olur, birkaç saat gezebiliriz, ama çantam yok, yanımda hiçbir şey yok.” dedim. “Başka sıkıntı yoksa para sorun değil, yanlış anlamayın, sonra ödemek üzere borç gibi kabul edin.” dedi. Aynı tarafa gitmek için koluma girdi, ilk defa bir yabancıyla kol kola yürüyordum, çok tuhaftı. Yürürken konuştuğunda taşkın kalbim ona daha çok ısınıyordu. Onun da bana ısındığına inanıyordum. Sanki uzun zamandır tanışıyor gibiydik. Tesadüf değildi, ben inanıp beklemiştim, o da gelmişti.

Beyaz bir kanoda karar kıldık. Yirmi dört saatlik ücret ödedi. “Ben o kadar kalamam, akşam babam gelince beni evde bulmalı.” dedim. “Olsun,” dedi, “Bir iki saate döneriz, akşama yetişiriz. Yalnız ben sustuğum anda hemen siz konuşmalısınız, unutmayın olur mu? Denizde nöbetimin tutmasını istemem, boşluk olursa donma ihtimalim artıyor.” Hem çılgın hem tuhaf bir prensti. “Tamam olur, konuşurum, siz de hep konuşun, dinlemeyi daha çok severim.” dedim. Ne derse olur demeye hazırdım. Bir o anlatıyordu, bir ben, boşluk doğmuyordu aramızda. Kanoya bindik, o öne ben arkaya oturduk, küreklerimizi suya daldırdık...

NAGİHAN ŞAHİN

Burla'nın Öpücüğü

Burla, kuyruk sokumuna kadar uzanmış, bir teli çağ kalınlığında kara saçlarını bıçakla kesti, yere fırlattı. Ensesinde kalan saçlarını hınçla iki yana savurdu. Atasının çevgenini dayandığı duvardan alıp evinden yeğnice çıktı.

İki yanını gözeterek ilerlemeye başladı. Hayatında bu kadar hızlı yürümemişti. Bastığı yer ısınıyor, tabandaki tozlar, gözle zor görülecek küçük burgaçlar yapıyordu. Çorlu seni, seni gidi albısın tohumu albıs, belanı bul diyordu dişlerinin arasından. İnsan hırsından ağlar, gücü yetmediği yerde, dişlerini kemirir, dudaklarını ısırır ekşi elma kıtlar gibi, tırnağını etine geçirir bazı, bazı yenlerini yırtar, menziline varmak için at çatlatır gibi koşar. Dişlerini kemirdi, bastı geçti Burla. Bastıkça yandı, geçtikçe tozdu yol.

Belanı bulasın, belanı bulasın! Sesinin boğazından mı karnından mı çıktığını anlayamıyordu.

Azmiç bitti yanibaşında. Ne tez de haberini aldın, çalık, hemen uğradın diye ona da kızdı Burla. Ateşi altta yeri, üstte göğü ve ikisi arasındakileri yakacak gibiydi.

Fena mı dedi Azmiç, yoldaş olurum sana, ateşini üflerim. Küllenmez yangının.

İstemem dedi Burla, seni yoldaş istemem. Benim ateşim de kinim de sönmez, merak etme. Bunca kötülük görüp de ateşini unutani insan sayma sen. Azmiç cevap vermedi ama uysal bir köpek gibi arkasından yürümeye devam etti. Burla oralı olmadı.

Göl uzaktan görünmeye başlamıştı. Açık maviydi, pürüzsüzdü. Bir süre gözlerini göle dikerek yürüdü. Sanki suyun anası, bembeyaz gövdesiyle, bir ejderha gibi sudan şimdi çıkacak, şeffaf kuyruğunu sağa sola çarparak suyu köpürtecek, yedi renkli tacı boynuzlarında parlar parlamaz kaybolacaktı. Önüne baktı tekrar. Azmiç bile ona yetişemiyordu. Bu öfke iyiye işaret değildi. Azmiç'in iyilik istediği yoktu elbet, ama böylesi öfke herkesi yıkar geçerdi. Bilmez miydi bunu, işte o zaman kaçıp saklanmak gerekebilirdi.

Burla, öfkenin ruhuna getirdiği şeyleri incelemiyordu ama zihnini ne kadar açtığını şaşırarak fark ediyordu. Arkasından gelen sarı kulaklı tilkinin düşüncelerini okuyordu âdeta; onu bile korkutmuştu. Öfkesi kendine güç olarak dönüyor, gücü de ona zevk veriyordu. Ama ateşinin tavsamaması gerektiğini de biliyordu. Hemen aklından sildi düşündüklerini. Daha da hızlandı. Keşke şimdi karşıma çıksa da boğazına sarılsam! Kendini bileliyordu artık, iyice keskinleşene kadar bileleyecekti:

Neden sustum, neden? Neden ellerim yanımda durdum? Hadi onu geçtim, neden gitmesine izin verdim? Ata et, ite ot veren bu köhne handa adalet yoktur bilmiyor muydum? Hakkımı elimden almasına nasıl izin verdim? Bana bunu yapmasına? Kılıcımı başına neden vurmadım? Uçuraydım kuşunu kafesten!

Terler alnından dökülmeye başlamıştı. Nihayet bedeni öfkesine set çekti, yüzükoyun düştü Burla. Kara saçları toza belendi. Çevgeni kırılmıştı. Doğrulup oturdu hemen. Yüzünde sıyrıklar vardı. Öfkesi dinmek bilmiyordu. Onu yarı yolda bırakan bacaklarına vurmaya başladı. O kadar sert ve arka arkaya vuruyordu ki elleri acımaya başladı. Bir daha, bir daha, bir daha, bir daha, bir daha... Azmiç onun bu hâlini görünce yolun bir tarafındaki çalılıarın arkasına kaçıp saklandı.

Sağ yanağındaki çiziklerden biri kanıyordu. Sızan şeyi elinin tersiyle sildi, eline bakınca kan olduğunu gördü. Tırnaklarını toprağa geçirip bağır-maya başladı. Belki de ağlıyordu. Bir türlü sakinleşemiyordu Burla. Tırnak aralarına toprak, minik taş parçaları dolmuştu, acıyordu. Gözlerinden aktığını anlamadığı yaşlar kanına karışıp süzülüyorlardı. Burnu dolmuş, iç çekişleri hırıltıya dönmüştü. İnsan değil de bir hayvan hırılıyordu sanki. Bir eliyle son bir kez bacağına vurdu. Soluğu kesildi ve arkası üstü toprağa düştü.

Merakı korkusuna üstün gelen Azmiç ölmüş mü diye kalkıp geldi yanına. Hayır, yaşıyordu. Bu deli öfke, bu kin Azmiç'a da güç veriyordu ama ilk kez bir insanı bu hâlde görmekten üzüldü gibi olmuştu. Böyle bir yangını hiçbir canlı hak etmezdi. Tanrı Ülgen acımasız bir Tanrı mıydı? Bir yerde su bulsa da ağzına dayasaydı Burla'nın. Birbirlerinin ateşine ihtiyaçları vardı sonuçta. İş olacağına varır, dedi kendi kendine çalık. Bir ses duyar gibi oldu, hemen tilki donuna döndü, ortadan kayboldu. Az sonra ağaçtan bir kâseyle döndü, iki kollu iki elliydi yine. Suyu, hırıltısı yavaşlamış, sümüğü akmış, gözyaşları göz pınarlarında çapaklanıp kalmış Burla'nın ağzına döktü. Boğularak uyandı Burla.

Azmıç'ı elinde su tasıyla görünce kendine geldi, kendini aynada görür gibi oldu: Toz toprak içinde, âciz. Kendine acıdı. Bu duyguyu tadar tatmaz tekrar öfkelen-di, geri döndü ateşine. Yok, yerde kalmayacak kanım, alacağım hakkımı dedi Azmıç'a bakıp. Çalık cin gülümsedi, ateşin yanması iyiydi.

Sağına soluna baktı Burla. Bir yandan da gömleğinin ucuyla ağzını gözünü siliyordu. Çevgenini kırılmış görünce bir kat daha öfkelen-di. Çevgenin şahin başını koparıp avucuna aldı. Topuzlu avucuyla bu kez başına vurdu. Azmıç yoldaşsız kalmak korkusuyla atılıp tuttu kolundan. Çalık, insan kimseyi suçlayamaz, hakkı yoktur bilir misin, diye ona döndü Burla. Avucunu açıp şahin başını fırlattı. Neden, dedi Azmıç. Çünkü karşılaştığı her şey gelip kendi aptallığına bağlanır. Önce kendimi cezalandırıyorum bu yüzden. Hele ki aptallığımdan yararlanmaya kalkanın cezasını vicdan azabı duymadan vereyim.

Anladım dedi çalık, hem niye sen aptal olasın, karşındaki kötü kalpli şeytanın tekiyse. Şeytanın kurnazlığıyla kim başa çıkabilir ki?

Bana yaranmaksa niyetin yanlış yoldasın. Ama şeytanlarla dolu bu dünya, onda haklısın. Sen de onlardan biri değil misin? Azmıç, hiç öyle şey olur mu, nerden de çıkarıyorsunuz bunu dedi telaşla. Burla acıyan bacaklarını oğuşturuyordu. Tanrı Ülgen, bozulmayan bir şey yaptı, dengizden, yerden, gökten koydu içine ve onu bozulup duracak olan bir şeyin içine tıktı, dedi. Oyuncak yaptı bizi, oynuyor. Şu işe yaramaz bacaklara yine de ihtiyacım var. Yerden kalktı ama ilk adımında titredi biraz. Azmıç'a baktı: Şeytan yavrusu, düzenbaz olmasan senden isterdim şeytanın bildiğini. Haklardım onun silahıyla onu, helal hakkımı çalanı utanıp sıkılmadan.

Azmıç kıkırdadı, hânım sultanım, şeytan değil benimkiler, annem peri, babam cindir, bizler Ülgen'in kullarıyız tıpkı senin gibi.

Kul mu diye alayla tekrarladı Burla. Azmıç yeniden ürperdi, bir de bizi suçlarlar günahkârlıkla, diye içinden geçirdi. Burla'nın bacakları kesilmişti, her adımında baldırları, bilekleri sancıyordu. Dişlerini sıktı, kopsanız da koşacağım dedi, hızlanmaya başladı. Azmıç ardından, seni hiçbir şey engelleyemez sultanım, haydi koş, ateş seni doyurur, diye seslendi. Burla duymuyordu, mutluydu Azmıç, üflemesi gerekmeyen bir korun sıcağıyla doyuyordu. Ne oldu, anlatmak ister misin diye sordu neşeyle, o da hızlanmıştı. Canın tamuya dedi Burla. Der demez tükürdü. İki tane dişi kanlı salyasıyla beraber toprağa düştü. Bir elini ağzına attı Burla, sağ tarafında iki oyuk vardı artık. Belanı bul diye bağır-dı önündeki yola doğru. Kandırdın, hakkımı çaldın, seni bulup boğazını sıkacağım!

Avludan çıktığı andaki kadar hızlı değildi ama yürüyordu. Acıyı duymaya başlamıştı. İlerde bir öz, başında da beyaz bir at gördü. At su içiyordu.

İyice bakınca bunun yılık olmadığını anladı. İçine damladı, oradaydı. Suyun başına gelene kadar sağına soluna bakındı. Kimseler yoktu. At onu görünce huysuzlandı, kişnedi ama yerinden ayrılmadı. Kulaklarını dikmişti. Tam bu sırada suyun başındakileri görmeden geliverdi o. Burla'yı fark ettiğinde iş işten geçmişti. Arkasını dönüp kaçmaya kalmadan Burla atılıp boynunu kavradı. Adamı yere düşürmesiyle üzerine binmesi bir oldu. At kişnemeye başladı, Azmiç onu kovmak istedi ama hayvan kıpırdamadı, sanki olacakları izlemek istiyordu.

Burla adamın yakasını sıkıca tuttuğundan emin olur olmaz belindeki bıçağını çekip boğazına dayadı. Yapma dedi adam, kölen olayım yapma. Azmiç Burla'nın yüzüne baktı, sararmıştı. Unutma, hayatından çaldı o senin, kanını döktü say dedi korkuyla. Hissettiği sıcaklığın azaldığını düşündü. Kestiğin saçların, intikam gibi yas da gösterebilirsin sultanım, koma yerde!

Sus diye bağırdı Burla, sus şeytan tohumu.

Bıçağı ileriye kaydırды, adam terlemiş yüzünü buruşturdu, merhamet yok mu sende dedi. Azmiç kırta kırta iki adımcık attı onlara doğru. Adamın yüzüne eğildi, nasılmış dedi nefesini üfleyerek. Burla yine bağırdı, çekil! Azmiç görünmez oldu. Burla birden sakinleşti, yüzü normal rengine döndü, nefesi düzeldi. Bıçağı biraz geri çekti adamın boğazından. Soluk aldı adam yavaşça. İkrar et dedi Burla. İkrar et, ben Burla'nın hakkını yedim, bilerek yaptım bunu, isteyerek hakkını yedim, elinden aldım onun de. Adam daha da ferahladı. Evet, böyle yaptım, özür dilerim dedi. Tekrarla, bilerek hakkını yedim de. Bile-rek hakkını yedim senin dedi adam. Alnında terler birikmişti. Burla alnından öptü adamı ve oracıkta aldı hakkını.

Azmiç döndüğünde Burla mezar kazıyor, at da onun başını bekliyordu.

VURAL KAYA

Küçürek Öyküler

NÖBET

Nöbetteyim, şiir nöbetindeyim, dedi er.
Nöbette şiir söylenmez, kendine gel asker, dedi rütbeli asker.
Sonra şiiri aldılar nöbetten.

TEKAVÜT-ANI

Emekli olunca bir kasabaya yerleşecek ve burada anılarını yazacaktı.
Emekli olmuştu nihayet ve hayalindeki o kasabaya da yerleşti.
Fakat anılarını yazmaya bir türlü başlayamıyordu.
O tozlu raflardaki eskitilmiş günler insanın yaşlılığına bir ordu gibi hü-
cum ediyordu

UZAK

-Deminden beri uzun uzun karşıya bakıyorsun; ne görüyorsun orada?
-Kendini coşkun bir ırmağın derinliklerine ha bıraktı ha bırakacak bir
insan soyu görüyorum, dedi bilge.

MUSTAFA UÇURUM

Birden Bire Giden

Cebindeki katlanmış kâğıdı çıkardı. Buruşuklarını eliyle ütüler gibi düzeltti kâğıdı.

Ağacın gölgesini aldı, yaka cebine koydu.

Daldan düşen yaprağı aldı, rengine bile bakmadan alıp kitabın arasına koydu.

Arkasına bakmak istedi ama giderken geriye dönmeyi çok fani bir hareket olarak düşündü. Bakmadı.

Eski ve tanıdık bir yağmur gibi olsun istedi gidişi. Önce dağlara inen bir sis, sonra dalga dalga ovaya yayılan zamansız bir yağmur. Aslında zamansız da değil. Dağlardaki sisi gören bilirdi yağmurum geleceğini. Bundandı tanıdık bir yağmur deyişi.

Evlerin yanan ışıklarının neler biriktirdiğini çok iyi biliyor. Yanan her ışık bir atar damar gibi nefes alıp veriyor. Bunu düşünmek yerine yol bulmayı denemek istedi. Yola çıkınca arkada kalan ne varsa rengini yitiriyor zamanla.

İskeleye dayanmış bir bakış, uçan bir duvak, giden birkaç dize. İnsandan geriye ne kalır diye düşündü bir anlık. Beyninin tüm kıvrımlarına hücum eden keskin bir bıçaktı çalan siren sesleri.

Ölümü beklemek yaşamaya dair çok acemice geliyor bazen insana. Mutlaka geleceğini bildiğin bir yolcunun ne zaman geleceğinin tedirginliğinden başka bir şey değil kulağında çınlayıp duran ses. Bunu unutmaz insan. Gece uykusunu ikiye böler. Bazen olur paramparça eder tüm rüyalarını. Susuz bir uykunun tam ortasında nefes nefese kanmak ister unutmak istediği her şeye. Yudum yudum geçse de susuzluğu, ertelenmiş bir hüznü yaşamaya devam eder.

Arkasına bakmadan çıktı şehirden. Bunu çok sevdi. Sebebini bilemese de içinde anlık da olsa bir ferahlık duydu.

İnsan bazen gitmeyi de çok ister. Gittikçe kendine yaklaşıp bütün geniş zamanlar.

Ölümünden kaçmak diye bir şeyi kimse icat etmek istemiyor. Çünkü herkesin farkında olduğu bir kayboluş. Derin düşününce belki de kendini bulmak ölüm.

Cebinden çıkardığı kâğıda biraz daha baktı. Birkaç satır okudu. Karşısında çatallanan yolun en yeşil olanına doğru yöneldi. Gitmek hiç bu kadar güzel olmamıştı.

Nasıl bir karmaşa yaşıyor insan? Tüm eski saatleri ayarlamayı isterken bile gözünün önüne gelip giden şimdiki zaman diye bir gerçek var.

Her şey olup bittikten sonra bunu saymayız diyecek mi dünya?

Arkasında bıraktığı tüm izleri bir fırtına tarumar etmiş. Adımları kaybolmuş. Sanki hiç geçmemiş bu yoldan. Bir daha arkama bakmam dedi içinden.

Girdiği tüm savaşlar onun sınırlarını değiştirdi. Savaşsa; değiştirmeli zaten. Yoksa niye bir meydanda cenk eder ki geçmişle gelecek, en çok da şimdiki zaman. Yaşamayı akışına bırakmanın tercih edilen bir tarafı olmalıydı. Şimdi düştüğü yol onu alıp yeni bir akışa doğru sürüklüyordu.

Cebinden buruşuk kâğıdı çıkardı. Düzeltti bir kez daha. İçinde neler olup bittiğini kestiremediği bir tuhaf hâl vardı. Yaka cebinden ağaç gölgesini çıkarıp oturdu yol kenarındaki tümseğe. İlk iki cümleyi bir kez daha okudu;

Ben bu yalnızlığı nerde olsa tanırım. Şimdi en çok da kendimden gidiyorum.

SONER OĞUZ

Orhan Giray'ın Profil Fotoğrafı

Profil fotoğrafını ayarla...

Mevcut fotoğraflardan seç.

Yok, bu olmaz; benzim soluk. Hasta gibi çıkmışım baksana. Öteki iyi aslında ama gözlüklerim parlamış. Gözlükler her zaman başa bela. Alışamadım gitti senelerdir. Kâh tepemde kâh yakamda taşırım. Kırdığım gözlük sayısı, gözlük taktığım gün sayısından çok daha fazladır. Çizdirip kurtulmak var şu miyoptan. Ama yirmi beş sene sonra kör olabiliyormuş ameliyat olanlar. Hurafe bunlar canım, kim lazerden cıkalı yirmi beş sene olmuş da gözlerini kaybetmiş. Allah bilir kim attı ortaya? Sanki şimdi çok iyi görüyorum da... Bak şunda da gömleğin yakası kıvrılmış. Âmine haklı, kendimden haberim yok. Fotoğraf çektireceksin, insan bakar az üstüne başına! Fotoğraf dediğin torununun torununa kalıyor kimileyin. Geçen Nurcihan'ın oğlanın sünnetinde bizim İhsan'ın çektiği fotoğrafta atletim gözükmüş. Fotoğraf çekilirken beynim uyuşuyor sanki. Ta ki flaş patlayıp gözlerimi alana dek. Flaş patladı, kafam çalıştı. Üstüm başım düzgün müydü? Değildi. Neyse ki sildik fotoğrafı.

Ya şu fotoğraf ne geziyor bende? Süheyla nasıl da sırtıyor. Allahtan, hanım görmemiş. Ben hanımın h'sini büyük yazan adamım, tırsarım böyle şeylerden. Şimdi bu kareden Süheyla'yı kesersem iyi. Süheyla'yı kesersem ölür. Süheyla'yı fotoğraftan kesersem Süheyla yalnız fotoğrafta ölür. Hayır. Asla! Kadın milletidir belli mi olur? Maazallah göremediğim bir ayrıntı kalır. O da mı olmadı, Âmine kokusundan anlar fotoğrafın. Kırpayım derken bir şeyi mutlaka unuttur, bir hata işlerim kesin. Durup dururken başımıza iş açmayalım şimdi. İsmail profil fotoğrafından çok çekti mesela. Şermin'i fotoğraftan kırpılmış kırpmasına da kızın gözlükleri masada kalmış. Kaynak maskesi gibi koca gözlüğe "Nedim'in bu!" dese de yok. Dedim ya gözlükler her zaman başa bela. Şermin de düpedüz iş arkadaşı ha! Bari bir numara olsa için yanmayacak. Tipsizin de teki. Belki biraz kırıtkan o kadar. Öyle öyle de gel sen onu Neriman'a anlat. Çoluk çocuğu toplayıp gitmiş ertesi sabah. Döndürmek

için neler çekti zavallı. Ortada bir iş de yok ama ne yapsın? Bıraktım o işleri, deyip namaza başlamış.

En güzeli geçen Davut'un çektiği fotoğraf. Önümde bir fincan çay... Denize doğru bakıyorum. Git git bitmeyen şu mavi, insana neler çağrıştırır ki? Hem uzağa bakmak iyidir. "Çok kuul oldu." dediği Davut. Bir havası varmış bu fotoğrafın. Hem sağ çenemdeki çiçek bozuğu da gözüküyor. Ben iyisi mi bunu da Davut'a ayarlatayım.

...

-Fotoğrafı ayarlaaa... Abi, boyutlandırdık mı tamam. Seni kenara yaslayalım; fincan ortalı kalır, vurgu bakışlarda olur o vakit. Hem gömleğinle deniz aynı mavi. Sağ yandan biraz kırtık mı tamaam. Nasıl abi, güzel olmadı mı? Ya, elime sağlık! Şimdi hısım akraba kim varsa çıkar. Bak, şuradan basıp ekleyeceksin Orhan Abi.

-Askerde bir arkadaşım vardı, adı Yusuf. Tunceli'den. Onu bir bulsan bana. Epeydir görüşmüyoruz. Esaslı çocuktur. Soyadı olmaz olur mu; var, var da şimdi hatırlamak mesele. Sen müdürle Süleyman'ı ekle. Hasan da buradaymış demek? Sağ olasın Davut, hayli adam bulduk sayende. Hanım bak, bacanağım Sur'daki fotoğrafları koymuş. Biz de varız. Nurettin'e bak, oğlanı büyütmüş vallahi. Davut ne ara çıktı Âmine? Giderken bir şey demedi mi? Yok be, ne gömüleceğim telefona; iki gün sonra usanırim ben. Bak, bizim eski komşular vardı ya, Feride ile Muhsin. Ortak hesap açmışlar, kahveli fotoğraflar paylaşıyorlar akşamüstleri. Muhsin akıllanmış zahir.

...

1. yılınızı bir paylaşım ile kutlamak ister misiniz?

Birin nesini kutlayalım? Baktım bizim bacanağın el kadar oğlan beş senedir kullanıyormuş. Geç kaldık biz geç! Üç dört sene olsa hadi neyse! Ona yok demedim. Harun'a tabi ki merhaba demek isterim. Âmine, Harun bildiğin fıçıya dönmüş. Her gün kebab fotoğrafları paylaşıyor. Öküz gibi yerse olacağı o. Ne demek sana ne? Gencecik adam kırkında gibi görünüyor şimdiden. Az ye biraz, dediğim geçen, gülücük yaptı. Dayanamayom, dedi; zoruna gitmez böyle şeyler. Ezelden beri takılırım ona. Yok be abartıyorsun sen de. Nerede durmadan baktığım? Daha demin aldım elime. Kitap da okudum görmedin mi? "Sosyal Medya Kılavuzu" kitap değil mi Âmine? Hem internet de kitap gibi güzel bir kardeşimiz.

...

4. yılınızı bir paylaşım ile kutlamak ister misiniz?

Kutlayalım bana kalırsa. Dört sene az buz bir zaman değil hani. Yüzlerce paylaşım yapmışım baksana. Bizim bacanağın oğlanı hatırladım yine, onun dokuzuncu senesi olacaktı. Yok -Allah korusun- ölmedi. Bıraktı bu işle-

ri “Enişte, çok zaman alıyor.” diyor. Kullanmasını bileceksin oğlum, şöyle bir bakıp çıkacaksın. Kim ölmüş, kim kalmış. Bu mereti açar da saatlerce ekranı dürtüklersen işin yaş. Bacanak, ben kızı telefonu göstermiyorum bile. Bilinçli kullanacaksın gâvurun icadını, yoksa Allah muhafaza...

...

10. yılımı bir paylaşım ile kutlamak istiyorum istemesine de benim şu profil fotoğrafı değişse iyi. Resmi evrakta ne diyor: “son altı ay içerisinde çekilmiş bir fotoğraf”. Hem beni on sene evvelki halimden kim tanıyıp bulacak? Dünyada tek Orhan Giray ben değilim ya. Evet, yaşadığım şehir yazıyor, haklısın kızım. Neslihan, bu şehirde kaç Orhan Giray olduğunu biliyor muyuz peki? Geçen adımları arattım, al sana onlarca Orhan Giray. Bu kimdir, öteki necidir derken dönüp kendi profilimi bulamadım iyi mi? Bak kızım, şu adam ilkokul öğretmenim. Ben koca adam oldum; o hâlâ aynı. Ellerini köz küreği gibi aç aç az tokatlamadı beni. *Sen öyle san belki de fotoğrafı eskidir.* Yok, geçenlerde caddede rastladım, selam verdim. Tanıdı hemen. Ama sanki beni hiç dövmemiş, sanki ben otuz beşinde koca adam olmamışım gibi “Aferin oğlum; okumuşsun, elin iş tutmuş, sevindim, gururlandım.” dedi, yanaklarımı sevdi. Ha, Neslihan, önerilerde bir sürü adam çıkıyor kızım, çoğunu tanımıyorum bile. Yok, Melahat’i tanıyorum aslında, ama sana nasıl diyeyim şimdi? Geç hepsini geç, sil bunları kızım. Hım, silinmez demek. Demek Melahat öyle her gün sırtıca karşımda. Nişanı attığı gün de benzer bir sırtışıyla bakmıştı gözlerime. Kızım, şu benim fotoğrafı da yenilesek artık. Şimdi kayıtlı fotoğrafım da yok telefonda. Poz vermeyi de hiç sevmem. Ne durmayı becerebilirim kamera karşısında ne tebessüm etmeyi. Ellerimi koyacak yer bulamam mesela. Neyse, durduk yere iş açmaysın başımıza. Sen karnenle takdir belgeni getir paylaşalım da okul nasıl okunmuş görsünler. Bu fotoğrafı Davut Amca’n çekmişti. Mesaiden çıkmıştık. İskelede birer fincan çay içelim, dediydik. Ben denize dalıp gitmişim o ara. Onda da acayip bir fotoğraf merakı var. Öyle habersiz çekmiş işte.

Çekiyorum, çekiyoruuuum.

Çek!

Çeee...

İnadına yapıyor bu çocuk!

eee...

Eee?

EEK...

Allah cezanı vermesin Davut, ağzım gözüm kaydı yine.

tim!

–Abi ışığı ayarladım, kolay mı sanıyorsun bu işleri? Eniştem okulunu

okudu bunun. Hafta sonları onun stüdyosunda çalışıyorum. İş öğrendik anlayacağın.

–Ulan harbiden olmuş. Yirmi beş senede kimsenin yapamadığını yapıp adamakıllı bir fotoğrafımı çektin ya helal olsun sana Davut!

...

20. yılınızı bir paylaşım... İsterim tabi. Boru değil, yirmi koca sene. Demin aynaya baktım da yüzümü yıkarken -bak Âmine, yüzümü yıkamadan telefona sarılmıyorum anlamına da geliyor bu; senin mesnetsiz iddialarını çürütmekten telefona bakmaya vakit mi kalıyor hem?- şu fotoğrafı çekti-di-ğim güne döndüm. Saçlarım o zaman daha gürdü. Berberin el makinesi işlemezdi kafamda, parmaklarına kramp girerdi adamcağızın. Yok, yaşlanmadım daha. Ben değişmiyorum da şu fotoğraf durduğu yerde gençleşiyor sanki. Hem Âmine de demiyor mu “Sen hâlâ ilk günkü gibi yakışıklısın.” diye. Bak şu zibidiye, sensin oğlum tıfıl! O fotoğraf benim yirmi sene evvelki halim. Baban yaşındayım ben. Sensin lan ergen! Biz utanır, büyüklerimizin karşısında başımızı yere eğdik konuşurken. Aslına bakarsan utanacak bir şey de yoktu meydanda lakin o zamanlar dünya başkaydı. Değişti sonra. Senin gibiler türedi. Bak bunda haklısın işte, dünya kendi kendine değişmedi ya... Ayağın takılır yahut kayar düşersen, sonra yeniden doğrulursun. Kâh dibe vurur kâh zirveye çıkarsın. Ders ala ala yeni bir dünya kurarsın kendine. Seninle, benimle, onunla... İşte böyle az az değişir dünya. Esasında dünya değişmemiş, hepimiz tarafından değiştirilmiş olur. Ama sen “Dünya değişti.” der, suçu dünyaya bulur, elini yıkar, çıkarsın işin içinden. Ne mi saçmalıyorum? Bak gözüm, dünyayı beğenmez insan. Her gelen kendine göre keser, yontar ona bir biçim verir. Bu çamur topağını kendince şekillendirir. İşine nasıl geliyorsa öyle kullanır. Senden sonra gelen de senin yuvarladığın, kesip biçtiğin çamuru beğenmez ve başka bir kalıba dökmek için çabalar durur. Olan herkese olur sonra. Çamursa hep aynı çamurdur. Elinde lekesi ne kadar az kalırsa, üstüne ne kadar az sıçrarsa o kadar temiz gidersin. Bu da böyledir işte. Yok, kafayı falan yemedim. Budist rahip babandır senin! Bak nasıl da sövüyor laf bula-mayınca. Nasıl engellenecek bu velet! Neslihan, sustur şunu kızım, ha şöyle! Şimdi de söv de görelim. Siz de ancak beğenirsiniz. İki saattir kavga ediyoruz, biriniz çıkıp da “Sus lan terbiyesiz!” diyemediniz. Tatlı su akrabaları sizi!

...

23. yılınızı... Yirmi üçü severim. Cumhuriyetçi bir yanımla ve 10 Kasım'lar-da dört defa Ankara'ya gitmişliğim vardır. Tevafuk işte, bugün ana sayfam kırmızı beyaz akıyor. Maç mı varmış ne? Yendik sanırım. Aferin o zaman bizim çocuklara! Ampute ne ki? Demek takımın çoğu Güneydoğu gazisi. Allah muvaffakiyetlerini artırsın, güç kuvvet versin. Dur ben de paylaşayım bizim mü-

dürün hoşuna gider böyle şeyler. Geçenlerde çocukları kütüphaneye topladık. Önlerine kitapları alelusul dizip fotoğrafladık. Gürkan: “Hocam, boşverin kim okuyacak bunları? Zaten çoğu kitabın filmi çekiliyor.” dedi. Ben çocuklara filmle kitabın farklarını anlatayım derken okuma saati de uçtu gitti. Şu yeni atanan Serhat Hoca yok mu, paylaşmış bunu. Müdürle beni de etiketlemiş. Müdür de Nazım’ın:

*“Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak
nasıl çıkar karanlıklar
aydınlığa.”*

dizelerini ekleyerek yeniden paylaşmış. Bizim fotoğraf elden ele, elden ele derken en sonu valinin gözlerini yaşartmış. Bu işler böyle. Yirmi birinci asırda eylemsiz bir duruş, bir poz, kaydı tutulmamış samimi bir fiilden daha tesirli olabiliyor maalesef. Hâl böyle olunca da çalışmak yerine -mış gibi bir fotoğrafı ilgili makamın gözüne sokabilerseniz falan filan.

...

Yirmi beş yıl mı? Emeklisi olsa bu işin çoktan maaşa geçmiştik desene. İşe bak sen yirmi beş sene birfiil -birfiil değil, bilfiil; bakkal Nusret’le dalga geçe geçe dilime yapışmış kelime- sosyal medya hizmetinde bulundum, sen benimle böyle konuşamazsın! O değil de ne ara yirmi beş yıl oldu? Davut yeni çekmedi miydi şu fotoğrafı? Dur bakalım, bugün kimden ne havadis duyacağız? Nerede durmadan telefona bakıyormuşum? Ne demek konuşurken milletin yüzüne bakmıyor, durmadan onu kurcalıyorsun? Sen beni boş beleş şeyler mi paylaşıyor sanıyorsun Âmine? Bugün hafta sonu üstelik. Markete de gidip geldim. Kahvaltıda elime dahi almadım telefonu. Daha da almadım da Mümtaz aradı gördün ya! İftira bari atma. Kafayı takmışsın telefonu- ma. Yok telefon manyağı olup çıktın, yok bilmem ne? Bak bunu paylaşayım. Sosyal medyayı bilinçli kullanmakla bağımlısı olmanın farkları hakkındaki paylaşımım ünlü psikolog Kader Hanım’a kadar gitmiş, *hatun evde çöp dök-türüyor*. Gülücük, gülücük, gülücük... Bu psikolog gençliğinde güzel kadındı. Şimdi avurtları çökmüş, göz altları torbalanmış; üzöldüm bak. Bense aynı duruyorum elli senedir, ne iyi! Yalnız fotoğrafım gençleşiyor fark ettiysen.

Hürmetler dayıcım sayenizde!

Ne demek müdürüm, görevimiz.

İsmail, bak darılırım gelmezseniz!

O nasıl söz Âmine? Ne demek tavernada piyanist şantör gibi? Kapıdan girene hoş geldin mi ediyorum? Adamlar yazıyor ki cevap veriyoruz. Bunun da yolu yordamı böyle. Adam yazdıysa cevabını vereceksin. Yüz yüze bakıyo-

ruz şurada. Güzel olan ne biliyor musun Âmine? Ben onların gözünde yaşlanmıyorum. Beni hep yirmi beşimde biliyorlar. Şu fotoğraftaki halimle dirilmeyi öyle isterim ki... Sanki ben duruyorum da fotoğraf gençleşiyor Âmine! Mağara duvarındaki silüetleri ışığa döndüğümde anlayacakmışım. Burada renksiz ve tek boyutlu görünüyormuş herkes. Daha doğrusu izin verdikleri kadar tanıyormuşsun insanları. Adı üstündeymiş: sanal dünya. Annene bakma sen, bir hesap da ona açıversek müptelası olur. Mürüvvet'le muhabbetin dibine vurur, kazanı fokur fokur kaynatırlar Asiye teyzenle.

Evet kızım, "Göğ'e bakalım." Bakalım, bakalım da gök mü kaldı sanıyorsun tepemizde; altta kara toprak yarıldı, üstte mavi gök delindi, atam Bilge Kağan ters döndü mezarında. Otuz iki katlı binalardan göğü; ziftten, betondan toprağı gördüğümüz mü var? Ne mavi ne bulut ne kuş... Hepsi fotoğraflarda kalmış, kubbe üstümüze çökmüş sanki. Öyle ya, bulguru marketten alırken yenildik biz her gün, hazır turşu kavanozlarını yıkayıp baharat doldurmak ve Vita tenekelerinde yeşil soğanla süs biberi yetiştirmek de kâfi gelmedi kazanmaya. Bilmek ne güzel Âmine, yapmak ne zor!

Mavi diyordum, buğday başaklarıyla ne güzel birleşirdi ufukta. Kel tepelerin başına ne çok yaraşırdı. Denize başka, bozkıra başka düşerdi. *"Akşam olur kırat yemez yemini"* bozkır deyince uzun uzun akar içimden. *"Alın top kekilli Halil'i vurdu"* bir tren gibi geçer içimin raylarını kütürdeterek. İster baba Ertaş'tan ister Neşet'ten dinle: *"Kim bilir ki nerde kalır ölümüz?"*.

Kafamı telefondan kaldırırsam göğü görür müyüm gerçekten? Yapma Âmine, o kubbede çınlayan aynı bozlak sızlatmıyorsa hepimizi, çürük bir diş gibi sancımıyorsak yine kendimize, eksilen bir şeyler vardır özde muhakkak. Senin anlamadığın, göğü görmenin biraz da bu olduğu.

...

Otuz iki sene olmuş. Davut'a da fotoğraf çektireceksin hani. Onca sene usanmadım aynı görüntümden. Sıkılsam ne çare? Poz vermeyi becerebildiğim mi var? Gerçi fotoğraf aynı değil, yerinde durmuyor öyle; küçüle küçüle yirmi beşine girdi bu sene. Muharrem'le Nezaket'in ikinci torunları olmuş Âmine. Hastanedeler daha. Nur topu gibi kuzucağız, baksana. Maşallah! Tamam, suphanallah ve barekallah da diyorum peşinden. Tabi ki gideriz Allah analı babalı büyütsün demeye. Yazmamış ama bu da kız sanırım. Dur, bir tebrik edelim hele. Miray'mış adı. Miray ne ki Âmine? Teşekkürler Muharrem, oğlan askerden bir dönsün hele... Âmine sakın ol az! Yol yordamsa bu da yol yordam. Adam paylaşmış, bunun da raconu böyle. Telefon da eder, evine de gideriz acelen ne? Hıh, bak sen şu Osman'a; haber yorumcusu kesildi başımıza. İran, İsrail'i vuracakmış, yok daha neler! Bunlar ne içiyorlar ailecek? Ulan Osman, iki lafı bir araya getiremezsin, okeyde açık elini görmez, elinin

biterini yapamazsın; dış politika neyine oğlum, dünya tarihi neyine? Oğlu da aynı kafadan: maç sonucu bilicisi Sezgin. İddia kuponu paylaşır durur. Bir defa da tutursa içim yanmayacak. Geçen “Fener beş atar en az.” diyordu, sahi ne oldu o maç? Altı iki mi? Körün taşı misali, arada tutuyor demek. Milli takıma da yenilecek, diyordu ne haber! Romanya’yı eze eze yendik ya! Hı, geçen sene miydi o maç? Daha dün gibi. *Zaman ne de çabuk geçiyor Monna*. Allah rahatlık versin kızım. *Uyu da turnalar girsin rüyana*. Ah şu hısımlık olmayacak, engelleyeceksin baba oğul ikisini de. Kâhin kesildiler başıma!

...

Demek otuz beş... Ramazan mübarek olmaya olsun da yazın pek çetin geçiyor. Bir de sıcakla cenk ediyorsun. Nefsin şurada dursun, sıcak başa bela. Bugün kırk iki derece, dışarı çıkılmaz Âmine. Ben bu hesabı ramazanda açmıştım değil mi? Bak ramazan devretti yine. Davut oruca girmeden çektiydi şu fotoğrafı. Yok, ben hiç kocalmadım da profil fotoğrafım gençleşti Âmine. Dur buna dair bir şeyler yazayım bir ara. Harun da epeydir gözüküyor ortalarda. Belki ülseri azmış da yemiştir orucu. Yoksa iftar sofralarının baş paylaşımcısı Harun; patlıcan kebabını, içli köfteyi, hünkârbeğendiye ve bilumum nevaleyi mideye indirmeden fotoğraflardı kesin. Olur mu olur. İnsanoğlu can taşıyor. Her şey mümkün. Dünyasını değiştirmek dediğin, serçenin şu daldan ötekine konuğu. Yaş kemâle erince bir dosttan hayli zaman haber gelmezse tedirgin olunur. Kemal demişken bizim oğlan da hesap açtı Âmine. Dün su böreğini gördü sahurda. Beğendi. Tadını değil, fotoğrafını. Âmine, kargoyla börek mi gider Mersin’e? Harun’un arkadaş listesinden oğlunu buldum. Dur bakalım, şimdi anlarız orucu yeyip yemediğini. Son paylaşımını altı ay önce yapmış. Oğlan da epeydir girmiyor anlaşılan nasılsa cevap gelir. Hah, dur bakayım! Harun ölmüş Âmine. O gün umreye gideceklermiş, sancılanmış zavallı, doktora götürmüşler. Kansere çevirmiş gâvur. Midesini almışlar; bağırsağa sıçramış. Ben demiştim Âmine, vardı bunda bir iş! “Çok kıymetli dostum Harun T.nin vefatını üzüntüyle...” Neden beğendiler ki şimdi bunu? Ölümü mü, Harun’u mu, üzüntümü mü? Neyse!

...

Teşekkürler kızım, doğum günümü unutsan da buradaki kırk ikinci senemi kutlaman beni ziyadesiyle hislendirdi. O fotoğrafı da Davut Amca’n çekmişti vaktiyle. Hatırası var yani. Yeni nesil anlamıyor hatıradan. Şu görseldeki benim kalemim, eşimin kırk senelik hediyesi. Gözlükler keza... Fincanlar bizden daha eski, annemden kalma. Vaktiyle marangoz yanında çalışmıştım. O sehpa ilk eserim. Askere gitmedimdi daha. *Bak bunlar benim ellerim* kendimi bildim bileli. Layklayanların çok olsun bacanak, ha ha ha!

...

Neslihan, şuna bir bak kızım, “son yılınız” diyor; site kapanıyor sanırım. Sonsa son, ne yapalım.

Aslında ben “Aslında” diye başlayan cümlelerinizden çoktan sıkıldım. Siz de benim “aslında”larımı kaldıramaz oldunuz, biliyorum. Öyleyse gitmek zamanı şimdi. Kokulu bir iğde gölgesine, bir denizin şen şakrak sesine... Toprağın üstünde, göğün altında bir yerlerde derin bir nefes almak, dünyayı derin bir nefesle ciğerlerine çekip sonra içinde tozu kalmamacasına üfleyip gitmek... Belki bir pazar sabahı yahut bir cuma ikindisi... Her gidiş, giden için tam vaktidir; geride kalan için erken. Ve fotoğraf enikonu gençleşirken benim sakallarım beyaz, benim sesim çatlamış ölmeye yaklaşımdan ki nar gibi bir kızıl saçıyorum dişlerimin arasından. İçimde hiç coşmamış bir deniz, kavuşmasız bir istasyon, vuslattan habersiz bir liman... Kampana bir daveti yinelerken bilmem kaçınıcı defa, benim gözlerim hiç yeni bakmamış, benim gözlerim hiç güzel görmemiş; mağaramın duvarına düşen siz gölgeleri hakikat bellemişim.

Çekmecede bir torba dolusu ilaç... Kangısın alsam; gülü yahut ki câmı, ya seni? Dün daha iyiydim sanki. Evvelki gün çok daha iyi... Üç günde yaşlandım Âmine, toplasan dört gün yaşadım. Davut evvelki gün çektiydi şu fotoğrafı. Masadaki fincan hâlâ sıcak belki.

Bak bunlar ellerim Âmine, bunlar da gözlerim, çökük avurtlarım sonra... Dizlerimde bir sızı kalan, içimde bir kül boşluğu o koca ormandan. Nuh’un yanında kelebek kadarız, “hayal ettiğimiz müddetçe” varız. Belki de tufan hiç dinmedi o günden beri, döne döne yaşamaktayız o anaforun içinde. Belki “son” dediğimiz bir fotoğrafın arka yüzüdür; ön yüze yapışık. Ki ensemizde bir nefes gibi taşırız kendi akıbetimizi. Anmamaya ahdimiz varmış gibi görmezden gelirken bir sıcak bir soğuk, üfler durur boyuna. Fotoğrafın ön yüzü daha güzel gelir bize, daha iyi, daha hakiki; yaşlanmazdır hatta ölmezdir sanki. Oysa asıl hikâye... Ah bizim cehlimiz... Bizim bilmemekliğimiz, bilip anlamamaklığımız... Belki de şu fotoğraf dahi farkında her şeyin. Bizim ensemizden haberimiz yok. Bu da böyledir. Gün gelir sulanmamış atlar, şiiri söylenmemiş sevgiler kalır elde avuçta. Bir de bakarsın ki, kaba bir ıslığa sıgdırmışsın her şeyi. Söyleyemediğin türküyü bastırır göğsüne, çeker gidersin. İyiydi, derler.

Tabi ya!

–Şak!

–Şak!

–Şak!

AYŞE BAĞCIVAN

Bekleyiş

Gözleri dokunaklı bir türkünün iç yakan sözleri gibiydi. Denize dökül-
mek için dağların arasından uzun yolları aşan bir ırmak gibi yorgun, yaprak-
ların üzerine düşmüş yağmur taneleri gibi nemli bir yeşildi gözleri.

Her sabah üç buçukta yolun kenarına yanaşan beyaz bir arabadan iner
sağ taraftaki masaya otururdu. Alnına yapışan izler kadar üzerinde eğreti
duran parlak elbisesinin eteğini açılan bacaklarına doğru örter, başını ma-
sasının üzerine koyduğu çantasına yaslardı. Masaya oturur oturmaz minibüs-
sün dikiz aynasına koşarak saçlarını biraz daha arkaya yaslar köfte kokusu
sinmiş üzerime portakal çiçeği kolonyası sürüp masasına giderdim. Sipariş
değişmezdi ama sesinin dalga dalga yayılıp bedenime çarpması oradan da
kulaklarımın içine girip kendini olduğu gibi bırakması için her defasında
sorardım. Çantasının üzerine dayadığı başını kaldırmadan siparişini verirdi.

Ekmeği yarımdan biraz fazla keser ızgaranın üzerindeki köftelerin ya-
ğında demlendirerek kızarmış köfteleri içine dizerdim. Köftelerin üzerine
acı alınmış bol sumaklı soğanlardan serpiştirir köftenin ızgaraya akan ya-
ğında kızarmış domates ve yeşilbiberi de üzerine ekleyerek ekmeğin arasını
kapatırdım. Yayık sürahideki ayanı iyice köpüklenene kadar çalkalayıp
bardağa dökerdim. Köfte ekmeği, özel aldığım yeşil peçeteye sarar servisi
yapardım. Tepsiyi masaya bırakmadan önce de masayı mutlaka belimdeki
önlüğün kenarına astığım bezle siler, silerken de rahatsız etmeyecek şekilde
göz ucuyla ona bakarak göz hizasına girmeye çalışırdım. Gözleri gözlerime
değmezdi. Gözleri uzak göklerin hayalini kurar gibi denizin siyahında çık-
mazlarını biriktirirdi.

Servisimi yapıp minibüsün yanı başındaki taburemi masasını doğrudan
görebileceğim bir yere çeker onu izlerdim. Uzun parmaklarının arasında
tuttuğu ekmeği küçük lokmalarla ısırır, ağzında dakikalarca çiğnerdi. Her
altı ısırıkta bir içtiği ayanın dudaklarının üzerine bulaşan beyaz izi, yeşil
peçeteye rujuyla birlikte çıkar, peçetenin desenlerini dudaklarının rengine

boyardı. Lokmaları ağzında çiğnerken sahile vuran dalgaların köpüklerine uzun uzun bakardı. Gömleğimin sol cebinden tıpkı gözleri gibi yeşil azur rit taşlı tespihimi çıkarır parmaklarımın arasında dolandırırdım. Elimi sakallımda gezdirir, olmayacak hayallerime güler başımı sallardım. Sonra derin bir iç çeker aynı kaderin aynı çıkmazından yumurta topuk ayakkabılarımın ökçesini düzeltir kollarımı belimin arkasından bağlar tespihimi sarkıtarak gezinirdim. Bazı günler bütün masalar dolardı. Olur da onu rahatsız edecek birileri olursa ona bakmadan önce ikaza dönüşen öksürüğümle irkiltir, çatık kaşlarımla başlarını önlerine eğdirirdim. Köfte ekmeklerini bir an önce yer, kalkarlardı. Kimsenin ne bakışıyla ne de sesiyle onu rahatsız etmesine izin vermezdim. İzin vermezdim, çalıştığı yerin duvarlarındaki afişin gelip burada yüzüne yapışmasına.

Ekmeği ile ayrıntı aynı anda bitirirdi, daha o seslenmeden semaverde demini almış çayı uzun ince belli bardağa doldurur, masasına götürürdüm. Hafif bir gülümseme yüzünde belirirdi. Başını bir çevirip de bakmazdı ama gülümserdi. Utangaç bir ifade yüzüme yerleşir, gömleğimin yakalarını yukarı kaldırarak ifademi ciddileştirirdim. Masasındaki boş tabağı ve ayran bardağını alıp minibüse bırakırdım. Etraftaki herkes kendi hâlindeydi ama yine de şöyle bir masalara baktıktan sonra tabaktaki buruşturulmuş peçeteyi alır özenle düzelterek diğer sakladığım yüzlerce peçetenin içine bırakırdım.

Başını, masasının üzerine dayadığı sol koluna yaslayıp, sağ elindeki bardakta demliyormuş gibi omuzlarındaki yükü derin bir nefes alır, kesik kesik geri verirdi. Nefesi çayın buharıyla karışır, bardakta hafif bir buğu yapardı. Hangi gecenin hangi yüküydü bardağın buğusuna sinen bilmiyorum ama öyle çok isterdim ki alıp taburemi masasına oturup da içinin yükünü omzuma atmasını. Bardaktaki çay bitmesine yakın ikinci bardağı götürmek üzere hazırlardım. Son yudumu içerken hazırladığım bardağı masasına bırakırdım. Gülümsemezdi. Fark etmezdi bile. Ellerinin çizgilerinde parmağını gezdirir, tırnaklarındaki her gün rengi değişen ojelerini yüzünü ekşiterek çıkartmaya çalışırdı. Boş bardağı alıp dolusunu bırakır minibüsün yanındaki tabureme geri otururdum. Bazen de masasından aldığım bardağa kendime bir çay koyar, onu izleyerek içerdim.

İkinci bardaktan bir yudum alıp, artık dökülmek isteyen itirazlarını, her gün biraz daha büyüyen öfkesini, sigarasının dumanıyla havaya savurmak ister gibi çantasından çıkardığı uzun ince sigarasını yakardı. Alt dudağını dişlerinin arasında sıkıştırarak geçmeyi, silinmeyi ezmeye çalışırdı. Çözümlenmeyen her düşüncenin bedene yansıyan siniriyle bardaktaki son yudumu hızla içip sigarasını hırsla kül tabağına bastırırdı. Cüzdanından çıkardığı parayı çay tabağının altına bırakıp masadan kalkar, farkıma bile

varmadan yanımdan geçerek giderdi. Kül tabağındaki beyaz izmaritlerini diğer topladığım izmaritlerinin arasına koyardım. O gittikten hemen sonra da masaları toplar, oturduğu sandalyeden ayaklarımı uzatır, tespihimi çevirerek şehrin ışıklarını izlerdim.

Günler hiç şaşmadan üç yıl boyunca hep böyle oldu. Her gün, sabahın üç buçuğunda, göğün ağarmadan önceki karanlığında yolun kenarına yanaşan beyaz arabadan inerek sağ taraftaki masaya oturdu.

Ağarmak bilmeyen bir günün karanlığında yine saat tam üç buçukta geldi. Rüzgâr vurdukça sallanan bir gelinciğin sağa sola eğilmesi gibi ayakta durmakta zorlanan çarpık adımlarla sağ taraftaki masaya oturdu. Çantasını masanın üzerine atıp, sarı peruğu kafasından çıkarıp koyu kahve saçlarını kollarının üzerinde sallandırarak, başını, masaya bıraktığı kollarının üzerine dayadı. Sarı peruk, ellerinin arasından kurtularak ayaklarının yanına düştü. Peruğu ayakkabısının sivri topuğunda ezip, ayağıyla sağ taraftaki denize itti. Sahildeki kayaların üzerine düşen peruk, dalgalarla denize karıştı. Başını kaldırıp, kulaklarından omuzlarına kadar değen küpeleri çıkarıp okkalı bir küfürle denize fırlattı. Çantasından saydam bir poşeti çıkarıp içindeki haplardan bir tane alıp ağzına attı. Etraftaki onu izleyen masaların yanına kapandığımızı söylemek için gittim. Her masadaki müşteriyi tek tek gönderdim.

Semaverden iki çay döküp yanına gittim. Taburemi karşısına çekip kollarımı bacaklarımın üzerinden yere doğru sarkıtıp tespihime ağırlımı dolayarak çevirmeye başladım. Başımı yerden kaldırmadan sadece oturdum. Sigara paketini uzattı, bir tane yaktım. Cebimden çakmağımı almak için doğrulduğumda yüzüne baktım. Gözlerimi yüzünden ayırmadan sigarayı yaktım. Başımı hafifçe çevirip sigaranın dumanını yana verdim. Gözlerimi belki de ilk defa uzunca bir süre ayırmadan gözlerine baktım. Gözlerinin tam içine. Harerlerinden kendimi görebilecek kadar içine. Islak kirpiklerinden süzülen siyah kırıntılar gözaltlarında lekeler oluşturarak pürüzsüz yanağındaki fondöteninde ince bir yol yapmış, aşağı akıyordu. Peçeteyle silmeye çalıştığı ruju dudaklarının kenarına bulaşmıştı. Başını önüne eğdi. Sigarasının külünü kül tabağına sıvazlayıp çayından bir yudum aldı. Parmaklarını alnındaki çizgilerde gezdirip içini çekti. Yüzünde, nemli topraklardan çıkarılıp kuru topraklarda yetiştirilmek istenen bir çiçeğin hüznü vardı. Öyle buruk öyle soluk. Ve öyle narin. İçime cemreleri düşüren yüzünü kendime doğru çevirdim. Başını avucumun içine bıraktı. Nefesini kesen hıçkırıklarıyla ağladı. Serde erkeklik olmasa ağlardım ben de. Başını sarsmadan masadaki peçeteliğe uzandım. Yaşlarını sildim. Alnındaki çizgiden öptüm. Başını kaldırıp baktı. Akçaağacın göğü yapraklarıyla kaplaması gibi yoğun bir kırmızılık nemli yeşil gözlerinin akındaydı. Kırgın bir gülümseme yüzünün kederini araladı. Gözlerinden

süzülen damlalar üst dudağının açık aralığından çenesine akıyor, ellerimde birikiyordu. Derin bir nefes alıp ayağa kalktı. Ayağa kalktım. Minibüse doğru yürüdü, peşinden gittim. Parmaklarını minibüsün üzerinde gezdirdi. Yola doğru yürümeye devam etti. Bana dönüp uzun uzun gözlerime baktı. Ellerini yüzümde gezdirip omzuma indirdi. Gözlerini boşluğa çevirip yürümeye devam etti. Peşinden gittim. Bana dönüp sağ elini göğsümün sol tarafına dayayarak adımlarımı durdurdu, peşinden gitmemi istemedi. Arkasından izlemeye devam ettim. Sağa sola düşen adımlarla ağarmayan bir günün ağrıtan karanlığında kayboldu.

O günden sonra ne kendi ne haberi bir daha hiç gelmedi...

RECEP KAYALI

Cennet Kuşları İçin Eve Dönüş Planı

*Belki bin dağı da ikiye bölen o küçük kuzgunsun
Kokunu da sakla dağların içine
Cennet kuşları da
Eve dönüş yolunu bulsun*

Trenin sallantısı böldü uykusunu. Çözölmüş yazması. Kucağında uyuyan kızını rahatsız etmeden topluyor saçlarını. Dili damağı kurumuş, hareketsizlikten uyuşmuş kaba etleri. Ayaklarının karıncalanması geçsin diye hafifçe yere vuruyor topuklarını. Bu sis inmiş kasabanın gündüzün hayrını görmesine daha çok var. Demirin, çakıl taşlarının sesi taşranın uykusunu delip geçiyor. Kat kat giydirdiğı kızının yüzünde ter damlacıkları... Mırıldanıyor. Kim bilir ne görüyor rüyasında? Japon balıkları gibi açılıp kapanan ağız, parlak saçları, minicik burnu öyle güzel ki, hani biraz daha seyretse ölüm diye bir şey olmadığına inandıracak annesini. Bu masumiyeti, dünyanın geri kalanından nasıl koruyacağını düşününce dumanlanıyor içi. Gözleri doluyor. Küçük kızının saflığını her gördüğünde sakatlanıyor kalbi. Ağlamamalı. Henüz kabul edilmemiş duaların insana öğrettiğı sabırla dayanmalı dünyaya. Neden-se ağlamanın zayıflık olduğı öğretildi ona. Bu histen uzaklaşmalı. Başka şeyler düşünüyor. Neşeli sofralar, deniz kenarları, tatlı öpüşler, sarılmalar, birbirine karışan tenlerin tuzu, kendini tekrar eden aşkın sarhoşluğu... Yorgun. Annesinin babasından gizli verdiğı para, boynuna astığı bez cüzdanında. Dönüş bileti alacak onunla. Duruyor tren. Birbirlerine kıyan metallerin çıkarttığı sestten ürken güvercinlerin uçuşu takılıyor gözüne. Yeni yüzler doluyor vagona. Genç bir oğlan. Neredeyse yolculuğun başından beri uyuklayan ihtiyarın yanına oturuyor. Sırt çantasını ayaklarının arasına koyup ellerini birbirine sürterek ısınmaya çalışırken fark ediyor Nisa'yı. Hemen bir baş selamı. Nedensiz bir endişeyle alıyor selamı Nisa, istemsizce başka yöne çeviriyor bakışlarını. Tekrar hareketlenince tren, uyanıyor kızı. Hafif huzursuz.

Rüya ile gerçeğin ayırımına varacak kadar ayılmamış daha. Dişleri titriyor. “Uyuyanın üzerine kar yağar” derdi babaannesi, belki de ondan sebep hemen sırtını sıvazlayıp terlemiş alnına yapışan uzun saç tellerini düzeltiyor. Su veriyor ona. Yola çıkmadan yaptığı, artık kurumuş patatesli börek ve bir dilim kekle yapıyor kahvaltı. Daha ne kadar yol kaldığını soruyor kızı. Heyecanlı. Heyecanlıyken hiç susmaz. Bir bir koşuşursa da milleti rahatsız eder. Durup dururken azar işitirler. O da başını öylece eğer, tek kelime etmeden saatlerce kalır. Öyle yapınca görünmez olduğuna inandırmış kendisini. Baba evinde bile parmak ucunda yürümekten, şöyle rahat rahat iki cümle kuramamaktan, göze batmamak için dik yürüyememekten ezilmiş ruhu. Bu dünyanın sığıntısı olmayı kabullenerek geçirdi son iki yılını. Sıkılı dişlerle, çatlamış dudaklarla, konfeksiyon köşelerinde, yabani bakışlardan kurtardığı kadınlık gururunu omuzlayarak ve sadece Tanrı’da şık duran bir yalnızlıkla... Geceleri herkes yatınca iki dal sigara tütürmek için balkonda, şehre bol gelen bir ayazın ortasında oturmaktan hasta olmuştu da kimseye yük olmadan kendi kendine iyileşmeyi beklemişti. Ne yapsın? Tütün kokusu sinerse perdelere annesinin çenesi durmaz ki. “Bok mu var içiyorsun şunu?”, “Bir paket kaç para haberin var mı?”, “İki kuruş kazanıyorsun onu da şu zıkkıma veriyorsun.”lar havada uçuşur. En iyisi kızı susturmalı. Tam da bu yüzden çocuğunun merakını dağıtmak için dışarıyı gösteriyor. Hızlanan tren, doğayı sıkılğan bir ressamın yeşilli gelişigüzel fırça darbeleriyle dağıttığı eski tip tablolarla çevirmiş. Yeşilin bittiği yerlerde tek tük evler çıkıyor önlerine. Evleri sayıyor Nisa. Saymayı böyle öğretiyor kızına. Hiç fena değil. Şimdilik ona kadar hatasız sayabiliyor. Genç çocuk çantasından çıkarttığı kitaba dalmış. Necip Mahfuz okuyor. Sıkıntıdan derin bir nefes alan küçük kız, ciğerlerini boşaltırken babasını çok özlediğini söylüyor. Kelimeler, ağzından çıkan minik rüzgârla saçılıyor vagonun her noktasına. İşte o an büyük bir korku ele geçiriyor Nisa’yı. Kızı cümlesinin devamını getirmemeli. Duymamalı kimse yalnızlığını. Gecenin ayıpları örtmesi gibi unutulmalı tek başınlığı. Konuyu geçiştirmek için “Tamam kızım yanına gidiyoruz işte.” diye giriyor araya. “Alırlar mı beni içeri?”, “Alırlar tabii neden almasınlar?” “Ama dedem...” Kız cümlesini bitirmeden uyanıyor vagondaki İhtiyar. Tuhaf bir sesle temizliyor boğazını. Komiğine gidiyor kızın. Ters bakıyor ihtiyar. Kız daha da sokuluyor annesine. Bir şey yapmalı. Korku uğramamalı yavrusuna. Büyük bir mahcubiyetle gülümsüyor. Kızına dönüp *Kahraman Kızın Masalı*’nı dinlemek isteyip istemeyeceğini soruyor. Sanki bu soruyu bekliyormuş gibi büyük bir keyifle gülümsüyor kız. Ne üşüme kalıyor geriye ne de korku. Tanrı’yla yaptıkları gizli bir anlaşma, iki kişilik bir ibadet gibi dünyadan saklanmak için her gece anlatılan, her defasında farklılaşan masalına başlıyor Nisa. Defalarca tekrar edildiğinden artık ritmini bulmuş

hızlı bir girizgâh dökülüyor dudaklarından. “Uzak ülkelerin birinde kahraman bir adam yaşarmış. Bu adam öyle kahramanmış ki tavşanlar, ceylanlar, kuşlar bile onu çok severmiş”, “Kedilerle köpekler de olsun mu?” “Olsun tabii hatta kediler köpekler bile çok severmiş. Oldu mu?” Gülümseyerek “Oldu” diyor kız. “Bu adamın bir de kızı varmış. Böyle uzun saçlı, renkli gözlü, annesini üzmeyen. Sen olabilir misin o?” “Eveet” “Kahraman adamla kızı her gün oyun oynarlarmış. Söyle bakalım ne oynasınlar?”, sağ el işaret parmağını sol elinin avucuna vurarak sayıyor kız “Körebe, saklambaç, yağ satarım bal satarım”, “Ama o iki kişi oynanmaz ki?”, “O zaman anne de oynasın”, bozuluyor ama renk vermiyor Nisa, devam ediyor anlatmaya. “İyi peki! Körebe, saklambaç, yağ satarım bal satarım oynarlar sonunda da kız hep kazanırmış. Kahraman baba her şeyi bilir, kızına da öğretirmiş. Kızı da onları hiç üzmez annesi hangi yemeği yaparsa yermiş. Değil mi kızım?”, “Pırasa hariç olsun mu?”, “Yok pırasa da yermiş”, “Ama o hiç güzel değil ki”, “Olsun yermiş. Anne ne yaparsa o yenirmiş çünkü. Neyse günlerden bir gün yaşadıkları ormana kötü insanlar gelmiş”, “Kaç kişilermiş?”, “Bilmem sen söyle kaç kişi olsun?” Nisa’nın sorusuna iki elini gösterip öne doğru birkaç defa sallayarak cevap veriyor kız. Hayali çarpma işlemi bitince “Ooo çok kişi olmadı mı?” “Olsun babam hepsini döver. Döver değil mi?” “Döver tabii. Tamam işte o kadar kişi gelmiş ormana. Bu adamlar o kadar kötüymüş ki onlar geldikten sonra tüm hayvanları terk etmiş ormanı hatta güneş bile doğmaz olmuş. Ağaçlar kesilmiş, kuşlar başka yerlere göçmüş. Sonra...”, heyecanla araya giriyor “Kızın babası bir şey yapmamış mı?” “Yapmış tabii bu kötü adamlara karşı gelmiş.” Gururlanıyor kız. Dişlerinin görüldüğü koca bir gülümsemenin ardına sakladığı heyecanıyla “Nasıl yapmış? Hepsini yenmiş değil mi?” “Birçoğunu yenmiş ama adamlar çok kalabalıkmış. Daha fazla direnemeyince kızın babasını yakalayıp bir kaleye kapatmışlar.” Üzülüyor çocuk. Bu masalı ne zaman dinlese babanın zindana atıldığı bölüm kırıyor kalbini. Yine de kaderin oyunbazlığını, acının değişmezliğini anlamaya başladığından olsa gerek alışıyor bu duruma. Böyle böyle öğreniyor her şeye rağmen devam edebilmeyi. Üzüntü ve merak dolu sesiyle “Kızıyla annesi ne yapmış peki?” diye soruyor. “Onlar da bir ağacın kovuğuna saklanmış” “Hani ağaçlar kesilmişti?” “Hepsini kesememişler işte bu kalmış. Amaan kurcalama işte masal bu olacak o kadar.” Gülüyor kız “Peki tamam” “Zamanla kız büyümüş. Annesinin yaptığı tüm yemekleri yemiş.” “Pıra” “En çok da pırasayı yemiş. Neyse kız büyümüş güçlenmiş” Tren bir başka istasyonda durunca o ana kadar masalla pek ilgili görünmeyen İhtiyar, dışarı çıkıyor. Bir süre sonra elinde simitlerle geri dönüp bir tanesini Nisa’ya uzatıyor. Kabul etmiyor. İhtiyar “Al kızım size aldım bunu zaten.” diyerek ısrar edince teşekkür edip alıyor simidi. Kızına uzatıyor. Bu susamsız garip simidi

hemen dişleyen çocuk, annesinin zoruyla teşekkür ediyor adama. Ağzındaki lokmayı bitirmeden “Sonra ne olmuş?” diye soruyor. “Nerede kalmıştık?”, “Anne kız ağaçtalar” “He evet, gel zaman git zaman kızla annesi ormandan kaçmışlar. Bir de yolda ne görsünler?” “Ne görmüşler?” “Babasının arkadaşı olan hayvanları. Önce ceylanların sırtına binmişler, ardından kuşların kanadına oturup babasının kapatıldığı kaleye gitmişler.” Bu yolcuğu gözlerini kapatarak hayal ediyor kız. “Kuşlar hemen taşımış değil mi onları?” “Taşımışlar tabii. Dev kuşlarmış bunlar. Göz açıp kapayınca kadar kızın babasının tutsak olduğu kaleye gelmişler. Bu kale kocamanmış. Beş adam büyüklüğünde bir kapısı, bu kapının önünde bekleyen iri yarı gardiyanları varmış. Ama” “Kız çok akıllıymış değil mi anne?” “Evet hatta sihirli güçleri bile varmış. O sihirli güçlerini kullanıp küçülerek anahtar deliğinden girmiş içeri.” Kendini anlattığı masala kaptıran; sıkıntısı kar gibi eriyen kızını seyrederek içinde bulunduğu zamanın bileğini büken Nisa, bir anlığına da olsa vagondaki diğer yolcuların da kendisini dinlediğini fark ediyor. Görünür olmanın utancıyla sessiz kalıyor bir süre. Sessizliğinden rahatsız olan kızı masalın devamını dinlemek konusunda ısrarcı. Başını kaldırıp diğer yolculara bakıyor. İhtiyar gülümseyip gözlerini kırpınca rahatlayarak devam ediyor masala. “Sonra ceylanlardan koşmayı öğrenen kahraman kız bulmuş babasının kapatıldığı hücreyi.” “Babası görmüş mü onu?” “Bilmem. Görsün mü?” “Görsün tabii” “Tamam tamam. Babası kızını görmüş, çooooo sevinmiş. Kız ormandaki aylardan bile güçlü olduğu için hücredeki demir parmaklıkları esneterek çıkartmış babasını dışarı.” Masalın burasında kapıyı nasıl esnettiğini gösteriyor kız. “Böyle mi yapmış anne?” “Aynen öyle yapmış kızım. Sonra atlamış babasının boynuna.” İki si de gülümsüyor. “Sarıldıklarında kızın sihirli güçleri ikisine de bulaşmış. Kimsenin göremeyeceği kadar küçülüp çıkmışlar kalenin dışına. Onları bekleyen anneyi de bulup leyleklerin sırtına binerek dönmüşler evlerine. Sonsuza dek mutlu yaşamışlar”. Mutlu son rahatlatıyor dinleyenleri. Kızın yüzünde kiraz çiçekleri bitmiş. Neşesi damakta çilek tadı. Ama duracağı yok. Kendi kendine söylenip mutlu sonu kabartmak için sonsuza dek yaşayacakları evi, odasını, oyuncak bebeklerini en ince ayrıntısına kadar anlatmaya devam ediyor. Bir süre kızı izledikten sonra saatine bakıyor İhtiyar. Büyük bir nezaketle “Bitti mi masalınız?” Baş sallıyor Nisa. Sabrı için karşısında oturanlara teşekkür ediyor. Anlayışa muhtaç olmanın ezikliğini hissediyor midesine. Kötü bir his bu. Ayağa kalkan İhtiyar, eşyaların yerleştirildiği bölmeden aldığı deri evrak çantasının içinden küçük bir pilli radyo çıkartıyor. Küçük kıza dönüp sessiz olmasını sabah haberlerini dinleyeceğini söylüyor. Bu uyarı bile keyfini kaçıramıyor kızın. Sessizce sonsuza dek mutlu yaşayacakları evlerinin duvarının pembe olup olamayacağını soruyor annesine. Sessiz kalırsa duvarla-

rı pembeye boyayabileceklerini söyleyen Nisa “Tıp” oyununu başlatıyor. Kimsenin gözüne batmayacakları için rahatlıyor içi. Öyle ki kızının simidinden bir parça koparıp atıyor ağzına. Kayış gibi çiğnedikçe çene ağrıtan simidi yarı aç midesine indiriyor. Devlet radyosunda Leipzing Orkestrası. Reklam-lar. Derken sıra haberlere geliyor. Enflasyon, dolar kuru, uzman görüşleri, zamlar, eğitimde reform... “Tıp” oyunundan sıkılan kız annesinin dizlerine uzanmış, bilekliğinde sarkan iplerle oynuyor. Dışarıyı seyreliyor Nisa. Yarım gün sonra bitecek yolculuk. Özlemlerin beraberinde getirdiği o karışık his doluyor içine. Burnunda sevdiği adamın kokusu. Sıkıntısını bastırmak için simidin geri kalanını da yemeye başlıyor. Alnının camda bıraktığı lekeyi temizleyerek oyalanıyor bir süre. Radyoda piyango talihlileri, yol bakım çalış-maları. Kış daha sert geçecek diyor meteoroloji uzmanı. Kızının saçlarını ör-meye başlıyor sonra. Nasıl da parlak. Onunkisi de öyleydi çocukken. Bitlenince kestirmişlerdi. Bir daha da öyle canlı olmadılar hiç. Başından öpü-yor yavrusunu. Spiker dünyadan haberlere geçmeden önce üç gündür devam eden cezaevi isyanından bahsediyor. İsyanlar güçlülükle bastırılmış. Zor kulla-nılmak durumunda kalındığı, ne yazık ki ölümlerin ortaya çıktığı da not dü-şülüyor haberde. Bazı isimler sayılıyor. Artık olmayanların listesi bu. Sırada dünyadan derlenen haberler. Derken sesler kayboluyor bir süre. Yüzler sili-nip kokular dağılıyor. Öylece kalıyor Nisa. Ağzında büyüyen lokma boğazını sıkıyor. Canını almak istiyor sanki. Neyse ki genzine dolan yaşla ıslanınca yumuşayıp terk ediyor onu. Titreyen elleri kızının saçlarında. Alyansına çar-pıyor gözü. Başı önde. Sessiz. Koynunda dönüş parası. Toparlanmak için derin bir nefes alınca ötüyor ciğerleri.

Gövdeli bir kışın ortasından geçiyor tren
 Yeşil beyaza dönmeye başlamış
 Dişleri kitleniyor Nisa'nın
 Birkaç kere denedi ama tek bir söz çıkamadı ağzından
 Burnunda çözemediği bir yanık kokusu
 Kızı uyumuş, dudaklar yine Japon balığı
 Açık unutulmuş radyo
 Dario Moreno çalıyor.

İBRAHİM HALİL ÇELİK

Anı Koleksiyoncusu

Tütün tarlasında sarıldım ona. Ben sevinçliydim. O ise olup bitene anlam veremiyormuş gibi şaşkıındı. Elimden kurtulmaya çalıştı ama bırakmadım; sarılmaya devam ettim. Asya görse kıskanırdı.

Dünya küçülüp küçülüp avucuma dolmuştu o an. Sonra büyüdü, evrenin sonsuzluğunu, o büyük boşluğunu doldurup taşıtı. Asıl sonsuzluk içimizdeydi. Doldurulamazdı. Yanağımdan yuvarlanan iki damla sevinç gözyaşı avucuma dolan dünyayı, evrenden taşan sonsuzluğu bana unutturup bir seremoniyi gözlerimin önüne getirdi. Çocukluk, kar, okul, öğretmenler, baskınlar, karanlıklar, korkular ve hayat, hayat...

Ben Kemal. Dünyadan herhangi biri. Milyarlarca insandan biri.

Her insan bir anı koleksiyoncusu. Kötüleri unutmaya çalışıp unutamayan, iyilerin çoğunu hatırlayamayan bir koleksiyoncu.

Bugün bu tütün tarlasında, köpüren bulutların, mavisı solmuş gökyüzünün, sevinçle uçuşan kuş sürülerinin altında, inceden esen rüzgârın uğultusunda salınan tütün yapraklarını gördüğümde bir fidan olmayı diledim. Anısız, geçmişsiz bir tütün fidanı. Değil midir ki insan baştan sona hatıra, baştan sona geçmişinin ağırlığıyla kamburlaşan âciz bir mahlûk. Yaprğa dokundum. Elimde kadifemsi bir his. Asya'nın elini tutmak gibi. Sıcacık. Hayır, ben İlyas değilim. Cemşit'le de alakam yok. Yol ustası değilim, bu biline. Kamyonum da yok üstelik. Kemal, Asya'nın Kemal'i, annemin Kemal'i. Cemal'in Kemal'i. Belki bir gün kızım olursa ona Arven adını koyarım. İşte o zaman yeni bir unvanım olur: Arven'in Kemal'i. Geçmişin yükü yetmiyormuş gibi bir de gelecek planları, hayalleri... İnsan işte, hayatın planlarının kendi planlarını ezdiğinin farkında değil. O yüzden Arven'i uzaklaştırıyorum düşümden. Ama o, sarı saçları, tombul yüzü ve gülünce kısılan gözleriyle işte yine karşımda. Ben, diyorum kendi kendime. Bana en iyi yakışan sıfat, Arven'in Kemal'i. Gü-lümsüyorum. Biri görse delirdim sanacak.

İşte orada Pınarbaşı kasabası. Ama asıl pınar içimde. Çağıl çağıl akıyor.

Pir Sultan deyişleri gibi isyankâr, cesur ve hüzünlü. Ben Kemal, anı koleksiyoncusu. Kötü hatıraları biriktirmekte pek mahir.

Kar boyumu aşmıştı handiyse. Yatılı okulun pansiyonundan kaçmak için koğuştan çıkıp bahçeyi çeviren tel örgülerine doğru yürüdüm. Daha önce bilmem hangi öğrencilerin deldiği tel örgülerinin içinden geçtim. Duvardan atlayıp kasabaya doğru yola koyuldum. Yolum uzundu. Etrafta kurt ulumaları, çakal pavkırmaları veya başka bir canlının sesi yoktu ama sessizliğin ür-kütücülüğü beni yeterince korkutuyordu. Pansiyonda, küçücük bir çocuk, on iki yaşında henüz Kemal. El kadar! Nasıl katlansın annesizliğe, babasızlığa. Hele de dayak atan o öğretmenlerden kaçmayıp da ne yapsındı! Kaçardım o yüzden her hafta sonu. Tırnaklarımda sopa izleri duruyor hâlâ. Nicesi elimde kırıldı, kafamda çatladı. Yüzümde parmak izleri öğretmenimin. Telefonum çalıyor. Arayan Pınar. Ne iyi arkadaş şu Pınar.

“Efendim Pınar?” diyorum samimiyetle.

“Nasılsın, neler yapıyorsun?” diye soruyor.

“Tütün tarlasındayım. Sulama yapacam. Sen ne yapıyorsun?”

“Alo, alo.”

Telefon çekmiyor. Düt düd sesiyle Pınar’ın sesi kayboluyor. Asya kiskançlığı bıraksa. Pınar’ı dert etmese. Onun bana yoldaş olduğunu anlasa. En zor anımda onun yanımda olduğunu bilip utansa. Ama aşk hep en zor olana tutulur. Asya’ya tutulması bu yüzden. Kötü oluşundan. Zor oluşundan. Bunları düşündüğümü bilse üzülür. Sevmek ne kötü, insanı âcizleştiriyor. Elini kolunu bağlıyor.

Karın aydınlatığı o karanlıkta ben bir başıma nasıl eve vardım hayret ediyorum şimdi. Annem bu dünyada daha yiyeceğin ekmeğin varmış oğlum, dedi sobanın önünde ısınırken ben.

“Yoksa hayvanlar aç, seni sağ komazlardı.”

Şimdi yaşanmışlıkları hatırlamak ne çare! Bunlar hep sevinçten. İnsan çok sevinince kötü anılarını hatırlayıp bu sevincini katlıyor. Geçmişinden intikam almış gibi hissediyor. Utanmasam bağıracağım. Dünya diyeceğim. Senin geleceğini geçmişi. Neşeni üzüncünü. Tütününü. Suyunu. Dumanını. Ah, güzelliğini. O kadim güzelliğini. Hepsini kucaklayacağım. Sonra ağlayacağım. Sevinçten, mutluluktan ağlayacağım. Şimdi Asya olsa sarılırdım ona. Asya, kara gözlüm, şirinin derdim ona. Bazen uzak da dursa, soğuk da olsa derdimi dert edinmesini severdim. Neşemi neşesi. Kadınlar... Merhamet ne çok yakışıyor onlara. İnsan ne kadar büyürse büyüsün, bir kadından merhamet bekliyor, bir teselli, bir dokunuş, bir sarılış bekliyor. Onlar bizden daha güçlü. Hayata direnmekte daha muvaffak!

Kasabanın sarı boyalı ilkokulu karşımda. O geceyi hiç unutmam. İçimde

dönüp duran bu hatıralar bilmem neden şimdi yeniden karşıma dizildiler. Belki de geçmişten intikam için hep bunlar. Evet, mutlaka ondan! Silah sesi. Naralar. Köyün öğretmeni öldürüldü! Köyün içinde çığlıklar. Ben sıranın altında. Öğretmenimin kanı bana doğru akıyor. Ağzındaki köpük köpük kan dudağının kenarından yere sızıyor. Gözleri bütün bu olanlara şaşırmış gibi apaçık ve sabit. Korkudan tir tir titriyorum. Kusuyorum. Hıçkırır hıçkırır ağlıyorum. Her şey gözümün önünde silikleşiyor zamanla. Sonra evde açıyorum gözlerimi. Jandarmalar köyde. Evden çıkmak yasak. Failler aranıyor. Öğretmeni şehit edenler er geç yakalanacak diye dışarıdan bağırıyor bir asker.

“Eğer yerini biliyorsanız söyleyin, yoksa sizin için daha kötü olacak.”

Bir gün haber geliyor failler öldürüldü, diye. İhbar eden Cemal. Kemal’in babası Cemal. İhbara karşılık bir can vermemiz gerekiyormuş. Göçtük. Bilmediğimiz bir yere. Herkes yabancı. Herkes düşman! Yıllarca her an bizden bir can gidecek diye korkuyla yaşadık. Yolumuz kesilecek diye tedirgindik, evimiz basılacak diye huzursuzduk. Annemin gözleri nemli. Kan davası bu oğlum, diyor. Şaka mı bellediniz! Babam, ben ihbar etmedim, diyor. Muhammed ve Ali aşkına, on iki İmam aşkına. Onların adına yemin olsun ki ben ihbar etmedim. Suç birine kondurulacaktı. Bizi zayıf gördüler, bize kondurdular. Unutma, suç en çok zayıflara ve yoksullara yakışır, diyor babam kitabî bir ifadeyle. Bunu söylerken yüzünde göçerliğin, bir başınalığın kederi. Yıllar sonra yeniden kasabaya dönüyoruz. Pınarbaşı’na. Tütün kokan ovaya. Okul hâlâ yerinde. Öğretmenimin kanı, durgun gözleri, ağzından çıkan köpüğü de orada.

Telefonum çalıyor yeniden. Arayan Pınar.

“Şebeken çekmiyor galiba. Ek atama yapılmış haberin var mı?” diye soruyor. Ben cevap veremeden düd sesiyle kapanıyor telefonum. Telefonu alıp yere vurasım var. Ama mümkün değil. Yoksulluk içimizde, iliklerimizde. Telefonu cebime atıp sulama arkını açıyorum kürekle. Duyarsızlığıma, ümitsizliğime şaşıyorum. Son suyunu veriyorum tütünün. Elllerinde çapalarla kadınlar tarlalarda dolaşıyor. Benim tarlamda omzunda çapa olan bir kadın yok; yalnız geldim. Önüme kattığım ineği saymazsak tabi. Annem ben buraya gelene kadar tembihledi arkamdan, bostana yaklaştırmaya ineği; dut ağacının altına bağla, otlansın, diye. Tamam, demiştim belki on defa. Kızgınlıkla.

“Tamam, tamam. Ne bostanmış bu! Bizden kıymetli.”

Pınar üst üste arıyordu. Sonunda akıl edip tarlanın güneyindeki yükseltinin üzerine çıktım. Şebekem çekiyordu artık. Pınar’ı arayacak kontörüm yoktu. Çaresiz onun aramasını bekledim. Gün yavaş yavaş tepeye doğru çıkıyordu. Ovaya sıcaklığın buğusu inmeye başlıyordu. Aşağıda coşkuyla çağılayan Zerban Çayı’na doğru baktım. Konserler verilmişti orda. Festivaller

yapılmıştı. Semah dönmüştük. Lokma yemiştik. Ya Hızır! Geçmişe gitmek istemiyordum. Telefonun başında beklerken geçmiş beni kendine çekip duruyordu. Ya Muhammed, ya Ali, ya Hızır!

Hadi Pınar ara, diye mırıldandım. İneğe baktım otlanıyor dut ağacının altında. Hayat sana güzel dedim gülümseyip. O sırada telefonum çaldı. Pınar'dı arayan.

“Efendim Pınar.” dedim.

“Yahu Kemal, senin bu telefonun ömrümü yedi yeminle. Kaç defadır arıyorum, ulaşamıyorum.” diye serzenişte bulundu. Cevap vermeme fırsat vermeden ek atama yapılmış, baktın mı diye sordu.

“Bakmadım, nerde bende o şans.” dedim ümitsiz.

“Sen yine de bir T. C’ni ver, bakayım ben.” dedi.

Söyledim T. C’mi. Pınar’ın klavyeye kimlik numaramı yazan tıkırtılarını duyuyordum. Heyecanla bekliyordum diyeceklerini.

“Pınar n’oldu, hadi öldüm meraktan.” dedim.

“Sistem ağır, bir dakika.” dedi. Sesi duygusuzdu. Kısa süren bir sessizlikten sonra konuşmaya başladı.

“Açıldı, bakıyorum hemen. Aaa, süper! Hayırlı olsun Kemal Bey. Urfa’ya atanmışsın.”

Sesine bir canlılık gelmişti bana bunları söylerken.

“Pınar.” dedim heyecanla. “Bak eğer dalga geçiyorsan kaldıracak durumda değilim.”

“Ne dalgası Kemal, Allah aşkına! Dalganın sırası mı! O kadar mı inanmıyordun atanacağına. Hiç mi yoktu ümidin?”

Sevinçten gözlerim dolmuştu. Telefonu Pınar’ın yüzüne kapattığımı farkında olmadan tütün tarlasına doğru yokuş aşağı koşmaya başladım. O an nereye, nasıl koştuğumu da bilmiyordum. Çok sonra, dut ağacına bağladığım ineğin yularını açıp ona sarıldığımı fark ettim. Asya görse kıskanırdı. İnekse benden kurtulup annemin bostanına doğru koşmaya başladı.

MERAL AFACAN BAYRAK

Aklımda Limon Var!

Gölgesini düşüre düşüre yürüdü adam.

Uzadı gölgeleri, hiç durmadı. Sokağın sonuna doğru, başka gölgelere karıştı. Sonra gölge de adam da gözden kayboldu.

“Balık için,” dedi, “limon istemiştin, salataya da lazım olur. Aklımda, unutmadım. Gelirken manavdan alırım, diye düşünüyorum.”

“İyi düşünüyorsun...”

Balıklar, sükûnet ve aynalar...

O yüzden “olmaz asla!” Azaltarak bakınmayı öğrendim anıların köşesinden. Yavaş yavaş oldu, bitti hepsi. Kendi göğünde bir yıldızı söküp almışlar gibi, bir hüsrana saplanıp kalmak. Zihnimi nasıl meşgul etti bir bilebilsem... Bilemezsin, nereden bileceksin. “Olur,” nasıl güçlü bir ikna kelimesiyse, “olmaz!” da en az onun kadar güçlü ve durduran. Şimşek hızıyla geçip giden düşüncelerimizin, ele gelen yanlarını sahipleniyorum işte. “Kaybetmek istemiyorum demek bu. Anlasan halden biraz,” dedi. Sustu.

Yine sayısız martı hep bir ağızdan, ılgık ılgılığa. Çok sıkıcı. Başka seslere karıştı o.

Sabaha az kala... Sessizlik varsa bir de. Camiinin bahçesinde. “Ceviz kapının ardında horul horul uyuyan biri var.” dedi cemaatten hiç tanımadığım bir adam. “Namaz kılmaya girince, duydum sesini.”

Aslında sık rastlanır böyle şeylere. “Öfke kaplıyor kalbimi hemen. Nasıl uyursun böyle ulu bir camide be adam? Bu ne rahatlık, bu ne gaflet...” Adama ne desem bilemedim. Kendi derdimin, çilemin kuyusuna düşmüş gibiydim aslında. Ayaklarımı çıkışa doğru sürüdüm.

Uyuyamadım. Sabaha kadar miyavlayan kedilerin, duvar dibinde terk edilmiş, rutubetten şişmiş kapının oluşturduğu üçgen boşlukta olduklarını bilmek... “Yine de gamsızca uyuyabilmeye çalışmak ne zordur bilsen... Bak işte, bu kapının bile bir işlevi var, soğuktan koruyor yavruları. Pencereyi açıp aşağıya sarktım resmen. Beyaz, sarı, siyah her renk var. Göz göze geldik, sokak

lambasının ışığında. Fazla duramadım öyle. Sonra kopan düğmemi dikmeye çalıştım. Elime iğne almalı o kadar uzun zaman oldu ki. İğne çok inceymiş. Kırıldı hemen. Yine de diktim. Başardım yani. Başaramadığım onca şeyi düşünmemeye çalıştım. Keyfim kaçmasın istedim. Ne iyi ettim değil mi? Oysa, hepsi bir yana, sessizce durdum. Aslında o an, bayram yeri gibi olan yüreğimin gümbürtüsünü bastırmakla meşguldüm. Demedim sana.”

“Dilber, neden böyleyim ben? Neden, neden?”

“Hayat gibi bazı şeyler... Sökükler, yere düşen sarı kahve yapraklar, ne olduğu belirsiz, yarı açık, loş ışıklı kapılar. Her kırıntıya koşan serçeler. Kafan karışmasın canım. Hayat bu. Alışacaksın her duruma.”

Herhalde böyle kesin, net söylerdi bana; içten bir gülümsemeyle, canım Dilber.

Önce sela, sonra ezan. O kırk beş dakika. İnsanı ağlatır, mahveder kibir duvarlarını; kırar, döker. Ölümü hatırlatır oysa; durmadan sebepsiz ağrıların nüksetmesi. Sisli, kapalı havalarda geçmesini beklersin. Öyle...

Dışarıda aniden patlayan lodos fırtınası, başladı evet şimdi. Sonra... Bir baş ağrısı ki sorma gitsin... Rüzgâr camları, pervazları zorladı durdu. Ürktüm. Uzun zamandır bu kadar ürkmemiştım hani. Yanımda sen olsaydın, bu denli elim ayağıma dolaşacak mıydı? Dilber’in ruhu duyar mı ki bu saatte beni? Sanmıyorum...

“Limon mu demiştin? Ama ben...”

“Ben açık kalan pencere camını örterken oluyor hep bunlar. Rüzgâr girmesin, diye.”

Bir vakit daha geçti. Tegannili, içli içli okuyor müezzin. Sözcüklerin uçurulduğu, kanatlandığı, kanatlandırıldığı bir an. Ezan. İnsanın içine işlemez mi Dilber? Hem de nasıl... Kaç turist dinini değiştirecek kadar etkileniyor hakkı verilmiş bir okumayla, ezandan. Kimse araştırdı mı bilmiyorum. Önemli bir şey bu. Dışarıda sicim gibi bir yağmur başladı. Çıkıp yürür müsün bilmiyorum bu saatte. İçimde bir sevinç. Ben kesin yürürüm. Dağları olmasa da tepeleri, belki denizleri bile aşmak, o aşkla. O aşk, o şevk... Şarkılarda yaşayan, birer nağmeye dönüşmüş güzelim duygular.

Ha ne diyordum, Dilbercim... Sonra... Candan, yürekte çekilen bir besmele kadar güzel bir anahtar görmedim hayatımda. Çarpa çarpa, dalgaların aşındırmasına alışıp, kendi kıyılarının pisliğinden kurtulmak. Sürüye sürüye götürdüğümüz iyi niyetlerimizi çoğaltarak. Adam olacak içimiz. Bak tam şuraya yazıyorum. Sıfatımıza layık bir derinlik kazanacak elbet, bak canım Dilber! Hele gör...

Sonra manav.

“Çok geç... Ama limon kalmamış olabilir. Her şey olabilir bu saatte.”

“Dilber rüya gibisin ama gitmelisin, dedim. Ayıp ettim sana karşı, mahcubum.” Vazgeçilmez hiçbir şey yok. İnsan olana denge lazım. Kendimi korumak zorundayım. Bu hayatta kimsem yok artık. Sen, benim dengemi bozma diye istiyorum bunu. Yoksa senden başka “çok sevdiklerim” var, diye değil. Kimse çok ve sahici seviliyor mu ki hem bu zamanda?”

O yüzden pencerenin kepenklerini bile örterim bazen. Ne ışık, ne ses, ne toz, ne de heyecan girmesin içeri. Bazen evdeki hesap çarşıya uymuyor. Pek çaresiz kalıyorum. Ne diyordum... “Aniden kesip atıyorsam, haklıyım yani. Başka türlüünü bilmiyorum. Senin ne hissettiğin umurumda değil. Ne yazık ki önce kendi iç âlemimi düşünmeliyim. Kalbim dağılmamalı, toza karışmamalı. Ben böyleyim işte, beni böyle kabul et, diyorum.” Sana bunları nasıl anlatayım? O kadar kırgın ve kızgınsın ki bana, dinlemeyeceksin ki beni.”

Ha ne diyordum ben... Konuyla ne ilgisi var diyeceksin ama, üst kat komşumuz Saliha Hanım, Hakkın rahmetine kavuştu. Zaten çok yaşlı ve yatalaktı. Aldılar, götürdüler. Bir kalabalıktı... Şimdi herkes dağıldı. Rüzgâr da çok oldu dineli. “Neden mi anlatıyorum bunları... Aklımda... Başımda bir ağrı. Aklımda limon var!”

Şimdi bir sessizlik var aslında, bir de ölüm. Zihnim yoğun. Umut bütün çiçekli bahçelere açılan kapıların anahtarı bir bakıma canım. Yeni biçilmiş nane kokusu gibi dağılır her yere umudun.

“Yağmur başladı biliyor musun Dilber?”

AYŞE YAZICI YAVUZ

Komşumun Çöpleri

*Neler buldum kendimi kazdıkça,
Meğer kendimmişim uygarlığımın kalbi.
Aşk tabletleri,
İntikam freskleri...
İnancın adı susamış sunaklarda,
Gökyüzü diye yazılıyormuş ama
Okunuşu mavi*

Her akşam saat yedide çöpü bırakmak için açardı kapıyı. Her akşam saat yediyi bir geçe karşı komşusu da çöpü bırakmak için eşikte belirirdi. Komşusu, içeri girip kapıyı kapatmak için acele ederdi. Sonra alışkanlıktan mıdır yoksa olur da günün birinde bir işi düşerse istemeye yüzü olsun diye düşündüğünden midir bilinmez; kuru kupkuru, pürüzlü, adına sohbet denilemeyecek bir konuşma başlardı aralarında. Aradan beş altı dakika geçince, tüm minnetsizliğini takınıp ve sanki karşısındaki onu silah zoruyla tutuyormuş ve beriki de korkusundan sohbet ediyormuş gibi bir tavırla “Haydi kapat kapını da gir içeri...” diyerek insan denen mahlûkun ne mene bir şey olduğunu bir kez daha hatırlatırdı. Dilleri birbirine dolanırdı. Beden dili, kalp dili ve organ olan dili ayrı tellerden çalardı. O da komşusunun bu samimiyetsiz, akordu bozuk orkestrasının hiç olmazsa kısa süren dinletisine katlanırdı. “Bu da tıpkı diğerleri gibi, hatta aynı, kopyalanmış gibiler, yoksa ben de mi?” diye düşünürken...

“İyi akşamlar”

“Hayırlı akşamlar”

(Kapılar aynı anda kapandı. Cümleye ilk kim başladı belli değildi. Elini kuyruk sokumuna götürdü ve “Çok şükür” dedi. Öykü bitti.)

Reenkarnasyonla hiç alâkası olmamıştı. Çocukken birkaç defa rüyasında kuş olup uçmuştu. Başını göğe kaldırıp kanatlarını iki yana açmıştı. Bir ka-

nadı boyunun iki katıydı. Ufacık ayaklarının üzerinde iki defa yaylanıp rengârenk gövdesini yükselttikten sonra gerisi kanatlarını çırpırmaya kalmıştı. Kanatları havayı patırdatarak açılıp kapandıkça yer sükûnetle küçülmüştü altında. Yükseldikçe soğuyan, soğudukça minik ciğerlerini çelik iğneler gibi dişleyen havayı solumuştu. Sanmıştı ki cennet, yer çekimine direnen o en yüksek noktada. Göğün yedi ayrı katında, yedi ayrı Anka ile selamlaşıp fezaya çıkmış, yıldız tozlarına belenerek kara delikleri yamamıştı şakımasıyla. Büyük bir boşlukta asılı kaldığında kanatlarını çırpırmayı bırakıp, iki siyah habbeye benzeyen gözlerini kısarak altında dönüp duran mavi boncuğu izlemişti. Çocuk olduğu zaman bindiği kırmızı bisikletin paslı jantlarını bile seçebilmişti gözleri. Şimdi kuştı, kuşlar bisiklete binmezdi. Rüya içinde kuş olup kalmak güzeldi ama rüyanın dışında çocuk kalıp pedal çevirmek de çok güzeldi. Uyanmalıyım, sonra yine kuş olurum deyip gözlerini açmak istedi. Her gece yatağı onu çiğniyor çiğniyor ve tam o uykuya daldığında bir rüyanın içine kuş olarak kusuyordu. “Bizimki de bisiklet istiyor ama ben almıyorum, oyun salonlarında yeterince eğleniyor zaten.” dedi. Gözlerini bu defa kapının önünde açmıştı. Komşusu kızına bisiklet almıyordu. Belki de bu yüzden küçük kız rüyasında hiç kuş olmamıştı. O kırk yaşında hâlâ kuş olabiliyordu. Komşusu her akşam saat yediyi bir gece simsiyah poşetler bırakıyordu kapının önüne. Oysa onunkiler hep şeffaftı. İçindeki maydanoz saplarından tutun da peynir kaplarına varana kadar her şey seçilebiliyordu. Komşusunun çöp poşetleri hep siyahtı ve ağır olduğu uzaktan anlaşılacak kadar büyüktü. Oysa onunkiler iki ekmeğin sığacağı kadar küçüktü. Sanki o evden her akşam yediyi bir gece çöp değil de ceset çıkıyordu.

Günahsızlar rüyalarında uçabilir demişti ninesi. Ölene dek aynı rüyayı görebilmek için yeryüzünün en tatlı günahlarından kaçtı. Meselâ mahallenin bütün çocukları Sicimkuyruk lâkabıyla bilinen ama asıl adını hiçbir zaman öğrenemediği deli adamın bahçesinden kayısı çağlaları aşırırken, o başını kaldırıp ağaçlara bile bakmazdı. O yaşta gayet iyi bir gûnahtı çağla hırsızlığı. Ama yapmadı. Belli ki karşı dairede oturan komşusu yapmıştı. Hatta büyük ihtimalle ağaçların dibine işemişti ve pis elleriyle topladığı çağlaları düşleri kamaştıran bir hışırtıyla yemiş ve bu yüzden rüyasında hiç kuş olamamıştı. Sicimkuyruk’un bahçesine de işiyordu çocuklar. Kızlar birbirinin önüne geçerek gizlenmek eyleminin çok uzağına düşüp mahremiyet dikenlerine takılmış ve o zamanlardan bu zamanlara kadar şiddeti artarak devam etmiş bir rüzgârda şakır şakır dalgalanan eteklerini birbirlerine paravan yapmaya çalışıyorlardı. Erkek çocuklar ise hiç sakınmadan görüyordu işlerini. O... O ise rüyalarının hatırına dişini sıkıyordu. Hem o bahçede öyle iri fareler oluyordu ki tam işini göreceği sırada biri zıplayıp etini dişler diye canı patlasa da bah-

çeye işemiyordu. Eskiden can korkusu günah işlemekten böyle alıkoyuyordu insanı. Şimdiyse canı pahasına...

Görmüştü bir defasında. Komşusu kızını bahçeye işetmişti. Apartmanın bilmem kaçınıcı katına kim çıkacaktı ki şimdi? Eski zamanlardan uçup gelen bir etek kumaşı gözlerini kapattı ve bakamadı küçük kıza. Ne var bunda diyen komşusunda bir değişiklik fark etti. Ön dişleri uzamıştı. Epeydir, özellikle gülerken -ki bu çok sık yaptığı bir şey değildi- ağzını kapatıyordu. Ama dişleri kemiksi kimliğini terk edip asitli bir sese dönüşmüş olacak ki ellerinin ardından görülebiliyordu. Hatta fazla lafa tutarsa damağını parçalayarak ağzından çıkacağı benziyordu.

“Dişlerin...”

“A evet, yeni yaptırıyorum”

“Neden?”

“Daha iyi yiyelemek için”

Her akşam yediyi bir geçte siyah çöp poşetlerini koyuyordu komşusu. Her akşam içindeki merak daha çok artıyordu. Bir defasında küçük kız belirdi annesinin arkasında ve “Anne onlara gidebilir miyim?” dedi. Onların evinde böcek var diyerek korkutmuştu küçük kızını. Oysa asıl kendi evinde böcekler olmalıydı. Bu kadar çöp poşeti ancak şehir çöplüğünde birikmiş milyonlarca haşeratı saklıyor olabilirdi. Şehir, çöplerini muhtemelen onun evine boşaltıyordu. Yüzüne biraz dikkatli bakınca yanaklarında tüyler gördü. Gördüğünün komşusu tarafından fark edildiğini de gördü. Sorsa cevap alamazdı. Hatta belki “Daha iyi yabancılaşabilmek için” diye bir yanıtla karşılaşabilirdi. Ayaküstü daldığı bir düşte yine kuş olup gökyüzüne havalanır, oradan komşusunun tüylene tüylene çöp poşetlerini karıştırdığını izleyebilirdi. Uzamış dişleri ile parçaladığı çöplerin arasından oraya buraya kaçışan böcekleri yakalayıp yediğini de görebilirdi. Günde en az üç kere fırçaladığı dişlerinin arasından tıslayarak çıkardığı birkaç sözcüğün kanayarak çenesine oradan göğsüne, daha sonra aşağılara, her geçen gün gözüne daha çok kısalıyor-muş gibi görünen bacaklarına akabilirdi. Belki de misvak kullanmalıydı. O an büyükbabasını hatırladı. Bir karış sakalını ileri geri sallaya sallaya, cadı süpürgesine benzeyen misvağı ağzının içinde evire çevire dolandırmasını hatırladı. Çünkü büyükbabasının da dişleri böyle uzun ve ürkütücüydü. Çünkü o kötü bir adamdı. Çünkü kötü adamların kötü dişleri oluyordu ve hiçbir zaman rüyalarında uçamıyorlardı. Oysa kendisi büyükbabası gibi televizyonda kötü filmler izlemiyordu. Banyodan çıkan annesine gizlice bakmıyordu. Namaz kılariken Allah’tan başka bir şey düşünmüyordu. Annesinin memesini hatırlamıyordu. En son emzirirken göstermişti annesi ona memelerini. Bu yüzden onun misvak kullanmasına gerek yoktu. Ama bazı annelerin de mis-

vak kullanması gerekiyordu. Çünkü emzirip büyüttüğü çocuklarını yiyorlardı. O da annesi tarafından çok kereler ısırılmış bir çocuktur.

Eren'in annesinin de dişleri uzamıştı işte böyle. Çöp poşetinden yerlere su akmasını diye altına gazete koyacakken ilk sayfada görmüştü Eren'le annesini. Kocaman harflerle gülüyordu Eren'in annesi. Gazetede en güzel sayfa ona ayrılmıştı. Annesi önce Eren'i yemiş sonra da kemiklerinden ev yapmıştı kendisine. O kocaman gülüp uzun dişlerini objektife doğru parlatırken ev arkasında Eren olup ağlıyor, "Birileri de Eren iyi ki varsın dese!" diyordu. O sırada karşıdaki kapı açılmıştı yine. Komşusu ne yazık ki yine karşılaştık diyen gözleriyle baktıktan sonra pantolonunun içine sıkıca tepiştiirdiği bir şeyi el yordamıyla düzeltmeye çalışıyordu. Bu defa kısaldığı iyice belli olan bacaklarından birini öne doğru uzattı.

"Daha iyi koşabilmek için" dedi.

Günahkâr insanların ağzı, olası tüm sorulara verilecek bahanelerle doludur.

Komşusu kapıyı yine aynı minnetsizlik içinde kapatmak için döndüğünde dikişleri patlayan pantolonundan sarkan kuyruğu görünmüştü. Ama bu kez neyin görüldüğünü bilmediğinden "Daha iyi" bir bahane bulmasına da gerek kalmamıştı. Çöpleri karıştırmaya o dakika karar vermişti. Bu büyük günahlara giriyor muydu acaba? Ya bir daha düşlerinde kuş olamazsa! Dahası, ya yeniden düş göremezse! Karşısı üç adım ya var ya yoktu. Çarçabuk bakabilirdi işte.

Önce geri dönüp kapıyı kapattı. Sonra gıcırdatmadan yeniden açtı. Karşı tarafın bunu duymaması için ayağına bir şey giymedi. Şu fotoselli merdiven lambasına nasıl çözüm bulacaktı ki? Kırsa olmaz, sökse olmaz. En iyisi kapıcıyı beklemeli sonra da konteynerden poşeti almalıydı. Tam geri dönerken asansörün kapısı açıldı ve kapıcı uzun, sararmış dişleriyle gülerek yaklaştı.

"Bir şey mi vardı efendim?"

"Önder, şu lamba çok fazla ışık veriyor onu bir halletsen. Ne bu böyle temmuz güneşi gibi tepemizde..."

Önder her kapıya kul olabilecek yapıda, omurgasız, seyrek saçlı, kavruk alnının tam orta yerinde bin tane pis fikirle dönen gözlerine baktıkça insanı rahatsız eden, evlat olsa seilmeyecek tipte, üç kuruş için yalancı şahitlik yapacak tıynetle bir adamdı. Diğer kapıcı ne kadar halim selim, ahlaklı, imanlı ise Önder o derece fitne, ahlaksız, dinle imanla işi olmayan biriydi. Yöneticinin gizli saklı işlerine yaradığı için, değil imza toplamak kararname çıkarttırsalar da gönderilemiyordu apartmandan. Tipini görenin sadaka veresi gelirdi ama apartmanda çarşafı gezseler de Önder gözüyle soyardı kadınları. Hele bir defasında bu yüzden okkalı bir dayak da yemişti ama nafile.

Yönetici yediği herzeleri Önder’le temizlediği için arkasında duruyordu. Sahi Önder’in bu tipi ne içindi? Daha iyi sürünebilmek için mi? Daha iyi bayağılaşmak... Daha çabuk kirlenebilmek... Aslında çok net, insanlıktan daha iyi çıkmak içindi.

“Tamam efendim, hallederim. Şey efendim ben de size bir şey diyecektim. Siz bizim hanıma geçende bir etek vermişsiniz, ben de teşekkür etmek istedim. Ne diye zahmet ettiniz?”

Önder bu, yaralı parmağa bedava işemez. Merdiven lambasından durduk yere şikâyet edilmesinin Önder’deki karşılığı “Bir bok yiyeceksin belli ama beni görmeden olmaz” demek. İçeriden hemen bir paket makarna ve bir şişe de meyve suyu kapıp geldi. Haydi hallet bir ara şu işi, deyip kapıyı kapattı. Ardına yaslanıp Önder’in çöpleri almasını ve asansörün ta en alt kata inmesini dinledi. Hava biraz soğuktu. Siyah kabanını giyip siyah bere-sini başına geçirdi. Işık yansa da fark etmezdi çünkü burada işi yoktu. Ama ilerisi için bu ışığı muhakkak halletmesi gerekiyordu. Asansöre binince ay-nada yüzüne baktı. Ağzını açıp dişlerini birbirine çaktı. Hayır uzamamışlardı. Yanakları da tüylenmemişti. Demek ki hâlâ kuş olabilecekti.

Sokak oldukça sessizdi. Sessizlik tüm sessizliğini giyinmiş volta atıyordu. Akşamın ar perdesi gibi gerilip gökyüzüne serildiği zamanlardan biriydi. Böyle zamanlarda hep kötü işler yapılırdı. O da hayatında hiç olmazsa bir defa günah işlemek için akşamın koynuna girdi. Varsın bir daha uçamasındı; varsın kanatları kopsundu; varsın dişleri uzasın, bacakları kısalsın, kuyruğu çıksın ve vücudu habis tüylerle kaplansındı. Ellerinin titremesini hiçe sayarak uzandı konteynerin kapağına. Ama bir sürü siyah çöp poşeti vardı. Bir tek kendi poşetini tanıdı içlerinde. Diğer hepsi kocaman ve siyahtı. Bütün şehir aynı ebât ve renkte çöp poşeti kullanıyordu belli ki. Bunu nasıl fark etmemiş olabilirdi? Komşusuna ait olanı bulabilmek için tek tek hepsine bakması gerekiyordu. En üsttekinden başladı açmaya. Yüzüne küf kokulu tüyler uçuştı. Yeşilin taze kokusunu bilirdi de bu defaki ekşimiş, pörsümüş küf yeşili kokusuydu. Önce dişler çıktı poşetten. Hepsi uzun, kesici, sivri ve tehlikeliydi. İnsanlar dişlerini damaklarından hunharca koparıp atıyor olmalıydılar. Yerine gelen dişler yeniden uzuyor ve onlar da bıkıp usanmadan koparıyorlardı belli ki. Hepsi birbirindeki bu mucip evrimin farkındaysa ne diye yapıyorlardı ki bunu? Daha iyi sahte görünebilmek için mi? Devam etti karıştırmaya. Dergiler çıktı sonra. Kusursuz güzellik için ev yapımı krem tariflerinin, son moda ve dekoltesi bol iç çamaşır resimlerinin, ünlülerin aldatma hikâyelerinin bulunduğu dergiler... Oysa kendisi hep bulmaca ve kültür dergileri alırdı. Ama onlarda “Daha iyi fare olmanın yolları yazmıyordu. Şehir bir kemirgene dönüşen insanları bedenine doldurmuş, iğrenç bir vıcılta içinde yaşıyordu ve

o bunu şimdi akşamın bu kör karanlığında anlamaya başlamıştı. Başka bir poşetten samimiyetsiz merhabalar çıktı. Kiminin başı kopmuş, kiminin bağırsakları deşilmiş, kiminin beyni patlamış bir sürü merhaba... Etrafa iğrenç bir merhaba kokusu saçıldı. Başka bir poşetten ise kendi evine ait bazı fotoğraflar çıktı. Oysa evine giren çıkan pek yoktu. Kim çekmiş olabilirdi bu fotoğrafları? Bu nasıl bir evrimdi ki insanların gözlerinde mikro merak kameralar vardı? Banyosundaki kirli sepetinin bile fotoğrafı vardı içlerinde. Tencerelelerinin, halılarının, konsolunun, perdelerinin hatta televizyonda izlediği programların... Evet, komşusunun poşetiydi bu. Evine en sık o gelmişti. Oysa o komşusunun evine dair tek bir ayrıntı bile hatırlamıyordu. Sadece küçük kızını çok iyi hatırlıyordu. Mercan gözlerini, minik ellerinin üzerindeki gamzeleri, peltek konuşmasını, mor botlarını, sırt çantasını ve “Bak sana resim çizdim.” diyerek gösterdiği karalamaları. Karıştırdıkça böcekler çıktı sonra. Koşarsan seni böceklerle veririm diyerek kızını tehdit ettiği böcekler olmalıydı bunlar. Küçük kızın çizdiği resimlerdeki karalamalara ne çok benziyorlardı. Bazı belgeler çıktı sonra. Bu belgelerde yazılanlara yabancı değildi. Sık sık komşu evin duvarlarında çınlayan sözlerdi bunlar. Özellikle de geceleri...

“Bu evi babam aldı, sen erkek misin?”

“Hafta sonu çocuğa sen bakacaksın benim bir randevum var!”

“Sen gidersen ben de giderim!”

“Sanki çok para kazanıyorsun da...”

“Bak çocuk da ağlıyor sustur şunu hiç uğraşamam!”

Daha fazla dayanamadı bu leş kokusuna. İnsanlar evrimleştikçe bir yıl gibi soyundukları geçmişini çöplere atıyorlardı ve bu yüzden kir göstermeyen en münasip renk siyahtı. Bağırarak istedi bağıramadı. Ağlamak istedi ağlayamadı. Koşarak apartmana girdi ve kendi dairesine çıktı. Komşusu alışılmışın dışında bir kez daha açtı kapıyı. Ev haliyle yakalanmış olmanın verdiği utançla kuyruğunu bir an nasıl saklayacağını bilemedi. İyi akşamlar dileyip kapıyı kapattı. O ise elini arkasına götürüp yokladı ve çok şükür, dedi. İçeri girdi, yürüdü, balkona çıktı. Şehre tepeden bakan evinin balkonunda demirlere çıkıp oturdu. Bir patırtı ile açılan kanatlarını gerip yükseldi. Çıktı çıktı çıktı... Yine aynı gözlerle aşağıdaki mavi boncuğu izlemeye başladı. Her yer kapanlarla doluydu. Her sokak başında çöpleri karıştıran bir insan vardı. Göğü parçalayan bir çığlık atmasıyla çöplerin başındaki insanların da sert patırtılarla kanatlanıp göğe yükselmeleri bir oldu. Göğün ar perdesini yırtarak arşın rahmine karıştılar. Yeryüzünde bunca fare ve kapan arasında yaşanmazdı.

SERHAT KIRAN

41.Gün

Haber geldi, nihayet karşıma çıkarabilecekleri birisi bulunmuş. Onun bir çoban olduğunu söylüyorlar, heyhat! Etrafım kalabalık, pohpohlamalar şimdiden başladı; üç boğa sundular, akşama ise onuruma bir eğlence var.

Oysaki bana, mağarama barış zamanı kimse uğramaz, ismimi ancak çocuklarını korkutmak için fısıltıyla anarlar. Çirkinliğim dillerine darbimesel olmuştur. Beni göz ucuyla şöyle süzdükten sonra neden tanrılara tapınmadığımı, yemekleri ateşte pişirmediğimi ve şarapla sarhoş olmadığımı sorup dururlar.

Nitekim şimdi, ihsan ve lütuflarının ardı arkası kesilmiyor. Ben ise tüm bu sefahate ve maruz kaldığım ilgiye karşın dönüşü dört gözle beklemekteyim: Burada, bülbüllerin şakımalarını zırh gıcırıltıları bastırıyor, yürüdüğüm toprağa derin hendekler kazılmış, üstelik su içtiğimiz nehrin yatağını değiştirmekten bahsediyorlar.

Mürailiklerine gelirsek; oyunlarından ve kurnazlıklarından bihaber olduğumu sanmaları tevekkeli değil; ne de olsa budalalığım üzerine kurulu hikâyelerle serpildiler. Her ne kadar önümde tir tir titreseler de, arkamı dönmemele birbirlerinden cesaret alarak kahkahayı basıyorlar. Merak ederim; acaba buradakiler Poliphemos'un başına gelenleri bilselerdi, bana neler yaparlardı? *Zira yaş ağaca bunları yaparlarsa, kuruya ne olacaktır?*

Şüphe yok, eğer isteseydik onları başlangıçta yok edebilirdik. Dağlardan kopardığımız koca kayaları daha yeni bayındır hale getirdikleri meskenlerine yuvarlayabilirdik. Onların da diğer her şey gibi kendilerine bir penah bulup oraya çekileceklerini düşündük; yanılmışız. Şimdi hepsini istiyorlar, yerin üstünde, gök kubbenin altında ne varsa kendilerinin biliyorlar. Sayıları çok fazlalaştı; biz ise git gide seyreliyoruz, böyle devam ederse yeryüzünden silinip sadece onların masallarında yaşayacağız.

Hâl böyle iken ben de boyun eğdim, bu kalabalık sürüye teslim oldum. Üzerime beş bin şekel bir zırh geçirdiler, omuzlarım arasına tunç bir mızrak

astılar, kalkanımı önüm sıra yürüyen bir er taşır.

O günden beri tam kırk gündür peşlerinden sürüklenmekteyim. Her günün sabahı gölge boya denk iken düşman iki orduyu ayıran tepeye çıkıp bana ezberlettikleri sözleri çığırıyorum. *“Aranızdan karşıma çıkacak birisini seçin. O kişi ki dövüşte beni yenip öldürebilirse sizin köleniz oluruz. Lakin ben üstün gelirim siz bize kulluk edersiniz.”* Bunu der demez tüm vadi derin bir sükûnete bürünüyor, erkekler başlarını kadınlarından yana çeviriyorlar. Ben ise çaresiz, kamp alanına dönüyorum.

Esaret yarın son bulacak! Çobanla işim bittiğinde bir kenara çekilip onların kadınları ve altınları paylaşmalarını bekleyeceğim. Nihayet benden alacakları bir şey kalmadığına emin olduklarında, vakarla gitmemi işmar edecekler, göze gözükmememi. Ve onlar çadır tapınağı bozarlarken, ben mağaramdan uçsuz bucaksız denizi izleyip, uzaklardan yedi arşınlık adımlarıyla ziyarete gelecek dostu hayal edeceğim.

Yarınki düellodan sonra... Davut'u öldürüp başını çuvalıma tıktıktan sonra...

YASAMİN GHOLAMRAHMANİ

Çocukluğu Cebime Bırakan Bilge

Yağmurun gökten elini eteğini çektiği bir gecenin zifirî karanlığında koca şehri derin bir sessizlik kaplayıvermişti. Ofisten eve götürdüğüm işlerimi bitirdikten sonra sabahın ilk ışıklarıyla birlikte hazırladığım sebze yemeğimi yiyip dişlerimi fırçalamak için banyoya gitmiştim. Buraya kadar her şey oldukça doğal ve normaldi. Ancak banyoya girer girmez duvardaki aynada saçlarında ufak ufak beyazların meydana geldiği bir adam görmüştüm. Uzun zamandır gözlerinin kenarındaki kırışıklıklara dikkat etmediğim, kafasındaki çocukluktan kalma dikiş izini dahi unuttuğum, her an gördüğüm ancak değişimine göz yumduğum bu adam bendim... Bu adamı aynada değil yolda görsem belki kendim olduğumu anlamaz yanından geçip giderdim.

Banyomdaki ayna tam da bir gece vakti bu adamı bana hiç görmediğim kadar hakiki, kanlı canlı ve topyekûn değişmiş şekilde göstermişti. Aynaları oldum olası pek sever, sevgiden ziyade onlara güvenirdim. Zira çoğu zaman kendimize yalan söyleyip ses tonumuzu mutsuzken mutlu, mutluyken mutsuz hale sokmayı ustalıkla becerebilen oyuncu tabiatlı maskeler altında yaşayan varlıklar olarak biz insanların üstesinden ustaca gelen bu cıva ve cam parçası daima haklı çıkma özelliğine sahiptir. Yüzümüzdeki maskeler, değişen ses tonumuz ve bize ait olmayan mimiklerimiz çoğu kez bu bir yüzü cıva kaplı cam parçasına yenik düşerek kandırma kabiliyetini yitirir. Sessiz gece vaktinde en çok güvendiğim dostum olan aynada gözlerinde ufacık da olsa tek bir pırıltı kırıntısı dahi olmayan bir adam görmüş ve o adama uzunca bakmıştım. Bendim. Ta kendim. Hayri Savrulmuş. İnsanların isimleri muhakkak ki karakterleri üzerinde olumlu yahut olumsuz etkiler bırakırdı. Benimse bir yanımda hayırlarla dolu, başarılı, olumlu ve neşeli bir insan diğer yanımda ise savrulup gitmesi gereken bazen serseri bazen umursamaz bir şahsiyet olacakken ben tutup dünyanın en tekdüze hayatını yaşayan insanlar safında birinciliği kapabilecek kadar sıradan bir karaktere büründüm. Bunda elbette ki tek suçu kendime yıkacak olursam fazlasıyla gaddarlık ve haksızlık etmiş

olacaktım. Zira biraz hayat, biraz ailem ve çevrem derken hamurum böyle yoğurulmuştu evvelden...

Hiç unutmam ilkokula başlayacağım güne bir hafta kala okul için elzem olan eşyaları almaya çıktığımız gün kardeşlerim ve komşunun çocukları kırtasiye dükkânında ne kadar renkli kalem, çanta, defter varsa almışlardı. Banaysa envaiçeşit kırtasiye malzemesinden seçmem için dükkânda kala kala siyahımsı neftî bir çanta kalmıştı. Olaylar bununla bitmemiş ve ağabeyimin geçen yıldan kalan ve benim giyeceğim yepyeni forması ütülenip kolalanırken yanmış, anneannem ise “Yavrucağız ilk gün yanık elbiseyle okula gitmesin” deyip dedemin ceket diktirmek için aldığı krem rengi kumaştan çarçabuk bir önlük dikivermişti. Tüm bu renkler küçüklükten itibaren sanki beni insanların arasında görünmez kılmaya çalışıyor âdeta silik bir karakter olmama ön ayak oluyorlardı. Ve ben... Hayri Savrulmuş. Benim de elbette başıma gelenlerde suçum vardı. Bu silik olma durumumda belki de en büyük pay benimdi. Yiyip içip çalışıp bazen dolaşıp eğlencelere bile katılırdım fakat bunların hepsinde bana has olan merdümگیرizliğim omuzlarımızdaki sevap ve günah melekleri gibi hiç yanı başımdan ayrılmazdı. Gezip tozup eğlencelere katılmak benim için olağanüstü bir mahiyettedy ve bu ancak çok nadir durumlarda vuku bulurdu. Huzursuz, korkak, endişeli ve pasif bir Hayri Savrulmuş'u kim sevip benimseyebilirdi? Bu dünyaya adım attığım ilk günden süren huzursuzluğumdaki en büyük gölge çocukluğuma ait olsa da yıllar geçip giderken âdeta yeni dertler ve yükleri ruhuma bindirmiş ve beni içten çökertmişti.

İş ve ev arasındaki hayatım bütün durağanlığıyla sürüp gidiyordu. Bazen belki herkes böyledir herkes olmasa dahi benim gibi olan birçok insan vardır diye kendimi teselli etmeye çalışırdım. Kendimi bir tuzak, bir hapis yahut gemilerin bir kereliğine bile yanından geçmediği ıssız bir adaya düşmüş gibi hissederdim. Dinlediğim şarkılar bile elin beş parmağını geçmezdi. Dolabımdaki silik renkli ve ruhsuz kıyafetlerin kaderini ise bizatihi ilkokul önlüğüm belirlemişti. Oturduğum apartman Üsküdar'da yemyeşil bir parkın karşısında olmasına rağmen sadece benim dairem pencereleeri hâlâ neden orada olduğunu kestiremediğim parktaki büyükçe bir beton duvara bakıyordu. Evim, kıyafetlerim, saçım, bakışım ve ruhum renklerin öldüğü bir girdapta tutsaktı.

Yağmurlu bir ekim sabahı uyanıp kahvaltımı edip giyindikten sonra şemsiyemi alıp durağa kadar yürümüş otobüse binmiş ve işime doğru yol almıştım. Yarım saat sonra buğulanan pencereyi çantamdan çıkardığım mendil ile bana kadar yeterli olan ufak bir daire şeklinde silivermiştim. Gördüğüm manzara bana trafiğin hiç de ilerleyecek gibi olmadığını göstermişti.

Saat sekizdeki toplantıyı kaçırmamak için yürüsem daha erken varma ihtimalim var diye düşünüp zaten çok soğuk olmayan hava ve yanımda olan şemsiyemden cesaret alıp otobüsten inmeye karar vermiştim. İnmeden evvel ceplerimin her ikisini de yoklayıp dün dolmuştan aldığım para üstünü avuçlayıp çıkarmış ve otobüs parasını ödemiştim. Daha sonra şemsiyemi açıp yürümeye koyulmuştum. On beş dakika sonra bardaktan boşanırcasına yağın yağmur azalmaya başlamış ve biraz sonra tamamen dinmişti. Hava biraz soğumuştur. Belki de yağmurun hissedilmesini önleyen soğuk hava yavaş yavaş gizlendiği yerden çıkıvermişti. Şemsiyeyi kapatıp çantama attıktan sonra yürüme tempomu hızlandırıp artık adam akıllı üşümeye başlayan ellerimi boş olduğunu sandığım ceplerime koymuş ve birden cebimde yuvarlak bir cisim fark etmiştim. Hem de az önce para üstü almak için yoklayıp da hissetmediğim cebimde... Yuvarlak cismi cebimden hemen çıkarıvermiştim. Bir bilyeydi. Kendi kendime “Tuhaf...hem de çok tuhaf” diye düşünmüştüm. Bilyeyi yürürken birisi cebime atmış olamazdı. Delirmediğime göre de elimde yusuvarlak şeffaf ve içinde mavi noktalar olan bir bilye vardı.

İş yerimin sokağına varmışım. Az önce sanki yürümemi kolaylaştırmak için âdeta beni öne doğru iten rüzgâr sanki adımlarımı yere mıhlamaya çalışıyordu. Durup elimdeki yuvarlak cama uzunca bakarken bana doğru yaklaşan adım seslerini duymuştum. Mesai arkadaşım Sadi Bey idi gelen. Bilyeyi geldiği yere yani cebime atıp doğal bir olay vuku bulmuşçasına onunla birkaç adım yürüyüp içeri girmiş ve bütün gün cebimdeki cismi düşünüp durmuştum. Üç gün sonra tekrar müthiş ve amansızca yağın bir yağmur başlamış ve ben yine işe geç kalmamak için otobüsten inip yürümeye karar vermiştim. Yolda hızlı adımlarla ilerlerken, “Ben koydum cebine o bilyeyi.” diyen bir ses duymuştum. Arkamı hemen döndükten sonra karşımda dokuzlu yaşlarda mini mini bir çocuk duruyordu. Büyükçe ve biraz insanı ürperten siyah gözleriyle bana bakıyordu. “Ben koydum o bilyeyi cebine.” şeklinde önceki cümlesini aynen tekrarladı. Bir an için öylece bakakalarak duraksadım. Aklımdan, “Neden böyle bir şey yapıp da beni günlerce delirdim mi diye düşündürdün be çocuk?” diye sormak geçmiş ancak bir türlü ağzımı açıp da tek bir lakırdı dahi edememişim. Rüyalara has bir mahiyettir bu... İnsan bazen cevap vermek yahut soru sormak ister ama ne yaparsa yapsın ağzını açıp da tek kelam dahi edemez ve beynindeki türlü düşünceler onu âdeta bir girdap misali içine alır da alır. Bu girdaptan kurtulmanın tek çaresiyse uyanmak yahut gayri ihtiyari olarak uyumaya devam etmektir. Şu durumda benim uyanabileceğime imkân olmadığından beni bu muğlak vaziyetten kurtaracak bir şey elbet çıkıp gelmeliydi. Çocuğun, “Korkmana ya da şaşırmana gerek yok, uzun zamandır seni görüyorum buradan geçerken, üzgün ve düşünceli birisi

gibi görünüyorsun. Dedem hep, ufak da olsa insanlara yardım edebileceğini, onların yüzünü güldürebileceğini düşünürsen bunu yap, der. Benim de elimden gelen ilk yaptığım bilyeyi mutsuz bir insanla paylaşmak oldu. Bu bilyeyi dedemin şu gördüğün yokuşun aşağısındaki cam yapma atölyesinde yaptım. İleride bu atölye benim olacakmış, öyle diyor dedem. İlk ustalık eserimmiş bu bilye ona göre. Sahi sen neden mutsuzsun? Neden hiç konuşmuyorsun? Bu arada unutmadan benim adım Hilmi. Senin adın nedir?” diyen cümleleri beni içine düştüğüm girdaptan kurtarmıştı. Yalnız bununla kalmamış ufaklıkla bu tanışma ardından gerçekleşen ahbaplığım beni bu tekdüzeliğe mahkûm eden çocukluğumu unutturmuş âdeta çocukluğumu yeniden yaşayarak yeni bir Hayri olmama yol açmıştı. Bu küçük minimini vücudun içinde bir bilge yattığını ilk defa beni en sevdiği arkadaşı Pamuk ile tanıştırdığında anlamıştım. Hiç unutmam, onu Üsküdar sahiline götürmeye söz vermiştim. “Beni gelip almana gerek yok. Zaten orayı iyi biliyorum. Babam her sabah işe giderken oradan geçer. Babamdan beni sözleştiğimiz yere getirmesini isterim.” dedi. Sabah erkenden kalkmış bir bayram çocuğunun duyduğu neşeye benzer hissiyatımla hazırlanmıştım. İçimi kaplayan bu çocuksu sevinç, bana küçükken tatmadığım oyun arkadaşlarıyla buluşup oynamaya giderken içimde beliriveren mutluluğu tattırmıştı. Sahile vardığımda boş bir banka oturup Hilmi’yi beklemiştim. Sol tarafa doğru bakıp arkadaşımın yolunu gözlerken birden sağımdan “Bizim ev sağ tarafta kalıyor.” diyen ufak ve ince bir ses duymuştum. Ta kendisiydi.

-Nasılsın dostum?

-İyiyim. Hatta çok mutluyum. Bugün seninle çok gizli bir sır paylaşacağım.

-Hayrola yoksa sihirli güçlerin mi var?

-Yok. İnsanların sihirli güçleri olmaz. Belki de vardır bilmem ama konuşmaz bu değil.

-Sırrını merak ettim doğrusu.

-Gizli sırrımı anlattığımda seninle artık sadece arkadaş değil sırdaş da olacağız. Hatta bir diğer sırdaşın da dedem olacak çünkü o da bu fevkalâde gizli sırdan haberdardır. Böylece onunla da sırdaş olacaksın.

-Birden fazla kişiyle paylaşılan bir bilgi sır sayılır mı?

-Sayılır. Tabii eğer kişilere güveniyorsan sayılır. Ben dedeme güveniyorum. Sen de arkadaşım olduğuna göre sana da güvenebilirim.

Bu mini mini çocuğun söylediği her söz bana okuyup da altını defalarca çizmek istediğim bir kitap gibi geliyordu. Arkadaşlığımızın ilk zamanlarında belki ben böyle öğütlere ihtiyaç duyduğumdan bu düşünceye vardığımı düşünmüştüm fakat hayır bu çocuk hakikaten gerçek bir bilgeydi ve bu yüzden

sözlerinin hepsi kulağımda bir altın kadar değerlendikçe değerleniyordu. O gün Hilmi elindeki turuncu kutuyu açtığında içinden hiç beklemediğim bir şey çıkmıştı. Bir kirpi. Adı Pamuk olan bir kirpi... Başta oyuncak bir kirpi olduğunu zannettim. Fakat yakından bakınca kanlı canlı bir kirpi gördüm. Hilmi bana dönerek "Kirpilerden herkes diken atacak korkusuyla uzak durur. Bu yüzden biz dedemle bu kirpiyi kimseye anlatmadık ve ona cam atölyesinde birlikte bakıyoruz." demişti. "Bir bakıma haklı değiller mi korkmakta?" diye sormuştum. Hilmi ise keskin bir ifadeyle "Değiller tabi. Bu kirpi de başka hayvanlar da tıpkı insanlar gibi değiller. Onlarla uğraşmaz hatta iyilik yaparsan onlar da sana zarar vermeyip iyiliğin karşısında seni severler. Bu gördüğün kirpinin adı Pamuk. Baksana, ne kadar da tabiatına ters bir isim değil mi? Çünkü onun tabiatı zarar vermekten ibaret değildir. Onun tabiatı, dikenleriyle insanlara karşı kendisini korumaktan ibarettir. Bazen bir kedi gibi yanımıza sokulur, kendini sevdirebilir. İşte bu yumuşak huyundan dolayı adını Pamuk koydum." diye uzunca yanıtlamıştı. Garip bir şey ama ikna olmuşum ve böylece ufak bilgiden ilk dersimi almıştım. Hilmi bana yersizce korkmamak daha doğrusu kuruntulara kapılarak birtakım hayalî temkin ve tedbirlerden uzak durmak gerektiğini, beni Pamuk ile tanıştırmakla öğretmişti. Zannımca her şeyde olduğu gibi insan denen varlıkta da temeli oluşturan çocukluk nasıl oluyorsa hayat da aynen öyle devam ediyor. Fakat bunun yeniden düzeltilebileceğini hiç ama hiç düşünmezdim. Daha doğrusu bunun mümkün olduğuna içten içe inanmak ister ama gerçek olmadığını da bilirdim.

Bu çocuk bana renksiz çocukluğumun tozlu yıllarına dönerek yeniden yaşamayı, kendime elma şekeri ismarlayarak çocuk Hayri'yi sevmeyi, sek sek oynamak için yerde illa tebeşirle çizili karelerin gerekli olmadığını âdeta bıkmak ve usanmak mefhumlarıyla hiç âşinâ olmayan, âşinâysa bile zihninden çıkarıp büsbütün unutan usta bir öğretmen yahut evladı ilk adımlarını atarken ellerini hiç bırakmayan ebeveynler gibi öğretti. O bana hepimizin biraz çocuk olduğumuzu, içimizdeki minimini küçüğün hâlâ masallardaki perileri, devleri, iyileri, kötülerini, sihirleri, konuşan hayvanları, az gidenleri, uz gidenleri, dere tepe düz gidenleri, iyilerin daima muzaffer, kötülerinse daima yenilen olduğu dünyaları hatırladığı için benliğimizin büyük ve olgun insanının kuralları ve ciddiyet terazisi ağır bastıkça masallara sığındığımızı, herkes daima bir parça çocuktur diyerek anlata anlata bitiremediği masallarıyla âdeta ezberletti. Sanki ben ondan tamı tamına otuz bir yaş büyük değilmişim de yaşıtı iki arkadaş hatta o benden büyük bir ağabeymiş gibi çocuklara mahsus saf ve pervasız cümleleriyle anlatmıştı. Büyümüş de küçülmüşten ziyade her şeyi gayet iyi anlayıp kavrayan zehir gibi bir çocuktuk Hilmi.

"İşte bizim tanışma hikâyemiz böyle başladı ve dostluğumuz da bugün-

lere kadar devam etti” cümlesiyle sözlerine son veren Hayri Savrulmuş bastonuna dayanarak oturduğu ahşap sandalyeden kalkarken kapı açıldı, saçlarında hafifçe beyazlar belirmeye başlayan orta boylu ve iri siyah gözleriyle ilk bakışta dikkatleri celbeden bir adam içeri girdi ve doğrudan Hayri Savrulmuş’un yanına gitti. İki arkadaş tokalaştıktan sonra Hilmi Beyza, “Özlemişim seni dostum.” diye uzun sürecek bir sohbetin ilk cümlesini kurdu.

Ünlü cam sanatçısı Hilmi Beyza’nın sanat eserlerini halkın gösterimine açtığı serginin konuğu olmuş can dostu ve kardeşi olarak tanınan Hayri Savrulmuş ile röportajımızı yaptıktan sonra karlı bir ocak akşamında yazıhane-me gidip bu ay çıkacak olan sanat dergisinin başköşesinde yer alacak olan sohbetimizi hazırlamaya koyuldum.

İstanbul 1992

Refik Rıza

HASİBE ÇERKO

Bekleyiş ve Özleyiş

Öykü dünyamın beni taşıdığı bunca zengin toprakların sırrı nedir mi? Bana öyle geliyor ki, bütün olay bir fotoğraf karesine girmekten ölesiye korkan çocuğun kaçmayı başaramadığı ve mahremiyetine yapılan saldırısının şokunu, - kaderle bu ilk karşılaşmasının etkilerini - anlama çabasının hep yeni etkiler, ayrılıklar ve akıntılar doğurmasıyla başladı:

Babam beni yakalayıp kucağına almış ve avludan kaçamamam için sıkıca kavramıştı. Bu belki de kardeşlerimin de muhtemelen eksiksiz bulunduğu tek çocukluk fotoğrafım olacaktı. Babamın yüzüne yayılan ışığı, o güneşim olan gülümsemeyi nasıl tasvir edebilirim ki, o, bu en korkunç (!) ânımda bile dünyanın göze görünmeyen "öz"ünü, sevgiyle hizmet eden eylemi benliğime koşulsuz bir ganimet halinde doldurmuştu. Peki uygunsuz gelen neydi de öyle huzursuz ve beter haldeydim?

Daha büyük şaşkınlığı parlak siyah beyaz kâğıttaki suretimi gördüğümde yaşamıştım. Babamın sol dizinde oturan o kız çocuğu öyle yabani ve öyle ürkekti ki... Küçücük bir yüz, taranmamış siyah saçlar içinde utangaçlık ve şaşkınlıkla parlayan bir çift göz...

Fışkıran bir sürgün suyunun birliğinin yüzeye çıkmasını ve evrende bir yerlerde somutlaşmasını beklemek artık benim kaderimdi ve bu kaderi göğüslemek kolayca kaçmayı yasaklıyordu. Allah'ın lütfuna nail olmamın bedeli hep susuzluk çekerek arayışlarımı sürdürmekti. Özgürleşmek için öyküler yazmak ama her özgürlüğün yeni bir tutukluluk anlamına geldiğini idrak etmek, buna rağmen hep en güzel başlangıç için çalışmak, yorulmak ve çok istemektir. Başka açıdan: Dilin sahillerinde teyakkuz halinde bekleyiş için yeni hazırlıklar yapmak ve rüya görürmüşçesine bir yerden bir yere gitmek,

yeni toprakların, yeni dilin, bambaşka erdemlerin özlemini çekmek, başkaya olan iştihakla okumak, okumak, doğayı, tabiatımı hissetmek, tarihte insanın deneyimine tanıklık etmek, yaşamı ve ölümü anlamaya çalışmaktı.

İtiraf etmeliyim ki, ayaklarımdan ve ellerimden zincirlenmiş, kaçmamın hiçbir koşulda mümkün olamayacağı bir mahkûmiyet hissiyle öykü yazmaya başladım. Toprağın burcu burcu kokusundan uzağa atıldığı hüzünü ve ağırlığı hep vardı, şimdi yine var.

Elbette coşku, iştihak, dua ve yardımla ancak kaldırılabilir bir yük-tür bu. Lafzın büyüüne kapılıp da kelimelerle şekillenen okunabilir yüzeyin kaynağına inmek istediğimde çok daha geniş anlamları içeren ilksel bir yerle karşılaştım. Her bir öyküde farklı, (tek biçimci değil) bireysel, yapılanmış reel mekânları bütünüyle saran, canlı, soluyan, gözlemleyen, bilen bir yerle. Kutsallığı bozulan bu toprakların her biri bir iz bıraktı, öykümün tözü, dokusu ve benim evim - yurdum oldu.

Bu esnada özlü doyum bulmak için yalnızca anlamının ve sezinlemenin yetmediğini fark ettiğimde çocuklara has bir düşünme ufkuna şiddetle ihtiyaç duyduğumu söylemek isterim. Çocuksu bakış açısı her türlü önyargıdan, kültürden, bilimsel veya şematik düşünceden bağımsızdır, (Sözelimi Öklid ve Kant'ın uzay şemaları ile yoksullaşmamıştır). Sanılanın aksine nahif ya da güçsüz değildir, aykırı hisleri dünyayla doğrudan bir ilişki kurabilecek gücü barındırır. Haliyle görme biçimi yetişkinlerden farklı, engin, sürekli. Yetişkinlerin kusur (hatta belki de uzamsal kavrayıştan yoksunluk olarak nitelendirdikleri) hal, kusursuzu derinden derine tahayyül edebilme yetisinin pek tabii sonucudur. Mekânları hep müziklidir. Çünkü dışsal-tarihsel gerçeklik kafese kapatılmamıştır. Evren algılarını özgün biçimde sentezleme yeteneğine sahiptirler. Yoğun şükran duygusuyla doludur, varoluşun gerçekliği karşısında coşkuludurlar. Doluluk içinde yüzerler. İşte benim dil evim hayretimin azalmaması üzerine konumlanmış, bekleyiş, özleyiş ve aşkla harmanlanmış, saf bir bakışa dönüşmeyi arzulayan bu evdir, en çıplak doğası içerisinde adları seyretme ve seyretmekle kalmayıp sabırla filizlendirme eylemini üstlenmiştir. Sonsuz bağışlayıcı Allah'a şükürler olsun, yazınsal tecrübeden yana çok daha fazlasını verdi bana. Sözü bırakabilmeyi ve orada, yazının sınırlarında durup sözcüğün kendi başına konuşmasına tanıklık etme hazzını, sonsuzluğun uçurumlarından bakabilmek uğruna yıkımı göze alma, yazının eşiğinde kaygılı bekleyişi aşip gitme ve her defasında yurtlanma oyununa katılma cesaretini bağışladı. Dahası aşk ve özleyiş dolu yüreğimin çığlıklarına karşı dalgalar yarattı. En sıkışık anlarımda elimi boş çevirmedi, dalgalarla güç birliğinin ilhamı niteliğindeki mübarek okyanussu söze muhatap kıldı zavallı ruhumu. Susmanın güzelliğini, kelimelerde saklanmanın

ve kendimi çekmenin yüce bir gayeye hizmet etmek olduğunu öğretti. Niha-
yetinde yazı O'na dönüyor ve O'na ait oluyordu.

Manzarada kaybolmayı ve aynı anda kaybolan manzaranın ardın-
daki görkemi kalbin yüzüyle görmeyi başardıkça kökün (başlangıçtan önce-
sinin) çağrısının açığa çıkardığı başka bir varoluş düzeyiyle, uyumun serin-
kanlı atmosferiyle tekrar tekrar kuşatıldım. Tehdidi göğüslemeyi başararak
yazının derin kaygısını ve boşluğunu kucaklayabildim böylece. Bu yüzden
çocuğa indirgenmiş veya yeniden doğmuş birisinin dünyaya en yabancı göz-
lerle, hayretle ve dehşetle bakışının, oluş halindeki bir düzenin ufkunu kav-
rayabilme heyecanının, varoluşun boşuna olmayışının acı verici deneyimidir
benim öyküm. İçte ve dışta ne varsa hepsini boş sayfalara döktüm ama buna
rağmen ne yazı son buldu ne de kutsal topraklar (dil)'a duyduğum hasret.
İşte ilk sabahın topraklarının huzur soluğunu ifade edilemez bir doluluk
içinde duyabilmeyi, içeriden açılan dünyanın evrenin içi (inci) olduğunu gö-
rebilmeyi, mekânın ve açıklığın inceliklerini sezebilmeyi bu hasretin gücü
gerçekleştirdi.

Genç öykücülerin duygularına tercüman olacaksa eğer, şu sözleri not
düşmeyi bir zaruret addederim: Ruhun simge düzeyine yükselmesi için se-
simin yankılandığı evrenleri, o rüya kubbelerini tanımak, bilinmezden esen
rüzgârları orada duymak, sonsuz akışla kucaklaşmak arzusu oldukça yoğun
öyküler yazdırdı bana: Adıma konuşacak bir kitabın peşinden kalbi latifemle
(beni nereye götüreceğini bilmeksizin) merakla ve tutkuyla bir sefere çıktım;
yoksunluğun aslında yalnızca dünyamızın sınırlarını tanımamaktan kaynak-
landığını, bütün bir insani ve ilahi zenginliğin içten dışa, dıştan içe çepeçevre
bizi kuşattığını, huzur bulmak için yaşamı hissederek, benliğimize zaten ya-
zılmış olan latif öyküleri minnetle hissedip hayalden öte yaşamaya çalışarak
ama temiz bir kalple yaşayarak yürüyüp geçip gitmenin muhteşem bir tec-
rübe olabileceğini fark ettim. Eserin yazılı kitapla sınırlandırılmaz bir vergi,
çok canlı ve coşkun bir şey, bir varlık olabileceğine dair düşüncem hep vardı
fakat insanın iç ve dış dünyasının bu denli zengin kudretlerle sarmalandı-
ğını, esirgendiğini, sevildiğini, arzulandığını, büyük bir esere hazırlandığını
bilmezdim.

Başka bir husus: Öykülerimde eleştirel bilgiyi hiçbir zaman hedefleme-
dim. Hep uyumu ve en saf belirlemeyi hissettiğim zaman mutlu oldum. Har-
fin canlılığı mucizevi bir şey. Öyle bir canlılık ki sonsuz çeşitlilikte gösterene
hayat veriyor. Bu canlılık temeli, felsefi düşünme hareketinden, bilgiden hep
daha zengin olan bir dilin hareketini besliyor. İşte metaforun gücü de bura-
dan ileri geliyor. Bu durumda, yerleşik tanımlardan çok ileri gidebilecek olan
bir dilsel hareket şahsiyetim olsun ve bu dilin içine doğayım istedim. Ve

anladım ki, hakiki anlamda dinginlik, kelimelerin çok anlamlılığıyla kucaklaştıktan, bu esnada mitlerle savaştıktan, adların kendiliğinden belirmeye başlamasından sonra gerçekleşen dille, eleştirel bilgi yerine sezgiyle yayılan dille mümkün.

Öykümün kaderine gelince tam bir sükûnete erişinceye dek bir gönülden (mit - kutsal yer - toprak - bahçe) diğerine yolculuk gibi geliyor bana. Yazının bitimsiz sınırlarında kendimden sonsuz bir ayrılığın eşiğinde dışarıya, büyüğe doğru açılma, hiçliğin yabanıl rüzgârları arasında, kitaba giremeyen yarı varlıkların, ehlileştirilemez kötünün- kötülüğün şiddetine maruz kalarak sonsuza açılma, insanın kelimelerinden daha üstün olan söze açılma, iki ayrı ses ırmağının birleşmesinden doğan şarkıya, bütünün müziğine açılma evet. Orada seyredilen seyredene dönüşüyor, görünen, kalbin yüzüne dönüşüyor, hangi şekle baksam dost oluyor, kendi yüzümün şeklini alıyor veya suretim oluyor.

Yine öykümün kaderi zorunlu bir taşıma sürecini dayatır. Son dönem öykülerim keza vazgeçmenin ürünüdür. Bu anlamda pek çok soruyla karşılaştığım için söylemek isterim: Eğer öykülerimde içsel-şiişsel bir kapanım, bir yoğunluk, bir kuşatıcılık seziyorsanız bu zahmetli hazırlığın büyüklüğünün ve bahşedilen doygunluğun bir ölçüsüdür diye düşünürüm. Eser bizatihi tecrübe, bizatihi şiir ve tarih olacaksa eğer, tehdidi göğüslemek üzere kurban dönüşmekten ve buna rağmen geriye dönmemenin güçlülüğünden kaçınmam. Çok az sayıda sanatçıya açılan dünyanın huzur verici soluğuna mazhar olabilmişsem bu sayededir. Mutlak cömertlik O'na mahsustur, şartlar yerine geldiğinde bu bolluk ve cömertlik denizi her öykücüyü karşılayacaktır. Meğerki çok istemiş olsun. Kendi adıma, anlamın nihai göstergesi olabilecek biçimleri, hissedişleri sese dönüştürmek uğruna geceler boyu beklediğim çok fazla metnim var. Fakat kesinleşmemiş veya şekillerin kırık, anlamın sarkmış halde bulunduğu öykülerime de tanıklık ettim. Biliyorum, bunları yazdığım dönem itibarıyla ya ruhsal bir sarsıntı içindeydim ya da biçimin hüznünün ruhuma sıçrayıp beni mahvetmesinden korktum. Kesinlik kazanmamış biçimler, atmosferi bozan eğrilikler, düzensizce kıvrılmış yollar, kanallar öylece bırakılmış. Yoksa bunca yazı deneyimimden sonra iyi bir metnin yazarı kendinden geçiren atmosferini bilmeyecek değilim. Dergilerde yayınladığım bu nitelikteki az sayıda metne şimdi dönüp baktığımda yalnızca biraz kötü hissettim. O zaman bana gayet uygun gözüküyorlardı oysa. Bütün bu nedenlerden ötürü kitaplaştırma aşaması özeldir benim için. Metinleri ayıklar, tamamını kitaba almam. Kimini de yeni versiyonuyla yeniden yazarım. İşaretler son bulmadıkça bu düzenlemenin sonu gelmez ama en doğal, en insani hissedişe inmenin de sınırı kesin değil. Kaldı ki deneme yanılmayı göze

almayan yazar kanonun kusur saydığı ama doğrusal bakışla keşfedilmesi olanaksız bir dinamiği ve eşzamanlılığı keşfetmekten çok uzaktır. Bırakalım öteye ait sezgimizin dünyayla içi içe geçmiş tasvirini, şu çıplak, şu yalan dünyanın görünümelerini tasvir etmek için bile reel bakış ve seyir âciz kalır. Yazar risk almaktan korkarsa tarihsel metinlerin özgünlüğüne talip olamaz öyle değil mi? Ben bu noktada Jacques Derrida'yı anmak istiyorum: *Bir şiir daima anlamsız olma riski taşır ve bu risk olmadan bir hiçtir.* (Yazı ve Fark, “Edmond Jabes ve Kitap Sorusu” içinde).

Son olarak: Bir eleştiri yapılacaksa bu, kitap merkezinde olmalıdır. Yanlış anlaşılmasın, bir yazarın bütün kitaplarının okunması gereğinden söz etmiyorum. Bir kitabı okuyarak o kitap içinde herhangi bir öyküyü yine kitap bağlamında eleştirmenin çok daha ahlaki bir davranış şekli olacağını söylüyorum.

Sercan Ceylan'la Eşikte ve Eksik Üzerine

Konuşan: **Esra Özdemir Demirci**

Öncelikle kitabın ismiyle başlamak istiyorum. “Eşikte ve Eksik” çok fazla şeyin tanımına denk düşüyor sanki. Genel manada iki kelimeyle hayatın bütününe vurguladığı bile söylenebilir. Eşikte olmak hayatta olmayı, eksik kavramı ise insanı çağırtırmıştı bana. İsmi çıkış noktasını ve yazarındaki karşılığını öğrenmek isterim.

Elbette. Her şeyden önce bir yazarın kendi kitabına isim bulma konusunda ne kadar mücadele verdiğinden hiç haberim yoktu. Okuru etkileyecek ve kitabın genel fikrini yansıtacak bir isim seçmek hem zor hem de ayrı bir zevk. Kararsızlıklar ve tereddütler içinde çok farklı isimler gündeme geliyor, bunlar hızla bir köşeye atılıyor, yenilerine ya da kitaptaki öykülere yöneliyorsunuz. Nihayet öyküleri tekrar ve tekrar okuduğumda “Eşikte ve Eksik” öyküsünün kendi açımdan daha ön plana çıktığını gördüm. İnsana, sanata, dünyaya, topluma bakış açımında genel ve açıklayıcı işaretler taşıyan bir öykü bu. Yani kitabın isminin çok fazla şeye denk düşmesi konusunda haklısınız. Özellikle İstanbul’da geçen çocukluğum, ilk gençliğimde kişiliğimi, kendi hayatımı kuşatan eşik ve eksikler, fikir ve sezgilerimin olgunlaşmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca edebiyata tutkum, okuma ve anlatma ihtiyacım, bir türlü kabullenemediğim bazı modern ve toplumsal gerçekler, Eşikte ve Eksik başlığına götürdü beni. Bir de Tanpınar’ın yıllarca uğraşıp bir türlü istediği gibi tamamlamadığı Eşik şiiri hep aklımdadır, bana özel anlamlar bulurum onda. Benim için oldukça değerli biri, Sabahattin Kudret’in Eşik kitabını hediye etmişti, yine oradaki bazı şiirler, bilinçaltımda gezinir şimdi bile.

Sercan Ceylan genç bir öykücü. Ama öykülerdeki anlatı dili, yaşı ilerisinde bir olgunluğa işaret ediyor. Bu kaniya varmama sebep olan durum öykü kurma becerisi kadar anlatı içerisinde tercih edilen kelimelerin çeşitliliğinden de kaynaklı. Modern bir anlatıya sızan eski kelimeler gözden kaçmıyor. Bu durum öykülere masalsı bir tat da katıyor aslında. Yazarın yaşı yazdıklarına ne denli yansır sizce? Yaş ile anlatı arasında bir mesafe olmalı mı?

Yaşım ve yazılarımın yaşını bir türlü tutturamamışımı ilk acemi denemelerimde bile. Benzer diyalogları daha önce de yaşadım. Öğrencilik hayatımda, akademik yaşamımda ya da edebiyat yazılarımda acemi cesaretini ve çeşitli alanlardan okumalarımın sermayesini epeyce kullanmam bunda etkili olabilir. Genel olarak yirmili yaşların dilini, yaşantısını, merak ve endişelerini öncelemem beklenmiştir hep. Ancak

buraları ne kadar yoklasam da asıl buhran ve endişelerin yaşımı ve boyumu hep aştığını fark ettim. Çünkü kültürümüzün, dilimizin, tarihimizin, yani şimdiki Türkiye'nin çok derin katmanlı, hâlâ sıcak sorunları var, gençliğin hatta yetişkinlerin de hafızasında bunların travmaları bulunuyor bana kalırsa. Anlaşma ve barışma için konuşmak ve yüzleşmek şart. Öykülerimde ve yazılarımda bunun yollarını aramışımıdır. Bundan sonra da yaşımı aşkın yazılar, yaşımı aşkın öyküler yazacağım gibi geliyor çünkü gençliğin, acemiliğin yaralarına, çıkmazlarına varıyor bu çaba. Tabii bir de hem kurmaca metinler hem de teoriler hakkında düşünüyor, yazıyor, çalışıyorum. Bazı kelimeleri ve bazı ifadeleri oldukça bilinçli kullanıyorum. Metne çeşni olacak, lezzet verecek tatlar aramam da bu bilinçle ilgili.

Yaş ve anlatı ilişkisiyse elbette önemli. Genç yaşta büyük işler başaran, büyük metinler ortaya koyan yazarlara hep hayranlık duydum. Mesela Şeyh Galip'in yirmili yaşlarında divanını, 26'da Hüsn'ü Aşk'ı yazması beni gerçekten etkilemiştir. Yine Ömer Seyfettin'in 36 yaşına kadar şaşırtıcı derecede güçlü ve akıl dolu öyküler yazması, beni hep teşvik eder. Türk edebiyatında böyle örnekler var. Gıpta ediyorum ve çoğunlukla geç kalma hissine kapılıyorum. Dünya edebiyatında Canetti'nin *Körleşme* romanı var mesela. Goethe'nin gençliğinden yaşlılığına kadar yazıp ölmeden önce tamamladığı *Faust* örneği de var. Demek ki yazar diyorum, büyük anlatılar için yaşını aşma cesareti göstermeli.

"Kaplanın Av Arayışı" ve "Hiç Sırası Değilken" adlı öyküler başta olmak üzere

re öykülerinizin çoğunda şiirsel söyleyiş ya da şiirin öyküye yansımaları mevcut. Bu da bize şiirle arası iyi olan bir öykü anlatıcısıyla karşı karşıya olduğumuzu fısıldıyor. Şiirin öykülerinizde ve genel olarak öykü kavramı içerisinde yeri nedir sizce? Anlatıya ne denli yansımaları taraftarsınız?

Öncelikle şunu söylemeliyim; şiir, çocukluğumdan beri hayatımda hep olmuştur. Elbette bunlar ciddi şeyler değildi fakat ilkokulda kendimce bir şeyler yazardım. Sonra bu devam etti. Hatta lisans mezuniyetimden sonra dergilerde ilk yayımladığım metinler arasında şiirlerin sayısı fazladır. Hâlâ şiir yazıyorum. Yakın çevremle fikir alışverişinde bulunduğum bir iki dosya var elimin altında, bunların yazgısı ne olacak tam kestiremiyorum. Şiirle bağım, ister istemez öyküyü etkiliyor tabii ama devam etsin istiyorum hep. Şiiri ciddiye alıp fırsat buldukça çalışıyorum da. Şiir ve çeşitli alanlardaki okumalar bazen karışıyor ve şiirlerin bende bıraktığı etki, öykülere yansıyor ama bunu çok da istiyor değilim. Aslında öykünün şiire mesafeli olması gerektiğini düşünüyorum. Yine de öykücüler iyi şairleri çok okumalı, kelime ve kurmaca işçiliği bakımından, bu ayrı.

Kitaba adını veren öyküye değinmek istiyorum. Tamamı içsel bir anlatıya dayanan, diyalogsuz bir öykü bu. Cevdet Bey'in varlığı ve yokluğu yahut yok sayılması arasında sürüp giden anlatıda yakınlık kavramının sorgulanması mevcut. Kendi iç sesi ile sorgulayıcının direktifleri arasında kalan bir insanın çaresizliği, tam bitti diyecekken öfkesiyle tekrar dirilen insanın yeniden ve yeniden atağa geçişi. Cevdet Bey'i öykünün haricinde yaşantınızda nereye koyarsınız?

Bahsettiğiniz öykü soyut ve muhayyel bir atmosferde ilerliyor, sözünü ettiğiniz sorgulamaları merkeze alan bir öykü evet. Cevdet Bey, bilinçaltıyla, geçmişle, kimliğiyle tam olarak var olamayan, yarım kalmış, daha doğrusu geçmiş kalmış bir karakter; Türk toplumundan bariz izler var onda. Öykü, imge ve metaforların itici gücüyle kuruluyor biraz. Cevdet Bey'in dünyaya vermek istedikleri, ailesine, dostlarına, toplumuna söylemek istedikleri gecikmiş, neredeyse geçersiz ve işlevsiz, karşılıksız gönderiler, göstergeler. Aslında hayal kırıklığıyla, yalnızlığıyla yüzleşiyor kahramanımız. Bunu yapması gerekirken kaçıyor kendinden. Öyküde Cevdet Bey'e bütün bunlardan şikâyetçiysezen yılanlarla konuşun deniyor. Cevdet Bey yılanlarla neden konuşmıyor? Okur bunları kendi tanımlayabilir aslında. Öykünün ana fikrine biraz da kamusal bir çerçeve ekledim ben. Çünkü kurumları var eden, yapılandıran, toplumun kimliğidir. Toplum yozlaşınca kamusal alanlar, kurumlar da yozlaşıyor. Cevdet Bey, özellikle bugünkü toplumun, aksayan kamusal ve kültürel mekanizmanın, yazarların, entelektüellerin sahipsiz gölgesi bence.

Öykülerde geçen kitap isimleri de dikkat çekiyor. Kafka'dan Faust, Dante'den İlahi Komedi, James Joyce'tan Ulysses. Bu isimler sizde, öykülerinizde yer vere-

bileceğiniz kadar önemli bir yere sahip olmalı. Bunların haricinde yazın hayatınıza etki ettiğini düşündüğünüz isimlerden birkaçını daha öğrenelim istiyorum.

Modern edebiyatı inşa eden, Türk edebiyatıyla birlikte Dünya edebiyatını etkileyen pek çok yazarı okumaya çalışıyorum. Öykülerimde bu okumalardan izler var elbette. Artistik bir niyetle, üstün körü göndermeler yapmadım hiçbir zaman. Bunlar beni sarsan, bana fikirler veren yazarların eserleriydi ve yerli yabancı çoğu metinde de bunların tınısını duymuşumdur. Ayrıca post-modern anlatının imkânlarından, deneyimlerinden yararlanıyorum elbette. Kaplan'ın Av Arayışı öyküsünde William Blake'in Kaplan şiiri geçiyor. Ancak Borges sayesinde keşfetmiştim bu şiiri. Borges'ten etkilenmeseydim belki de o şiir orada olmayacaktı. Başka bir öyküde Turgut Uyar'ın Geyikli Gece şiirinden pasajlar var. Böyle pek çok metinlerarası gönderme bulunabilir. Bana etki edenler arasında James Joyce, Virginia Woolf, Poe, Marquez, Dostoyevski, Balzac, Bulgakov gibi yazarları sayabilirim. Cioran, Zygmunt Bauman, Canetti, Daryush Shayegan ve Byung Chul Han gibi düşünürleri ilgiyle okuyorum. Modern Türk edebiyatında Ömer Seyfettin ve Sait Faik'i şaşkınlık, zevkle ve dikkatle okurum, Haldun Taner için de geçerli. Tanpınar'dan sonra Bilge Karasu, Leyla Erbil, Ferit Edgü bende iz bırakmıştır. Yunus Emre'den, Fuzuli'den beyitler ezberleyip bunlara benzer şiirler yazmaya çalışırdım üniversitede. Çünkü Türk şiiriyle yarışabilecek bir Dünya şiiri bilmiyorum. İkinci Yeni ve özellikle İsmet Özel'i sayabilirim beni etkileyen şairler arasında. Burada saymadığım onca isim var tabii.

“Yazgı” kavramı öykülerin geneline yansıyan metaforlardan biri. “Irak Düşen” adlı öykünüzde bu bağlamda bir tespitiniz de var: “Oysa yarın bir yazgıdır. Yazgı bizim hünerimizle olgunlaşır, açılırdı.” diyorsunuz. Yazı ya da anlatı bu tespitin neresinde duruyor peki? Yarınla ne denli örtüşmekte?

Yazı ya da öykü, bir anlamda endişe, huzursuzluk, sitem ve tereddütlerin dışavurumu bence. Yazar bunların sözcüsü. Böylelikle yazı, kişi ya da toplumun yazgısına eşit oluyor. Türk toplumunda da böyle bence. Konuşamadıklarımız ama yazabildiklerimiz var. Bunun dışında konuşabildiklerimiz ama yazamadıklarımız var. Bir de hem konuşamadıklarımız hem de yazamadıklarımız var. Yani ıraklara varamıyor, ıraklarla yüzleşemiyoruz sanki. Oysa bugünler de yarınlar da buna bağlı. Irak Düşen öyküsünde böyle bir alt metin var biraz.

İlk kitaplar yazarın heyecanı kadar yazı serüvenine dâhil oluş sancısını da yansıtır. Metin artık yazarından ayrılmış, okuyucunun hafızasında ve hayal dünyasında yeni ve bambaşka karşılıklar bulmak için yola çıkmıştır. Kitabınızı bu yolculuğa uğurlarken içinizde kalan bir şeyler oldu mu?

Onca emeğin sonucu olarak sayfalara bakmak, kitaba dokunmak, klişe

olacak ama gerçekten tarif edilmez bir his. Bunun için şükrediyorum. Hazırlıklar, düzelttiler, fikir alışverişleri ve tekrar tekrar gözden geçirmelerden sonra ortaya çıkan sonuçtan açıkçası memnnum. İlk öykülerimden çok azını aldım kitaba ancak onlar olmasaydı diğerleri de olmazdı. Belki öykülerin seçiminde birtakım eksikler kalmışsa da adından anlaşılacağı gibi tüm eksikler kitaba dâhildir.

Sercan Ceylan ilk kitabıyla öyküye güzel bir yerden giriş yapıyor. Peki bundan sonra da yoluna öykü ile mi devam edecek? Adınıza farklı türlerde de rastlayacak mıyız?

Öykü maceram sürecektir gibi. Halihazırda hem kuramsal okumalarla hem de öykü yazarak çalışmalarına devam ediyorum ama farklı türlerde çalışmalarım da var. Bunları da oldukça ciddiye alıyorum. Şiir mesela, yazmaya devam ediyorum hâlâ. Eleştirel denemeler, inceleme ve araştırma yazıları da sayıca artarak devam ediyor. Akademik kimliğimden ötürü bu tür eserler de ortaya çıkabilir. Gerçekten zaman gösterecek.

MEHMET AYCI

Kargayı Seyrederken

Uçurum mahallenin ortasında kalmış, yüzyıllar öncesinden kalmış bir ada, evler de eski, kentsel dönüşüme girmemiş, biraz yukarıda cadde boyunca iki taraflı on altı on yedi katlı binalardan oluşan korunaklı, güvenli sitemler, biraz aşağıda iki katlı gecekondumsu yapılar, o yapılarda oturanlar kâğıt topluyorlar, çocukları yol kenarında, daracık kaldırımlarda oynuyor, bizim Köroğlu beni Kızılay'a bırakırken, emeklemekten yeni çıkmış dünya tatlısı esmer bir kız çocuğu, bir ele avuca sığmaz oğlan arabanın önünde farkında olmadan atlar diye ödüm kopuyor, kopan ödümü İvedik Caddesi'ne inince ancak yerine yapıştırabiliyorum, ne çok çocuk var, yaz kış sabahtan akşama kapının önündeler, çöp karıştırıyorlar, çöp karıştıran annelerine, babalarına yardım ediyorlar, oynuyorlar, katile halinde dolanıyorlar, kaldırımlarda oyun kuruyorlar, onlara özeniyorum, özgürlüğün, çocuk olmanın, doyusuya toza toprağa, kire çamura bulanmanın tadını çıkarıyorlar, doğal aşı, sokakta dolaşan bir hastalık varsa mutlaka tanışmışlar, onunla da oyun kurmuşlar diyesi geliyor insanın, Haziran ayında Ankara'ya yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, mevziî yağıyor belki, her tarafına aynı anda yağmıyor ancak bir yerde başlamışsa hükmü eline alıp ferman çıkarıyor, gel de dinleme fermanı, arabaların silecekleri yetişmiyor, aynalar devre dışı kaldığından kazalar oluyor, köprü altları doluyor, kanalizasyonlar taşıyor, şemsiyesi olanlar bile kaçıyor, saçak altlarına insanlar birikiyor, yokuştan eve çıkıyoruz, emeklemekten yeni çıkmış biri kız diğeri oğlan iki sığa, kendilerinden birkaç yaş büyük bir abla üçü yağmur altında kahkahalarla ıslanıyor, tam yanlarından gelirken, küçüklerden birisi eğiliyor, arabanın önüne şey itekliyor, frene basıyor bizim Köroğlu, arabadan iniyorum, bir kaplumbağa, çocuklarla birlikte yağmur da kahkahayı basıyor, nerden buldunuz lan bunu, ses yok, küçükler gülme-yi kesiyor, abla ağzını kapatarak gülüyor, parmaklarından ayrıca su akıyor, kara saçları duştan çıkmış gibi yapışık, kaplumbağayı alıp arabaya binerken arkadaki araba korna çalıyor, ilerliyoruz, yandan arabaya yetişmek için ko-

şuyorlar, az ileride iyice kaldırıma yaslanıp arkadaki arabaya yol veriyoruz, dörtlüleri yakıp duruyoruz, abla cama vuruyor, camı açınca kaplumbağasını istiyor, arabanın önüne kendisinin atmadığını kardeşinin yanlışlıkla attığını söylüyor, sat bana diyorum, ne kadar istersin, yirmi lira istiyor, çıkarıp elli lira veriyorum, sevinerek çocukları bırakıp gecekonduardan birinin kapısına koşuyor, eve geliyoruz, Köroğlu bütün bunlara surat asıyor, arabayı gara park edince kaplumbağayla birlikte dışarı çıkıyorum, sitenin arka bahçesi cami bahçesiyle bitişik, yağmur hafifliyor, ıslanarak dolanıp kaplumbağayı caminin bahçesine bırakıyorum, geniş bir bahçe, yüzlerce güvercini var, ekmek artıkları yağmurdan pamuğumsu bir hamur görüntüsü veriyor, kaplumbağayı bodur ağaçların arasına çimene bırakıyorum, daha önceden tanıdığım ala karga tel örgüye konup kafa ve kuyruk sallıyor, bu karga bir âlem, onu on üçüncü kattaki evimizin balkonundan defalarca izledim, caminin bahçesinde yatan köpeğe musallat oluyor, arkadan gelip köpeği gagalıyor, köpek kovalayınca şaşırtmacalı sekerek uçuyor, tel örgünün üstüne konuyor, kedilere daha fena musallat oluyor, bence güvercinlere kedi tuzak kurarken keyifle izliyor, kedi güvercini yakaladığında zevkten dört köşe oluyor, kaplumbağa onun için yeni misafir, kargaya ters ters bakıp eve dönüyorum, akşamüzeri bizim Köroğlu odanın kapısını açıp gel diyor, bak senin kaplumbağaya, balkondan önce seçemiyorum, karga kaplumbağanın üzerine çıkmış, eğilmiş, hayvan kafasını çıkarsın diye bekliyor, yeni bir eğlence çıktı bizim kargaya diyor bizim Köroğlu, karganın marifetlerini anlatıyor, bu diyor, geçende iki çocuğu kovaladı caminin önündeki yolda, çocuklardan birisi kaçarken düştü, yazık, kaplumbağa kafasını çıkaramaz bence, ancak karga tünedikten sonra yayılırsa yayılır, yine de o çocukların elinden kurtardın, Allah razı olsun, bakıyorum yüzündeki ifade arabadaki ifade değil, kargaya mı eğlence çıktı yoksa bizim Köroğlu'na mı kestiremiyorum...

ERTAN ÖRGEN

Acıdan Öyküler

Türk edebiyat geleneğinde iyinin ve hikmetin doğrultusunda oluşan bir kabul ve anlatma baskındır. Modern edebiyatla birlikte buradaki kabul kısmen değişikliğe uğrar ve dünyaya çok fazla maruz kalan insan öne çıkmaya başlar. Bu yazının konusu olan ve insanın derin yaralanması diyebileceğim acının ifadesi bu maruz kalışın uzantısında çok fazla dile getirilmemişe benzemektedir. Burası pekâlâ edebiyatın sustuğu bir yer olarak da düşünülebilir. Nasıl anlatılabilir diye? Problem ettiğimiz nokta da burasıdır. Batı aklı diye özetlediğimiz dünya tasarımı etrafında diğer kültür coğrafyalarında bir gariplikler ve eziyetler toplamı oluşturan acının anlatımı açıkken acaba bizdeki görüntüsü nasıldır, sorusudur. Melankoli, yeraltı edebiyatı kategorileri elbette bunun dışındadır.

Kavrama Avrupa ve Latin Amerika edebiyatındaki metinler üzerinden baktığımızda son birkaç yüzyılın ağır değişim ve dönüşümlerinin acılarına rast gelmekteyiz. Son birkaç yüzyıl onlar kadar biz Türkler için de çok çalkantılıdır. Bu açıdan aynı süreçleri Türkler kadar Almanlar, Hintliler, Afganlılar, Meksikalılar, Mağripliler için de söylememiz mümkündür. Yoksulluk, savaşlar, devrimler ne kadar da belirlemiştir dünya edebiyatını.

Bizim buradaki deneme mahiyetindeki girişimiz bir anlama çabasıdır. Elbette acının derinliğindeki iktidar ilgisi, çok kapsamlı bir araştırmanın verileriyle daha sağlıklı bir sonuçla ifade olunabilir. Çünkü acının anlatımında iktidarın maddi veya geleneksel kısıtlamaları altında gelişen bir tavır olduğu göz ardı edilemez. Edebiyatta acının anlatımı denilince geleneksel açıdan yerleşik ve meşru anlatımlar olarak akla yas ve kayıp etrafında ağıt ve mersiye; savaş, göç, kıtlık, kıran gibi büyük sosyal olaylar etrafında destan ve anlatımlar gelir. Burada gayet insani bir özün dile getirilmesi söz konusudur. Ölen kişinin üstünlüğü, iyiliği veya ağır bir imtihandan geçen kitlenin seçkin vasıfları gibi anlatımlarla kayıp dile getirilir. Modern edebiyatta nesrin yoğunluğu dikkate alınınca türler içerisinde öykünün şiirlele yatkınlığı sebebiyle bunu daha çok içermesi düşünülebilir. Bu nedenle öykü türünde anlatılan acıyı ge-

nel bir bakışla değerlendirmek başta sorduğum soru için anlamlı sayılmalıdır. Yine ilgili soru eşliğinde diğer edebiyatlardaki anlatım ile bizdekini birkaç örnek üzerinden değerlendirmek kısmi bir cevap bulma imkânı sağlayacaktır.

Diğer edebiyatlarda acının anlatımı

Bir anlamda yirminci yüzyıl, Batı'nın hapsettiği kültürel çukurdan sesini ancak bağırarak duyurmaya çalışan toplumlar demektir. Bunun istisna örneği olarak Alman edebiyatındaki yıkıntıyı anabiliriz. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sefaletin, boşa giden gençliğin ağıtı içeriğiyle en ciddi yansımaları Borchert'in çok içli monologlarında bulan bu tarz metinler bunun tipik örneğidir ve yakıcı bir ateş gibidirler. Yaralı ve yersiz kalmış insanları anlattığı "Trenler, Öğlesonları ve Geceler" öyküsüne kısa bir göz atarsak tren metaforunun bu acıyı ne denli sert içerdiğini görebiliriz. Borchert'in *"Onlar da bizim gibidir. Yurtlarında ölecekleri güvencesi verecek kimse yoktur kendilerine."* (52) dediği trenler, yıpranıp parçalanırlar, işçilerin barınağına dönüşürler. Yazar, insanı bir tren hattına, bir trene benzettiğini doğrudan söylerken şu tespit acının karşılığıdır: *"Bir trenin sen de paldır küldür geçip gider, çığlıklar atarak geçip gidersin –bir tren hattısın- üzerinde olup biter her şey ve passı matlığa ve gümüşü parlaklığa dönüşürsün."* (54). Savaşın perişan bir ruh bıraktığının karşılığı olan bu ifadeler toplumsal bir yansımadır aynı zamanda.

Meksika'nın acayip tarihi içerisinde kurak toprakları, açlık, sıcaklık ve siyasi çekişmeleri, suçun biçimsiz biçimde kabulünü anlatan Juan Rulfo, zulmü öyle basit anlatır ki bizim kültür dünyamız için bir gariplik antolojisi gibidir. Elias Canetti'nin de çok sevdiğini söylediği "Söyle de Beni Öldürmesinler" öyküsünde yaşlı çiftçi adam, otuz beş yıl önce öldürdüğü adamın şimdi albay olmuş oğlu tarafından yargılanmak için çağırılır. Suç bunca zaman sonra ortaya çıkınca oğluna yalvaran yaşlı adam beni götürmesinler, merhamet etsinler diye onu aracı yollar. Ancak Albay ona acımaz. Finalde öldürülen yaşlı adamın cesedini köye götüren oğlu, şu cümleleri kurar: *"Gelinin ve torunun seni özleyecekler, diyordu ona. Suratına baktıklarında karşılardakinin sen olmadığını zannedecekler. Can çekişmeyesin diye o kadar mermi sıkışmışlar ki, seni bu delik değişik suratla görünce çakal parçalamış diye düşünecekler."* (97). Şiddetin acıklı bir üsluba dönüşmesini beklediğimiz finaldeki bu sakin anlatım, onun kanıksandığını düşündürür. Oğuz Demiralp, burada oğlun adının Justino "adalet" olması üzerinden finali ele alır (92). Rulfo'nun babası da bir cinayete kurban gitmiştir ve katil bulunmamıştır. Karışık ve sonuçsuz bir adalet duygusunu yatıştıran olay halkaları, arkasındaki iktidar ve toprak sorunuyla acının başlangıcını kurmaktadır. Her şey bir yana Juan Rulfo'nun şiddeti anlatan üslubunun sakinliği, şaşırtıcıdır.

Benzer bir travma Hasan Sadat Manto'nun öykülerinde de yer alır. Hint-Pa-

kistan sınırındaki yazar, Türkçeye seçme biçiminde çevrilen öykülerinde sınırı değişen toplumun şaşkınlığını şiddetin eşiğinde anlatır. Çıkışsız ve kapkara metinlerin insanın insana ettiği kötülüğü, kendi kurnazlığındaki vahşeti ifşa etmesi çok acıdır. "Aç şunu" adlı dehşet verici metinde acının kanırtılması kan dondurucudur. Karısı karnı yarılmış biçimde öldürülen Sıraceddin, bu olay esnasında kaybolan kızı Sakina'yı aramaya koyulur. Genç çetecilere kızını tarif eder ve onlardan kızını bulmalarını ister. Onlar, kızı buldukları hâlde haber vermezler. Üstelik bu çok güzel kız ağır bir saldırıya uğramıştır. En sonunda kızını bulan baba, doktorun yüzünü açması ihtarıyla şaşkınlık içindeyken yarı baygın olan kızı şalvarının ipini çözer. Burada tasvirin ve üslubun acılığı değil kurgunun, olayın acılığı açıktır. Hayata ait katlanılması güç yığıla görüntü, çirkin olay, asla çıkışı bulunmayan insan çok feci bir coğrafyanın karanlığındadır.

Bu noktada bizde acının kurgudaki karşılığı politik bir sıkışma düzeyinde ele alınmışa benzemektedir. Aslında kültürün kendisi temel iktidardır ve bunu yerinden oynatacak ağır travmalar belirlenmiş alışkanlığın etrafında dile getirilir. Hangi tepkilere nerede nasıl kavuştuğumuz ise derin bir antropoloji ile çözümlenebilir. Buna dair temel izler ise edebî metinlerde kendisine yer bulur ve biz de oradan birtakım çıkarımlarda bulunabiliriz.

Bizde kültürün, geleneğin acıyı anlatmada öykü ve romanda çok yer tutmadığı kanaatimi besleyen genellemeyi şöyle bir göz atmayla ifade edebilirim. Ömer Seyfettin mizaha çok yatkın mizacına rağmen yaşadığı dönemin acıklı sayılabilecek birkaç öyküsünü kaleme almıştır. Öykü sayısı ondan az olmayan Halit Ziya'da bu uzantıda birkaç metin bulunur. Memduh Şevket'te hayatın iyimser tonları, Sabahattin Ali'de gerçeği abartmadığı zaman şiirlerindeki melankoli karşımıza çıkar. Modernist öyküye takılıp kalan 50 kuşağı garip bir zihin yaralanmasından ibarettir ve bilindiği üzere onda tercüme kokusu da baskındır.

Bu zeminden kalkarak seçtiğim öyküler üzerinden acının içerdiği sosyal ve politik bakışı şu örneklerle değerlendirebilirim.

Ömer Seyfettin: *Hürriyet Bayrakları*

Türün kurucu ismi Ömer Seyfettin'de şiddet sahnelerinin bulunduğu Balkan olayları konu olarak acıya en yakın metinlerdir. Fakat temelde şiddetin ve nefretin sahnelenışı önde olduğu için mevcudun, hâlihazır durumun eleştirisi bu metinlerde esastır. İçerideki ağır travma ise örneğin "Hürriyet Bayrakları"ndaki gibi daralan coğrafya ile ilişkilidir. Bu öyküde külçe hâline gelen bir duygusal yıkım vardır. Bir anlamda muhteşem mazinin ardından gelen çöküntünün sıkıştırdığı acı demek gerekir buna. Nitekim ilgili metinde geçen "*Afyonunu fazla kaçırmış bir derviş gibi dalmış, gitmişim. Vatanımın, Türkiye'nin, bu mutlaka öleceğine iman edilen hasta adamın hayatını düşünüyor, yeise pek benzeyen acı bir hisle bütün zihniyetimin büzüldüğünü, işlemez bir hâle geldiği-*

ni duyuyordum.” (229) düşüncesine kapılan kişi, etrafta olup bitenin sahteliği karşısında kırılganlığını dile getirmektedir. Sözler, 10 Temmuz adıyla kutlanan törene katılan mektepli çocukların nümayişlerine ve etrafın sahte bakışlarına bağlı bir çatışmanın yansımasıdır. Yazar kendi içindeki acının siyasal bozgun oluşunu açıkça dile getirmiş olur böylece. Ardından düşüncesinin doğruluğunu gösterecek olay parçasına geçer ve hâlâ uyanmayan Türklük düşüncesine diğerlerinin ne kadar alaycı baktığını ağır temsiller üzerinden kaleme döker. Tanzimat’ın yaratacağına inanılan “Osmanlılık” ruhu ile 10 Temmuz’u birleştiren diğer öykü kişisi Mülazım, yazarın bu fikirlerine “*Şu köycükte sallanan kırmızı kırmızı hürriyet bayraklarını görmüyor musunuz?*” (234) inadıyla karşı çıkar. Final acı, kırmızı biber rengindedir: “*Hakikaten, zehir kadar acı olan bu kırmızibiber dizileri uzaktan pek cazibeli ve al hürriyet bayrakları gibi parlıyor, insana ne olursa olsun bir şeyi alkışlamak ‘Yaşasın! Yaşasın!’ diye haykırmak arzuları veriyordu.*” (237). Balkanların acılarını öykü kişinin ruhunda hissedışı, devletin parlak zamanlarının geride kalışı ile birliktedir. Acı bireyin dünyasına yapışp kalmaz, devlete ait bir endişe ile canlanır. İktidar ile kendini bir tutmanın sonucu sayabileceğimiz bir anlatıcı tercihi burada mühim rol oynamaktadır. Anlatıcı geri çekildiği yerde bir çıkış aramaktadır. Burada görülmesi gereken bariz biçimde kişiye dönük ifadenin bulunmayışı, ülkenin kaderine ilişkin acıdır.

Halit Ziya: *Hazin Bir Cuma*

Benzer bir hâli anlatan Halit Ziya Uşaklıgil’in derin metni “*Hazin Bir Cuma*” yine geri çekilmeye bağlı bir manzaranın yakın çekim anlatımıdır. Yazar şöyle başlar: “*Balkan Savaşından birkaç ay evveldi. O zamana kadar memleket sarsıntılar içinde kıvranmış, bütün yürekleri korku veren bir geleceğin titre-meleri, bütün gözleri karanlık bir günün sisleri bürümüşü.*” (103).

Yazar bu kara duygular eşliğinde Okmeydanı’ndan denize ve oradan Eyüp iskelesine ve camiye gelene kadar bir yığın sefalet manzarası görmüştür ve çok kederlidir. Camide kafesin arkasında kalarak başını mermer bir sütuna dayayarak düşünmeye başlamıştır. Gördüğü “*Fakr ve elem levhaları*” (105) gıdasızlıktan soluk benizleri, çıkık omuzları, yuvarlak sırtları, cılız vücutları ile hastalık tohumları taşıyarak evlerine dönenler; basık ve karanlık kafeslerin ardında kasvetli ömürlerini süren kadınlar, çökük omuzlarıyla eve dönen erkeklerdir. Onlar bir kazaya uğramış gemiden atılıvermiş gibidirler. Acıklı tablo insan ve mekân etkileşiminden seslere doğru ilerler. Camide müezzin mahallinden bir hafız derin bir teessürle “munis ve nazif bir sesle” okumaya başlar. Cemaat yüreğinin içinde türlü karışık elemelerin yekûnuyla sanki kıvranarak büzülüyordu. “*o ses, güya ağır ağır rahmet ve şefaât damlaları serpe serpe iniyordu.*” (106).

Arkasından bütün bir Müslüman coğrafyanın tasviri gelir: “*Şimdi çıplak ayaklarla, arkalarında beyaz gömleklelerle Fas’dan Mısır’a, Cava’dan Hind’e, Kâş-*

gar'dan Taşkent'e, Basra'dan Kosova'ya kadar hayattan bütün kara bahtının hissesi inlemekten ve sızlamaktan ibaret kalan bu mazlum insaniyet gelip bu mültecada toplanırken hep birlik ağılıyor, aczini, sefaletini, yesini ve mahrumiyetini, derdini ve elemiini bir matem haykırışı içinde tekrar ediyor; ve bu enin ve ızdırıp neşideleri sanki hepsi birleşerek o sesin içinde toplanıyor, o ses hepsinin birleşmiş bir şikayeti oluyordu.” (107). Bir geniş açıyla din ve devlet üzerinden kişi kendi ruh hâlini iletmektedir. Başka türlü bir üzüntü biçimi olması kültürün aktarmadığı, yaşatmadığı bir olaydır. Acı bir kişinin değil bütün bir Müslüman coğrafyanın acısıdır. Türk yazarı, yine iktidar kaybının kederini ifade etmektedir.

Bundan sonraki süreçte şehre göç, ihtilaller elbette farklı travmalar yaratmış, bunlar yazarların kaleminden farklı metaforlar düzeyinden yazılmıştır. Ancak hep bir çıkış, umut ışığı da eklenmiştir bu metinlere. Örneğin Adalet Ağaoğlu'nun bu yıllara ilişkin “Adi Suçlu”, “Dar Odanın Karanlığı” gibi öykülerinde bireyin sorumluluğa bağlı acı çekmesi derinleştirilerek aktarılmıştır. Bir anlamda bu kısıtılmışlıktır ve arayış sürmektedir. Burada bir zaman atlamasıyla tekrar dünya ile birleşen metinlere yer vererek anlatmak istediğim acının Batı'dan ve diğer coğrafyalardan farkını görebiliriz.

Cemal Şakar: *Sırtımdaki Ben*

Cemal Şakar'ın acı ve kötülük bağlantısı üzerine kurduğu metni “Sırtımdaki Ben” biçim açısından saniyeler ve dakikalara bölünmüş bir yapıyla acının tarumar eden görüntüsünü kısıtılmış bir ruh açmazıyla vermeye çalışır. Metinde kötülüğün internet tabanlı taraması ile kahvenin dökülmesi bir dakika otuz beş saniye ve aile ile telefon görüşmesi iki dakika elli altı saniye tutar. Aslında kahvenin ele dökülmesi bir acının anlatımına hazırlık gibidir.

Öyküde ilk sahne, bombardıman altındaki bir yerleşim yerinde duyulan jet sesleri, cesetler, kan içinde sürünen insan görüntüleriyle açılır. Bir daha buraya dönülmez. Şiddet sahnelerinden yansıtılan parçacıklar başka bir yere aittir. Sonra öykü, odasında kötülük üzerine hazırladığı doktora tezi çalışan genç hanıma yönelir. Odanın tasvirinde Joker'in ve Genet'nin posterleri vardır. Burada gönderme yapılan yer yine başkadır ve Batı'yı işaret eder. Kötülük temsili bu isimlere bağlı geçiş, ilk sahneyi hatırlatır. Ardından kabak kemane sanatçısı Mark Eliyahu'nun kemane çaldığı videosunun en ateşli ritimlere ulaştığı saniyelere vurgu yapılır ve duygu yoğunluğu yükseltilir. Müziğin acıklılığı ile internetteki kötülük taramalarının görüntüsü parçaları çoğaltır. Bilgisayar ekranındaki notlar, video aramalarında ortaya çıkan Guantanamo, Boko Haram, metro patlamaları, Suriye'de sarin gazı kullanılması görüntüleri zamanın kötülük belgeleridir. Ülke sınırının dışındaki yerlerde yaşanan şiddet ve acıyı içinde duyan, bunu kaşıntıyla ifade eden öykü kişisi, travma olarak zehir sızıntıları içindedir. Kötülük ve acı dışarıda yaşanmaktadır, ancak sorumlu-

luk dolayısıyla bir acının aktarımına girilmiştir. Kişi, kendisinin ve ailesinin travmasına hapsolmemiştir. Halit Ziya'nın camide duyduğu geniş coğrafya sorumluluğu, yazarları hâlâ etki alanında tutmaktadır. Bu bir değerlendirme olarak acıya ve iktidara bakışta yazarların aynı yerde durmaları demektir.

M. Fatih Kutlubay: *Hüsrandağ*

Yine yakın coğrafyanın acılarına yer veren Fatih Kutlubay'ın "Hüsrandağ" öyküsü, şimdiki zamanın acılı bir gerçeğine yer verir. Süryani Elnaz Hanım, 25 yıl önce mahalleye elinde bir bavul ve bir saksı ile gelmiş, ona akrabam diye sahip çıkan Raife Teyze tarafından sahiplenilmiş ve onun ölümüyle buraya yerleşip kalmıştır. Süryani çöreği kokusu ve hüsnüyusuf çiçekleriyle mahallede tanınan figür, öyküyü anlatan Ali'nin günlerine de bunlarla renk katmıştır. Ama Hüsrandağ acıklı bir geçmiştir. Yeşili az, eziyeti çok, dağlık bir yerleşim yeri olan Hüsrandağ, eşkıyalar tarafından yakılmış bir köydür. "Babam ile anamı, ağabeyimi de vurmuşlar. Ben eteğine saklanmışım gecenin. Köy bir gecede adıyla müsemma olmuştu." (35). Hayvancılıkla geçinen, ama çeşit çeşit çiçekler yetiştiren köyden tek hatıra, şimdi balkondaki hüsnüyusuf çiçeğidir. Finalde ayazda üşüyen çiçek, Ali'nin cümlesiyle yerini bulur: "Bu dünya da koca bir hüsrandağı değil mi?" (36). Acılara ortak olup teselli verme geniş bir kültürel kabul olarak bu öyküde de yer bulur. Çiçeğe ve çöreğe, mahalledeki dayanışmaya dair göndermeler, kimse yalnız değildir, mesajına ulaşır. Hele ki dünyanın bizzat kendisine böyle bir anlam yüklenmesi önceki metinlerde de gördüğümüz acıyı büyük bir coğrafya ile bir tutmak ve bölüşmek anlamına gelir. Kültürün uzun asırlar yüklendiği iyiyi ve hikmeti daima içeride tutmak, dışarıda kalana yer açmak bizde yazılan metinlerin bireye bağlanıp kalan acının anlatımına izin vermediğini düşündürmektedir.

Acının hem yazarın bakış açısı, hem kültürel derinliğin sınırları itibarıyla Türk öyküsünde çok fazla örnekle karşımıza çıkmaması bu kabullerin içinde düşünülmelidir. Tarihin hareketliliğinde iktidar ve iddia içinde bulunarak gelişen Türk kültürü, buna bu kadar izin vermiş gibidir.

Kaynakça

Borchert, Wolfgang (2018), *Ama Fareler Uyurlar Geceleyin*, Çev. Kâmuran Şipal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Uşaklıgil, Halit Ziya (tarih yok), *Onu Beklerken*, Hilmi Kitabhanesi, İstanbul.

Kutlubay, M. Fatih (2019), *Misak'ın Aynaları*, Ketebe Yayınları, İstanbul.

Ömer Seyfettin (1999), *Bütün Eserleri, Hikâyeler 1*, haz. Hülya Argunşah, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Şakar, Cemal (2018), *Adı Leyla Olsun*, İz Yayıncılık, İstanbul.

Demiralp, Oğuz (2018), *Ay ile Yıldız Ayrı Düşünce, Juan Rulfo Edebiyatı Üstüne Bir Okuma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

MEHMET KAHRAMAN

Kurmacayı Kurmak

Kurmacada bizi büyüleyen şey nedir? Neden kurmaca olduğunu bildiğimiz bir şeyi okuruz? Bu sorular üzerine kafa yorarken on yaşındaki kızımın elinde *Yaşlı Ormanın Kitabı*'nı gördüm. Ona bu kitabı ben almıştım. Severek okuduğunu görünce sordum: Kitabı sevmene neden olan şey ne? Büyükler bu soruyu kalıplaşmış cümlelerle açıklamaya bayılırlar. Oysa bir çocuk içinden geldiği gibi cevaplayabilirdi. Fakat yanıt aşağı yukarı aynı oldu. “Kendimi onun içinde hissettim. Sanki ben başkası oldum.” Sonra ekledi: “Televizyon seyrediyor gibi ama benim istediğim şekilde oluyor. Ben nasıl istersem öyle hayal edebiliyorum.” Başka var mı diye sıkıştırdım. Bundan sonrası okulda öğretilen, evde kitap okumanın önemi hakkındaki söylenen genel bilgiler: zihnimi kullanmamı sağlıyor, başkasını anlamamı kolaylaştırıyor gibi klasik cümleler.

Kurmaca, doğası itibarıyla sözle bizi büyüleyip başka bir hayatın içine çekebiliyor. Peki, bunu nasıl yapıyor? Yazar elindeki malzemeleri nasıl kullanıyor da bizi etkilemeyi başarıyor? Şimdi gelin kurmaca metinlerin nasıl kurgulandığına bakalım.

Önce “kurgu” kelimesinin sözlük anlamına değinelim. Kurgu: “Parçaları belli bir plana göre düzenlemek, konuları sıraya sokmak/ ya da/ Bir filmin değişik yerlerde çekilen bölümlerini bir bütün oluşturmak için birleştirmek, montajlamak.” Sözlük anlamından da anlaşılacağı üzere kurgulamak, en basit anlamıyla, parçaları düzene koyarak anlamlı bir bütün oluşturmak demektir. Kurguyu sadece kurmaca eserlerde değil hayatımızın pek çok alanında duyar ve kullanırız.

Kurgu dediğimizde aklımıza gelen ilk sektör sinemadır. Sahnelerin birleştirilmesi sırasında uyum ve anlam bütünlüğünü ifade ederken kullanırız kurguyu. Sonra fotoğraf çekimlerindeki kurgudan bahsedebiliriz. Özellikle son zamanlarda gittikçe ağırlık kazanmaktadır kurgusal fotoğraflar. Fotoğrafçı belirlenmiş bir anlamı vermek amacıyla temayı, mekânı, çekim tekniklerini ilgi çekici ve merak uyandırıcı şekilde kurgulamaktadır. Bir hitabet tek-

niği olarak kurgudan kurgulanmış haberlere kadar pek çok alanda kurgudan söz etmek mümkün. Fakat bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz konu bir edebiyat terimi olarak kurgudur. Kurgu olmadan kurmacadan bahsetmek mümkün değildir. Yazarın zihninde anlatmak istediği bir konu vardır; bir konu diyoruz ancak içinde birbiriyle bağlantılı birçok olay/durum barındıran bir yapısı da vardır kurmacanın. Bütünlüklü bir öykü, eylemlerle örüldüğünde ortaya canlı bir öykü çıkar. O yüzden yazarın zihni hikâyeler bakımından zengindir ve bunlar bir araya geldiğinde öyküyü veya romanı oluşturur. Öykü zihinde kısmen tamamlandıktan sonra yazar kurgulama işine girer ki çoğu zaman öykü hayal aşamasında kurgulanmış olarak gelir. Bu daha çok usta yazarlar için geçerlidir. Genç yazarlar ilk yazı çalışmalarında kurgu işine epey kafa yoralar, yormaları da gerekir, çünkü öykünün en çok emek isteyen unsuru kurgu ve dildir.

Kurgunun en basitinden bir düzenleme işi olduğunu söylemiştik sözlükten yararlanarak. Zihnimizde hazır bulunan hikâye parçacıklarını nasıl bir araya getirelim de iyi bir eser çıksın ortaya? Burada şunu özellikle dikkate almak gerekir. Kurgu öykünün asli unsurudur ancak biçeme yönelik bir unsur olduğu için kurgudan önce iyi bir hikâyenizin olması gerekir. İyi bir hikâye yoksa iyi bir kurgu da olmayacaktır. “Hikâye romanın temelidir, hikâye yoksa roman da yoktur.” der Forster. Bunun yanında anlatacağınız konuyu biliyor ve ona inanıyorsanız kurgu başarılı olur; yoksa kurguyu öğrenmek hiçbir işe yaramaz.

Hikâyeye inanmak ne demek? Bir şey anlatacağımıza ona inanıyoruz ki anlatıyoruz, değil mi? Hayatımızda anlatılmaya değer pek çok olaya, duruma şahit olmuşuzdur. Fakat şahit olunan her olay onun anlatılabileceğini göstermez. Bizim öncelikle o hikâyeyi içselleştirmemiz gerekir, yani bize ne ifade ediyor; anlatılabilir olmasından ayrı olarak okura ne teklif ediyor. Aslında okura bir hayat deneyimi, önerisi sunuyoruz eserimizle. Bizim dünyamızda bir karşılığı var mı ki onda olsun. Bizde karşılığı olduğunu düşünüyorsak hikâyemize inanıyoruz demektir. Kendimiz inanmıyorsak okuru da inandırmayız.

Kurmacanın doğası inandırmak üzerine kuruludur. Zihin inanmaya hazırdır, yeter ki kurmaca anlaşmasını bozacak şekilde rol yapmayın. Peki, onu nasıl ikna edebiliriz? Kurmaca zaten bir yalan değil mi? Çehov, “Sanat, yalanı barındırmadığı için güzel sayılır.” der. Yalan en genel anlamıyla gerçeğe uymayan söz demektir. Kurmaca kendi gerçekliğini oluşturduğu için o gerçekliği destekleyen her kelime ya da cümle yalan değil, kurmacanın bir parçası olur. Bu yüzden kurmaca yalanı barındırmaz. Öykünün bütününe yapboza benzetirsek, cümleler de onun parçalarıdır. Anlamlı bir bütün olabilmeleri için her parçanın kendi yerinde kullanılması gerekir.

Kurmaca esasında bir uydurma işidir. Bu uydurma meselesini iki yönlü kullanmak lazım. Birincisi, yalan olan uydurma; ikincisi, birbirine uydurma. Aslında kabaca şöyle söyleyebiliriz: Kurmaca, olmayanı uydurma işidir. Zihinimizde bir sürü parçacıklar vardır, önemli olan bunların hangisi bizim niyetimizle örtüşüyor, hangisi örtüşmüyor. Mesela bir kazak ördüğünüzü düşünün. Öncelikle bir modeliniz vardır, ona göre başlarsınız. Yani gelişigüzellik yoktur. Şöyle demezsiniz: Hele bir başlayayım da sonra ne olacağına karar veririm. Hayır, edebiyat bu değil, her ayrıntı üzerinde uzun uzun düşünülür, amaca hizmet etmeyen ayrıntılar atılır, amaca hizmet edenler seçilir. İşte uydurma işi burada devreye girer.

Öyküde rastgelelik olmaz. Metne giren her şey öykünün amacına hizmet etmelidir. Hayat bize nedensellik sunmaz. Dünyada başımıza bir şey geldiğinde kader der geçeriz. Ama metin içinde karakterin başına bir şey gelirse, o gelen şey metin için hayati değerdedir ki gelmiştir. Hatta karaktere verdiğiniz isimden tutun da metne koyduğunuz bir ağaca kadar her şey bir anlam taşımaktadır. Ağacın çınar olmasının ayrı bir anlamı vardır, kavak olmasının ayrı. Karakter yolda giderken ayağına taş değse bile onun amaca hizmet etmesi beklenir, çünkü metin nedensellik bağıyla birbirine bağlanır. Kullandığınız ayrıntıyı çıkardığınızda metinden bir şey eksilmiyorsa, korkmadan çıkarıp atın onu. O detay metne faydadan çok zarar verir ve metnin gerçekliğini zedeler. Metnin gerçekliği öykünün inandırıcılığını sağlayan unsurdur.

Okuru kurmacanın içine çeken asli unsur gerçeklik oluşturmaktır. Gerçeklik kendi içinde sorunlu bir kelime olsa da şunu demek istiyorum: Zihin bunun gerçek mi yalan mı olduğunu sorgulamamalı. Yani zihne gerçekmiş izlenimi vermeli. Bu yüzden gerçeklik tanımını gözden geçirmekte fayda var. Gerçek dediğimizde şu an dünyada var olan bir şeyden bahsetmiş oluruz; bu şey hâlen gerçekleşmeye devam etmektedir. Oysa gerçeklik dediğimizde bir şeyin aslına, hakikatine uygunluğundan bahsetmekteyizdir. Gerçeklik aslına benzer olma durumudur; yani hayalde veya taklitte gerçeğe yaklaşma söz konusudur. Bir yazar tamamen gerçek hayattan alınmış bir olayı metne dökse, bu onun gerçekliği sağladığını göstermez. Birebir yaşanmış dahi olsa kâğıt üzerinde gerçekçi durmayabilir; yazar kurguyla oynayarak onu gerçekçi hâle getirir. Oysa fantastik bir olayı kurgular da bunu gerçekçi bir şekilde, yani gerçek olduğuna ikna ederek yazarsanız zihin bunu gerçek olarak algılar. Mesela, Gregor Samsa'nın bir sabah kalktığı anda kendini böcek olarak bulması gerçek dışıdır ama *Dönüşüm*'ü okuduğumuzda saçmalık duygusu yaşamayız.

Gregor Samsa bir sabah huzursuz düşlerinden uyandığında kendini yatağında kocaman bir böceğe dönüşmüş buldu. Panzer gibi sert sırtının üzerinde yatıyordu ve başını biraz kaldırdığında tepesinde, yorganın neredeyse

kaymak üzere olduğu kubbe gibi yuvarlak, kahverengi, yay biçiminde sert çizgilerle boğum boğum olmuş karnını gördü. Geniş gövdesine oranla pek cılız görünen bir sürü bacağı gözlerinin önünde çaresizce çırpınıyordu.¹

Zihin algının merkezi olduğu için algıladıklarını kendi bütünlüğü içinde gerçeklik zeminine oturtur. Bu yüzden Gregor Samsa'nın dev bir böceğe dönüşmesi kimse tarafından yadırganmaz. En uçuk hayaller bile kursak mutlaka dünyada gördüklerimiz üzerinden bir hayal olacaktır bu. İnsan hiçbir şeyi yoktan var edemez, hayal bile olsa; bir şekilde gerçekle bağlantılıdır ve gerçekten yola çıkılarak oluşturulmuştur. Kurmacanın bizi çeken kısmı burasıdır: Gerçeklik hissi vererek bizi metne bağlaması. Gerçeklik metnin bütününe kapsayan bir olgu olarak karşımızda durur. Gerçekliği zedeleyen her şey; yazarın konusuna hâkim olmaması, mantık hataları, nedensellik bağının zayıflığı gibi şeyler gerçekliği zedeler ve okuru ikna etmekten uzaklaşır.

Kurmacayı oluştururken yazarın ne anlatacağını bilmesi onun selameti açısından büyük önem arz eder. Yazar her şeyi bilmeyebilir ancak anlatacağı konuyu mutlaka bilmelidir, yoksa hata yapması kaçınılmazdır. Usta yazarlar en iyi bildikleri şeyi yazarlar: kendi gözlemlerini, deneyimlerini, yaşadıklarını... Henry James, kişinin en iyi kendi bildiğinden yola çıkarak konuşabileceğini söyler. Büyük romanlara, öykülere baktığınızda hepsinin de yazarın dünyasında bir karşılığı olduğunu görürsünüz. Ömer Seyfettin askerlik yaparken edindiği deneyimlerden fazlasıyla yararlanmıştı. Sabahattin Ali'nin öykülerinde yaşadığı coğrafyaların insanları ve onların sıkıntıları vardır; denizi seven Sait Faik'in öykülerinin çoğunda denizi görürüz. Hemingway *Silahlara Veda* romanını katıldığı İspanya iç savaşından esinlenerek yazmıştır. Liste uzar gider. James'in dediği gibi, *insan en iyi kendi bildiği şeylerden konuşur*, yazar da en iyi bildiği konuyu, kendini yazar.

Genç yazarlar kendinden yola çıkmanın gerçek sanat olmadığını düşünerek bilgi sahibi olmadıkları veya daha önce hiç deneyimlemedikleri konuları yazmaya çalışırlar. Hâliyle de başarılı olamazlar. Usta yazarlar bile bilmedikleri konuları yazmazlar. Çünkü insanın bilmediğini anlatması mümkün değildir. Zaten anlatının esas meselesi deneyim aktarmaktır. Deneyimlemediğin konuda neyi aktarabilirsin ki! Metin, yazarın fantezisinin, can sıkıntısının bir ürünü olmadığına göre deneyim sayesinde gerçeklik sağlayabilirsiniz. "Bir gerçeklik duygusuna sahip değilseniz, iyi bir roman yazamazsınız." der Henry James. Çünkü gerçeklik sayesinde biz metnin içine girebiliriz. Sayfalar üzerinde kelimeleri okusak da zihnimiz onları görüntülere çevirir ve anlatılan şeylerin aynısını yaşamaya başlarız.

¹ Franz Kafka, *Dönüşüm*, Çev: Gülperi Sert, T. İş Bankası, 2013, s.1

Akşam olunca çalıların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarıncaya kadar söküyor, koparıyor, kazıyordu. Kazdıkça kaya, kazdıkça taş. Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, kocayemiş, diken, ot, kök ona karşı koydular. Bu korkunç mücadeleye üç evlek toprak için Mustafa'dan başka bizim köyde kimse girişmezdi.

Kaya bitip de yumuşak, esmer pembe bir funda toprağı bir karış meyana çıkınca bir meşe palamudunun korkunç yılan gibi kökü öne çıkardı. Onu sökünce orman memurunu karşısında bulurdu. O gidince zehirli bir diken başparmağını şişirirdi. Kazma körlenir, kürek bulamaz, taş yar gibi yığılırdı. İnsan büyüklüğünde bir kaya yumuşak toprağın üstünde, altındaki bir insan büyüklüğünde cüssesini hiç belli etmeden yosunlu yüzüyle dikilir. Omuzları, tırnakları, ayakları, göğsü, sırtı, bütün kuvveti ile dayanır, onu yener, yıkardı. Kazma iş görmediği zaman yumruğunu, yumruğu yetmediği zaman parmakları, parmakları kalın geldiği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı.²

Sait Faik, üç evlek toprak için Mustafa'nın verdiği mücadeleyi anlatır öyküde. Şartlar çetindir; ormanlık alan, taş, kaya, diken ve orman memuru Mustafa'yı yıldıramaz. Sait Faik sahici bir atmosfer çizer ki Mustafa'yı gözümüzün önündeymiş kadar iyi görürüz. İnandırıcılığı zedeleyen hiçbir cümle olmadığı gibi öykü kişinin azmine de birebir şahit oluruz. Her şey doğaldır, gerçek hayatta nasılsa öyküde de öyledir.

“Kurmaca hayata en yakın olan şeydir.” der George Eliot. Kurmaca hayatın kopyası gibidir; belki de fazlası, çünkü okuyan kişi orada hayattan çok daha ötesini bulur. Bu yüzden gözlem bir yazar için olmazsa olmazdır. Besant'ın dediği şekliyle, “... en önemlisi, kurguda yoktan yaratılan, kişisel gözlem ve deneyim sonucu olmayan her şeyin değersiz olduğu kuralıdır.”³ Yazarın anlatacağı konuya hâkim olması, kendi deneyiminden çıkması önemlidir; ancak bu demek değildir ki her şeyi yaşadıklarından alır. Hayır, gördüklerinden, dinlediklerinden, okuduklarından da bu deneyimi elde edebilir. Burada meselenin özü, onu bir şekilde deneyimlemiş olması. Şayet deneyimlemişse metin akacağı yolu bulup akar.

Kurmaca, anlatının niyetine göre bir akış hâlidir. Ne anlatacağını bilen yazarda bu akış kesilmeden metnin sonuna kadar gider, ama ne anlatacağını bilmiyorsa ve konuya hâkim değilse anlatı sürekli dolgu malzemeleriyle kesilir, gereksiz ayrıntılarla metin şişer ve kendi içinde dönmeye başlayarak lüzumsuz betimlemelere, laf kalabalığına evrilir. Okur laf kalabalığını sevmez. Kendini kurmacaya teslim ettiyse kurmacanın da kendisini ona teslim etmesini bekler. “Kötü yazar, kötü edebiyat eğitiminden geçmiş

² Sait Faik, *Mahalle Kahvesi*, YKY. 2004, s.41

³ Walter Besant, *Kurgu Sanatı*, Çev: Toprak Deniz Odabaşı, Laputa, 2018, s.22.

yazar, kafasında açıklığa kavuşmamış bulanık fikir kırıntılarını laf salatısıyla boğuntuya getirerek bize yutturmaya kalkışır.” der Rasim Özdenören. O yüzden okurla kurmaca arasında karşılıklı bir ilişki vardır; hiçbir ilişki zorla yürütülmez. İki tarafın rızası gerekir. Bu ilişki kurmacada kendini daha belirgin kılar. Okur eziyet çekmek için para ve zaman harcamaz. Kendini teslim ettiği şeyin önünde açılmasını, aksamadan gitmesini ister. Ne anlatacağını bilmeyen yazar kem küm eder. Okuru metne çekemez. Cümleler arası mesafe uzun yol gibi gelir. Bu da yazarın ne anlatacağını bilmediğini gösterir.

Kurmaca bir anlatma/yazma sanatıdır. Siz anlatırken karşınızda okuyan bir kişi vardır. Tek başına bir eylem içinde değilsiniz, yani ben yazdım oldu demekle olmaz. Bir şekilde muhatabınızı ikna etmek zorundasınız. Aslında okuru ikna etmek hiç de zor değil, çünkü o bir metni eline aldığı anda baştan her şeyi kabullenmiş olarak başlar okumaya. Eco’nun söylediği gibi bir *kurmaca anlaşmasıdır* bu. Okur ikna olmaya hazırdır, yeter ki onu kandırmaya çalışmayın. Okur aptal değildir, kandırıldığını hemen anlar. Bu zamana değin Halit Ziya’yı, Tanpınar’ı, Yakup Kadri’yi, Tolstoy’u, Borges’i, Dickens’i okumuş kişinin size kanması mümkün mü? Sizi okumasını istiyorsanız, sanatsal değeri yakalamış iyi bir metin vermelisiniz ki okusun. Yoksa kimse zamanını, emeğini ve parasını israf etmek istemez.

Tabii bunun için de her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünmek gerekiyor. Henry James, “Hiçbir iyi roman yüzeysel akıldan çıkmaz.” der. Bu yüzden iyi bir eser ortaya koyabilmek için yüzeysel değil derinlemesine düşünmek gerekir. İyi düşünülmüş metinde dolgu malzemesi olmaz, lalettayin betimlere rastlanmaz. Walter Besant’ın deyimiyle onlar aksesuardır: “Manzara, deniz, gökyüzü ve hava, bunlar yalnızca ortamı oluşturmak ve sahnedeki karakterleri çok daha belirgin kılmak adına ortaya konulan aksesuarlardır.” Bu tür betimlemeler hikâyenin etkinliğini artırmak için kullanılır. Artık günümüz okuru uzun tasvirlerle prim vermiyor. Bugün kimse Balzac gibi otuz sayfa tasvir yapamaz. Okur doğrudan metne girmek, anlatıyı hissetmek istiyor. Bu yüzden mümkün merteye daha ilk paragrafta okura ne okuyacağını hissinin vermek yazarın hayrınadır. Değilse şansı giderek azalacaktır. O. Henry öyküyü at yarışına benzetir, “Önemli olan başlangıcı ve sonudur” der. Bir başlangıç kötüyse sondaki hile için ne kadar özenmiş olursanız olun malınız elinizde kalır.

Bugünün kurmaca dünyasında giriş, gelişme, sonuç diye bir ayırım yok artık. Öykü pat diye başlayıp pat diye bitebiliyor. Önemli olan okuru metnin içine çekebilmek. Bunun için yazar elindeki bütün imkânları kullanarak iyi bir hikâye anlatmanın derdine düşmektedir. Nasıl bir kurgu yaparak okurunu ikna edebilir? Başta kurgunun bir düzenleme işi olduğunu söylemiş ve anlamlı bir bütün oluşturabilmek için parçaların yerli yerinde kullanılması

gerektiğini belirtmiştik. İyi yazar uydurduğu hikâyeyi destekleyebilmek için en hayati parçaları kullanmak durumundadır. Bunu yaparsa derli toplu bir görüntü sunabilir. Hikâyenin can alıcı noktası neresi? Anlatmaya nereden başlayacak? Gizem sağlamak için neleri kullanacak veya neleri dışarıda bırakacak... Bu ve benzeri sorular bizi kurguya götürmektedir.

Beni bir metinde en çok heyecanlandıran unsur kurgudur. Nasıl anlatılmış sorusunu sorar ve eserin içinde bunun cevabını ararım. Eleştirel okuma yapmasam dahi metinden keyif almamı sağlayan şey yazarın nasıl anlattığıdır. Konuya pek ehemmiyet vermem, zaten okuyacağım, yazar eserini nasıl okutuyor, okutmak için neler yapıyor, bunlar benim için daha önemlidir. Böyle olduğu için kendi öykülerimi de bu sorulardan yola çıkarak kurgularım. Beni yazmaya iten, haydi yaz artık diyen nokta kurgunun belirginleşmesidir. Aklımda birçok hikâye vardır anlatılmayı bekleyen. Ancak beni harekete geçirecek bir kurgu oluşursa yazma aşamasına geçebilirim. Daha önce de söylemiştim, yazmaya başlamadan önce öykü görüntü halinde zihnimde hazır durumdadır. Fakat görüntü olarak var olsa bile henüz bir formu, biçimi yoktur. Anlatmaya nereden başlayacağım, öykünün kırılma noktası neresi, son hakkında bir düşüncem var mı... gibi soruları sorarak öyküyü kafamda birden beşe kadar numaralandırırım. Anlatmak istediğim öykü kısa zaman dilimini içeriyorsa ve orada süreç önemliyse bir numaradan anlatmaya başlarım. Yok o değil de belirgin bir kırılma veya aydınlanma ânıysa anlatmak istediğim, o zaman dört numaradan başlarım anlatmaya. Özellikle geriye dönüşlerle öykü genişleyecekse dört numaradan başlamak en iyi fikirdir. İyi yazma kuralı yoktur, yazar eserini en iyi nasıl anlatacağını düşünüyorsa o yönde kurgular ve anlatmaya başlar. Birden beşe doğru yazabileceği gibi beşten bire doğru da yazabilir. Bu tamamen yazarın tercihidir.

Kurgu dile gelmeyen anlatma sanatıdır. Yazar, bilgi, birikim ve becerisi sayesinde bir hayat koyar önümüze. Okur olarak biz o hayatı deneyimleme imkânı buluruz. Bu yüzden elimize aldığımız eser iyi düşünülmüş ve üzerinde çalışılmış olmalıdır. Walter Besant'ın kurgu ile ilgili şu sözleri meseleyi daha iyi özetlemektedir: "Kurgu sanatı için her şeyden önce betimleme yetisine, hakikate, aslına uygunluğa, gözleme, seçime, kavrayış ve taslakta açıklığa, amaca ulaşmak için doğrudan hareket edilmesine, anlatıcının hikâyesinden gerçekliğine içten bir şekilde inanmasına ve işçiliğin güzel olmasına ihtiyaç duyar."⁴

İyi yazar, "insan payını" düşünerek yapar kurgusunu. Elinde dille oluşturulmuş bir beden vardır yalnızca. Fakat bu bedenin hayati fonksiyonlarını kazabilmesi ona ruh üflenmesi gerekmektedir. Yazar kurgu ile metne ruh üfleyen kişidir.

⁴ Walter Besant, *Kurgu Sanatı*, Çev: Toprak Deniz Odabaşı, Laputa, 2018, s.34

SERCAN CEYLAN

Kurmaca ve Oyun Üzerine Notlar

“Albayım, albayım bu
oyun çok ciddi, bakın ben bile ağlıyorum albayım.”
Oğuz Atay, *Tehlikeli Oyunlar*

Burada kurmacanın çok önemli bir uzantısı olan *oyun* kavramının ciddi-yetine değinmek istiyorum. Çünkü oyun, -özellikle postmodern- edebiyat ve kültürün dip köşelerine sızmış vaziyette, genişleyen ve gittikçe belirginleşen bir kavram. Daha çok halk bilimsel/folklorik, toplumbilimsel yorumlara yatkın görünüyor. Hatta son yıllarda iktisat ve siyaset teorilerindeki biçimiyle de ün kazanıyor gibi.

Kavramın, iktisat ve siyasetteki görünümüne kısa bir değini olarak oyun kuramının bazı köşe taşlarını hatırlamak gerekir. John von Neumann ve Oskar Morgenstern tarafından 1944'te yazılan *Theory of Games and Economic Behavior* (*Oyunlar Teorisi ve Ekonomik Davranış*) adlı eser, bu kuramın temelini oluşturur. Ancak kuramın şöhret kazanması, hayatı filmlere de konu olan John Nash sayesinde. Nash'in 1950'de Princeton Üniversitesi'ne sunduğu doktora tezi, *Non-Cooperative Games* (İşbirliksiz Oyunlar) başlığını taşır. Oyun stratejilerinin yapısına, kombinasyonlarına ve işlevlerine dayanan bu çalışma, yalnızca iki kaynakçaya sahiptir ve bunlardan biri de zaten Nash'in kendisine aittir. Oysa Nash'in doktora tezinden çok önce Johan Huizinga, oyunun kültürel, antropolojik ve yazınsal anlamını merkeze aldığı *Homo Ludens* (1938) isimli çalışmasını yayımlar.

İktisat ve siyaset teorisinde oyun, stratejilere ve değişkenlere dayanan oldukça matematiksel bir ağıdan oluşur. Ancak Huizinga, oyunun tamamen kendine, onun gündelik ve tarihsel gerçekliğine odaklanarak oyunu ciddiye alır. “Eylemlerimizin içeriği derinlemesine bir çözümlemeye tabi tutulacak olursa, insanların bütün yapıp etmelerinin yalnızca oyundan ibaret olduğu sonucuna da varılabilir.” (Huizinga, 2020: 14). Aslında bugün, her türlü tekno-

lojinin, yazılımların, ritüellerin ve eğlencelerin de kaynağında bu oyun kavramının varlığı saklıdır. Politika, siyaset, savaş, müzik, sanat, dil ve bunların eksenindeki kurmacanın kökeninde oyun, daima farklı görünme biçimleri almıştır. *Gılgamış Destanı*'nda Utnapiştım, Gılgamış'a "Uyuyan ve ölü, birbirinin benzeridir. Kör talihin oyuncağı olmaktan kurtulamadıklarına göre, efendi ve uşak arasında ne fark var?" der. İnsan kör talih'in oyununda, oyuncaktır. Burada hayatla, oyun bağdaştırılmaktadır biraz. Herakleitos, MÖ. 6. yüzyılda "Yaşam, taşları ileri geri sürerek oynayan çocuktur. Krallık çocuğundur" diyerek bir dama oyunu benzetmesi yapar. Hayatı dama oyunuyla özdeşleştirir.

Böylelikle kurmaca ve oyun arasında sıkı bir ilişkinin varlığından söz edebiliriz. Ancak bu ilişkiyi yalnızca postmodern kültür ve anlatılarla sınırlamak yanlış olur. "Oyun, kültürden daha eskidir." (Huizinga, 2020: 17). Geleneksel, klasik, kanonik tüm anlatıların kökeninde *oyun dürtüsünün* varlığı yadsınmaz. Huizinga'nın teorisinden devam edersek insanın önce bazı tanımlamalarla çözümlendiğini görürüz. Homo Sapiens (düşünen insan), Homo Faber (yapan insan) gibi. Huizinga bu kavramlara Homo Ludens yani *oyuncu insan* tanımını ekler. Kavramı Friedrich Schiller'in 18. yüzyılda yazdığı *Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen* (İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup) adlı eserinden ödünç alır. Schiller bu eserde estetik oyun ve oyun dürtüsü kavramları üzerinde durur. Ona göre hem güzel/estetik hem de oyun, insan ruhunun özgürleşmesi için mutlak ihtiyaçtır. Zaten hangi ihtiyacın/hazın ortadan kaldırılması mümkün olabilmiştir? Arzunun ertelenmesi dışında bu ihtiyaçların silinip gitmediği bir gerçektir, oyun gibi. Yani oyun dürtüsü, insan ruhunun kutsal bir parçasıdır ve "arkaik kültür biçimlerinin gelişmesinde bir maya gibi etki etmektedir." (Huizinga, 2020: 232). İbadetler, müzikler, danslar, törenler, savaş teknikleri, av şölenleri, oyun dürtüsüyle özdeşleşir. Yaratılışa bağlı, yaratımın kendine bağlı görünen oyun, çok biçimli, çok anlamlı yapılarla toplumsal düzeni oluşturmada da etkindir. Hatta yaratıcılığın kökeninde, küçük bir çocuğun oyuncaklarıyla oynarkenki sanatsal tatmin, psikolojik doyum yatmaktadır. Bu artık alelade bir gerçektir. Çünkü "Bir çocuk ya da yetişkin ancak oynarken ve sadece oynarken yaratıcı olabilir ve bütün kişiliğini kullanabilir; birey de kendini ancak yaratıcı olduğunda keşfedebilecektir." (Winnicott, 2013: 75). Olay ve durumları, karakterleri, mekân ve zamanı, metnin dilini kurgulamak da çocuksu bir yaratıcılığın itici gücüne ihtiyaç duyar. Freud, 1908'de yazdığı "Yazar ve Düşlem" adlı makalesinde, çocuğun oyunla ilişkisini merkeze almıştır. Ona göre "Oyun oynayan bütün çocuklar, oynadıkları oyunlarla kendilerine özgü bir dünya yaratır; daha yerinde bir deyişle, yaşadığı dünyanın nesnelerini kendi beğenisine uygun olarak kurduğu yeni bir düzen içine yerleştirir, böylece tıpkı bir sanatçı

gibi davranır.” (Freud, 2001: 104) Burada çocuğun oyun oynarken bir *kurmaca* içerisinde olduğu, tıpkı sanatçı gibi bir oyun kurduğundan söz eder. Öyle değil midir? Sanatçı da bir çocuk merakı, bir çocuk heyecanı içerisinde kurmakta değil midir eserini? İster resim, heykel, müzik olsun isterse öykü, roman, tiyatro, masal; kurmaca insanın oyuncu doğasıyla mutlak bir bağıntı taşımaktadır. Şiir için de geçerlidir bu. Mesela gerçeküstücü şairler, André Breton’un yazdığı 1924 tarihli Birinci Gerçeküstücülük Bildirisi’nde (*Manifestes de Surrealisme*) şiir anlayışlarını şöyle tanımlarlar, “Gerçeküstücülük, şimdiye dek ihmal edilmiş belli çağrışım biçimlerinin yüce gerçeğine, rüyanın büyük gücüne, düşüncenin özgür oyununa inançtır.” (Alkan, 1995: 275). Aslında fikrin, hayalin, yaratıcılığın özgür oyunu’na inanç, tüm sanatların temelinde vardır. Yazar ve şair kendi oyun dürtüsünü çeşitli biçim ve anlamlarla örter. Ancak ne kadar örtse de insan, doğası gereği *homo ludens* tutumundan, oyun ihtiyacından sıyrılıp kopamaz. Günümüze değin de kopamamıştır. Öykücü, kurmacayı bir oyun atmosferinde inşa eder. Ritüeller bulur. Kendi şölenini yaratır. Çocukluğunun rüyasını görür. Kurduğu oyunun hikâyesini anlatır.

Mundus est fabula/ dünya hikâyesidir

Oyun sözcüğünün bugünkü kullanımında pek çok anlama karşılık geldiği söylenebilir. Hile, yalan, dans, tiyatro/piyes vb. Bunların tamamında da taklidî (mimetik) bir tutuma rastlanır. Kurmaca (fiction) ve gerçek (fact) diyalektiğini içerir çünkü oyun. Saptırma, kandırma, taklit etmeye dayanır biraz. Böylece estetiğin ve sanatın doğasına yaklaşır. Çünkü sanat, güzelin doğasına bir öykünme biçiminde çalışır. Hegel’e göre “kendi anlatım olanakları içinde sınırlandırılmış olan sanat, tek yanlı yanılsamalardan başka bir şey de üretemez ve bizleri yalnızca belli bir anlamda yanıltır (...) gerçekten sanatsal temelli bir öykünmenin biçimsel amacına kendisini adadığı zaman, yaşayanın ve gerçeğin yerine yani yaşamın gerçekliği yerine bize yalnızca yaşamın karikatürünü, onun sahte görünüşünü aktarır.” (Hegel, 1982: 80) Bu sahtelik de oyunun ve oyun alanının doğasında yok mudur? Vardır elbette. Oyuncu (yazar) sahteliğin zarafetine ulaşmak için okuyucuyu da oyun alanına davet eder. Onunla yer değiştirir, oyunu nasıl kurduğunu gösterecek –üst kurmaca- kadar heyecan ve coşku ile doludur. Ahmet Mithat, “Nazarımda âlem bir tiyatrosanedir. Onun üzerinde oynanan oyunların dehayına vukuf için pek mütehasıs ve dikkatli davranmağa mecburum” (Mithat, 2000: 294) derken heyecan ve merakını dışa vurur. Zaten onun *Müşahadat* romanı baştanbaşa oyuncu/ yazarın merakının ve coşkusunun ürünüdür. Anlatının tekniği, anlatı alanı, anlatı stratejileri yazarın zihninde bir ritüelin kutsallığını, büyüsünü taşır. Aslında edebiyat teorilerindeki *sanatın ölümü* ve *büyük bozumu* kavramlarına bakılacak olursa, bir oyunun içinde bozulan kutsallığın enkazı görülecektir.

Tanpınar ve Umberto Eco'yu ele alalım. Hikâyenin hem kendini hem de teorisini ortaya koyarken kurmacayı/ oyunu daima ciddiye aldıkları söylenebilir. İlki, “her oyunun kurduğu zımni bir mukavele vardır; bu mukavele kendiliğinden teessüs etmezse elbette onu beğenmez, gülünç ve sahte buluruz.” (Tanpınar, 2015: 177) der. Tanpınar oyunun kurallarına sadakatin değerini, bir mukavele'nin varlığını vurgular. Okur ve yazar arasında bu anlaşma gerçekleşmezse, oyunun ciddiyeti ve büyüğü bozulur. *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*'de Eco'nun da benzer bir denkleme işaret ettiği açıktır. “Bir anlatı metniyle karşı karşıya gelmenin temel kuralı, okurun sessiz bir biçimde yazarla, Coleridge'in ‘inançsızlığın askıya alınması’ adını verdiği bir kurmaca anlaşması'nı kabul etmesidir. Okur, kendisine anlatılanın hayal ürünü bir öykü olduğunu bilmelidir; ancak bu, yazarın yalan söylediğini düşünmesini gerektirmez.” (Eco, 1995: 87). Tıpkı oyundaki gibi. Oyuncu her şeyin sahte olduğunu bilir ancak oyunun kendi içinde ‘yalanlarla’ değil ‘doğrularla’ oynanması zorunludur. Kurmacada okur ve yazar arasındaki diyalogun ciddiyeti kadar oyunun kurallarının da ciddiyeti söz konusudur. Söylem ve tema ne kadar alay, mizah dolu olsa da genel geçer bir hakikattir bu.

Yazarların sanatsal etkinliklerindeki oyuncu doğaları, çok kere kendileri tarafından da açıklanmıştır. Bu açıklamalar onların oyuna ihtiyaçlarını yadsımadıklarını gösterir. Mesela Borges bu yazarlardan biri. *Alçaklığın Evrensel Tarihi*'nin önsözünde şöyle der; “Bunlar, kendi başına öykü yazmayı göze alamayan, dolayısıyla da (hiçbir estetik haklılığı olmadığı halde) başkalarının masallarını bozup çarpıtarak kendi kendini eğlendiren utangaç bir delikanlının sorumsuzca oynamaya kalkıştığı oyunlardır.” Çünkü özgürlük dürtüsüyle estetik dürtünün kesiştiği andır kurmaca. Sınırları ihlal, yeni sınırların inşasına hazırlıktır. Abdülhak Şinasi Hisar, *Geçmiş Zaman Edipleri*'nde “Bizim yaptığımız gibi, şiir ve hülya ile, hayat ve istiklal ile oynamak, daha müheyyiç bir oyun değil miydi?” diye sorar. Sanatçının oyunu, kendi hüneriyle meşgul olmaktır bir bakıma. Tanpınar, “üç veya dört kıt'a içinde ben muharebelerimi veriyor, zaferlerimi kazanıyor ve ricatlerimi idare ediyorum. Ve her defasında çok esaslı bir şeyi, bir oyuna riayet etmeği öğreniyorum.” der şiiri tarif ederken. Tüm bu ifadeler bir sanatçının tıpkı bir çocuk gibi oyun oynamaktan aldığı hazzı tekrar etmektedir. Postmodern edebiyatta ise oyundan alınan haz en üst seviyeye çıkacaktır.

Yıldız Ecevit, Orhan Pamuk ve Oğuz Atay'a dair çalışmalarında oyun ve kurmaca ilişkisine yer yer değinir. Özellikle 1970 sonrası meta ve tüketim toplumunda kurmacanın kuralları, yöntemleri değişince, oyunun kendisi de değişmiştir. “Her şey sanatsal düzlemde oynanan bir oyundur” (Ecevit, 2001: 72) artık. Varoluşun kendisi bir oyundur çünkü. Postmodern çağda rekabet, üstünlük, strateji, toplumsal değerlerin önüne geçer. Hatta toplumsalı,

oyunsala dönüştürmekten çekinmez. Çünkü piyasa beklentisi söz konusudur. Meta ve müşteri ilişkileri öncelenmek zorundadır. Devletlerin sürtüşme siyasetleri, egemenlik manevraları, ekonomik özgürlükleri bile oyunu ne kadar iyi oynayabildiklerine bağlıdır.

Edebî esere bakarsak, mesela Oğuz Atay'ın eserlerinde oyun ve kurmaca ilişkisinin oldukça güçlü olduğu söylenebilir. Onun oyuncu kimliğini cüretkâr biçimde sergilemesi –üst kurmaca- postmodern bir yazar olarak görülmesinde de etkindir. Aynı zamanda modern toplumun yanılsamalarını, aldanişlarını dile getirir Atay. *Tutunamayanlar*'da bu vardır. “Süleyman Kargı, Selim'le birlikte büyük bir oyunun içinde olduklarını söylüyordu. Kimsenin bu oyuna karışmaya hakkı yoktu. Kimseyi bu oyunun içine almıyorlardı. Gerçeklerin de bozmasına izin verilmediği düzenli bir oyundu bu. Gerçeklerle uyuşmadığı oranda güç kazanan bir oyun. Gerçekleri kötü bir biçimde taklit edecekleri yerde, hiçbir değer yargısının karışmadığı bir düzende ruhlarını geliştiriyorlardı.” Burada oyun, yalan anlamını da içermektedir. Öyle ki modern toplum bir oyun kurmakta ve dışına çıkamamaktadır. Alev Alatlı buna oyun demez mesela. Politik ve ideolojik düzlemde, ‘büyük yalan’ der. Hafızanın yitimi, kimliğin yitimi, inancın ve hayalin yitimi, türlü oyunlar sayesinde mümkün olabilmiştir. Türlü oyunlara, türlü yalanlar da diyebiliriz. *Godot'yu Beklerken*'de Beckett, “Ne olağanüstü oyunlar oynar hafıza!” sözüyle bunu sezdirir aslında. Modern dünyada hafızanın oyunları, hafızanın hileleridir.

Bitirirken

Kurmacayla ilişkisinin dışında oyun kavramı, son derece nitelikli ve nefes kesici piyeslere, kültürün, geleneklerini taşıyıcısı rolündeki danslara, çocuk oyunlarına, oyuncaklara gönderme yapmaktadır. Metin And, *Oyun ve Bügü* adlı eserinde kavramın bu alanlardaki işlevini, çeşitlerini örnekleriyle göstermiştir. Anadolu köylü oyunlarında, Anadolu danslarında, Anadolu dramatik oyunlarında, çocukların-gençlerin ve yetişkinlerin oyunlarında, büyü ve oyun kavramının yeriyile işlevini araştıran folklorik bir çalışma ortaya koymuştur. Metin And'ın J. Huizinga'dan oldukça etkilendiğini de söylemek gerekir. Nasıl ki Ferit Edgü, Raymond Queneau'nun *Biçem Alıştırmaları*'ndan etkilenecek *Bir Yazmak Eylem'i*ni yazmışsa, Metin And da Huizinga'nın *Homo Ludens*'inden etkilenecek *Oyun ve Bügü*'yü hazırlamıştır. Aslında bir tür yaratıcı öykünmedir bu. Her ne kadar oyun teorisinden söz etse de yazarın bir oyundan duyulan hazzı deneyimleme arzusudur. And, *Homo Ludens*'i 1950'de okumuştur. Önsözde, “bu kitabı okuduktan sonra bütün bir yaşam boyu ne yapacağımın kararını da vermiştim” diye yazar. 1960'ta “Oyun ve Bügü” adlı bir makale yayımlar ama kitabın çıkması 1974'ü bulur. Bu eser-

de Türk kültüründe aynı zamanda 'oyun' da denen Şamanların ritüellerini, oyun ve büyü arasındaki etimolojik ve folklorik bağlantıyı araştırır. Kurmaca ve oyun ilişkisine dair Türkçede belki ilk ciddi çalışmalardan biridir bu.

Bir de günümüzde, oyunun bedensel pratiklerle koşutluğunu ihmal ederek her türlü teknolojik-dijital dönüşümü ümitle selamlama söz konusu. Ümidimiz az işle çok hazza varabilmek. Modern hayatın mottosu; hız. Oysa ne kadar kolay ulaşılabilir de olsa dijital-sanal oyunlara ciddiyetle bakmak gerekmez mi? Bunların bir felsefeye, bir kültüre bağlandığını, dilsel ve yazınsal mekanizmalarla çalıştığını, dinî ve ulusal kodlara dokunduğunu söylemek pekâlâ mümkün. Huizinga, kitabının "Çağdaş Kültürde Oyunsal Unsurlar" bölümünde, modern dönemin hukuk, spor, siyaset mekanizmasının da oyuna dayandığını fakat oyunun çocuksu yapısının neredeyse tamamen yok olduğunu söyler. Rekabet, toplumsal ilişkiler yıkıcı, acımasız bir hal almıştır ve galibiyete ulaşmak, oyunun zevkli, yaratıcı, hayalî etkinliğini bitirmek üzere-dir. Kazanmak için her yol mubahtır. Fakat bu hırs da yaşamın kendini, oyun dürtüsünün hazzını ıskalamak değil midir? Modernizmin somurtkan çehresinden kaçan çocuklar, gençler, yetişkinler, istemsiz olarak oyunu arayacaklar, oyuna kaçacaklardır. Bilgisayarlar, tabletler, telefonlar ve artan eğlence araçları bunun göstergesi. Kurmaca anlatılarda yazarın yaptığı da neredeyse budur. Cemil Meriç, günlüğünde "Kelimeleri sana veriyorum okuyucu... Onlar yanıp sönen birer oyuncak" der. Sözcüklere, kitaplara kaçır. Çünkü edebiyat, kurmacanın kendi de bir oyundur. Oyun, bugünün ideolojik, teknolojik, sanatsal ve kültürel akıl yürütmelerinin her yerindedir. Ancak oyunu kuran kim, oyunun amacı ne, kuralları nedir, alanı nerededir, bilmek; bilmek de yetmez, bildiğimizden emin olmak gerekir.

Kaynakça

- Ahmet Mithat (2000). *Müşahadat*. Ankara: TDK Yayınları.
- Alkan, Erdoğan (1995). *Şiir Sanatı*. İstanbul: Yön Yayıncılık.
- Ecevit, Yıldız (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eco, Umberto (1995). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. İstanbul: Can Yayınları.
- Freud, Sigmund (2001). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*. İstanbul: YKY.
- Hegel, G.W.F. (1982) *Estetik-Seçilmiş Metinler* (Çev.: Nejat Bozkurt). İstanbul: Sayı Yayınları.
- Huizinga, Johan (2020). *Homo Ludens- Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Winnicot, Donald W. (2013). *Oyun ve Gerçeklik*. İstanbul: Metis Yayınları.

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş M ı s ı r Ö y k ü s ü

BAHA TAHİR¹

Türkçesi: **Ökkeş Hengil**²

Rengarenk Balıkların Yanında

Telefonda:

– Neden beni görmek istiyorsun?

– Çünkü seni seviyorum.

Kadın sustu. Adam yüksek sesle:

– Alo! Alo!

– Dinliyorum.

– Ne zaman görebilirim seni?

– Bilmiyorum, belki yarın. Ofiste görüşürüz zaten.

– Ofis olmaz. Sana söylemem gereken önemli şeyler var.

– Telefonda söylesen olmaz mı?

– Olmaz söyleyemem.

– Üzgünüm kapatmam gerekiyor. Annemin sesi salondan geliyor.

– O zaman saat altıda Hint Kahvesinde... Lütfen, seni bekleyeceğim.

– Emin değilim, düşünmem lazım ama emin değilim. Şimdi kapatıyorum, bay bay.

Saat beş buçuğu vurdu. Adam cam havuzun yanındaki kırmızı deri sandalyede oturuyordu, havuzun içinde yüzen iki kırmızı balıkla sakince durup kuyruğunu oynatan küçük siyah balık bir de kabarcıklar çıkaran ufak bir boru

¹ **Baha Tahir:** 13 Ocak 1935 tarihinde Mısır'ın Gize kentinde doğdu. Kahire Üniversitesi Edebiyat bölümünden mezun oldu. Tercümanlık, yönetmenlik, radyo programcılığı yapan yazar 1980-1990 yılları arasında BM bünyesinde tercüman olarak görev yaptı ve İsviçre'de yaşadı. 2008 yılında *Wahatu'l-Ğurub* isimli romanıyla Arap dünyasının saygın edebiyat ödülü olarak bilinen "Arabic Booker"ı kazandı. Yazarın *Wahatu'l-Ğurub* adlı romanı *Sürgünde Günbatımı* adıyla İsmail Özdemir tarafından, öykülerinden oluşan bir seçki ise *Bilmezdim Tavus Kuşlarının Uçabildiğini* adıyla Zafer Ceylan tarafından Türkçeye çevrildi. Baha Tahir hâlen Mısır'da yaşamını sürdürmektedir.

² **Ökkeş Hengil:** 1997, Gaziantep doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep, İzmir ve Aydın'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Arapça Öğretmenliği bölümünden Temmuz 2021'de mezun oldu.

vardı. Sabit bir şekilde cam kapıya bakıyordu. Arkasında bir grup kız aralara “ancak... Allah büyüktür... gönül işte...” kelimelerini sıkıştırıp Fransızca konuşuyorlardı. Ön tarafındaysa çayını bitirmiş, küçük bir masada tek başına oturan elleri göğsünde bağlı bir kız vardı. Kız, başını sandalyeye doğru eğmiş bacak bacak üstüne atmıştı, ne zaman göz göze gelseler başını kapının olduğu yöne çeviriyordu.

Saat altıda iki Hintli girdi içeri. Yan masasına oturmak için adamdan İngilizce izin istediler, o da şaşkınca başını sallayıp onayladı. Oturup iki çay sipariş ettiler ve kısık sesle muhabbet etmeye başladılar. İçlerinden biri pilot üniforması, diğeri ise koyu bir üniforma giymiş, parlak bir kravat bağlamıştı, saç beyazlamıştı ama yüzü ve cildi genç gösteriyordu.

Saat altıyı çeyrek geçeyi gösterdiğinde uzun boylu bir genç girdi kafeye, gelip önündeki masada oturan kızla tokalaşmak için elini uzattı. Kız da hiç hareket ettirmeden elini uzattı. Kız bir süre bakışlarını gencin yüzüne sabitleyip söylediklerini sessizce dinledi.

Saat altıyı yirmi geçiyordu. Kadın cam kapıdan girdi ve durup etrafa bakınmaya başladı. Diğeri oturduğu sandalyeden doğruldu. Adama doğru yavaş adımlarla giden kadın, oturan iki Hintliyle göz göze geldi. Hintliler kadına gülümseyip başlarıyla selam verdiler. Kadın gülmeden başıyla karşılık verdi. Adamın yanına oturdu. Omuzlarına sarı bir kapüşonlu dolamış, sıfır kol kahverengi bir elbise giymişti. Oturduğunda elbisesinin eteği baldırlarının yarısına kadar açıldı, kapüşonluyu dizlerine örttü. Uzun beyaz parmaklarıyla kapüşonluyu çekiştirip durdu. Sürdüğü şeffaf oje sayesinde tırnakları parlıyordu. Dudaklarına da hafif bir ruj sürmüştü. Gözlerinin üstüne yeşil bir kalem çekmişti. Tıpkı ofiste olduğu gibi olmuştü.

– Ne içersin?

Gülüşmeler, konuşmalar, Hint müziği, kaşık ve bardak sesleri arasında adam, sesini duyurabilmek için biraz yüksek sesle konuşması gerektiğini fark etti.

Kadın sağına soluna şöyle bir bakıp:

– Burası çok kalabalık, dedi.

Yanlarına Hint takkesi takmış Nübyeli³ bir garson geldi. Kadın herhangi bir şey içebileceğini söyledi. Garson da “sadece çay var” demekle yetindi.

Garson yanlarından ayrıldığında kadın:

– Geç kalmamam gerek, evden bekliyorlar.

Hintli pilot, adama doğru yönelip ona İngilizce bilip bilmediğini sordu.

³ Nübye ya da Nûbe, Mısır'ın güneyinde, Nil Nehri boyunca kuzey Sudan'a uzanan bir bölgedir. Eskiden bağımsız bir krallıktı.

Adam biraz biliyorum, diye cevap verdi. Daha sonra pilot Han el-Halili⁴ hakkında bir şeyler sordu.

Adam:

– Han el-Halili buraya uzak, diye yanıtlasa da pilot ona bakmaya devam etti.

Kadın Arapça olarak:

– Han el-Halili hakkında soru sormuyor, açık mı değil mi diye soruyor.

– Açık mı peki?

– Bilmiyorum.

Adam, pilota bilmediklerini söyleyince pilot teşekkür etti, masasına dönüp arkadaşıyla sohbetine devam etti.

Kadın:

– Turistlere bu tür faydalı bilgilerin yazıldığı bir broşür dağıtmaları gerekiyor.

Adam komik bir olay anlatmaya başladı:

– Bir keresinde Tahrir Meydanındaki İzavetsh Kafede⁵ otururken bir müşteri kaldırımda kalp krizi geçirip öldü. İnsanlar etrafına toplanıp üzerini gazetelerle örttüler. Kafenin Yugoslav sahibi üzüntüyle bu olayın turizme zarar vereceğini söyledi.

Kadın kaşlarını çatıp biraz düşündü daha sonra ölüm olaylarını sevmediğini söyledi. Kusura bakma, diye karşılık verdi öteki.

Sipariş ettikleri çay minik bir çaydanlıkta geldi. Adam kadının fincanına şeker atıp çay doldurmaya başladı. Adamın elinin titrediğini fark eden kadın çaydanlığı alıp sakince kendisi doldurdu. Adam, garsonun kaşık getirmeyi unuttuğunu söyleyip gözleriyle garsonu aramaya başladı. Yanlarından geçen başka bir garsona seslendiyse de garson onların masasına kendisinin bakmadığını ama ilgileneceğini söyledi.

Kadın kendisine söylemek istediği önemli şeyi sordu. Adam hâlâ masalarıyla ilgilenen garsonu arıyordu gözleriyle. Birazdan geleceğim o konuya, dedi.

Kadın:

– Geç kalmamam lazım, evden beklerler. Çay neredeyse buz gibi oldu hâlâ kaşık getirmedi, dedi ve buranın turistik bir kafe olmasına rağmen böyle bir hizmet karşısında şaşırdığını ilave etti. Talat Harp Meydanındaki Groppi Kafeyi övmeye başladı:

– Kamulaştırılmış olmasına rağmen orası kalitesini koruyor.

⁴ Han el-Halili, Mısır'ın başkenti Kahire'nin merkezinde yer alan kentin en büyük tarihi çarşısıdır.

⁵ Tahrir Meydanında yer alan bir kitap kafe.

Adam oraya hiç gitmediğini söyleyince kadın dehşete düştü. Adam:

– Eli kulağındadır, şimdi getirirler kaşığı deyip başını bir o yana bir bu yana çevirmeye devam etti. Garson, arkasından gelip özür dileyerek kaşığı tabağa koyduğunda adam bir anlık irkildi.

İki Hintli hesabı ödeyip kadınla adama döndü:

– Good bye, deyip baş selamı verdiler.

Kadın:

– Saat neredeyse yedi oldu. Eve taksiyle dönmek zorunda kalacağım, deyip çayını karıştırmaya başladı.

Adam uzun süredir kendisini beklediğini söylese de kadın abisiyle beraber abisinin nişanlısının evinde olduğu için daha öncesinde gelemediğini söyleyip:

– Abimin nişanlısının ailesi açgözlü insanlar, mehir olarak bin cüneyh⁶ aldılar, üstüne bir de avize ve halı istiyorlar. Resmen boğazına yapıştılar. Tamam, abim saygın bir subay ama bu zamanda geriye üç beş kuruş atmak gerekiyor. Bunlar yetmiyor gibi her izne geldiğinde nişanlısına güzel hediyeler getirmesine ve yanına biraz para bırakmasına rağmen başının etini yiyorlar. Abim de çeyiz olarak istedikleri bu şeyleri normal görüyor. Harcadığı para bir saraya yetecek olmasına rağmen elinde avucunda olanın yarısını harcıyıp sadece kendine yaraşır bir yuva istiyor. Bence bu yumuşak yüzlülüğü bırakıp onlarla oturup konuşması lazım. Nişanlısı güzel, hanım hanımcık biri olmasa hiç durmaz çoktan ayrılıp mehri ve hediyeleri geri almasını söyledim. Ayrıca izne gelen insanın dinlenmeye ihtiyacı olur, nişanlısının ailesi tarafından itilip kakılmaya değil.

Adam bunlara güldü. Kadın:

– Haksız mıyım?

– Olur mu? Hatta ben mehre, hediyelere falan da inanmıyorum.

Kadın çayından bir yudum alıp çevredeki insanları incelemeye başladı. Adam konuşmaya başlayınca kadın ona dönüp suratını ekşitti.

– Seni ofis dışında da görmem lazım. Ofisteyken seninle konuşamıyorum.

Kadın, hayır anlamında başını salladı. Adam, ona söylemek istediği bir sürü şeyi olduğunu, biraz daha kendisiyle beraber kalmasını beklemesine rağmen onun bir an önce gitmek istediğini söyledi.

Kadın:

– Üzgünüm, gerçekten eve dönmem lazım.

Adam, önce bir yutkunduk sonra ona telefonda söylediği şeyi hatırlayıp

⁶ Mısır'ın para birimi.

hatırlamadığını sordu. Kadın gülümseyip:

– Hatırlamamayı tercih ederim. Söylediklerini dil sürçmesi ya da düşünmeden söylenmiş şeyler olarak varsayıyorum.

– Neden?

– Biz seninle sadece birbirini tanımayan iki iş arkadaşıyken böyle bir coşkudan hoşlanmıyorum.

– Bu yüzden buluşmayı düşünmüştüm. Birbirimizi daha iyi tanımak için seninle görüşmek istiyorum.

– Böyle bir şey olamaz. Benim için önemli olan kadınla erkek arasındaki samimiyettir. İnsanların ne dediği beni ilgilendirmez. Ama bizim ülkemizde kızlar şereflerini korumak için bir şeylere zorlanıyor.

Adam bir şey diyemedi. Kadın sözlerine devam ederek:

– Seni kırdığım için özür dilerim. Benim tek kusurum gerçekçi ve dobra olmam, deyip saatine baktı.

Adam, gitmemesini istedi. Onu sevdiğini, sürekli onu düşündüğünü ve ne yapacağını bilemediğini söyledi. Kadın çantasını alıp masadan ayrılırken onu gerçek bir arkadaş olarak gördüğünü söyleyip açık sözlü olduğu için özür diledi. Daha sonra tokalaşmak için kolundan sarı kapüşonlu sarkan elini uzattı.

Adam:

– Bekle, hesabı ödeyip beraber çıkalım.

– Kimse görüp yanlış anlamasın, ben tek çıksam daha iyi olur.

– Kadın, elleri adamın ellerindeyken bir şeyler geveledi. Sol eliyle adamın arkasında kalan yeri işaret ederken:

– Rengârenk balıkları çok severim. Buluşma yeri olarak burayı seçtiğin için teşekkür ederim. Yarın sabah ofiste görüşürüz.

Adam tokalaşırken:

– Tabi, yarın sabah ofise geleceğim, dedi. Kadın cam kapıya doğru giderken gözleriyle onu izlemeye devam etti. Bir anda ayakta olduğunu, insanların ona baktığını fark edip yerine oturdu.

Ç a ğ d a ş Ö z b e k Ö y k ü s ü

NERGİZE ESEDOVA¹Türkiye Türkçesine Aktaran: **Emine Bakar**²

Nazar Boncuğu

Kızıyla birlikte eve girdikten sonra yorgun argın sandalyeye çöktü. Bugün iş her gündünden daha fazlaydı. Her yıl sonunda hesaplar yığılır, işin yükü artardı. O da diğerleri de bu duruma alışmışlardı. İş zamanında düzenli bir şekilde yapsa sıkıntı olmayacaktı. Ayağa kalkıp pencerenin bir kanadını açtı. Perdeyi uçurarak odaya süzülen sonbaharın hafif nemli, serin havası yüzünü okşadı. Eliyle dirseğini tutup, kısa bir nefes aldı ve bir süre kızarıp batan güneşe ve yarılmış bir nar gibi allanan gökyüzüne baktı.

Bu sırada, yan tarafında kıyafetlerini değiştiren kızı, birden ellerine baktı. Boncuk gibi gözlerini endişe kapladı:

- Anneciğim bak, nazar boncuğumu kaybetmişim, dedi.

Annesi başını bir o yana bir bu yana sallayarak sanki üzülmüş gibi yaptı:

- Öyle mi? Şimdi ne yapacağız? dedi.

Dilfeza ise sağ eline düşünceli bir şekilde biraz baktı. Sonra kendini aklamak istercesine üzgün bir halde:

- Anneciğim, sen de benim yaşlarımdayken nazar boncuğunu kaybetmiş miydin, dedi.

Dilhaya, ondan böyle bir soru beklemediği için bir an ne diyeceğini bi-

¹ **NERGİZE ESED:** Özbekistan'ın Taşkent şehrinde doğdu. Abdullah Kadirî Taşkent Devlet Medeniyet Enstitüsünü (2006) ve Mirza Uluğbey Özbekistan Millî Üniversitesi bünyesinde İleri Edebiyat kursunu (2009) tamamladı. *Ishk Ostonasi (Aşk Eşiği)*, *Yuragimning Sarhadlari (Yüreğimin Sınırları)*, *Nastarin (Yaban Gülü)* gibi şiir kitaplarının yanı sıra Atalgan Kunlar (Adlandırılan Günler) adlı hikâye kitabı bulunuyor. Şair, Özbekistan Yazarlar Birliği üyesidir.

² **Emine BAKAR:** 1992 Osmaniye, Kadırlı doğumlu. Erzurum A. Ü. Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümü mezunu (2014). Aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde yüksek lisansını tamamladı. Özbekçeden Türkiye Türkçesine aktardığı öyküler *Heceöykü*, *Genç Yüreklere*, *Temrin*, *Acemi* dergilerinde yayımlandı. Özbek şair Nergize Esedova'nın *Müjde* adlı şiir kitabını Türkçeye çevirdi. *Özbek Türkçesi'nde Fazıl Yoldaşoğlu'nun Ferhat ile Şirin Hikâyesi* adlı inceleme kitabının yazarıdır. Özbekçeden Türkçeye çeviriler yapan Bakar, bir çocuk annesidir.

lemedi. O yana bu yana döndükten sonra:

- Evet, kaybetmiştim... Küçükken kaybetmiştim yavrum, dedi.

O an aklına anılarının karanlık köşelerinden çıkıp gelen uzak geçmişte yaşanan olaylar gelmişti.

Dilhaya, anne ve babasının tek çocuğuydu. Aklı ermeye başladığı zamanlarda nedense babası içer, sarhoş olarak eve gelir ve annesini olur olmaz şeyler için döverdi. Bu olayda çoğunlukla nenesinin parmağı olduğunu çok sonra anladı. Annesi, böyle gönül kırgınlıklarının olduğu zamanlarda sesini çıkarmadan odaya girer, uzun süre pencereden ufka bakarak gözyaşlarını silerdi. O vakitler tahminen dört beş yaşlarında olan Dilhaya, annesinin hangi kusuru için, neden laf duyduğunu anlamasa da ona acır, tatlı diliyle “Anne, ağlama,” deyip annesinin koynuna girerdi. O zamanlar çocuk aklıyla, annesinin hamile olmadığı için nenesinin iğneleyici sözler söylediğini, babasının bütün sinirini annesinden alarak kavga çıkardığını anlamazdı. Onun küçük kalbi neden önceki gibi huzurlu yaşayamadıklarını anlayamazdı.

Günler günleri, aylar ayları kovalarken bir bahar günü ağıldaki büyük koyunlardan biri yavruladı. İlk defa bu kadar küçük bir koyuncuk (yavruyu böyle isimlendirmişti) görmüştü. O kadar güzel o kadar küçüktü ki insanın, sık sık kucaklayası, pamuk gibi yumuşak yünlerini okşayası geliyordu. Ceylan gözleri kapkaraydı. Ara sıra yalanıp anne koyunun altına girmesini saymazsak akıllı dururdu. Nenesinin demesine göre bu kuzu vaktinden önce doğmuş. Neyi eksik? Ayağı, burnu, gözü hepsi yerinde duruyor. Sallayıp durduğu küçük kulakları da var. İşte her şeyi tamamdı. O, doğunca Dilhaya’ya uğraşı çıktı. Artık her gün sabahın ilk ışıklarıyla birlikte kuzucuğun yanına koşuyor, elindeki kuru otları ve oradan buradan yolduğu yeşillikleri ağzına veriyordu. Kuzucukta gitgide güçleniyor, ayakları üzerinde durarak kızın elindeki yiyeceğe uzanıyordu. Dilhaya, böyle bir arkadaş bulduğu için çok memnundu. Canı isterse oyuna alan, canı istemezse oynatmayan çocuklara yalvarmıyordu. Sokakta durup imrenerek komşu çocuklarının oyununu izlemeye ne vakti ne de hali vardı.

İlkbaharın tazeliği her tarafı sarmış, etraf yeşillığe bürünmüştü. Köyün sokaklarını menekşe, kırları ve dağ eteklerini lale, su kenarlarını ise nanelerin güzel kokusu sarmıştı. Avlu kapılarında ise deste deste leylaklar sokağa doğru uzanıyordu. Küçük kıza bir uğraş bulunduğu için evdekiler, özellikle annesi memnundu. Sokakta, erkek arkadaşlarının üzmesi sonucu ağlar halde eve geldiği zaman annesinin canı sıkılır, onu bağrına basar ve avutmak için “Boşver, appağım. Senin de erkek kardeşin olursa onlara ihtiyacın kalmaz, kendiniz keyifle oynarsınız.” derdi. İşte şimdi o züppe çocuklar ona özeniyordu çünkü onun “Nazar Boncuğu” vardı. Dilhaya, kuzucuğa bu ismi verdi. İlk

önce babasına ve nenesine sordu. Biri Kaşka³ olsun derken diğeri Karavay⁴ diye isim koydu. Sonra annesi, biraz düşündü ve “Gel ona Nazar Boncuğu ismini verelim.” dedi. Sonra bu ismi buldukları için çocuklar gibi sevindiler. Anne-kız nenesinin “Tövbe, insan hiç koyuna da ad koyar mıymış?” demesini önemsemediler.

Bu durum, onun genellikle kendi kendine oynadığı, biraz sıkıcı, nasıl başladıysa öyle biten, birbirinin aynı geçen günlerine renk kattı. Büyüklerin evde çıkardığı sebepsiz kavgalara da nenesinin bazen tabağı tabağa çarparak yaptığı iğnelemelerine de önem vermeyi bırakmıştı. Artık çocukluğu mutlu günlere, keyifli anlara dönüştü. Nazar Boncuğu genellikle her dakika yanında, sık sık sığıyor ve arkasından ayrılmıyordu. Kendi de o kadar güzeldi ki, alnındaki ak sakarı saymazsak her yeri karaydı. Dilhaya, oyun etmek için avludaki çiçek bahçesine gizlense “Mee! Mee! Eee!” diye meleyerek sağa sola gidip onu arardı. Çiçeklerin arasından başını çıkarır çıkarmaz yanına gelip sığırdı. Ona göre bu kuzucuk, âdeta insanmış gibi söyleneni anlıyordu. Küçük kız bu yüzden saatlerce durmadan ona hayallerini, isteklerini anlatırdı.

İlkbahar ve yaz öyle böyle derken geçip gitti. Epey büyüyen Nazar Boncuğu ile günler mutlu bir biçimde geçip gidiyordu. Ama onun çocuk kalbi, bu günlerin kısa zamanda biteceğini, daha doğrusu bitireceklerini yakın zamana kadar bilmezdi ve düşünmezdi.

Sonbahar geldiğinde, güneşin ışıklarıyla pırıl pırıl parlayarak iştah kabartan üzümler olgunlaşmıştı. Bahçedeki elmaların kimi kırmızı kimi açık pembe rengi göz alıyordu. Sabah olup da köy halkı hazırlığını yaptıktan sonra pamuk tarlalarına doğru yol alışı, traktörlerin gümbürtüyle çalışması, sürünün içinde yol alan hayvanların düzensiz hareketleri göze çarpıyordu. Yine böyle günlerin birinde, nenesi ve babası bağın altındaki sedirde oturmuş uzun süredir sohbet ediyorlardı. Ne hakkında konuştukları belli değildi ama babası bir ona bir Nazar Boncuğu’na bakıp duruyordu. O an, yüzüne bakınca çaresiz kalarak bir şeyi zorla kabul eden biri gibi görünüyordu. Nenesi ise ellerini sallayarak babasına bir şeyler anlatıyor bazen de azarlıyordu. Ekmek pişiren annesi ara sıra tandırlıktan çıkıp endişeyle onlara bakıyor ve pişirdiği ekmek aklına gelince aceleyle yeniden içeri giriyordu.

Ertesi gün öğle yemeğinden sonra, babası onu dizine oturtup sevdi. Saçlarını okşayıp şefkatle öptü. Babasının neden böyle davrandığını pek anlayamasa da o da halinden memnun gülümsedi. Bıcırdayarak Nazar Boncuğu’ndan bahsetmeye başladı. Açıkçası son zamanlarda babası tarafından çok

³ Kaşka: Hayvanların baş ya da alın bölgesindeki beyazlık.

⁴ Karavay: Perde ayaklı, balıkla beslenen suda yaşayan kuş türü.

sevilmiyordu ya da babası onun varlığını unutmuştu. Erken gidip geç dönen babası, çok fazla gülmez, nenesiyle selamlaştıktan sonra çabucak odasına gitmeye çalışırdı çünkü nenesinin yanına oturur oturmaz annesinin çocuğunun olmayışından konu açılırdı. Bu konuşmalar babasının sabrını taşıırdı.

Bugün ise babası biraz düşünceli ve mülayim görünüyordu. Kızına, onun heyecanla kuzucuğu hakkındaki konuşmalarına kulak verirken, nedense sesini alçaltarak:

– Dilhaya, kızım bugün... Onu, pazara götürelim olur mu, diye sordu.

Dilhaya, ilk önce kimi diye soracak oldu ama neyden bahsettiğini anlamınca:

– Nazar Boncuğu’nu mu? Neden, niçin diye sordu.

Birden yanaklarına yaş damladı ama diğer çocuklar gibi sorun çıkarıp kargaşa yaratarak dediğini yaptırmak onun huyu değildi. Bu yüzden en ağır şeyleri bile büyükler gibi olgunlukla kabul ederdi. Babası onu kandırmaya çalışarak:

– Sen artık büyüdün, çok yakında okula başlayacaksın. Sonra koyunun, Nazar Boncuğu’n da kocaman koyun oldu. Onu satarsak sana yeniden aynı onun gibi küçücük bir kuzu alırsın, dedi.

Dilhaya ise, babasının dizinden inip yere oturdu ve artık açıktan açığa ağlamaya ve yalvarmaya başladı:

– Babacığım, lütfen bunu yapma. Bana başka koyunun gereği yok. Onu pazara götürme, senden başka hiçbir şey istemiyorum, lütfen tamam de...

Bu sırada odaya giren nenesi, onun gözyaşı döktüğünü görünce öfkelendi ve kaşlarını çatarak konuşmaya başladı:

– Ey deli kız! Niye ağlıyorsun? Sana erkek kardeş mi lazım yoksa şu zavallı koyun mu? Onu Çınar Dede’ye bağışladık. Kurban edersek Allah da sana erkek kardeş verir, onunla oynarsın.

Sonra da gözlerini yere diken oğluna öfkeyle bakarak:

– Sen de mi böyle konuşuyorsun? İnsanlar çocuk için canını veriyor. Ya sen? Bir koyundan vazgeçemiyorsun. Sen de işte şu papağan karın gibi...

Annesi odaya girince, nenesinin lafı ağzında kaldı ve:

– Konu kapandı, bugün öğleye doğru götür, yaşlılar da gelecek, iyi niyetle şu işi yaparsak, inşallah arzumıza ulaşırız, dedi ve kapıyı “Tak!” diye kapatıp çıktı.

Dilhaya, perişan halde bir babasına bir annesine bakıyor, ne diyeceğini, nasıl yalvaracağını bilmiyor sadece ağlıyordu. Annesi de kirpiklerindeki yaş başörtüsüyle silerken yavaşça:

– Gelin, bunun yerine Âdem dayımın koyununu alalım, o da aynı buna benziyor. Bunu da aynı anda dayımın evine koyarız. Sonra kızımız hasret

çekerek hasta olmasın, dedi.

Babası:

– Bırak ya! Annemi kandırırsak olmaz. Eğer anlarsa senden de benden de acısını çıkarır. Bugün Dilhaya'ya pazardan yeni doğmuş bir kuzu alıp veririm, dedi.

Ümit içinde onlara bakmakta olan Dilhaya, sert bir şekilde:

– Yok! Başka bir Nazar Boncuğu lazım değil! Kuzucuğa bakmam. Bir gün onu da kesersiniz. Nenem de siz de kötüsünüz, açgözlüsünüz... dedi.

Annesi ağlamaklı halde:

– Dilhaya, ne demek istiyorsun? dedi.

Kız ise aldırış etmeden evden çıkarken, nereye gideceğini kimden yardım isteyeceğini bilemeden bir süre eşikte durdu. Sonra nemli yüzüne yapışan saçlarını geriye atıp Nazar Boncuğu'nun yanına koştu. Ağıla girdiği sırada aniden durdu. İlk önce gözlerine inanamadı, bir o yana bir bu yana göz attı. O anda yüreğini değişik korkunç bir endişe kapladı, ellerini ağzına bastırdı ve titreyerek:

– Nazar Boncuğu! diye bağırdı.

İlk önce elma bahçesine sonra biçilen yonca tarlasına koştu ama kuzucuk hiçbir yerde yoktu. Bunun üzerine aklına gelen kötü düşünceyle şüphelendi ve Çınar Dede'nin tarlasına koştu. Orası çok uzak değildi. Büyük yolu geçip geniş meydanı geçse tamam, ulaşırdı.

Nenesinin söylediği Çınar Dede'nin mezarında, bir zamanlar insanlığa özellikle köy halkına çok iyilik yapan bu terk edilen yeri abad etmek için çınar ağaçları diken evliya gibi birinin yattığını, o dünyadan göçtükten sonra buraya, işte şu ağaçların yanına gömülmeyi vasiyet ettiğini söylemişti. Tek başına ömür tüketen bu adam vefat edene kadar insanların gözünün önünde onlarla birlikte olmayı istiyormuş. Sonraki zamanlarda, nenesinin bu evliyadan neden çok bahsettiğini şimdi anlıyordu.

Oraya ulaştığında, nenesi birkaç kişiyle kuzucuğu türbeye getirmişti. Onu ağaca bağlamışlar, kendileri birtakım işlerle uğraşıyorlardı. Dilhaya, sanki bir yakını canlı görmüş gibi sevincinden heyecanlanarak:

– Nazar Boncuğu! diye bağırdı ve o tarafa doğru koştu. Kuzucuk da küçük kızı tanımış, boynundaki ipi koparacak kadar uzanıp “Mee! Mee!” diye meleyerek o tarafa atıldı. Dilhaya, kuzucuğu sanki bin yıldır görmüyormuş gibi kucaklayıp boynunu okşayıp sevdi. Kuzucuk da kızı kokluyor, yerinde sıırıyordu. Sanki ipi kes buradan gidelim dercesine çırpındı. O sırada biri aniden onun elinden tutarak durdurmak istedi. Dönüp baktığında beti benzi atan nenesini gördü. Nenesi, delikanlı komşularını görevlendirip:

– Halmet, şunu alıp eve götür, annesine teslim et, kilitlesin! dedi ve kızı:

– Tekrar gelirsen, ben karışmam, işte şu hayvan gibi... diyerek biraz ötede bıçağını bileyen Azim Amca'yı gösterdi. Gerçi nenesi lafının devamını getirmemişti ama küçük kız onun ne demek istediğini anladı ve nefesi kesilerek beti benzi atmış halde yerinden kalktı. Deminki sevinç ve parıldayan bakışlar yerini bir anda kederin gölgesine bıraktı. Öfkeyle bakan nenesine "Götürmezsem sen mi götüreceksin?" diye sorarcasına bakan komşu delikanlıya baktı ve net bir şekilde "Kendim giderim!" dedi. Nazarboncuğu'nu son kez kucaklarken gözlerindeki yaşlar kuzunun kapkara yünlerine düştü ve yere damladı. Sonra hemen yerinden kalktı ve ardına bakmadan hızlıca yürümeye başladı. Ardından şaşkınlıkla bakakalanlar kendilerince bir şeyler dediler ve gülüştüler. Bu onun için önemsizdi.

Az önce nefes nefese koşarak geldiği yoldan şimdi sessizce dönüp gidiyordu. Ardından, Nazar Boncuğu'nun feryat içindeki seslenmesi işitiliyordu. Buna dayanamayarak kulaklarını kapattı. O, bugün kendini çocuk dünyasının temiz, vesvesesiz, saf hayalleriyle vedalaşıp, büyüklerin anlamsız, kavgacı, birbirine gereksiz yere söyledikleri sözlerle dolu hayatına kendi de girmiş gibi hissetti. Bunu hazmedemiyordu. Sevinç dolu dünyasına tecavüz edilen şu dakikalarda bu haksızlıklara, çaresizliğe feryat etmek istedi ama bir şey onu durduruyordu. Aslında bu bütün ıstıraplara karşı iç isyanıydı.

Akşam karanlığı çökmüş, etraf mavi bir renge bürünmüş, gök kubbede yıldızlar parlamaya başlamıştı. Dilhaya, çocukluğunun geçtiği o uzak manzaralardaki hayallerin içinden çıkarken saçılmış yıldızlara ve yaldızlı gökyüzüne baktı. İçinden yarın hava açık olacak diye bir düşünce geçti. Bu sırada içerideki odadan kızı Dilfeza'nın haykırışı işitildi, sevinçle annesinin yanına gelerek:

– Anneciğim! Bak, nazar boncuğumu buldum. Giyip bahçeye çıktığım kelebekli elbisemin içindeymiş, dedi.

Dilhaya, eğilip sevgili yavrusunu bağrına basıp:

– Gerçekten mi? Hani? Vay vay! Çok iyi olmuş, dedi. Sonra memnun halde ciddi bir şekilde:

– Bir daha onu asla kaybetme, tamam mı? dedi. Sevincinden gözleri nemlenmişti. Gözlerindeki yaşlar kızının kıvrık saçlarına damlarken, pencereden yıldızların parladığı gökyüzüne memnuniyet içinde baktı...

Ç a ğ d a ş K a z a k Ö y k ü s ü

GALİMCAN GIYLMANOV¹Türkiye Türkçesine Aktaran: **Fatih EKİCİ**²

Takdir Yolu

Ben o teyzeyi uzaktan görüp geldim. Sokağın kenarında, bir zamanlar otobüs durağı olarak kullanılan yerde duruyordu. Otobüs beklemesi, tabii ki tuhaf bir durum değil. Şaşkınlık veren şey, bu sokaktan uzun zamandan beri artık otobüs geçmiyor oluşu. Tuhaf olan da, teyzenin uzun zaman önce kaldırılan o otobüsü beklemesi. Bir de başını yukarı kaldırıp sokak lambasının direğinde güçlkle duran otobüs hareket saatlerinin yazılı olduğu levhaya bakıyor, sürekli avcunu alnına koyup gözlerini kısarak, uzanıp gerilerek sokak başını gözetliyor. Sanki gözü değil, gönlü, ruhu bakıyor...

Ben, gittiğim yoldan dönüp o garip teyzenin yanına geldim.

- Merhaba... Nasılsınız?

- İyi, yavrum, çok iyi... Sen nasılsın?

- İyiyim, teyzeciğim.

- Haydi gel, birlikte beklersek otobüs çabuk gelir... Daha fazla gecikmez, gelir birazdan Allah'ın izniyle.

¹ **Galımcan Gıylmanov:** Çağdaş Tatar edebiyatının önemli isimlerinden yazar, şair ve edebiyat bilimci Galımcan Gıylmanov, 1 Şubat 1957 tarihinde Başkurdistan Cumhuriyeti'nin Dürtöyli ilçesine bağlı Esen köyünde, kolhozda çalışan, çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Lisede okuduğu sırada edebiyata yönelir; ilk şiirlerini, öykülerini bu dönemde yazar. Edebî ürünleri ilk olarak Dürtöyli ilçe gazetesinde yayımlanır. Öykü ve şiirlerinde Galim Esenov mahlasını kullanır. 1974 yılında Esen Lisesinden mezun olduktan sonra öğrenci olarak Kazan Devlet Üniversitesinin Tatar Dili ve Edebiyatı Bölümüne girer. Öğrencilik yıllarında eserlerini "Ellüki" edebî çevresi içerisinde verir. Mezun olduğu bölümde doktora eğitimini sürdürürken aynı bölümde öğretim görevlisi olarak da çalışır. Prof. Dr. Hatip Gosman danışmanlığında doktora tezini tamamlar, edebiyat tarihi ve mitoloji üzerine dersler verir. 1986 yılında Tataristan Kitap Neşriyatında çalışmaya başlar. Edebiyat ve çocuk-gençlik edebiyatı yazı kurullarında müdür olarak görev yapar. 1992 yılından bu yana Tataristan Yazarlar Birliği üyesi olan Gıylmanov, birliğin 1999 yılında yapılan 13. Kurultayı'nda birlik idaresine seçilmiş ve birlik reisi vekilliği görevini de yürütmüştür.

² **Fatih Ekici:** Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde 2013 yılından bu yana araştırma görevlisi olarak çalışmakta ve aynı üniversitede Tatar edebiyatı üzerine doktora eğitimini sürdürmektedir. İlmî dergilerde yayınlanan makalelerinin yanında Rusça ve Tatarcadan edebî eser çevirileri de yapmaktadır.

- Teyzeciğim, artık bu sokaktan otobüs geçmiyor ama. Neredeyse iki yıl oldu...

- Git yavrum... Yalan konuşma! Daha önceki gün gittim geldim. Takdir'im yanına gittim...

- Kim? Kimin yanına? Tekrarlayarak sorduğumun farkına bile varmadım. Düşüncelerim artık bana boyun eğmiyordu. Hangi otobüs? Hangi takdir? Sonra bu ihtiyar kadın kim? Hemen gitmek, kaçmak gerek bu sıkıntılı yerden... Ancak gitmeyi başaramadım, ihtiyar kadının cevabı beni yeniden bu ne olduğu belirsiz yere döndürdü.

- Takdir'im yanına. Birlikte ömür geçirdiğim ihtiyar kocamın adı böyleydi. Tuhaf bir isim değil mi? Kendisi de ismi gibi acayıptı, sıra dışı biriydi ama iyiydi...

- Niye "idi?" Öldü mü? Herhangi bir yere mi gitti?

- Hayır evlat... Gitmedi. Nasıl gitsin, onun yanına gidiyorum ya ben... Şimdi bekleye bekleye ağaç olmuştur, canım ciğerim...

Karşılaştığım bu ilginç hikâyeye devam edesim geldi nedense, ihtiyar kadına kendisi hakkında sorular sormaya başladım. İlk olarak ismini sordum. Kulağına eğilip biraz sesimi yükselterek:

- Size nasıl hitap edebilirim peki teyzeciğim, dedim.

- Muhabbet.

- Ha? Nasıl? Sevgi anlamında mı?

- Sevgi değil, Muhabbet!

- Sevgi ile Muhabbet aynı değil mi ki?

- Değil. Sevgi o... Sevgi, geçici... Muhabbet ise ebedî!

- İkna ettin teyzeciğim. Gerçekten de öyle... Yalnız... Sizin adınız yine de tuhaf... Böyle isim olmaz... Öyle ya... Takdir olduktan sonra, Muhabbet de olabilir gerçi...

...Üzerine yeşil yapraklar işlenmiş beyaz renkli, uzun elbisesi teyzeye çok yakışmış. En ilginç, onun her yeri beyaz... Elbisesi de başörtüsü de, başörtüsünden çıkan saçları da... Hatta gözleri, kaşları bile beyazımsı. Yalnızca hisleri, duyguları, yüreği değil, düşünceleri, sözleri de akça... Bundan mıdır, biraz kuşkulandırıyor da... Korkunun kendi olmasa da, gönlü kuşatan sihrî gürlütyü başka hiçbir yere de koyamıyorum... Bir an önce gitmek istiyorum. Yok, gitmek de istemiyorum. Ben bu tuhaf ihtiyara alışmaya başladım aslında. Hatta biraz da seviyorum gibi...

Sanki melekler kulağıma fısıldamışçasına, yeni tanışma samimiyetle mukabele edesim geldi. O an, ağır duygularımı birden harekete geçiren güzel bir düşünce doğdu. O "yok olmuş" otobüsü bulsam, bu durağa tekrar "döndürsem!" Ha? Teyzeyi sevindirsem. Böylelikle onu mutlu etsem, kendim de sevap kazansam! Harika bir şey bu!

Yarım saat dolandıktan sonra geri döndüm. Tatlı dilini, cebindeki varla yok arasındaki parayı esirgemezsen araç bulunuyor. Pazik³inde öğle yemeğine gitmekte olan sıska genç beni kırmadı, çok uzatmadan teklifimi kabul etti.

Biz gelip de otobüsle durduğumuzda, teyze kederli yüzünü sokağın diğer ucuna dikmiş bekliyordu. Tanımasıyla birlikte buruşturduğu dudaklarını yayarak gülümsedi. Hatta dil patlattı.

- Sen misin evlat? Ne ara dolanıp geldin? Otobüse de yetişmişsin...

- Evet öyle, yetiştim teyzeciğim. Haydi gel, sen de otur gidelim. Yalnız gideceğin yolu karıştırmı he mi?

- Karıştırmıyım hiç, daha geçen gittim geldim... Hay Allah razı olsun, nasıl yoluma rastladın ha?..

Bu şekilde konuşa konuşa otobüse girip oturdu. Sonrasında birden sessizleşti. Düşünceye daldı. Yüzünde hasret kıvrımları belirdi. Muhabbet teyze göz önünde yaşlandı gitti...

Benim de canım sıkılıyordu. Çünkü bu anda tam olarak ne yapmam gerektiğini bilmiyordum...

Hareket ettik. Hızlıca sokağın diğer ucuna ulaştık. Burada yol ikiye ayrılıyor.

- Teyzeciğim, ne tarafa dönüyoruz, diye sordum.

Teyze şaşırıldı. Sağına soluna bakındı. Ardından, beni alıp nereye götürürsünüz, der gibi bakarak kederli bir ses tonuyla şöyle dedi:

- Evlat, sen anlamışsındır artık... Nereye götürürsen götür... Takdir'ime ulaştıracak...

Al işte buyur! Nereye gideceğini de bilmiyor bu ihtiyar! Yoksa? Yoksa öyle mi? Birazcık öyle mi o? Öyleye de benzemiyor.

Şoför genç, aracını durdurup arkaya döndü. Başkası değil, tahtası eksik gibi duran daha çok o idi sanki.

- Ne yapıyorsunuz siz?.. Ne sandınız beni? İnin hemen aşağıya!

Ben fırlayıp onun yanına gittim.

- Tamam tamam dostum, ineriz... Kızma sen... Az daha devam et... Ödeyeceğim dedim ya... Ödeyeceğim dediysem, ödeyeceğim!

- Şey, bakınız onu...

Geçip öndeki koltuğa oturdum. Ne yöne gidileceğini bildirmeye başladım. Nereye gittiğimizi bilmiyorum ama ben yönlendiriyorum... İşte böyle garip bir durum!

Bunların hepsini teyzenin gönlü olsun diye yapıyorum. Biraz gezdiririz sonra geri dönüp bırakırız. Aklını yitirmeye başlamış zavallının gönlü olur

³ Sovyet "Paz" markasının küçük ebatlı otobüs modeli. (ç. n.)

hiç olmazsa.

Hayli yer gezdik dolaştık. Ana caddeleri dolandık. Şoför genç, saatine daha sık bakmaya başladı. Dönüş yoluna saptık...

Teyze pencereden dışarıyı seyrediyor. Her ara sokağı, her binayı, her kişiyi dikkatle süzüp inceliyor. Acaba gerçekten arıyor mu o olmayan ihtiyarını? Ona bakarak ben de sokağı izliyorum. Ona bakarak ben de aklımı yitiriyorum belki...

Otobüsümüz aniden durdu. Şoför gencin evi buralardaymış.

- Siz ne yapıyorsanız yapın, ben beş on dakikaya geliyorum, dedi bu. Ben de başımla onayladığımı bildirdim. Bunca havailiğimin suçlusu o değil ya...

Ben de çıkıp giderdim ama bu teyze zavallı hâlde. Yaptık bir şey adam gibi olsun, nereden aldıysak oraya götürüp bırakmak gerek. Hem oraya, mümkün değil yürüyerek de gidilmez!

Teyze ne durumda? Oturduğu yerden sürekli sokağı izliyor miskin miskin. Kendi gamı, düşünceleri. O düşünceler dünyaya ait de değildir muhtemelen...

Yanlış bir şey yapmamak için ben de teyzeyle konuşmuyorum. Onun donuk, renksiz gözlerinin dikildiği yeri izliyorum.

Bir park burası. Yoksa mezarlık mı? Ortada büyük bir meydan. Yeşil çimenlik üzerinde çiçek tarhı. Heykel de var. Savaşta ölenlerin adına dikilmiş bir heykel. Göğsünde tüfek asılı bir asker... Yan tarafta taştan yüksek bir duvar. O duvarın üzeri işlenmiş...

Yanımda oturan teyze, hareketlenir gibi oldu, hatta öne atılıp neşeyle kanatlandı. Sonrasında gözlerini sokak tarafına dikerek kısık sesle konuştu:

- Geldik... İşte o, benim Takdir'im...

Gerekli düğmeyi bulup kapıyı açtım. Dışarı çıkmak için heyecanla bekleyen teyzeyi alıp aşağıya indirdim. Ona uyup arkasından, büyük demir kapıyı aşarak yeşil çimenlikli, heykelli meydana girdim.

Teyze, dosdoğru ilerleyip taş heykelin karşısında durdu. Bir süre durup onu seyrettikten sonra, az yana kayıp savaşta ölenlerin isimlerinin kazılı olduğu anıt duvarın yanına geldi. Gerekli ismi arayıp buldu. Hızlıca pürüzlü harfleri okşamaya başladı... Sonrasında alnını o harflerin üzerine dayayıp gözlerini yumdu, sessiz kaldı...

Ben, o sırada yanımda duran şoför genci fark ettim. Gözleri kocaman açılmış, yüzü heyecandan pembeleşmiş, hatta çillenmiş...

Ona, bizi bırakıp yoluna gitmesini işaret ederek anlatmaya çalıştım. Eli mi cebime soktum... Fakat şoför genç tam o sırada, elini sallayıp para gerekmediğini ifade etti, ardından kulağıma yaklaşıp:

- Ben sizi araçta bekliyorum. Nereden aldıysam oraya götürüp bırakacağım, merak etmeyin, diye fısıldadı...

HATİCE İBİŞ

Mahizer'in Gözleri

Beklenmedik ölümler sarsar insanı. Film bir anda kopar ve hayatın nasıl devam edeceğini kestiremez geride kalanlar. Üzerinde düşünülmemiş ölümlerin ardında kurgusu hazırlanmış hikâyeleri de olmaz. Mahizer' in kurgulayacak vakti vardı neyse ki. Ya aniden çekip gitseydi.

1

Her şey hazır hatta kefeni bile. Son güne bırakma, al bir kenara koy, o gün telaştan elin ayağına dolanır dediler. Bir paket pamukla gül suyunu da unutma dediler. Hatta cenazeyi yıkayanlara vermeli havlu da aldirdılar. Çoluk çocuk perişan olur şimdiden etrafına bakın dediler. Demekle de kalmadılar. Ayarlayıp birkaç kişiyle görüşturdüler bile. Sen de insansın oğlum yıllardır çekiyorsun, ölenle ölünmez çocukların için hayatına devam etmelisin dediler. Ne çok şey söylüyorlar. Ne çok akıl veriyorlar. Ağız birliği etmiş gibi aynı çizginin üzerinden gidip duruyorlar. Beni de çizdikleri çerçevenin içine zorla dâhil ediyorlar. Halimi bilen yok. Kolay mı ölümünü bekleyen bir kadına kefen almak? Hem de sevdiğin kadına. Hiç değil.

Beş metre kefen dedim dükkândaki adama. Başın sağ olsun dedi adam. Dostlar sağ olsun dememi bekledi. Sustum. Acımın büyüklüğüne yordu sessizliğimi. İki kalite var abi hangisinden vereyim dedi. En iyisinden dedim. O her şeyin en iyisine layık. Kefenin bile. Diri diri kefene sardım ben Mahizer'i. Başını bağlamadım bir tek. Yüzü açıkta kaldı. Bakışlarındaki sitem iliklerime kadar işledi. Hiç belli etmedim ama biliyordu sanki ardından çevirdiğim işleri. Yaptığım görüşmeleri. Mahizer anlardı gözlerimden. Kaçırdığım gözlerimi duvarların ardına sakladım. Ağladığımı sandı ama benim gözlerim ağlamaktan değil utançtan kızardı.

Geçen hafta bir kadınla görüştüm. Adı Özlem. Olacak değil ya öylesine bir görüş bakalım dedim. Bir çay bahçesinde iki çay içtik. Ben geri adım attıkça kalbim ona doğru kaydı. Gözleri çok güzeldi. Aman Allah'ım. Ne yapıyorum

ben. Ben, ben evliyim dedim. Biliyorum dedi. Ölecek dedim. Hayat çok zor dedi. Benim de eşim iki yıl evvel vefat etti. Bilirim nasıl bir acı. Sen dedim, sen yaşarken öldürdün mü eşini. Kefenini alıp elinde poşetle eve gittin mi? Ne aldın baba diyen çocuklara göstermemek için yalanlar uydurdun mu? Kadın sustu. Nasıl güzel susuyordu. Eve gidemedim o gece. Nasıl bakarım Mahizer'in yüzüne gözlerimden anlar.

Yine Özlem' in yanındayım. Eve daha az uğrar oldum. Nasılsa yardımcı kadın var o hallediyor her işi. Mahizer sormuyor hiç. Eskiden olsa neredesin diye başımın etini yerd. Anlıyor biliyorum. Ne kadar belli etmesem de anlar o gözlerimden, kalbimin ikiye bölündüğünü. İçimdeki sızı Mahizer'e baktıkça büyüyor. Özlem'e gidiyorum sık sık, içimde ılık rüzgârlar estiriyor. Huzurlu bir liman gibi sessizliğiyle sarıyor ruhumu. Herkes en doğrusunu yapıyorsun diyor. İmam nikâhı kıy diyorlar. Kaç yıl sabrettin, gül gibi baktın, senin de gün görmeye hakkın var diyorlar. Vicdanım daha az sızlıyor bu aralar. Tanıdık bir hoca da buldum.

2.

Ben Mahizer. Kanepenin altına kefeni, pamuğu ve gülsuyu alınıp hazırlanmış kadın. Bu illet yakama yapıştığı günden beri canlı ceset gibiyim. İsmet uzunca zaman idare etti. Allah var çok da iyi baktı. En son kontrole gittiğimizde doktorlar, eve götürün artık elimizden bir şey gelmez dedi. Salonunda pencerenin önünde hasta yatağında geçiyor günlerim. Arada gelip başımı kaldırıyorlar. Dışarıyı izliyorum. Pazardan gelirken çene çeneye verip dedikodu eden kadınları, sokakta kendini kaybedercesine oynayan çocukları, dalları şenlendiren kuşları izliyorum. Kızlar koşturuyor etrafımda. İki kelime zor çıkıyor ağızımdan, nefes nefese kalıyorum. Gelip yanıma sokuluyorlar arada. Kokularını içime çekiyorum. Bu kokuyu daha fazla alabilmek için tutunmaya çalıştım hep ama takatim kalmadı artık. En çok onlara yanıyor içim. İsmet nasıl baksın bu yavrulara. Sabahtan akşama kadar düşünüp duruyorum. Kendi derdime yanmak gelmiyor çoğu zaman aklıma. Gelene gidene soruyorum bir bildiğiniz var mı diye. Aman diyorum İsmet duymasın dediklerimi.

İsmet bir yardımcı tuttu. Evi çocukları beni idare ediyor. Geçen gün yanıma oturdu. Anladım bir şeyler söyleyecek. Ellerini ovuşturup duruyor. Havadan sudan derken çözüldü dili. Bizim bir komşu var dedi. Kocasını öldü iki yıl evvel. Çocukları da çok sever. Uzun bir sessizlik girdi araya. Güzel mi dedim. Bakışlarını yere indirdi. Güzel dedi. Hele ki gözleri pek güzel... Yarın İsmet gidince gelir mi? Bir konuşalım.

Geldi bugün. Kapı çalınca yüreğim ağızımda attı. Ellerim titredi, terler boşaldı saç diplerimden. Emin misiniz dedi yardımcı kadın? Kötü olma-

yın sonra. Gelsin dedim. Yatağın hemen karşısındaki koltuğa oturdu. Hali ve hareketiyle duru bir su gibiydi. Gözleri çok güzeldi. Geçmiş olsun dedi mahcup bir edayla. Elindeki bez çantanın sapı sıırılsıklamdı. Odada atan iki kalp. Odada ne diyeceğini bilemeyen iki kadın... Belki de yarım bıraktığım hayatı kaldığı yerden tamamlayacak olan kadın. Uzun uzun sustuk. Eşiniz vefat etmiş dedim, başınız sağ olsun. Dostlar sağ olsun dedi. Ben de dedim. Biliyorum dedi. Derin derin soluklanıp İsmet dedim çok iyi adamdır. Çok yoruldu. Benden sonra yorgunluğuna bir de yalnızlık eklensin istemiyorum. Bir görüşseniz. Başını salladı. Çocuklara çikolata getirmiş. Gözlerinin ışıltısıyla okşadı ciğer parelerimi. Çok zor olmalı sizin için dedi. Gözlerimden akan yaşlara hıçkırıklarım karıştı. Gelip elimi tuttu. Sessizliğiyle okşadı tüm yaralarımı. İçim iyice ısındı.

Birkaç haftadır eve geç geliyor İsmet. Bazı geceler gelmiyor. Görüşme iyi geçmiş. Yakınlaşmaya da başlamışlar. Nikâh kıyacaklarmış yakında. Gözlerime bakamıyor İsmet. Konuşursam sesimin rengi ele verir diye kısa cümleler kuruyor. İşler yoğun bu ara diyor. Yoğun biliyorum. Gönül işleri yoğun olur İsmet'im. Ben mi? Ben artık hazırım kulağım kapıda. Kurgu tamam. Karakterler oturdu.

3.

Ölecek bir kadının çocuklarına anne, eşine yoldaş olma provası yapıyorum. İsmet Mahizer'i tanıdığımı bilmiyor. Bu görüşmeyi onun ayarladığını ara ara Mahizer ile konuştuğumu da bilmiyor. Yüreği yangın yeri... Gitmekle kalmak arasında... Kalbinin yarısı onda yarısı bende. Gözlerime zaafı var. Bu ara daha sık geliyor yanıma. Çaresizliğini susup izliyorum. Gözlerinin buğusuna tutuldum. Bir de Mahizer'e olan sevdasına. Güzel seviyor sevdiğini. Sımsıkı tutuyor ellerimi. Yakında yüreğinin yarısını toprağa gömecek. Yarım yürekli bir adamla yarım bir hayat yaşanır mı bilmiyorum? Ama İsmet iyi bir adam. Hem ben de yarımım iki yarım bir tam etmez mi? İki ölüm bir yaşama denk gelmez mi?

Mahizer gözünü ötelere dikmiş artık. İki gecedir sekerat halindeymiş. Ağzına zezem damlatıyorlarmış. İsmet'e bakıp bakıp tebessüm ediyormuş. Hastaneye götürmeyin beni demiş. Evimde olsun bitsin her şey.

Bir acının orta yerinde açmaya çalışıyorum. Bir kadının vasiyetine sahip çıkmak için çırpınıyorum. Kınayanlar oluyor o ölüm döşeğinde sen keyfindesin diye. Kim kimin kabuğunun altındaki yarayı bilebilir ki. Ben Özlem bir haftaya kalmaz iki çocuklu bir anne olacağım. Kara gözlerinde annelerini göre göre büyümelerini izleyeceğim. Annelerinin kopyası iki kız. Nasıl olacak bilmiyorum. Deli misin kızım daha gençsin çocuksuz birini bulsaydın diyor-

lar. Daha gençsin ne kısmetler çıkar sana neden acele ediyorsun diyorlar. Onlar diyedursunlar. Ben İsmet' in gözlerindeki buğuya vuruldum. Ne zaman geri adım atsam Mahizer'in yalvaran gözlerinde kayboldum. Nasıl oldu bilmiyorum ama kendime kör oldum.

İsmet gece saat ikide aradı. Gitti dedi. Çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağladı. Başın sağ olsun diyebildim.

Mahizer gideli iki ay oldu. Şimdi aynı çatı altındayız İsmet' le. Kızlarla da alıştık birbirimize. Bir tek nereye gitsem üzerime gölge gibi yapışan, baktıkça ruhumu derinliklerine doğru çeken iki kara göze alışamadım. Mahizer' in gözlerine. Evi de eşyaları da değiştirdik. Nafile.

CEREN ÖZTÜRK

Tabak

Vakit gelip çattı. Aslına bakarsan kalkıp minibüse binmeniz gerek. Kar-nına şimdiden dolmaya başlayan gerginliğin farkındayım. O zamanlar bilmi-yorsun tabii korkmamayı. Zaten şimdi öğrendiğin söylenir mi bilmem. Yine de psikoloji kitaplarını okudukça kaptığın bazı şeylerin faydası dokunmuyor değil. Aklına bir cümle çakıyor yürürken: Korku adım olmuş benim. Minibüse biniyorsunuz. Avuçların terliyor. Aklından geçen onca kaygı dolu düşünceye takılıp düşmüşsün. Düştüğün yerde dahi korku bulup yakalıyor seni. Titri-yorsun, terliyorsun, nefes alamıyorsun. Düştüğün bu korku cehenneminden seni kim kurtaracak? Arkadaşının gözlerine bakıyor fakat dinleyemiyorsun. Sözcükleri sen göresin diye havada asılı kalıyor. Yandaki teyze parayı uzat-mak için eğilince dağılıyor tüm sözcükler. Herkes cehennemini içinde ta-şır. Seninki de korkuymuş işte. Korkmak ne demek annenden emdiğin süt gibi biliyorsun. Belki de süt yerine korku emmişimdir diyorsun. Belki de. İniyorsunuz minibüsten. Eve doğru yürümeye başlıyorsunuz. Aslında arka-daşının elini tutmak istiyorsun. Herkesin bir hasreti var şu hayatta. Senin-ki de güvende hissetmek işte. Arkadaşının gözlerine hasretinle bakıyorsun. Kimliksizliğin yüzüne vurmuş. Anlasın ve seni sarsın istiyorsun. Anlamıyor. Sen söylemeden nasıl anlayabilir ki? Kimin böyle bir yeteneği var ki? Fakat senin de söyleme yeteneğini çalmışlar elinden. İnsan dünyaya gelirken dahi susmuyorken, sana içine atmak bahşedilmiş. Eve vardınız. Havada dolanan sohbetler bitmiş. Kalbin daha da sıkışıyor artık. Evin kapısı açılıyor. İçeriye adımını atar atmaz yüreğindeki şiddetli depremle birlikte lavaboyu arıyor gözlerin. Herkes gülümsüyor. Seninse içindeki tüm organlar kanlı biten bir ölümün yasını tutuyor. Ağlayamıyorlar bile. Yalnızca donuyorlar öylece. Hiç-bir şey yapmadan, kıpırdayamadan, öylece... Bahçe güzel. Arkadaşların güzel. Şenlik ve eğlence var aslında. Isınmadan buz tutan, yine ve yine buz tutan bir baloncuk gibi ağırlaşıyorsun yürüdüğün yerde. Yeşile attığın her adım senin için kara bir değnek, önünde iz süren. Yemekler pişiyor. Mis gibi ko-

kuyor aslında etraf. Mezarlıkların içinde gür ve güzel bitkilerin yetişmesi gibi. Başkalarını yaşatan şey seni öldürüyor. Aslında seni de yaşatacak olan şeyden, elinde olmadan son sürat koşmandan dolayı seni öldürüyor. Ruhununsa hangi kıyıya vurduğunu bilmiyorsun. Hâlâ içinde ve bu denli korkuyor olmasa ruhunun öldüğünü düşüneneceğim. Tüm bunlar olurken bir sahne beliyor aklında. Kafana isabet eden bir küllük. İlk yararı alıyorsun orada. Ve bu yarayı ömür boyu taşıyorsun. İyileşmiyor. Her gün kanıyor. Kötü bir toprağa düşmüş tohum, o topraktan hoşlanmış gibi, sana da kötü bir toprak oluyor. O kötü toprağın acısını sanki senden çıkarıyor. Yanlış bir toprakta bir tohumsun şimdi. Senden zorla çiçek açmanı bekliyorlar. İnaniyorlar çiçek açabileceğine, ne güzel. Sahi olur mu? Kötü bir toprakta çiçek açmayı başarabilir mi? Bilmiyorsun. Tüm bunları düşünürken arkadaşların masaya toplanıyorlar. Onlara özeniyorsun. Ne kolay gidiyor ayakları yemek masasına. Bu, onlar için ne denli kolay. Sen yine donup kalıyorsun, her zaman yaptığın gibi. Bu dünyada bir temsil olsaydın donup kalmak olurdun. Keşke bir şey yapsaydın fakat ne elinde gücün, ne de kaçacak zamanın var. Arkadaşın sana destek için yanında çok şükür. Çok şükür yanında biri var. Eve büyük umutlarla gidip, her seferinde umutsuzluğa düştüğündeki gibi yalnız değilsin. Yalnız başına başını yastığa gömüp ağlamıyorsun. Alışmışsın, iyi başlayan günlerden korkuyorsun artık. Kötü başlayan da kötü gidiyor iyi başlayan da. Her şeyin sonu kötülüğe bağlanıyor sanki. Sen yine de göğe bakıp umut bulmaya çalışıyorsun. Arkadaşınla ne yapacağınızı ve nasıl yemek yiyeceğini konuşurken ikinizi de öfke denen koruma çemberinin içine atacak sesler yükseliyor arkadan. Bunu sen seçmedin. Ama hep önüne çıkıyor. İşte, yine bağırlıyorlar. Sofraya bakakalmakla yetiniyorsun yalnızca. Aslında eve gidince, seninle birlikte yemek yemeyip aç kalan arkadaşın için şükredeceksin. Ama işte şimdi, ikinizin de elleri ayaklarına dolaştı.

- N'apalım?

- Hadi, gidelim.

Kulakların, sanki bu dünyaya hep aynı tınıyı duymak için gelmiş gibi. O yüksek, yakıp geçen, kalp tanımayan ses. Doğru söylüyorsun evet. Senin kalbini tanımadı hiçbir zaman. Duyguların hiç mevzu bahis olmadı. Sen de tüm duygularını yuttukça yuttun, midende başka yer kalmadı. Hal böyleyken nasıl yiyeceksin ki, nereye yiyeceksin? Senin kalbini tanımadı. Sofraya doğru attığın her adımda bu cümle zonklıyor kafanda. Ah, ruhundaki yarıkların, kırıkların, eksiklerin görülmesini öyle isterdin ki. Belki de bu yüzden yok etmeye çalışıyorsun bedenini.

- Kızlar size börek ayırdım, tavuklarla birlikte yersiniz.

Düşünüyorsun. 295 artı 275, 570 eder. Kalbin bir anlığına duruyor. Nefes

alamıyorsun. Arkadaşın sana, sen önünde uzanan tavuklara bakıyorsun.

- Yok, sağol, biz çok acıktık, yedik gelmeden.

Ne acı. Bunu söylerken karnın gurulduyor açlıktan. Ne acı.

Bunca yıl onun sözünü dinledin. Bir şey olacaktı, olacaktı derken olan sana oldu. Kendini verdin ona. Sen kimsin, ne istersin, kalbin neye çarpar, neye pırpır eder bir önemi olmadı. Doğrusu bu sandın her seferinde. Fakat yalnızca onun egosu tatmin oldu. Senin kişiliğin eridikçe sen de bedenini eritmek istedin. İçinde yaşanan şeyler korkunçtu fakat bilen yoktu. Dünyanın başına gelecek kıyamet her gün içinde yaşanıyordu. Dünya bile kendi kıyametinden bu denli korkmuyordu.

- Aaa, olmadı bu ama. Size börek ayırmıştım.

- Yok biz cidden çok doyduk, teşekkür ederiz.

- Peki, siz bilirsiniz.

Ve sonra diğerleri için her şey kaldığı yerden devam ediyor. Onlar konuşuyorlar, sen susuyorsun. İç sesini dinlemektesin. İç sesinden başka hiçbir şey duyamıyorsun. İlerleyen yıllarda da başına gelecek, tekrar edecek, bitmeyecek olan şeylerden habersizsin. Ve sonra birinin bir cümlesine öylesine özeniyorsun ki, bir gün bunu diyebilmeyi çok ama çok istiyorsun:

- Bir tabak daha alabilir miyim?

ÖMER KAYA

Sofradan Eksilen Tabaklar

İşten çıkardılar, dedi adam. Elindeki poşeti koyarken mutfak masasına. Kadın Allah belalarını versin, diye inleyip poşetteki çocuk bezini hışımla çıkarıp fırlattı. Kalanlar iki ekmek, iki paket makarna -fiyonk-, iki yüz gram peynirdi. İtti hepsini kadın. “Kıyma da al demedim mi ben sana!” Sigaranı koydun tabii yine cebine. Anlamadık sanki! Biz bok mu yiyelim! diye bağırdı. Kes sesini, dedi adam, çocuk korkar.

“Kardeşin girdi ilaçlamaya tutturdu, Gülümser’inki açtı uyduruk tezgâhı tutturdu. Bir seni mi çıkardılar yine. Ha? Hep seni mi bulur aksilik! Demek sende var bir salaklık. Bıktım ben bak, son kez söylüyorum giderim...” deyince adam “Sor bakayım sen Gülümser’e...” diye girdi araya kadının aksine sakince. “O Almanya mı neredeki kadın vardı ya, istiyor muymuş hâlâ evlatlık.”

KİTAPLIK

EŞİKTE HAYATIN EKSİK İNSANI

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

Eşikte ve Eksik, Sercan Ceylan'ın ilk öykü kitabı. Hece Yayınları tarafından Haziran 2021 tarihinde yayımlanan kitap, toplam on altı öyküden oluşuyor.

Öykülere geçmeden önce kitabın adıyla başlamak istiyorum. *Eşikte ve Eksik*, birçok çağrışıma gebe bir isim. Aynı zamanda okurun merakını tetikler nitelikte bir seçim olmuş: Eşikte duran ve eksik olan nedir? Eşik aşılabilmiş midir? Eksiklik, onu aşamamış olmakla mı ilintili?

Öyküler arasında ilerledikçe bu soruların cevaplarını alıyoruz. Ayrıca oldukça genç bir öykü anlatıcısının zihninde ne kadar eskiye gidebildiğine, anlatı sınırları içinde şartları zorlayışına da tanık oluyoruz. Bir yazar için şimdiyi dile getirmek daha kolay ve kaçınıl-

mazken, Sercan Ceylan'ın öykülerinde zamanın gerisinden kopup gelen bir anlatımla karşılaşıyoruz. Geçmişin hafızasına kazınırken çıkardığı seslerin, yazarın hayal dünyasında şekillenışı ile örülü anlatım, okurun zihninde masalsı bir boyuta da dönüşebiliyor. Bu noktada bir kapı aralamak durumundayız: Yazar bu zamansal geçişlerin içinde gidip gelmeyi ustalıkla başarıyor. Geçmiş anlatımında beliren masalsı bir varlık, şimdiki zamana oldukça doğal bir şekilde bırakılıyor. Geçişteki bu şeffaflık gizemi de beraberinde getiriyor:

"Kadına göre elektriklerin gidişi bir zamanlamanın ayarlanmış büyüsüydü, dolunay ya da karanlıklı bulutlar bu dünyanın gizemli kapılarını gösteren yegâne işaret değillerdi. İşte kasıtlı karanlık!" (s. 63)

Öykülerinde şiirlerden alıntılara sıkça yer veren yazarın anlatımına da yansıyan bir

şiiressellik var. Bunun bilinçli bir tercih olduğunu, öyküler içerisinde ilerledikçe daha iyi anlıyoruz. Şiiressel dilin, yukarıda bahsettiğimiz masalsı anlatımla bütünleşen, birbirini tamamlayan bir yanı da var aslında. Hayatın içinde var olan sıradan bir durumun, herhangi bir metaforun bu iki detayla birleştirilip sunulması, kurgunun bu düzlemde belirleniyor olması söz konusu. Bu durumda yazarın açıkça okurun muhayyilesinin devreye girmesini istediğini söylemek mümkün. Çoğu zaman soyuta evrilen anlatımda ortaya çıkan boşluklardan içeri sızmasını bekleyecektir.

“Ne hızlıydı Bedir. Kaplan kesilmişti. İstediginde böyle oluyordu. Kaplan susayışı vardı dilinde. Kaplan öfkesi ve kaplanın av arayışı. İzleyenler kayıtsız kalamazdı. Kalmadılar ve bir şiir söylediler ona. Bir şiirle olsun kaplanın gerçekliğini kolaylaştırdılar. “Kaplan! Kaplan! Gecenin ormanında / Işıl ışıl yanan parlak yalaza / Hangi ölümsüz el ya da göz, hangi / Kurabildi o korkunç simetrini?” (s. 15-16)

Yazarın öykülerinde “yazgı” temasına sıkça yer verdiğini görüyoruz. Yazgının kabullenilişi kadar ona karşı duruş da aynı adaletli düzlemde ele alınıyor. Yazgının kaçınılmaz oluşundan ziyade değiştirilebilir oluşuna olan inanç ön planda tutuluyor. Yazgı, dünne oluşmaya başlanan, bugün içerisinde şekillenen ve yarını belirleyecek tek unsur olarak insanın yakınında resmedilirken, kabul edilmek istenmeyen gerçekliklere büründüğünde deye bir o kadar uzağına atılabiliyor.

“İnsanın yazgısı dünya oluyordu. Ruhu beden şeklinde bir endişe mağarası.” (s. 36)

“Oysa yarın, bir yazgıdır. Yazgı bizim hünerimizle olgunlaşır, açılırdı.” (s. 51)

Sercan Ceylan’ın kaleminde bir duruşu olan, bu duruşu da zorluklara karşı verdiği mücadeleler sonucu kazanmış kendi öz gücünün bilincinde, olgun karakterlere sıkça rastlıyoruz. Arayış, anlam, sorgulama metaforları öykülerin temel taşlarını oluşturuyor. İnsanın yaşamsal döngüsünü tamamlama sürecinde kendini var etmek için ortaya koyduğu çaba, yazarın bakış açısında farklı niteliklere bürünüyor.

“Beni anlamıyorsun, ben mutlu olmak istiyorum, ne diliyorsam beliriversin aniden, nedir şu masallar, türküler, kavgalar, inançlar, mücadele. Nedir şu mücadele, karmakarışık, yağlı erişteler gibi iç içe, üst üste, faydasız. Bir de yorucu, bunaltıcı.” (s. 29)

Öyküler içerisinde pek çok yazar ve düşünüre de yer verilmekte. Bu isimler aynı zamanda yazarın beslendiği damarları da ortaya koyuyor âdeta. Satır aralarında Goethe’den Faust, Dante’den İlahi Komedy, James Joyce’tan Ulysses’e rastlıyoruz. Yine Shakespeare, Marquez, Faulkner, İbni Haldun, Rousseau gibi isimler de öykülerin genel yapısına nüfuz edişleriyle ön plana çıkıyor. Yazar, bu isimlerle, karakterleri arasında oluşturduğu köprüde, bir bakıma öykü yolculuğunda kendisine eşlik eden yol arkadaşlarına vefa borcunu da ödüyor.

İlk kitaplar, yazarı tanımak ve onun yazın dünyasına giriş yapmak için önem taşıyor. Sercan Ceylan, ilk kitabıyla öykü dünyasına sağlam bir adım atıyor. Acıyı trajediye dönüştürmeden, sevinci taşırmadan, öykü kahramanları üzerinden başarılı bir şekilde kurguluyor. Gerçekliğin sınırlarını zorlayıp düş dünyasının eşiğine kadar dayanan anlatımıyla okurun zihninde yeni ve farklı bir tat bırakmayı başarıyor.

AYNI YAĞMUR

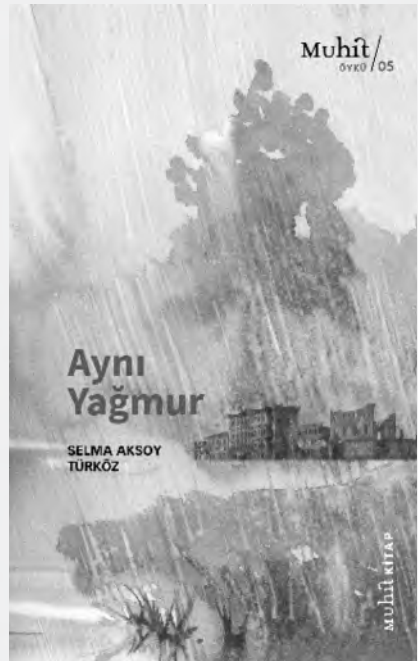
ÖZLEM GÜNER

Öykü ve çevirilerini edebiyat dergilerinde görmeye alışık olduğumuz Selma Aksoy Türköz'ün ikinci öykü kitabı *Aynı Yağmur*, geçtiğimiz mart ayında Muhit Kitap'tan çıktı. Klasik öykü düzeninin yanı sıra yeni biçimler de denenen 17 kısa öykünün yer aldığı kitapta; gündelik yaşamdan küçük ayrıntıları yakalayan, yaşamda var olan yakıcı anları görünür kılmaya çalışırken okuru sürpriz sonlarla buluşturan bir atmosfer oluşturulmuştur.

“Yaşam, ölüme doğru giden şimdilik var olma halinden başka bir şey değildir” der Byung-Chul Han. Onu doğrularcasına Thomas Bernhard'ın “Hayat hakkında bile konuşsam ölüm hakkında konuşurum” sözü akıllara gelir. Ölümün yaşamın merkezinde duran bu

gerçekliği *Aynı Yağmur*'da da belirir. Öykülerde ölüm; bazen mayhoş bir elma kokusuyla, bazen sanrıların tesirindeki kahramanın neşter darbeleriyle, bazen elden düşen oyuncağın peşinden gidilmesiyle, bazen savaş yıkıntıları arasında kalmış bir çocuğun düşlerinde annesine kavuşmasıyla gelen önemli bir motiftir.

Gündelik hayatın tekdüze akışından bahseder gibi görünürken kahramanların yaşamları içinde gizlenen karanlığı hissettiren, kötü bir finalle biten, hayatın tekinsiz bir yer olduğunu hatırlatan öykülerden “Kara Kedi”de kahraman yaşadığı hayal kırıklığının ardından melek tozu olarak adlandırılan uyuşturucunun etkisiyle halüsinasyonlar görür, “derin bir nefes, bir nefes daha...” derken okur, öykünün finalinde kara bir sonla karşılaşır. “Tam Yüreğinden” adlı öyküde ise sağ bacağındaki yaraya deva bulmak maksadıyla bir şifacıya giden kişi büyümlü gerçekçi bir atmosferde cereyan eden olayların ardından kötü bir yazgıyla yüz yüze gelir. Kitabın en sarsıcı öykülerinden “Aynı Yağmur” ise dünyanın ne

kadar netameli bir yer olduğunu gözler önüne serer.

Öykü evreninde diyaloglara yaslanan gerçekçi bir bakış açısı hâkim olsa da “Tam Yüreğinden” ya da “Kolye” gibi düşsel metinlere de yer vermiştir. Yazarın geniş bir gözlem gücü olduğunu belli eden öyküler hayata dair sağlam tespitler içermektedir. “Gökküşağı”nda salgın döneminde rutin haline gelen eylem ve davranışlar betimlenir: “*Çamaşır suyuyla siliyorlardı her yeri, kapı kolları, elektrik düğmeleri. Evi kesif bir kolonya kokusu istila etmişti. Ev halkı canı sıkıldıkça orasına burasına kolonya döküyordu. Türlü türlü yemek yapıyorlardı, tatlılar, pastalar, ekşi mayalı tam buğday ekmeği...*”; “Göz Göze”deki “*Evcil bir hayvan gibi yanında taşıdığı marka çantasını sandalyeye oturttu.*”; “Işıltı”daki kuaförün davranışındaki “fırçalandıkça saçlar kocaman bir yeleye dönüşüyordu”da olduğu gibi.

Bir söyleşisinde gerçek hayattaki final sahnelerinin elimizde olmamasına rağmen öyküde bunun mümkün olduğunu söyleyen, bu nedenle edebiyatın en çok bu yönünü sevdiğini vurgulayan yazar, dört farklı sonun olduğu “Işıltı” adlı öyküsünde deneysel bir yol izliyor. Böylece okur, “aslında olaylar şöyle gelişti” şeklindeki geçiş cümleleriyle hiç yadırgamadan arzu ettiği sonu seçme şansı yakalıyor. Kitabın en güçlü hikâyelerinden biri olan “Akasya Kokusu”nda “Kaşağı”yı anımsatan fakat Ömer Seyfettin’in ünlü öyküsünden farklı olarak intikamla yapılmış ve pişmanlık içermeyen olayın vahim sonuçları ustalıkla işlenmiştir.

Kitapta “Serçelerin Şarkısı” ve “Tövbeler Tövbesi” dışındaki tüm öykülerde yazar, hâkim bakış açısına sahiptir. Anlatıcı, öykü içinde değişmezken yazar zihinler arasında dolaşır.

“Burun” adlı öykü Yıldız Ramazanoğlu’nun öykülerinde rastladığımız türden bir karnaval havasına sahiptir. Hastane koridorunda geçen bu öyküde; muayene sırasındaki insanların durumları, yükselen sesler, tartışmalar, itirazlar, oflayıp puflamalardan oluşan kalabalık bir atmosfer oldukça canlı bir dille resmedilir.

Çağına tanıklık eden Türköz; salgın, başörtüsü sorunu, Suriyeli mülteciler, savaş, uyuşturucunun etkisindeki yaşamlar gibi çok çeşitli konuları öykülerine taşımıştır. Kısa cümlelerden oluşan sade, anlaşılır bir dilin kullanıldığı hikâyelerde; ciddi meselelerle beraber gündelik yaşamda karşılaşılan küçük ayrıntılara da yer verilir. Okurunu final bölümlerinde şaşırtmayı başaran yazarın öykülerinde hâkim duygu çoğu zaman karamsarlıktır. *Aynı Yağmur*, yetenekli bir yazı işçisinin öyküleriyle tanışmak için iyi bir başlangıç olacaktır.

KÖPEKLER AKŞAMI

AYŞEGÜL ÖZDOĞAN

“İşte tam burada adam... ve kadın... birbirine bakıp... bir şeyler söylemek istedi. Ama birdenbire ortaya çıkan bir başka şey, açılıp kapanan, açılıp kapanan bir saydam deniz yarattığı gibi havadaki ışıklı zerrecikleri yiyip yutan... bu şey, bütün olasılıkları, bütün güzel sözleri, aşkın yayılan hücrelere nüfuz eden sarsıcı, esrik güzelliğini dağıtıp yutmaya başladı.”

Ocak 2021’de İz Yayıncılık tarafından yayımlanan *Köpekler Akşamı*’ndan bahsetmeden önce bu muhteşem kitabın yazarı Bülent Ata hakkında birkaç söz söylemek yerinde olacaktır. Çünkü, Ata’nın çok iyi bir yazar olmasının yanında kalemi çok kuvvetli bir şair olduğunu söylemek bu kitabı anlatmak için önemli bir

ipucudur. Nitekim her biri bir durum öyküsünden oluşan bu kitapta şiirin dili düz yazının şekliyle karşılaşır; öyküyü açık, savunmasız alanlardan kapalı ve gizli kuytulara çeker.

Bir yazarın söylemek istediğini doğrudan söylememesi, kurgunun iç dünyasına kendini, kalemini, kurgunun dilini, karakterini, anlatıcılarını, içinde bulunduğu zamanı ve kurgunun kendi zamanını çekmesi ve o iç dünyadan dışarıya doğru bir aktarım gerçekleştirilmesi dikkat edilmesi gereken bir başarıdır. Doğrudan söylenmiş, okura açıklanmaya çalışılan, yazarın kurgu esnasında kendi kalem çabasını hissettirdiği tek bir cümle bile öyküyü sakat bırakma riskini taşır. Bu durum romandan daha fazla öyküde kendini hissettirir. Nitekim öykü, kısa bir mecrada önemli oranda söz tasarrufuyla muhayyilede geniş alanlar açmaya çalışan ince bir türdür. Bülent Ata, bu bahsettiğimiz tehlikeden usta bir manevrayla sıyrılıyor, daha doğrusu bu tehlikenin sularına girmeye hiç niyetli görünmüyor. Bunun sebebi onun çok başarılı bir şair olması olabileceği gibi öykülerini besleyen kaynaklar da olabilir. Sebebi her ne olursa olsun yazarın İz Yayıncılık tarafından yayımla-

nan kitabı *Köpekler Akşamı* bu anlatmaya çalıştığım durumu açık bir şekilde gösterecek, yazarı daha yakından tanımak için çok iyi bir fırsat sunacaktır.

Köpekler Akşamı için sakın suların dalgıcı demek geliyor içimden. Telaşa düşmeyen bir kalem, nokta atışı cümlelerle geliyor, toplayabileceği tüm hisleri topluyor ve ucu oldukça açık kurgular oluşturuyor. *Kerif* isimli öyküsü bu açıklığı alabildiğine genişletiyor örneğin. Öyküde bir düşüncenin arka planına bir sinek yerleştiriyor yazar. Öyledir ya, sinek uçar, gezer, konar, vızıldar ve düşünce zamana katılıp devam eder. Öykü bu anı müthiş bir netlikle veriyor:

Sinek askıdaki elbiselerin üzerinde. Ayaklarını tarazlıyor. Odada yankılanan bir ses var sanki... Onu arayan. Sinek onu dinliyor. O sesi. Bir an daha düşüyor. Kalbinde bir yanma. Mendilin ucuna atılmış bir düğüm gibi. Masaya konan bir bardak ayrandan -ilk önce onun içmesi için uzatılan- birbirine dokunan ellerin o an, her şey oluvermesi gibi. Elleriyle saçlarını geriye tarıyor. Düşen bir saç telinin halıdaki duruşunu seyrediyor. Suda yan yatmış bir balık. Balığı içinden atamıyor. (s.32.)

Sineğin askıdaki elbisenin üzerinde duruşu, ayaklarını tarazlıyor oluşu, varlığıyla yokluğu bir olan böylesi bir varlığın düşüncenin içine sızmış olması, varlığını inkâr edemeyecek kadar oracıkta şekillenmesi, yani durumun içine bir eylem olarak dâhil olması gerçeğin yüzeysel katmanı ile düşüncenin çetrefilli dallarını köklendiriyor. Yazar bunu birçok öyküsünde yapıyor aslında. Kimseye sineği ve yine kimseye düşüncenin derinliğini anlatmıyor. Orada, o odacığın içerisinde var olan ama görünmeyen bir kameranın bakışıyla yaklaşıyor. İşte bu da ne anlattığını belki de hiçbir zaman bilemeyeceğimiz ama aynı anı defalarca yaşadığımızı hissettirecek bir noktaya çekiyor bizi.

Yazarın kalemi zamanın içinden süzülerek mekâna dokunur, orada insanlarla karşılaşır, bu karşılaşma gerçekliğin yüzeyde kalan katmanını kırıp alt katmanlarda dolaşan yeni kıvrımlar oluşturur. Örneğin *Yanan Otların Arasında* öyküsünde an, geçmiş ve gelecek birbirine öyle bir çarpar ki öykünün başlangıcındaki yangın neredeyse buradan çıkmış denilebilir. Sonu şöyle biter öykünün:

Yüzümde bir yer yandı. Yanımızdan geçip giden iki kişiye küçük bir çocuk koşarak yetişti. Birbirleriyle şakalaşıp uçurtmalar gibi süzülüp gittiler. Bu kadının karşısında, bu rüzgârı yiyen kimdi, bilmiyordum. Yanıyordu. Bendim alnım yerde. Ama keşke o çocuk ben olsaydım. Burada bu kadının fırlattığı bir taş olmasaydım, yanan otların arasında çırpınan. (s.19.)

Bu paragraftan önce karakterin yaşadığı yalnızca bir an vardır ve okur olarak o anı nereye yerleştireceğiniz sizinle kurgu arasında bir yere konumlanır. Yukarıda bahsettiğim meselelerin birçoğunu niteleyebilecek bir örnektir bu. Okura bir şey anlatmayı değil, kendisinde bulunduğu benzer durumların içinde yeni duygu ve düşünce açılımları sağlamayı hedefleyen bir yoldur bu.

Köpekler Akşamı'nın öyküleri için genel olarak âna odaklanan, o anı geçmiş ve geleceğin yansımalarıyla yüzleştiren, karakterini düşüncenin katmanlarında dolaştıran, sıradan olanın şiirsel tavrını gösteren anlatılar diyebiliriz. Çok tadında; kelimeleri, kurgusu, dili yerli yerinde kullanılmış öyküler... Bu açıdan *Köpekler Akşamı* iyi ki yeniden yayımlandı, iyi ki yeniden raflarda yerini aldı diyebiliriz.

DÜNYANIN EN YALNIZ YERİNDE

SELMA MAŞLAK

“Çocukluğumun küçük beyaz atı hâlâ koşuyor, çocukluğumun kırlarında.”

Çocukluk, yaşadıkça coşkun bir kaynak gibi çağıldamaya devam eder. Özellikle de usta yazarların elinde. Yaşlanmaya rağmen büyümeyen, olduğu gibi saklanan o durgun çocukluk, önemli kitapların esin kaynağına dönüşür. Marcel Proust’a yedi ciltlik *Kayıp Zamanın İzinde*’yi yazdıran bir bardak ıhlamurda bulunduğu çocukluğudur. Charles Dickens, ilgisiz ebeveynlerin elinde kaybettiği bütün çocuk sevinçlerini romanlarında yakalamaya çalışır. Oliver Twist, Dick ya da *Büyük Umutlar*’ın Pip’i aynı kayıptan doğan çocuklardır. Márquez’e *Yüzyıllık Yalnızlık*’ı yazdıran büyükannesi, dedesi ve onlarla birlikte çocuklu-

ğunu geçirdiği küçük kasabadır. Unutamadığı öğle sıcaklığının siestalarını, günlerce süren yağmurları, ölüleri görüp gaipten haber verdiği zamanları, ninesinin hayaletlerini, yasemin kokan sokakları ve daha pek çok şeyi romanında kayıt altına alır ve biyografisine şu cümleyi yazar: “Şimdi yetmiş yaşında bile rüyalarımdaya koridordaki yaseminlerin coşkunluğunu, alacakaranlık odalarda gezinen hayaleti görür, çocukluğumu mahveden o korkuyu hissedirim; gece korkusu.”

Çocukluk ne zaman başlar ne zaman biter? Ne zaman başladığı belli ama ne zaman, nerede biteceği kişiye göre değişir. Bazılarına göre o defter çoktan kapanmıştır. Bazılarına göreyse Márquez gibi yetmiş yaşında bile rüyalarda hâlâ capcanlı, taptazedir. Hiç şüphesiz, rüyalarda görüldüğü sürece çocukluk, varlığını sürdürmeye devam edecektir. Çocuk kitapları yazarı Mustafa Ruhi Şirin de içindeki sessiz, sakın, ürkek çocukluğunu rüyalarında yaşatmaya devam ediyor ve bunu farklı bir türe imza atıp rüyalarını kitaplaştırarak

gösteriyor bize.

“İnsanın en güzel rüyası çocukluğudur.” diyor Mustafa Ruhi Şirin ve aynı rüyayı tekrar tekrar görüyor *Dünyanın En Yalnız Yerinde*. Köyündeki çocukluğunun sokağına, köyüne, ahşap evine, asma köprüye, her mevsim çiçek açan kiraz ağacına götürüyor bizi. Sayfalar arasından yükselen manolya saksılarının kokusu, insana tatlı bir uyuşukluk veriyor. Çocukluğunun kırlarında, bazen çay bahçeleri bazen fındık bahçelerinde, ovadaki ırmakta buluyoruz kendimizi. Her köşeden annesinin sesini işitiyoruz.

Mustafa Ruhi Şirin, içinde açabildiği kadar çok kapı açıyor ve bu kapılardan büyülü bir dünya fışkırıyor. Yılanlar, balıklar konuşuyor, ağlıyor bazen başları yeşil geyik başına dönüyor, gökteki ay gülüyor, kılıç buzdan, uçurtma ışıktan doğuyor. Pek çok şey uçuyor bu masalsi dünyada; gemiler, yıldızlar, misketler, zürafalar... Gökyüzü pamuktan fillerle, manolya yaprağı kalınlığında uçuşan sularla bezeli. Şirin, rüyalarının yorumunu kendi yapıyor bazı yerlerde: Siyah ayakkabı görmek, çelişki; dilsizlik, sırları saklamaya işaret; ağlayan bebek, haber demek... Zaman zaman yorumu yapılmamış rüyaları yormak, mesela uçuşan şeylere bir mana yüklemek geliyor insanın içinden: Rüyada uçmak, güzeldir, uçan şey iyidir, iyiler hep uçar.

Mustafa Ruhi Şirin, büyümeyen çocukluğuyla gerçekliği zorluyor *Dünyanın En Yalnız Yerinde*. Ama kendisinin de ifade ettiği gibi bazı gerçekler gerçekten daha gerçektir. Öyle değil mi?

GRAFEN BULUT

MEHTAP GÜL

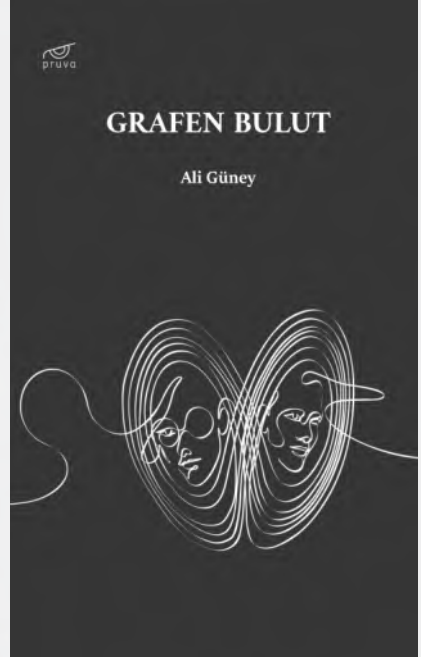
Ali Güney'in *Grafen Bulut* isimli ilk öykü kitabı, ismiyle, kapak resmiyle ve ithaf cümlesiyle ilgi çekiyor.

Kitapta ilk olarak dikkat çeken şey, öykülerin toprağına farklı tohumların atılmış olması. Günceli iskelemeyen bu metinlerde basit bir olay bile heyecanın ritmiyle anlam kazanıp öyküde kendine yer buluyor. Yazar, yeri geliyor dijitalleşmenin gündelik yaşama etkilerini işliyor, yeri geliyor bir anda birçok insanın hikâyesini arıyor, yeri geliyor bir haber metniyle öyküye giriveriyor. Geniş yelpazeye yayılan konulara ve farklı farklı özellikteki öykü kişilerine baktığımızda öykülerin, katmanlı görebilen bir zihnin ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Kitapta öykü makinelerine iç-

rik üreten felsefe mezunu genç de kendine yer buluyor, profesör unvanlı bilim insanı da, protonun yükü hakkında soru soran eğitim bakanı da, çalışan çocuklar da, babasıyla arayı açmış oğlanlar da, fizik ödülü hakkında bir fizikçiyle söyleşen doktora öğrencisi kız da.

Aynı metin içerisinde farklı anlatıcı tercihleri bir bilinç havuzundan ötekine sıçratabiliyor bizi. Sözelimi "Hangimiz Söz Ediyor Krizden" isimli öyküde ikinci çoğul ile başlayan anlatıcı ses bir paragraf sonra değişiyor ve devamında diğerinin anlatısına gidiyoruz. Ancak sona geldiğimizde taşlar yerine oturuyor.

Anlatıcının şimdi ile geçmiş arasında gidip gelirken hafızanın derinliklerinde gömülü duran ne/kim varsa arkeolog titizliğiyle kazıp çıkardığı öyküler okuru içine çekiyor. Dozunda ironiye, yerli yerinde göndermelere ve çağrışımlara yaslı bir dilin kullanıldığı kitapta post modern bir unsur olarak öykünün yazılış sürecinin metne kısmen yansıtıldığını da yer yer görüyoruz.

Yazar, bir kesiti, kısa bir görüntüyü, kalabalıklardan seçtiği bir karakteri kadrajına alarak kuruyor bazı öykülerini. Bu öyküleri okurken görüntüler önümüze seriliyor. Bu görüntüleri birleştirtince ayrı, parça parça okurken de ayrı lezzet almak mümkün. Kitapta dikkat çeken bir diğer husus yazarın özgün ve cüretkâr dil kullanımı. Dokunaklı bir hikâye olan “Fransız Sokağında” öyküsünde her sabah aynanın karşına geçip yaşamak istediği hayatı kendine soran bir hayat kadınının fotoğrafıyla karşı karşıyayız. Kitabın sonlarındaki öyküde bir göndermeyle yazar önceki öykülerine çeviriyor bakışımızı: “Yabancı ve yapaysız efendim... Öykününün taşıması gereken unsurlar yönetmelikte açıkça belirtiliyor. Ama siz? Nedir bu yaptığınız yahu? Örneğin cinsellik bahsi, detaylı bir şekilde yer alıyor yönetmelikte. Lütfen bakınız. Fransız Sokağı filan.... Evet Musa karakteri önemli. İsa Pelit miydi neydi? O ismi değiştirelim. Benim hanımın dayısının adı. Okurken bir tuhaf oldum inanın. ... Bilimsel mevzular, atom modelleri filan, bakın burası çok önemli, güzel, gayet sık...”

Aile içi çatışmaların ve geçmişten kalan duygusal travmaların eşliğinde bir çocukluğun panoramasının önümüze serildiği “Hüzün Yahut” isimli öyküde anlatı atmosferine girip kendimizi lokantada bulurken birden zihin geçmişe sıçırıyor ve kar metaforu önümüze düşüyor. Tam da satırlarda kendine yer bulan türküde dendiği gibi dağların karı erisin istiyoruz. Erisin de anlatıcının babası, küs olduğu İsa dayısının eve girmesine müsaade etsin istiyoruz. Ne de olsa İsa Pelit, anlatıcının çocukluk hamağını bağladığı koca bir ağaç. Ama... “Hayalini kurduğum gibi değil, bildiği gibi ilerliyor hayat. Narin bir zalimlik taşıyor.” Anlatıcı, dayısının hazin sonunu öğrendiğinde dayısıyla ilgili yapmadıklarını, yapamadıklarını ve unuttuklarını hatırlıyor koyu bir pişmanlıkla. Hatırlıyor ve bize kendi yapabilirliklerimizi hatırlatıyor. Varsa sizin de unuttuklarınız, erteledikleriniz geç olmadan harekete geçebilirsiniz, diyor âdeta. Kendi payıma, bu öyküyle bir kez daha anlıyorum travmalarımız da çocukluğumuz da nereye gitsek bizimle geliyor. Edip Cansever’in dediği gibi, “Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk, hiçbir yere gitmiyor.”

Öykü kişinin kaybedenlerden seçildiği ve modern insanın makam yüceltmesi gibi tuhaflıklarının gösterildiği “Emrettiğiniz Gibi” isimli öyküde hayat karşısında sıkışan ancak rahatsız olduğu rutini de kıramayan sessiz bir adamın yaşamından kısa bir kesiti izlerken aynı zamanda kendi olamama kaygısını da anlıyoruz: “Çünkü kaybedenler çok sorar kendine: Nasıl böyle oldum?”

Belli entelektüel donanıma sahip, çağı kavrayabilen, arayan, düşünen öykü kişilerinin yalnızlığı da kitabın temel izleklerinden biri. Modern hayat içinde yalnızlıktan keyif alanların yanı sıra yalnızlığa itilen yaşlıların incitilmiş ruhlarını, kıyıya vurmalarını da okuyoruz satır aralarında. Öyküler; eşyaya, hadiseler ve hayata bakışı değişen modern insanın heveslerini, sığ ve çıkara dayalı ilişkilerini, yaşadığı açmazları, kendinden uzaklaşmışlığını ve dışlanmışlığını, günlük telaş içinde hayatı kaçırın karakterlerin yaşamı üzerinden bize veriyor. Öykülerdeki bir diğer izleğin de geçmişle yüzleşme olduğunu söyleyebiliriz. Acı ve yenilgi dolu yaşanmışlıklara bakıp geçmişle ödeşme...

Savaş izleğinin proton üzerinden imgesel bir anlatımla verildiği “Protonun Yüku”nde

savaş zamanında ailesiyle beraber başka bir ülkeye göç etmiş bir kadının fizik ödülü almaya giden yoldaki hikâyesini görüyoruz; ailece ödedikleri bedelleri, unutmak isteyip de unutamadıklarını, örselenmiş duygularını... Aynı öyküdeki şu satırlar dikkate değer: “Bütün hikâyeler anlatılmayı bekler. Anlatılmayı beklemeyen hikâyeler var mıdır peki? Türkçe öğretmenim olmadığını söylerdi dinlemekten büyük keyif aldığım davudi sesiyle şiir okuduğu derslerinde. Bence var ama... Hikâyeler... Unutulması gereken... Bu gerekliliği kimin belirlediğini soruyor öğretmenim. Vicdanımızın diyorum. Hikâyeler vicdana ihtiyaç duymaz diyor, hikâyeler vicdan inşa ederler.” Yazarın belli ki daha anlatılmayı bekleyen, vicdan inşa etmek için kenarda bekleyen hikâyeleri var.

TOPRAK AYNA'DA KENDİMİZE BAKMAK

MÜŞERREF ÖZTÜRK ÇETİNDÖĞAN

"Bir insan her zaman hikâye anlatıcısıdır; kendi hikâyeleriyle ve başkalarının hikâyeleriyle çevrili yaşar; başına gelen her şeyi onlar aracılığıyla görür ve hayatını anlatıyormuş gibi yaşamaya çalışır."

Jean-Paul Sartre

Sartre'dan önce ve sonra birçok öykücüden/hikâye anlatıcısından, insanı anlatmaya çalışandan anlatılanı dinleyen, yazılanı/çizileni okuyan, izleyen, bakan hepimize varınca-ya değin farklı içeriğe ve anlama bürünür tüm anlatılar. Örneğin, Susan Sontag'ın deyişiyle fotoğraf, "başkalarının acısına bakmak" tır. O halde denilebilir ki öykü, "başkalarının acısından/hüzününden/sevincinden insanın kendisine bakması" dır. İsmail Sert'in yeni çıkan öykü kitabı *Toprak Ayna* da özünde böyle bir bakışın tezahürü.

Toprak Ayna, birbirinden bağımsız onsekiz öyküden oluşan yapısıyla her biri ayrı izleklere açılan, okuyucuyu geçmişle, şimdiyle ve gelecekle yüzleştiren sırlarıyla, aynanın ardında olanı toprağa özgü doğallıkta, sıcacık anlatıveriyor. Her güne bir öykü disiplini-nde, hatta her gün *Toprak Ayna*'nın karşısına geçerek okuduğum öykülerde hem kahra-manlara hem de onlarda gizli kendime baktım uzun uzun... Yazarın bize, insanlığımıza tuttuğu aynada unuttuklarımızı hatırladım; sormaktan kaçındıklarımızı sorma cesareti gösteren öykülerde yeniden güçlendim, hayıflandım... *Toprak Ayna*'nın karşısında kendi-me şöyle bir çekidüzen verdim.

"Bildiğin Ceviz"le başlıyor kitap... Bildiğimiz cevizle!... Unuttuğumuz doğayı bize hatırlatan bir içtenlikle... Açılan kapanan kapılardan, birinin gidip birinin geldiği ince bir çizgide duruyor okuyucu. Hastane koridorunda bekleyişin incecik ayrıntılarında saklı duran hepimizin bildiği hayat, hepimizin bildiği ceviz... Biliyorsak tabii...

"Nerde Kaldın?" tam bir köprü güzellemesi. Kitabın bu ikinci öyküsünde yazar, Köp-rüye dair, köprü'nün çağrışımlarına dair düşünülmemiş hiçbir şey kalmasın demiş sanki... Köprüler geçiş yeri, geçilmesi zorunlu olanı, üstünde durulmayı, hep gidilene imleme-siyle meğer ne çok anlam yüklüymüş... Okuyucuyu "köprü ahalisinden" olmaya özendiren bu öyküde şiire/şaire özgü bir yoğunluk sezmek de mümkün: "Adımım var, uzar köprü olur.

Ya da köprü kısılır, adımına sığar”.

“Su Yokuşu”; hayatımızın bir başka çıkmazı, akmayan suları, yokuşa sürülen anlam arayışları... Merkezde duran bir oğul ve onun göğüs kabartacak denli dile getirilemeyen işleri... Akmadan akıp giden bir su yokuşu hayat... Ayıklanan elmaların gölgesinde kimse kimseyi görmediği kentsel hallerimiz... Öykünün sonunda gökten üç elma düşse de, her şey layığını bulsa dedirten ama elbette çocukluk hayallerinde kaldığını bildiğimiz elmalar...

Ve tekrar köprüye dönüş. Yazarın köprüye dair anlatacakları bitmemiş olacak ki; “Köprü Yeniden”. Toprağına dönemeyen denin hüznü hikâyesine sığdırılmış iç içe geçen hayatların anlatıldığı bu öyküde sanki anlatıcı olan çocuk büyümüş, sayıları dert etmeyi başkalaştırmış, yorulmuş, kırılmış ve “Nerde Kaldın”daki anlatıcıya dönüşmüş hissi veriyor. Zaten ne güzeldir yazarın gizlediğini düşündüğümüz bir sırrı bulduğumuzu sanmak. Okuyucu olmak da böyle bir şeydir elbet: Yeniden yazarız okudukça, yazarız da yazarın haberi bile olmaz. Güzel olan da budur zaten; bir öykünün okuyucusuyla yeniden üretilmesi... Sırf bu macera için okunması gerekenlerden “Köprü Yeniden”.

“Arada”, “Bir yanda deniz, bir yanda toprak...” Denizin buğulu yaygaraları ile toprağın tozutan gürültülerinin metaforik seyrinde duran arada kalma hali. “Arada”, suya gömülüp giden göçmenlerin yurdu olan ıssızlık. “Denizle toprak, susuzluktan ölmekle, suda boğulmak arasında.” duran bir öykü. “Arada”, durduğu yer yukarı yürüse toprak, aşağı koşsa toprak olduğunu sananlara, hayatımızın ne yaparsak yapalım arada durduğunu sorgulatan düşünsel boyutuyla derinleşiyor.

“Merkez Muzaffer Bey”, olanın bitenin Muzaffer kadar olduğunu, Muzaffer ne kadar- sa her şeyin o kadar olduğunu, bürokrasinin açmazlarını anlatan ilginç bir öykü. Muzaffer’in neyin muzafferi olduğunun bilinmemesi de ironik. Muzaffer olmak demek, kararları başkaları veriyor-muş gibi yapabilmek. Merkezde olmak sırf bu yüzden herkesin harcı değil. Merkez Muzaffer Bey olmak, kendinin dışında merkezde olduğunu kabul ettirmek demek. Muzaffer’i muzaffer yapan Muzaffer adı değil, Merkez Muzaffer Bey üçlemesinden oluşan zincirleme. Erk olabilmek için hem merkeze hem Muzaffer’e hem de beyliğe gereksinim duyulması.

“Geçilen”, geçen zamanla akan zamanın birbirine girdiği masalsı bir lise buluşması. Okuyucunun yirmi dokuz yıl öncesine mi yoksa yirmi dokuz yıl sonrasına mı yönlendiril-

TOPRAK AYNA

İSMAİL SERT

H E C E
öykü

diği örtük kalan bir anlatım. Endam aynasının insanın kendine bakamamasının metaforu olarak kullanıldığı öyküde İlhan, hayalle gerçek, yaşamla ölüm, geçenle geçilen arasında sinematografik çağrışımlar içeren bir serüven içinde anlatılıyor.

“Proje Bahar”, uçurtmaların esintisinde bir baba ile oğlun öyküsü. Çocuk ruhlu baba, baba ruhlu çocuğun uçurtmayla imtihanı. “Hayat dediğimiz, ona yüklediğimiz anlam kadar genişliyor” dedirten; kimisi için başkalarının anlamadığı bir proje, kimisi için de ağır, ağıdalı ama daima çocukluğu olan bir hayat... Her birimiz belki de en iyi çocukluğun kendimizinki olduğunu sanıyoruz. Çocukken gülebilmiş, koşup oynayabilmişsek tabii... Baharın gelişinde sıcak bir yuva varsa uçuyor uçurtmalar. Bir devrin çocukluğunda çocuk olmanın göstergesi olan ama zamana yenik düşen uçurtmaların bir bahar projesine dönüşmesinin hüznü var bu aynanın sırrında.

“Çok Oyuncak”, kitaptaki öykülerin sıralanışının rastgele olmadığını kanıtlıyor okuyucuya. Çiğ tanesi toplayan babadan, akşamın karanlığında kaybolan babaya uzanan mesafede anlatılıyor olan biten ama sonunda zaman da zemin de yoruma açık hale geliyor. Bir çocuğun yanında duran ama yanında olmayan babanın dalgın duruşunda anlatılan öykü, sırf adı bilinmeyen tahterevallı betimlemesi için bile okunmalı: “Buradaki hiçbir şeyin adını bilmiyorum. Mesela şu köşedeki, bir ucu yerde, bir ucu biraz havada ince uzun tahta! (...) Bir ucundaki aşağıya indiğinde bir ucundaki yukarı çıkıyor mutlaka. Bir inene karşılık bir çıkan... Bir çıkana karşılık, bir inen. Aynı anda ikisi de çıkamıyor, aynı anda ikisi de inemiyor. Her defasında biri diğerine yukarıdan bakıyor. Ödeşiyorlar. İndiklerinde sıfır elde var sıfır.”

“Aday Kiraz Ağacı”, yine siyasete/bürokrasiye, siyasetçilere/bürokratlara ayna tutan ama bakabilene, bakabilme cesareti gösterebilene anlam üreten bir öykü. Aday olmanın, boş vaatlerle değil üretmekle, üreterek var olmakla ilgili olduğunu kiraz ağacının dalları arasında saklı tutuyor, görmesini bilene... Kökleri salınmış bir kiraz ağacının kuytusunda köksüz adayların ironisi yapılıyor bu kez aynanın sırlarında. “Böyledir bizim toprağın adayları” dedirten bir aynadır bu.

“Zamanında”, *“yayın kimseyi beklemezdi”* diyen bir radyo yayıncılığı öyküsü. Dışarıda hayat durur, yayın sürer, dışarısı koşar, yayın aynı hızda sürer. Sesin nereye ulaştığı bilinmeden, herkese ulaştığı varsayılan yayın serüveni... Kapısı içeriden kilitlenmiş odalarda, aynı hatta gidip gelen, “zamanında” seslenilen, anlatılan, çalınan dinlenen radyo yayınları... Mesai arkadaşı da ölse, kıyamet de kopsa, aynı hatta “zamanında” seslenilmek, anlatılmak, çalınmak zorunda olunan radyocuların az bilinen yaşayış düzeni.

“Görmedik”, okuyucuyu kısa bir filmin içinde dolaştırıyor âdeta... O hep bildik filmin içinde. Hayatın acımasız, kayıtsız kendisinde... İçimizdeki çürümüş acıya tuz basmak gibi... Bir ailenin kayıtsızlığında, sıradanlığında fonda açık bir televizyon... Hepimizde olduğu gibi... Dünya yerinden oynasa da kırıntısı yerlere dökülerek yenen ekmeklerin, kurulan sofraların derdine düştüğümüz hayat bu. Ne yapalım, başkalarının acısıyla ölecek

halimiz yok ya... Hayat acımasız işte. Biri ölür, biri kalır. Hangi devrin insanı bu kadar ölüme baktırılmıştır ki diye sorduran öykü. Aslında gördük ama keşke görmeseydik...

“Parantez”, “bir parantez açılır insan hayata gelince, bir parantez kapanınca da gidilir” dedirten imgeleri daha yoğun işlenen bir öykü. Duvar üzerine düşünmek, Sert’in hayal gücüne yaklaşmak için mutlaka okunması gerekenlerden. Duvarla konuşmak, yaşayan ölü olmak belki de... Yaşarken ölmüş olan biri, öldüğünü bilmeyen biri ya da kendi taziye ikramlığını yemenin herkese nasip olmayacağını düşündüren koca bir Parantez. Günün içinde “kendimize ait duruşlarımız/parantezlerimiz olması gerek” dedirten...

“Tenha”, yalnızlık üzerine yazılmış denemelerden bir deneme öyküsü ama en okunması olanlardan biri. Yine yazarın şiirsel inceliğinin izi sürülebilecek olanlardan... “*Yalnızlık yorulsun, kendisini takip edemesin, geride kalsın istiyordu.*” İnsan insana baka baka kararır güya ama bu yüz­süz yalnızlık, insanı insana baktıra baktıra yalnızlaştırır. Tenha’ya âlemin yalnızlığı sığdırılır. Gün yirmi dört saattir de insanın içindeki yalnızlık yirmi beşi de görür, yirmi altısı da... İspatı, ölçüsü ya da zamanı tenhada giderek büyüyen seslerle anlaşılır.

“Henüz Erken”, erken olanın adresinin katman katman anlatıldığı absürd tiyatro metinlerini anımsatan bir öykü. Kapının çalışı mı erken, daha yeni başlayan karman çorman yazılar için mi erken, dışarıya seslenmek için mi yoksa alıp götürülecek olmak mı erken? Daha da ötesi bu öyküyü yazmak için mi henüz erken? Yazar, satır aralarında okuyucunun da yazarla birlikte aynı kurgulama sürecine dâhil olmasını ister gibidir. Yazar da okuyucu da bir kapı önündedir sonuçta... Her gün, her an bir kapı önünde olduğumuzu, anlamın hep bir kapıyla ilgili olduğunu düşünmek için “Henüz Erken”.

“Üç Günlük...” Bu öyküde yazarın sırrı, başlıktaki üç noktada gizli. Üç günlük... diye başlayan söz hep üç günlük dünya diye bitmez mi?... Üç Günlük..., üç günde anlatılır. İlk gün, büyük bir hevesle neredeyse olanın bitenin taşıyıcısı koskoca bir bavulla anlatılan heyecanlı gün. İkinci gün yalan, üçüncü gününse anlatılacak nesi var? ... Her gelenin üç gün kaldığı ya da kime sorsan yıllara yayılan öyküsünü üç günlük... diye anlatışının İsmail Sert’ce söylenişi.

“Son Bir Balık”, her birimizin hayatında hep son bir balık yakalama umudunu hatırlatır. Öyle ya da böyle bir şey yakalarız hayatın içinde ama o daima bir sonrakini özletir. Hedeflerimizin sonu gelmez. Eldeki kuşun daldaki kuştan daha iyi olduğunu bilmeyiz çok zaman. Balıkçılar için de denizdeki balık kovadaki balıktan daha iyidir. “Son Bir Balık”ın kahramanı balıkçının kendisidir ve Amerika’dan gelen Salim “rastgele” diyen olur olmasına da son bir balık yakalanır mı diye merak edenin öyküyü okuması gerekir elbette.

Ve kitaba adını veren öykü: *Toprak Ayna*. “*Şehir gerilerde kalmış, görünmez olmuştu*” diye başlayan bu öyküde kahraman neden yürüyor ya da öylesine bir yürüyüş müdür bu bilinmez. İnsanın kendisinden çıkıp kendine varmaya çalışırken özünü toprakta buluşudur belki de... Toprakla ne güzel bir yeniden tanışma. “Aynası iştir kişinin lafa bakılmaz” diyorsa atalarımız, topraktan gelip toprağa gidiyorsak, zaten aynamızın toprak olduğunu hiç unutmamamız gerekmez mi?... Bir çocuk anasının karnında, tüm analar toprak ananın

karnında değil mi sonuçta... Mitlerin hemen hepsi, toprağı kadınla bir tutmaz mı? Toprak, sana rağmen bana rağmen işleyen değil mi?... O halde insanın daima aynasıdır toprak gerçekten. Geldiğimiz yeri, koştüğümüz, yürüdüğümüz yeri, döneceğimiz yeri gösterendir o. İnsan en çok toprağa benzer zaten... Toprakta kendisini görmesi de bundandır elbette.

İsmail Sert'in anlattığı on sekiz öyküde ortak olan anlam; bakmasını bilen aynasının toprak olduğunu vurgulaması. Yazarın hayalinden bize geçenlere ya da üslubuna dair genel bir değerlendirme yapılacak olursa; düşüncelerin/sözlerin dile gelişinde karşıt olanlardan ya da karşılaştırılan iki durumdan/kavramdan/zıtlıklardan/ikiliklerden -deniz ile toprak, toz ile tuz, yaşam ile ölüm, görünen ile görünmeyen, geçen ile geçilen, çocukluk ile yaşlılık, akan zaman ile duran zaman, geçmiş ile gelecek, geçmiş ile şimdi vb- yola çıkıldığı anlaşıyor. Anlatımı şiirsel bir zeminde sürdüren bu yaklaşım, Sert'in yazınsal serüveninin kendine özgü başarısı aslında. Gerçek mekânların yüklendiği metaforik anlamlar da yine bu üsluptan filizleniyor. Çünkü her öyküde bir bellek metaforu gizli. Hatırlananların şimdiye sızivermesi bu... Öykülerde yer alan asal zemin ile şimdi'de görünür hale gelen geçmiş, kimi zaman bir köprünün kıyısında, kimi zaman bir uçurtmanın kandaında, kimi zaman suda, yolda, kapı önünde, aynada, toprakta... okuyucuya sezdirilmeden an'a aktarıveriyor. Kimi öykülerde mekânın neresi olduğu açık açık söylenirken, bazılarında nerede bulunduğu gizleniyor ya da hissettiriliyor. Yazar anlatısını bazen kahramanın uzağından dıştan içe doğru; bazen tam da kahramanın samimi bir iç döküşünden dışa doğru bir seyirle yapıyor. Çoğu zaman çocukluğa duyulan özlem, zaman zaman da şimdiyi aşip geleceğe uzanan kapılardan, köprülerden, beklenenlerden, bekleme anlarından söz eden bir izlek sezileniyor. Önce su, sonra taş, sonra da toprağa doğru uzanan bir köprü gibi okunan tüm öykülerde kapılar hem geçmişe hem de geleceğe açılıyor. Aslında kitabın kendisini de böylesi bir kapıya benzetmek mümkün. Kahramanların kapı önlerinde tutuluğu gibi okuyucu da kitabın kapağını açan olarak aynı kapı önünde duruyor âdeta... Kitabı kapattığında ise *Toprak Ayna*'ya önce yazarın bizatihi kendisinin baktığını düşünüp tebessüm ediyor. Ayna karşısında birbirine bakmanın/görmenin tebessümü bu!...

Toprak Ayna, İsmail Sert'in ilk öykü kitabı oluşuyla okuyucusuna bir köprünün üstünde "ha gayret" bir cesaretle durduğunu samimi bir seslenişle duyuruyor. "Nerde Kaldın" öyküsünün içinde dile gelen sorgulama, kitabın arka kapağında yazarın içten sesine dönüşüyor.

"Bütün yarımalar tamam olacakmış, bütün eksikler sona erecekmiş, bütün kayıplar bulunacakmış, bütün söküklükler dikilecekmiş gibi bir duygu kaplıyor içimi. Yine de ince bir aralıktayım. Kararsızım. Köprü, ayaklarımın altından çekilecekmiş gibi görünüyor. Gözlerimi yumup bekliyorum. Gözlerimi açıyorum. Köprü yerinde. Köprü davetkâr. Hiç hesaplamadığım, kendimden beklemediğim bir anda, ilk adımımı atıyorum. İşte oldu. İlk çocuk adımım... Ardından ikinci ve üçüncü adımlar... Artık köprüdeyim."